

KURIER POZNAŃSKI

wychodzi 2 × dziennie

Odpowiedzialni kierownicy działów: kultury i sztuki Witold Noskowski, gospodarczego i giełdowego dr Marjan Chelmiński
Za wszelkie inne działy odpowiada Zdzisław Antoniewicz, wszyscy w Poznaniu.Wydawnictwo: Drukarnia Polska Spółka Akcyjna
w Poznaniu, św. Marcin 70.

Nr. 274

Poznań, niedziela dnia 20 czerwca 1937

Rok 32

WIELKIE POMORZE

Lat temu z górą sześćset pięćdziesiąt, w dniu 15 lutego 1282 roku, na zamku w wielkopolskim Kępnie rozegrał się akt dziejowy ogromnej doniosłości. Książę pomorski Mściwoj II, Mestwinem także zwany, dziedzic sławnego rodu Gryfitów, własnoręcznie podpisem zatwierdził pismo, którego mocą przekazał prawa do ziem swych księciu wielkopolskiemu Przemysławowi II, — swojemu siostrzeńcowi, a wrychle już królowi zjednoczonych ponownie dzierżaw Polski zachodniej.

„Aby względem Księstwa Pomorskiego wszelką usunąć wątpliwość, która po śmierci naszej u wielu mogłaby powstać, zamierzamy za życia rozporządzić, co w godzinę śmierci wśród rozlicznych odrywań mogłoby zostać pominięte. Stąd po dojrzałym rozważeniu przybyliśmy na to miejsce, aby uczynić za życia niniejszą darowiznę i ludności Księstwa naszego, każdemu z osobna i wszem wobec, zabezpieczyć niezakłócony, błogi spokój.

„Zatem my, Mściwoj, z Opatrzności Bożej Książę Pomorski, obwieszczamy teraźniejszym i przyszłym, że nie zniewoleni przemocą ani strachem, lecz za własnym i dobrowolnym natchnieniem, za siebie i za swoich następców i dziedziców, ukochanemu synaczkowi naszemu, księciu Przemysławowi, z Bożej Łaski Księciu Polskiemu, dajemy, odstępujemy i przekazujemy tytułem prawdziwej i czystej darowizny za życia całe nasze Księstwo Pomorskie z wszelkimi miastami, twierdzami, wsiami, wasalami i kościołami, z własnością i panowaniem, z posiadłościami uprawionymi i pustymi. I rzezzone Księstwo z wszystkim powyżej wymienionym postanawiamy w imię tego Przemysława posiadać, póki on go w osobiste rządy nie weźmie.“

Oto słowa testamentu ostatniego z samodzielnych książąt pomorskich, oto zarazem akt, co nie był tylko jedną ze zwykłych darowizn dynastycznych, tak w owych czasach częstych. Był wyrazem świadomej myśli narodowej, co uchronić pragnęła polską ludność Pomorza nadwiślańskiego od losu Wolina, Szczecina, Kołobrzegu i ziem okolicznych nad dolną Odrą, już na sto lat przedtem poddanych niszczącemu działaniu germanizacji i bezpowrotnie dla Polski straconych. To swoje zadanie testament księcia Mestwina, dzięki swej sile moralnej i prawnej idącej przez pokolenia, sile, co napotkała na żywy oddźwięk w duszach ludu pomorskiego, spełnił.

Kiedy Mestwin II zamyka na zawsze powieki, strudzone od bezustannego czuwania nad całością swego dziedzictwa, zagrożonego przez drapieżnych sąsiadów niemieckich, wkrótce potem Przemysław, już ukoronowany na króla polskiego, śpieszy na Pomorze, by objąć je we władanie i na gdańskim zamczysku hołd powinny tamtejszych swych poddanych, tą samą modlących się mową co lud pod Poznaniem czy Kaliszem, odebrać.

Wróg jednak — ten sam wróg śmiertelny, co w pięć wieków później, od grabieży Pomorza właśnie poczynając, zniszczyć miał państwo polskie, — czuwa także. Ginie skrytobójczo z rąk nastanych zbirów brandenburskich Przemysław wielkopolski; wielkie dzieło zjednoczenia chwieje się znów w posiadach. W tym wszakże najgroźniejszym momencie zjawia się na widowni dziejowej książę brzesko-kujawski Władysław Łokietek, który po krwawych trudach i zmaganiach ratuje dziedzictwo Mieszka i Bolesława Chrobrego od ponownej zagłady, kończąc nieszczęsny okres rozbitcia dzielnicowego i jednocząc znowu ziemie polskie.

Taka to w owym dramatycznym okresie naszych dziejów, na przełomie wieków trzynastego i czternastego, rola przypadła Wielkopolsce, Pomorzu nadwiślańskiemu i Kujawom. W trzech tych dzielnicach nie tylko instynkt państwowo-narodowy, ale i myśl polityczna — mimo chwilowych załamania i wzajemnych walk nawet — najsilniejsza była wówczas i najbardziej zbrojna w wolę czynu.

Z kujawską zresztą Kruszwicą, nad Gopłem położoną, łączą się najstarsze podania nasze; — tu na miejscu, gdzie stać miała chata legendarnego Piasta, Mieszko I funduje stolicę biskupią, przeniesioną później do Włocławka. A następca Mieszka, Bolesław Chrobry, zakłada polskie biskupstwo w pomorskim, utraconym później Kołobrzegu, wzmacnia panowanie polskie na Pomorzu i śle druha swego serdecznego św. Wojciecha w kraj sąsiednich pogańskich Prusów, by ziemie te pozyskać dla wiary chrześcijańskiej i dla młodej polskiej kultury.

Więź wspólnych przeżyć i dążeń łączy Wielkopolskę, Kujawy i Pomorze od lat najwcześniejszych naszej historii. Warto to przypomnieć dzisiaj, kiedy padają resztki kordonów zaborczych, dzielących te ziemie, najrdzennie i najgoręcej polskie.

Zabrakło sił Łokietkowi, by w swych rękach utrzymać Pomorze; zdradą wzięli je w swe posiadanie Krzyżacy, którzy już przedtem usadowili się w Ziemi Chelmińskiej i Michałowskiej. Ale zjednoczenie państwa stworzyło podstawę do późniejszego odzyskania utraconych krain nad dolną Wisłą.

Nie zdołali rycerze Czarnego Krzyża — mimo strasliwego ucisku i potężnych, ponurych zamczysk, jakimi usiali całe Pomorze, — zniemczyć polskiego ludu, co wiernie trzymał się testamentu swego ostatniego księcia. W krwawy dzień listopadowy 1308 roku wyrznęli wprawdzie polsko-kaszubską ludność Gdańska i jego okolic, zgromadzoną na odpuszcie św. Dominika, i stworzyli w ten sposób miejsce dla przewagi żywiołu niemieckiego w starej stolicy Pomorza — ale w reszcie kraju żywioł polski trwał i rósł w siły.

A równocześnie i miejscowa ludność niemiecka, częściowo tu już od czasów książąt pomorskich osiadła, buntuje się przeciwko panowaniu krzyżackiemu. Bunt ten podyktowany jest pobudkami nie tylko natury gospodarczej i zdzierstwem Zakonu; działa tu również potężny, przyciągający wpływ polskiej duchowości i kultury, silniejszy wielokrotnie od pierwiastków krzyżacko-brandenburskich. Symbolem tego powstania całej ludności Pomorza przeciw Zakonowi staje się męczeńska postać przywódcy Związku Jaszczurczego, Mikołaja z Ryńska, straconego przez Krzyżaków w r. 1411 na rynku grudziądzkim.

Zdawali sobie sprawę z wymowy tych zdarzeń dziejowych późniejsi zabórcy pruscy, kiedy w odpowiedzi na uroczystości grunwaldzkie w Krakowie wznieśli w roku 1911 na tymże rynku w Grudziądzu, na pamiątkę pięćsetnej rocznicy stracenia Mikołaja z Ryńska — posąg Wilhelma Hohenzollerna...

Dobrze się przez te trzy wieki od końca wojny 13-letniej aż po pierwszy rozbiór Rzeczypospolitej wiodło Pomorzu pod rządami polskimi — i nie było wierniejszej nad Prusy Królewskie prowincji. Ale tak jak ongiś rozdarcie dzielnicowe po śmierci Bolesława Krzywoustego, tak teraz błąd nieszczęsny, jakim było pozostawienie w krzyżackich rękach ziem, między Wisłą a Żmudzią położonych, miał się zemścić — i to dużo jeszcze strasliwiej. Zabór Pomorza przez Fryderyka II stał się zwiastunem upadku całego państwa polskiego.

Pomorze przeżywa znów okres niewoli, co trwała tak samo długo, jak jarzmo krzyżackie. I znów wszystkie germanizacyjne zakusy rozbijają się o niezłomny opór ludu pomorskiego, wiernego swej mowie i tradycji. I znów kolej losów łączy najściślej Pomorze z Wielkopolską i z zachodnią częścią Kujaw, — znów toczy się wspólna walka przeciw najeźdźcom, choć innymi, wobec zmiany warunków, środkami i metodami prowadzona.

Braterstwo broni łączy na obszarze tych ziem polskich działaczy społecznych i kulturalnych, organizatorów polskiego życia gospodarczego, polskiego „Sokoła“ i Towarzystw Ludowych. Braterstwo broni łączy członków jawnych i tajnych organizacji narodowych i ono też połączyło Wielkopolan, Pomorzan i Kujawian w przełomowych dniach u końca wojny światowej, kiedy — jako owoc poświęceń szeregu pokoleń i mądrej polityki polskiego obozu narodowego — zabłysło nad ziemiami zachodnimi słońce wyzwolenia.

W najbliższym czasie powstać ma, jako nowa jednostka administracyjna w obrębie wskrzeszonej Rzeczypospolitej, Wielkie Pomorze, obejmujące oprócz dawnych Prus Królewskich także przeważną część Kujaw i północne powiaty historycznej Wielkopolski. Nie wdając się w szczegóły owego rozgraniczenia, które, jak to już raz podkreślaliśmy, mogą spotykać się z pewnymi zastrzeżeniami, uznać należy fakt ten za wydarzenie w życiu naszego państwa pod każdym względem doniosłe i dodatnie.

Dotyychczasowe województwo pomorskie było tworem za drobnym i zbyt — wobec obciążenia, dokonanych na rzecz Rzeszy Niemieckiej, — nienaturalnym posiadającym granice, by mogło sprostać przypadającej mu w odrodzonym państwie wielkiej roli. W nowych swych granicach Pomorze będzie stanowiło zarówno mocną i bogatą jednostkę gospodarczą i kulturalną, jak należyte zaplecze dla obu naszych portów morskich: Gdańska i Gdyni, jak wreszcie obszar także z punktu widzenia wojskowego odpowiedniejszy niż do tej pory.

Temu to właśnie Wielkiemu Pomorzu, w ślad za wydanym na tegoroczne święta Wielkiej Nocy numerem kaliskim — poświęcamy dzisiejszy numer „Kuriera Poznańskiego“, a poświęcamy go z myślą o wiernym polskiej idei narodowej i państwowej ludzie pomorskim, którego hartowi, ofiarności i prawdziwie pomorskiemu uporowi Polska zawdzięcza podwalinę swej istotnej niepodległości — dostęp swój do Bałtyku.

MARIAN SEYDA

W przełomowym okresie

Możemy bez zarzucia, ale i bez fałszywego wstydu powiedzieć o sobie, swych rówieśnikach i kolegach politycznych, że wszechpolskami jesteśmy od kolebki swego myślenia politycznego. Tak los zrzucił, że byliśmy właśnie w latach, w których w człowieku budzić zaczyna się zainteresowanie sprawami publicznymi, gdy myśl wszechpolska w postaci „Przeglądu Wszechpolskiego” dotarła do naszej dzielnicy.

Ideą tą młode, bardzo młode nasze dusze „zaraziły się” na przełomie wieków gruntownie. Zrodziła się z niej narodowa praca konspiracyjna: najpierw w wyższych klasach gimnazjalnych w ramach „Czerwonej Róży”, następnie na gruncie akademickim w Związku Młodzieży Polskiej („Zecie”), ostatecznie w życiu już obywatelskim w Lidze Narodowej.

Ujmowaliśmy wszechpolskość nie tylko teoretycznie, zasadniczo, ale i praktycznie, współpracując ściśle z kolegami pochodzącymi z innych dzielnic. Ale mimo tej szczerości w pojmowaniu wszechpolskości — coś nas Wielkopolan jeszcze bliżej, jeszcze bardziej bezpośrednio łączyło z rodakami młodymi z Pomorza i ze Śląska. Tłumaczyło się to nie tylko świadomością tego samego wspólnego wroga, tego samego niebezpieczeństwa, ale ponadto jak gdyby instynktownym wyczuwaniem, że idziemy ku wspólnej ostatecznej z wrogiem tym i niebezpieczeństwem rozprawie, w której zmaganie się o wyzwolenie ziem pomorskich i śląskich, tych podstaw polskiej realnej niepodległości, będzie wysiłkiem największym i najtrudniejszym.

Instynktowi temu pozostaliśmy wierni na gruncie działalności już obywatelskiej. Powołując do życia „Kuriera Poznański”, kregiem jego codziennego zainteresowania politycznego i jego twardej walki prasowo-politycznej objęliśmy wszystkie ziemie zaboru pruskiego, odruchowo najwięcej uwagi i troski poświęcając okolicom kresowym jako najbardziej narodowo zagrożonym. To też nie było przypadkiem, że pismo to od samego początku najsilniejszy odzew znalazło — poza samym Poznaniem — w ówczesnych Prusach Zachodnich i w powiatach prowincji poznańskiej o większym odsetku ludności niemieckiej; okolice, które się czuły narodowo mniej zagrożone, poszły w zdecydowanym poparciu „Kuriera Poznańskiego” dopiero za tamtymi. Strajk szkolny i walka o ziemię uczyniły jednolity front zwartym i nierozdzielalnym.

Walka ta w okresie, poprzedzającym wojnę światową, doszła do szczytu natężenia ataku systemu pruskiego i żywiołu niemieckiego, ale równocześnie po stronie polskiej defensywa przekształcała się już w ofensywę. Widziało się to realnie w dziedzinie przesuwania się ziemi. Czuło się to — rzecz można — nie mniej uchwytynie w nastroju psychicznym społeczeństwa, które uległo sugestii ruchu wszechpolskiego, przepojonego ideologią jedności, niepodzielności i niepodległości narodu.

Wyrazem tego najdobitniej może mówiącym na zewnątrz były owe nielegalne manifestacje w Poznaniu i na prowincji, przy których nie obyło się bez przelewu krwi; ale tym samym motywem podyktowane i do tego samego celu zmierzające były często poczynania formalnie legalne, pozornie nawet niewinne. Na przykład wycieczki nasze na kresy wielkopolskie i na Pomorze, organizowane przez sekcję kulturalną „Straży”: chodziło o poznanie ziem tych szczegółowe wędrówkami od wsi do wsi, od miasteczka do miasteczka, — w celach, bezpośrednio związkowych, spotęgowania samoobrony narodowej, ale przy tym z dziwnym, jakby mistycznym, prawie religijnym przecuciem, że stosunki na ziemiach tych kresowych muszą się nam głęboko wryć w pamięć, by pamięć ta i wola dopisała, gdy przyjdzie chwila dziejowego borykania się i prawowania o te najdalej w niemczyznę wysunięte i przeto sercu naszemu najbliższe warunki i okopy polskości.

Piszącemu te słowa ziemie wspomniane, wycieczki owe kresowe i ich do-

świadzenia stały często plastycznie przed oczyma w latach wojny światowej, gdy trzeba było w krajach nie tylko neutralnych, ale nawet koalicyjnych walczyć z wpływami niemieckimi na pojęcia tamtejsze, walczyć nieraz ze złą wolą, a często z politycznym nieuctwem. Nieuctwo to wielu polityków — mężów stanu zgoła nie wykluczając — prześladowało nas może najbardziej w sprawie Prus Zachodnich i Wschodnich.

Już nazwa tych prowincji miała jakoby z góry świadczyć bezwzględnie przeciw naszym rewindykacjom. Propaganda i polityka polska musiała zacząć od wybicia ludziom tego klinu z głowy, tzn. zacząć od abecadła historycznego.

Ponadto trzeba było się zabrać do podważania muru statystyki niemieckiej. Bo szczególnie dla umysłowości anglosaskiej „ściśłość naukowa” danych niemieckich nie ulegała wątpliwości mimo morza krwi przelanej, a dane te w postaci spisu ludności z roku 1910 przemawiały w Prusach Zachodnich i Wschodnich bardzo na niekorzyść polskości. Propaganda i polityka polska wygrała przeciwko bardzo

tendencyjnemu niemieckiemu spisowi ludności wyniki mniej złośliwej, korszniejszej dla polskości pruskiej statystyki szkolnej z roku 1911. Było to cieżkie dla interesów niemieckich niebezpieczne. Włożono w to — nie taję — dużo, bardzo dużo pracy, wydając porównawcze karty graficzne, memoriały, broszury, opracowanie nawet książkowe. Publikacje te dotyczyły całego zaboru, ale główny w nich nacisk położony był na ziemie pomorskie i śląskie. Po tej linii szły wszystkie usiłowania Komitetu Narodowego Polskiego w Paryżu, wszystkie niezamordowane zabiegi Dmowskiego.

Odpowiadano nam setki razy: Tak, ale Prusy Wschodnie, Królewiec, Kant!...; to bezwzględnie niemożliwe! Replika brzmiała: Więc ważniejszy jest los półtora miliona Niemców Prus Wschodnich od losu blisko 30 milionów Polaków, których pozbawiono by realnego warunku niepodległości, odbierając im państwu bezpośrednie oparcie o morze!

I tak szło z tygodnia na tydzień, z miesiąca na miesiąc, z roku na rok: ząb za ząb, z nieubłaganiem uporem...

Szanse Pomorze wyglądały z dale-

ka bez porównania lepiej, niż z bliska. Polityka polska na terenie koalicyjnym nie brała tak różowo enuncjacji prezydenta Wilsona, jak to czyniono w kraju. Społeczeństwu w kraju było to potrzebne. I enuncjacje wspomniane oddały sprawie polskiej olbrzymią usługę, ale we właściwej mierze wówczas dopiero, gdy życie włożyło w nie treść znacznie szerszą i głębszą od zamierzonej pierwotnie przez autora.

Bardzo bowiem elastyczne i niebezpieczne było sformułowanie o „niepodległym państwie polskim, które obejmować winno ziemię, zamieszkałą przez ludność bezspornie (!) polską, i mieć zapewniony, wolny i bezpieczny (!) dostęp do morza”. To sformułowanie wyglądało na zasadę międzynarodowo zabezpieczonego dostępu Polski do morza przez obce terytorium. W tym też wyraźnym sensie miała instrukcję amerykańska rządowa komisja fachowców dla opracowania projektów rozwiązania poszczególnych spornych zagadnień; instrukcja ta Departamentu Stanu z wiosny roku 1918 żądała przygotowania zachodniej granicy Polski — bez zaboru pruskiego. Z tym piszącym te słowa zetknął się w Ameryce w lipcu roku 1918, a Dmowski nawet jeszcze kilka tygodni później.

Jednym słowem: warunki pokoju, które Dmowski i Paderewski podpisali w Wersalu, — z nieba zaprawdę nie spadły. Dwa na postanowienia w sprawie granicy polsko-niemieckiej złożyły się momenty decydujące: 1) zwycięstwo oręża aliantów nad armią niemiecką i 2) wysiłek polityki polskiej wobec rządów sprzymierzonych w oparciu o wolę społeczeństwa w kraju.

Wola ta znalazła wyraz w powstaniu wielkopolskim, które wyparło Niemców z większości powiatów prowincji poznańskiej. Społeczeństwo Prus Zachodnich i Wschodnich w znacznie gorszym było warunkach wskutek przelewania się tamtędy wielkich mas wojska niemieckiego, wracających z Rosji. O losie Pomorza zdecydowała energia i celowość polityki polskiej, uprawianej przez lata wojny w stolicach krajów sprzymierzonych, a następnie na konferencji pokojowej z planową, żelazną konsekwencją w myśl najgorętszych aspiracji tak narodowo wypróbowanej ludności Pomorza, a wbrew małoduszności tych, co nad sprawą jego wyzwolenia stawiali krzyż.

Ze wydzielone zostało W. M. Gdańsk, to — pełna „zasługa” Lloyd George’a, pod którego bezwzględny naciskiem ustąpiły inne delegacje wielkich mocarstw sprzymierzonych. Gdyby było poszło całkowicie po myśli i woli premiera angielskiego, wrzynałby się obuzar Wolnego Miasta kłinem wzdłuż Wisły aż do Torunia włącznie. Wysunięcie przez Lloyd George’a tego postulatu było punktem szczytowym niebezpieczeństwa, grożącego Pomorzu na konferencji pokojowej. Zło zostało zrealizowane na szczęście w znacznie mniejszej postaci.

Byli tacy, jak zaznaczono, co nie wierzyli w możliwość odzyskania Pomorza i z niego rezygnowali. Są tacy dzisiaj, co do społeczeństwa pomorskiego odnoszą się chłodno: jedni z uprzedzenia politycznego, drudzy z niezrozumienia psychologii pomorskiej. Ci drudzy poprzez formę zewnętrzną, twardą, czasami szorstką, nie umieją dotrzeć do wnętrza pomorskiej istoty psychicznej, do tych jej wielkich wartości, które kraj ten poprzez wieki uratowały dla polskości.

Chce się społeczeństwo to „zreformować” w przyspieszonym tempie. A naszym zdaniem sztuczne forsowanie nowotworstwa w rzadko której części polskiej budowy państwowej jest tak niebezpieczne i szkodliwe, jak na jego krańcu północno-zachodnim, nad morzem i nad dolnym biegiem Wisły. Trzeba społeczeństwo pomorskie zostawić naturalnemu rozwojowi i postępowi, trzeba działać tak, by przede wszystkim wzrosło jego zaufanie, bo zaufanie wzmaga siłę odporną wobec wpływów obcych, wrogich, i z zaufania rodzi się energia twórcza i rozpęd w przyszłość.

Takiego rozwoju stosunków, takich warunków bytu i pracy na Pomorzu wymaga dobro narodu i państwa polskiego jako całości. Tę prawdę dotąd głosił i jej nadal służyć będzie „Kurier Poznański”.

Ludność Wielkiego Pomorza

według spisu ludności z r. 1931

A. Powiaty dotychczas należące do Pomorza

Powiaty	ogółem mieszk.	Polacy	Niemcy	Żydzi	inni
Brodnica	56.287	50.990	5.100	—	197
Chelmno	52.765	44.700	7.930	—	135
Chojnice	76.935	68.999	7.631	—	305
Gdynia miasto	33.217	32.554	329	—	334
Grudziądz miasto	54.014	49.636	3.608	677	93
Grudziądz powiat	42.801	34.902	7.760	—	139
Kartuzy	68.674	64.103	4.445	—	126
Kościerzyna	51.716	45.658	5.978	—	80
Lubawa	53.621	51.812	1.612	—	197
Morski	85.295	79.658	5.213	—	424
Sępólno	29.563	17.538	11.802	140	83
Starogard	71.829	67.937	3.433	—	459
Świecie	87.998	74.171	13.422	398	67
Tczew powiat	44.857	42.492	2.238	—	127
Tczew miasto *)	22.542	20.340	2.121	—	81
Toruń miasto	53.993	51.006	2.450	—	537
Toruń powiat	60.214	52.909	7.124	—	181
Tuchola	41.249	37.990	3.151	—	108
Wąbrzeźno	49.852	42.346	7.051	279	176
Razem	1.037.422	929.741	102.398	1.434	3.849

B. Powiaty przyłączone z województwa poznańskiego

Bydgoszcz miasto	117.200	104.147	10.776	1.692	585
Bydgoszcz powiat	58.139	50.247	7.517	148	227
Inowrocław miasto	34.364	33.498	753	—	113
Inowrocław powiat	48.599	40.956	7.584	—	99
Szubin	47.825	38.091	9.638	—	56
Wyrzysk	66.873	53.057	13.736	—	80
Mogilno (część)	4.862	4.667	95	98	2
Razem	377.862	324.663	50.099	1.938	1.162

C. Powiaty przyłączone z województwa warszawskiego

Lipno	104.500	84.609	15.407	4.172	312
Nieszawa	117.874	104.638	8.890	3.935	411
Rypin	86.607	74.136	7.337	4.864	270
Włocławek powiat	91.820	81.455	5.207	4.833	325
Włocławek miasto *)	55.966	45.453	498	9.797	218
Razem	456.767	390.291	37.339	27.601	1.536

Całe województwo pomorskie w nowych granicach

A. Dotychczas. powiaty	1.037.422	929.741	102.398	1.434	3.849
B. Pow. z woj. pozn.	377.862	324.663	50.099	1.938	1.162
C. Pow. z woj. warsz.	456.767	390.291	37.339	27.601	1.536
Razem	1.872.051	1.644.695	189.836	30.973	6.547

*) Miasta Tczew i Włocławek nie stanowią osobnych powiatów miejskich (takich jak Bydgoszcz, Gdynia, Toruń, Grudziądz i Inowrocław), wymieniamy je jednak osobno ze względów informacyjnych, chodzi bowiem o większe ośrodki.

W zestawieniach powyższych nie dało się uniknąć pewnych, drobnych zresztą niedokładności, wynikających stąd, że Główny Urząd Statystyczny w tablicach swoich stosuje dziwny system, według którego poszczególne pozycje w rubrykach narodowościowych i wyznaniowych nigdzie nie zgadzają się z sumą zaludnienia ogólnego, a następnie cyfra ludności żydowskiej nie jest podawana osobno, lecz włączana często do rubryki „innych”. Wskutek tego podana powyżej liczba Żydów w powiatach b. zaboru pruskiego jest mniejsza od istotnej, prawdopodobnie o kilka tysięcy. W przypuszczeniu, że

w tablicach Głównego Urzędu Stat. najbardziej na zaufanie zasługują liczby ogólnego zaludnienia, oraz dotyczące Polaków i w ogóle większych grup, poczyniliśmy poprawki kosztem rubryki „innych” w tym celu, aby sumy poszczególnych ugrupowań zgadzały się z ogółem zaludnienia.

Niezupełnie dokładna jest również ilość mieszkańców 3 gmin z pow. mogileńskiego, przyłączonych do Pomorza, mianowicie: Kruszwica wieś, Kruszwica miasto i Chelmce, gdyż brak co do tego ściślej danych (Gł. Urz. Statystyczny do tej pory ich nie ogłosił).

EDWARD PISZCZ — Gdynia

Pomorze w odrodzonej Polsce

Gospodarcza i polityczna funkcja ziemi nadmorskiej

Pomorzu w odrodzonej Polsce przypada w udziale spełnienie niezmiernie doniosłej roli gospodarczej i politycznej. Dawna Polska pod względem gospodarczym cierpiała na zabójczy niedorozwój. Polska była organizmem produkującym, któremu brakło własnego aparatu handlowego. Polak nie zajmował się zawodem kupieckim. Handel polski zatrzymywał się przed bramami Gdańska. Gdańszczanie spieniężali produkcję polską, ześrodkowywali i wchłaniali zyski z niej. Producent polski zależny był od gdańskiego dyktanda cen.

Oglądając wspaniałe zabytki architektoniczne i artystyczne Gdańska uprzytomniamy sobie, że wszystko to jest dziełem patrycjatu kupieckiego, wzbogaconego na pośrednictwie w polskim obrocie towarowym.

Odrodzona Polska musi robić użytek z doświadczeń przeszłości. Musimy zauważyć wreszcie i zrozumieć, że nie sama produkcja jest źródłem dobrobytu materialnego i bogactwa. Zyski odpowiednie daje dopiero umiejętne spieniężanie wytworzonych dóbr materialnych.

Przez Polskę idzie obecnie zdrowy prąd, nazwany „rehabilitacją straganu”. Ten pęd ku zajmowaniu się drobnym handlem będzie miał bardzo doniosłe znaczenie dla przyszłości naszych miast. Ale „rehabilitacja straganu” pozostanie bez większego znaczenia, jeśli nie wyzwolimy się z niewoli pośrednictwa obcego w wymianie towarowej, jeśli na arenie handlu światowego nie wystąpimy jako czynnik samodzielny. Nie będzie pełnej niezależności gospodarczej, jeśli sami nie będziemy z naszą produkcją docierali na zagraniczne rynki odbiorcze. Konieczny zaś import nasz musi również uwolnić się od obciążenia kosztami zbędnego pośrednictwa obcego.

Właśnie na Pomorzu spoczywa doniosły obowiązek uczynienia z Polski czynnika samodzielnego w światowej wymianie towarowej. Pomorze, jako teren przyległy do morza, umożliwiającego swobodne otwieranie dróg komunikacyjnych z całym światem, musi wytworzyć ludzi i organizację, która da nam potrzebny, żywy, rdzennie polski aparat handlowy. Im większa bowiem będzie nasza samodzielność w spieniężaniu produkcji, im mniejsze w tym pośrednictwo obce, tym więcej przysporzymy zysków poszczególnym obywatelom i gospodarstwu narodowemu.

Drogą nawiązania kontaktów przez morze z całym światem będziemy musieli zdobyć nowe rynki zbytu. Warsztatom naszym wytwórczym będziemy musieli nakreślać linie rozwojowe, odpowiadające wymogom konkurencyjności. To będą musieli zrobić kupcy, osiadli na Pomorzu, jako na terenie z natury do tej właśnie roli przeznaczonym. Pomorzu w odrodzonej Polsce przypada więc funkcja gospodarcza, polegająca na podnoszeniu polskiej pracy w najszerszym tego słowa znaczeniu przez umiejętne spieniężanie jej płodów — produkcji polskiej.

Zadania gospodarcze, spoczywające na Pomorzu, mają równocześnie wielkie znaczenie polityczne. Wystarczyłoby przypomnieć ogólnie znaną prawdę, że niezależność gospodarcza warunkuje samodzielność polityczną. Trzeba

jednak prawdę tę należycie zgłębić, jako że musi ona być w życiu naszego narodu elementem politycznym najbardziej twórczym. W naszych warunkach geograficznych, nakładając właśnie na Pomorze opisaną funkcję gospodarczą, akcentujemy przez to, że przerywamy nieszczęsny proces naszego cofania się z zachodu. Oznacza to, że prowadzimy politykę bezwzględnie utrzymania naszego obecnego obszaru państwowego i zapewnienia państwu potęgi.

Umieszczając nasz narodowy ośrodek dyspozycji towarowej nad Bałtykiem, budując odpowiednie do tego aparaty handlowe i komunikacyjne, tworząc porty morskie i otwierając własne linie okrętowe, kierujemy naszą ekspansję gospodarczą i polityczną w pewnym ściśle określonym kierunku.

JÓZEF KUNERT — Gdynia

Podnieść prężność gospodarczą Pomorza!

Dotychczasowy brak przemysłowej polityki pomorskiej daje fatalne skutki

Pomorze, najważniejsza dzielnicą Polski, w swoich dotychczasowych granicach administracyjnych należy do województw małych terytorialnie i słabo zaludnionych. Ziemia nadmorskie są podstawą naszej niezależności poli-

ku. W tym kierunku będzie musiała szukać ujścia polska myśl i energia polityczna. Idziemy do stworzenia z Bałtyku „mare nostrum”. W tych słowach mieści się wielki program, który musimy rozwinąć w szczegółach.

Pomorze zatem jest najważniejszą dzielnicą Polski. Wyzyskanie Pomorza, nadanie mu odpowiedniej prężności gospodarczej, to sprawa, która rozstrzygnie w dużej mierze o formie naszego bytu politycznego. Obowiązki Pomorza i Polski względem niego — to nakaz łożenia wysiłków pozytywnych, wynikających nie z chęci bronięcia się, czy też utrzymania się tylko przy życiu. Pomorze i jego wyzyskanie to program wynikający z wyższej aspiracji, — z silnej woli zajęcia stanowiska, godnego wielkiego narodu.

Pęd ku ugruntowaniu podstaw niezależności gospodarczej kazał nam stworzyć Gdynię i skierować handel zagraniczny na wygodniejsze szlaki morskie. Nie stworzono jednak dotąd należytego programu rozwoju gospo-

WIECEJ TROSKI O MIASTA POGRANICZNE!

Zdjęcie powyższe przedstawia gmach seminarium nauczycielskiego w Lubawie. Gmach ten o 380 oknach stoi dziś pustką i niszczeje, bowiem seminarium nauczycielskie w ostatnich czasach zlikwidowano. Również drugi podobny gmach stałby próżny, gdyby miasto nie urządziło w nim gimnazjum prywatnego. Ogółem w Lubawie skasowano dwie uczelnie średnie oraz Urząd Akcyz i Monopoli, przez co miasto bardzo ucierpiało. Konieczna jest zmiana tej polityki i szczerze zajęcie się Lubawą przez czynniki państwowe, tym bardziej, że położona po stronie niemieckiej Iława (Deutsch-Eylau) rozbudowuje się ostatnio w niezwykłym wprost tempie. Nie możemy dać się tak dystansować Niemcom i pozwolić na upadek naszych miast pogranicznych

tycznej i samodzielności gospodarczej. Stąd też zagadnienie podniesienia potencjału gospodarczego Pomorza nie jest sprawą wynikającą z „patriotyzmu lokalnego”. Jest to zagadnienie najbardziej ogólnopolskie. Przez uprzemysłowienie i przebudowę struktury gospodarczej, dostosowanie jej do naszego geopolitycznego położenia, musimy stworzyć z Pomorza silny bastion. Prężność gospodarcza tego bastionu nie może być mniejsza od siły, która stać musi na straży naszych morskich dróg komunikacyjnych.

darczego Pomorza. Ziemia nadmorskie nie odczuwają dotąd dobrodziejstw materialnych, jakie winny być ich udziałem w obecnym układzie politycznym. Mało dbamy o przemysł pomorski. Pomorska wytwórczość, jako rdzennie polska, mogłaby się przecież rozwinąć i stać się ogniskiem ekspansji. Upadł również handel pomorski, nie skierowany na nowe pole pracy. Rolnictwo pomorskie nie przestawiło również swojej produkcji do zmienionych warunków. Gdy się wyłączy z przejawów życia gospodarczego dane i cyfry dotyczące Gdyni, to ogólnie rzecz biorąc potencjał gospodarczy Pomorza wykazuje tendencję zniżkową, tak w liczbach bezwzględnych jak i w pojęciach względnych. Rozwój gospodarczy świata i Polski idzie w kierunku stałego rozwoju, Pomorze natomiast (bez Gdyni i Wybrzeża) przeżywa okres dekadencji. Wegetują centra takie, jak Grudziądz, Starogard, Czersk, Nowe. Tradycje kupieckie i przemysłowe wielu ośrodków zaczynają przechodzić do arsenału wspomnień historycznych.

Nie koniunktura niepomyślna, czy też przesilenie gospodarcze są przyczynami niekorzystnego stanu rzeczy. Zawiniła tutaj zła polityka gospodarcza względnie całkowity jej brak. Podstawowy przemysł pomorski, przemysł drzewny, podcięła polityka etatystyczna. Okazała się ona szkodliwą, wręcz zabójczą. W pracy St. Wernera pt. „Przemysł na Pomorzu i jego przyszłość”, na ten temat czytamy:

„Uznając nie tylko potrzebę, ale nawet konieczność uprzemysłowienia lasów państwowych na kresach

wschodnich dla uzdrowienia wysoce niezdrowych panujących tam stosunków, należy wskazać na szkodliwe formy tej industrializacji na innych terenach, a przede wszystkim na Pomorzu”.

Upadły także inne przemysły, pozbawione odpowiedniego poparcia, niezbędnego w nowych warunkach. Podniesienie potencjału gospodarczego Pomorza nie jest rzeczą łatwą. Napotyka to na szereg przeszkód, wywołanych warunkami geograficzno-gospodarczymi.

Położone zdale od ośrodków górniczych i surowców przemysłowych, posiada Pomorze na pierwszy rzut oka trudne warunki dla rozwoju przemysłu. Jedyne przemysły spożywczy, drzewny, ceramiczny i rybny posiada na miejscu surowce, podczas gdy inne przemysły zmuszone są dowozić potrzebne im surowce. Położone również zdale od większych skupień ludności w Polsce, będących rynkami masowego zbytu artykułów przemysłowych, Pomorze wymaga specjalnego traktowania pod względem tarif kolejowych oraz rozbudowy połączeń komunikacyjnych z wnętrzem kraju. Utrudnieniem są też koszty produkcji; wyższa stopa życiowa ludności pomorskiej powoduje wysoki poziom płac robotniczych. Zagadnienie uprzemysłowienia Pomorza nie jest więc rzeczywiście zadaniem zupełnie łatwym. Z drugiej jednak strony cały szereg warunków predystynuje Pomorze na dzielnicę o intensywnym życiu gospodarczym, o rozwiniętym handlu i przemyśle, przy czym są one tak doniosłe, że zdają się zupełnie niwelować wymienione trudności.

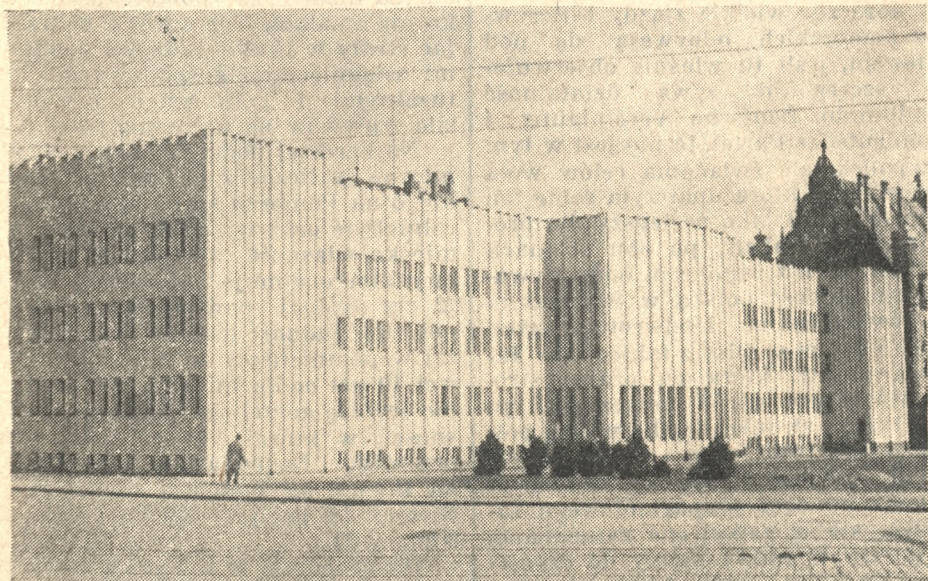
Najcenniejszym uprzywilejowaniem Pomorza jest położenie przy morzu, w bezpośrednim zapleczu portów morskich, przez które przechodzi 1/4 naszego handlu zagranicznego. Biorąc pod uwagę surowcowy charakter naszego wywozu oraz duże uzależnienie przemysłu krajowego od importu surowców z za granicy, widzimy, że Pomorze posiada pierwszorzędne warunki dla osiedlenia się tu przemysłu, którego zadaniem byłoby uszlachetnianie naszego wywozu oraz przerób surowców zamorskich, przywożonych przez porty. Rozwój tego przemysłu uwarunkowany jest jednak tanią i dogodną komunikacją z wnętrzem kraju i tu widzimy, że natura wyposaża Pomorze w najlepsze ze wszystkich połączeń, a mianowicie niewykorzystane dotąd połączenie wodne.

Niezmiernie doniosłym elementem w zagadnieniu aktywizacji życia gospodarczego Pomorza jest rozwój Gdyni jako portu i środowiska handlowo-przemysłowego. Gdynia stanie się z natury rzeczy metropolią gospodarczą Pomorza, skupiającą warsztaty pracy, stwarzającą sama w sobie rynek zbytu dla pomorskiej wytwórczości. Gdynia będzie pomostem Pomorza ku rynkom zamorskim. Spełni zatem Gdynia niejako rolę regulatora gospodarczego rozwoju Pomorza. Uprzemysłowienie Gdyni jednak dotąd szwankuje z braku zainteresowania się nią kapitałów polskich. Nie zainteresowano Gdynią drobnego przemysłowca polskiego. Obecnie zaznaczają się pewne zapowiedzi lepszego jutra. Hamulcem jednak jest biurokratyczna struktura naszego ustawodawstwa gospodarczego i społecznego, mglistość pojęć gospodarczych wraz z brakiem odpowiedniego programu, dostosowanego do aktualnych potrzeb i realnych możliwości.

Nad Pomorzem i Gdynią ciąży fatum hamujące rozwój gospodarczy. To fatum stanowią złe pojęte względy strategiczne. Rzecz jasna, że nie można koncentrować przemysłu wojennego na Pomorzu. Ale nie możemy przecież ze względów strategicznych rezygnować z rozwoju gospodarczego, bo byłoby to podcięciem podstaw naszej obronności. Żadne względy strategiczne nie mogą skłaniać do zaniechania pracy gospodarczej nad morzem. Na straży niepodległości Polski stać musi polska siła, wsparta o dobrobyt materialny obywateli. Droga zaś do dobrobytu prowadzi przez silne gospodarstwo Pomorza, władane polską inicjatywą gospodarczą.

Im mniejsza będzie prężność gospodarcza Pomorza, tym mniejsza będzie nasza siła odporu, tym mniejsza będzie nasza samodzielność gospodarcza. Zdając więc sobie sprawę z naszego położenia, w którym rzeczywiście względy strategiczne pod uwagę brane być muszą, winniśmy dążyć do stworzenia stosownego pomorskiego programu gospodarczego. Tego wymaga najlepiej pojęty interes państwa.

NOWE GMACHY W TORUNIU

Nowy budynek Starostwa Krajowego.

WŁODZIMIERZ DWORZACZEK — Poznań

Niemcy i Żydzi na Wielkim Pomorzu

Województwo pomorskie w swoich nowych granicach posiadało według spisu ludności z r. 1931 ogółem 1.872.051 mieszkańców, w czym Niemców 189.836 czyli 10,1 pct i Żydów ok. 35.000, czyli 1,9 pct. Resztę zaludnienia, czyli 88 pct stanowią Polacy z minimalną domieszką innych drobnych grup, jak Rosjanie, Rusini i i. Pod względem wyznaniowym liczba Polaków prawie ściśle pokrywa się z ilością katolików, a Niemców z ewangelikami. Zresztą wyodrębnienie pomniejszych grup tak narodowościowych, jak i wyznaniowych jest o tyle utrudnione, że w publikacjach Głównego Urzędu Statystycznego w całym szeregu powiatów mniejszości, liczące po parę, a nawet kilka tysięcy osób, zlewane są często z innymi niewielkimi mniejszościami i włączane w ogólną rubrykę „innych“.

Na tym samym obszarze mieszkało w r. 1921 ogółem 1.639.342 ludności, przy czym Niemcy stanowili 16 pct a Żydzi 2,1 pct. Procentowo zmniejszenie się liczby Żydów w 10-letnim okre-

sie (1921—1931) w powiatach woj. warszawskiego jest zjawiskiem występującym w innych także okolicach b. zaborów rosyjskiego i austriackiego. Zmniejszenie się Niemców na terenie b. zaboru pruskiego jest objawem normalnym, wskazującym, że mniejszości tej nie łączyły ani z Pomorzem, ani z jego rdzenną ludnością polską. Napływali oni tutaj zنعني przywilejami, nadawanymi im z krzywdą tubylców i z chwilą gdy te przywileje, czyli wyzysk kraju i jego mieszkańców skończyły się, znaczna ich większość odpłynęła do „Reichu“. Objaw ten spotykamy tak na Pomorzu, jak w Wielkopolsce i na Śląsku. Stwierdza on ponad wszelką wątpliwość zupełną polskość tych dzielnic.

Natomiast zastanawiający wysoce jest fakt znacznego wzrostu elementu niemieckiego, prawie wyłącznie osadników wiejskich, w tym samym 10-letnim okresie w powiatach woj. warszawskiego, mających być przyłączonymi do Pomorza. Oto tabelka, która wzrost ten uwidocznia:

Powiat	1921			1931		
	ludność og.	Niemcy ilość	0/0	ludność og.	Niemcy ilość	0/0
Włocławek m.	40.281	318	0,8	55.966	498	0,9
„ pow.	84.540	3.050	3,6	91.820	5.207	5,7
Lipno	93.413	11.311	12,2	104.501	15.407	14,7
Rypin	78.360	5.308	6,8	86.607	7.337	8,5
Nieszawa	101.987	6.101	5,9	117.874	8.890	7,5
Razem	398.586	26.088	6,5	456.767	37.339	8,2

Z zestawienia widzimy, że przyrost ludności niemieckiej jest w tych powiatach bardzo znaczny i w żadnym razie nie można by go wytłumaczyć przyrostem naturalnym. Prawdopodobnie pewna część tego zwiększenia jest fikcyjna o tyle, że osadnicy niemieccy w r. 1921 nie ochłonęli jeszcze z tego strachu, jaki po przegranej przez Niemcy wojnie ich ogarnął, i woleli zapisywać się jako Polacy. Tam, gdzie w czasie kilkuletniej okupacji mieli wiele okazji do manifestowania swej „lojalności“ wobec armii i władz niemieckich, wielu z nich dało się dobrze we znaki ludności polskiej, wskutek czego obawiali się „obrachunku“. Po upływie lat 10 przekonali się, że nikt ich nie zaczepia, że przeciwnie korzystają z wszelkich praw — i wobec tego uznali za stosowne zrzucić maskę.

Byłoby jednak nader ważnym do wiedzieć się bliżej, czy poza tą kombinacją, spotykaną zresztą i gdzie indziej, nie miał miejsca także i nowy jakiś przypływ osadników rolnych? Bo z całej powyższej liczby 37.339 Niemców w wymienionych wyżej 4 powiatach, tylko 2.187 mieszka w miastach, a z czasów przedwojennych i wojennych wiemy aż nadto dobrze, jaką to „niewinna“ rolę odgrywali ci „spokojni“, nikomu w drogę nie wchodzący „pionierzy kultury rolnej“. Potrafili być oni zarazem najwinniejszymi sługami rządu rosyjskiego, szczególnie tam, gdzie wypadło zademonstrować jakich „niebezpiecznych“ działaczy polskich i przestrzec przed „polską intrygą“...

Przyłączenie 4 powiatów woj. warszawskiego wprowadza w granice powiększonego Pomorza około 30.000 Żydów, z czego ogromna większość posługuje się w potocznej mowie żargon-

nem, nosi chałaty, pejsy, jarmużki itd. Dotychczas żydowskie mieszkańcy tych powiatów dostarczali miastom i miasteczkom Pomorza najliczniejszego kontyngentu jarmarcznych kramarzy. Niewątpliwie ataki żydowskie w kierunku zapewnienia sobie tego procederu zostaną wzmocnione, skoro kramarze ci poczują się niejako „u siebie“ wobec przyłączenia ich do tej dzielnicy.

Przypominamy, że przed rokiem przeszło, kiedy jeszcze nie było mowy o zmianach granic wojewódzkich, rabbin z Kalisza interweniował u wojewody poznańskiego żądając zakazania bojkotu kramów żydowskich na jarmarkach w miastach wielkopolskich, gdyż pewna ilość rodzin żydowskich na tym właśnie procederze oparła swój byt. Niewątpliwie takie same zabiegi będą czynione i na Pomorzu. Społeczeństwo pomorskie jednak jest dostatecznie uświadomione pod tym względem i zresztą w sprawie udziału Żydów w handlu jarmarczonym wypowiedziało się już całkiem kategorycznie.

Jaskrawą różnicę pomiędzy dotychczasowymi powiatami pomorskimi wraz z przyłączonymi powiatami

wielkopolskimi a powiatami woj. warszawskiego widzimy w odsetku analfabetów. W miastach pierwszej z tych grup w r. 1931 było 2,8 pct, a na wsi 4,9 pct zupełnych analfabetów, podczas gdy w pow. włocławskim, nieszwarskim, rypińskim i lipnowskim w miastach liczone w tym samym roku 18,6 pct, na wsi zaś 24,5 pct nie umiejących ani czytać, ani pisać!

W łączności z tym pozostaje cyfra wydawnictw periodycznych. Według spisu PAR-a z r. 1936 na Pomorzu i w przyłączonych pow. wielkopolskich znajdowało się 56 organów prasy polskiej o treści ogólnej i 45 poświęconych sprawom specjalnym. Prasa niemiecka posiadała 5 organów ogólnych i 7 specjalnych. Na terenie powiatów z woj. warszawskiego wychodzi natomiast 13 pism, z czego 10 polskich i 3 żydowskie (Włocławek: 8 polskich i 3 żydowskie, Nieszawa i Aleksandrów Kuj. po 1 polskim).

B. NIEMCY I ŻYDZI

a. w miastach ponad 20.000

1931 Toruń 5,3%

53.998 m.

1921 12,5%

39.424 m.

1931 Tczew 9,8%

22.542 m.

1921 22,4%

16.651 m.

1931 Gdynia 13%

32.207 m.

1921 2,5%

12.668 m.

1931 Grudziądz 6,2%

51.014 m.

1921 21,7%

33.514 m.

1931 Bydgoszcz 9,6%

117.200 m.

1921 27,3%

87.643 m.

1931 Inowrocław 2,2%

34.364 m.

1921 6,2%

24.277 m.

1931 Włocławek 10,3% og.

53.960 m.

1921 20,4% og.

40.841 m.

b. w miastach poniżej 20.000

1. z pow. woj. Pozn. i Pom.

1931 23%

224.999 m.

1921 14% og.

169.276 m.

2. z pow. woj. Warsz.

1931 22,8% og.

63.893 m.

1921 26,1% og.

108.534 m.

Wł. Dworzacek

Co należy wiedzieć o Wielkim Pomorzu

Województwo pomorskie w nowych swoich granicach będzie miało 25 437 kilometrów kwadratowych obszaru i będzie liczyło 1 872 000 mieszkańców (według spisu z 1931 r.). Obszar więc jego powiększy się o 55 procent, ludność o 73 pct.

Będzie liczyło ogółem 28 powiatów (w tym 5 miejskich: Toruń, Bydgoszcz, Gdynia, Grudziądz i Inowrocław), zamiast dotychczasowych 19.

Posiadać będzie razem 63 miasta; do tej pory miało ich 33. Pięć największych miast to kolejno: Bydgoszcz, Gdynia, Toruń, Włocławek i Grudziądz.

Pod względem historycznym Wielkie Pomorze składać się będzie: z dawnych Prus Królewskich (objętych na rzecz Niemiec i W. M. Gdańska), z północnej części historycznej Wielkopolski (powiaty: sepolenski, wyrzycki, szubiński i bydgoski wraz z m. Bydgoszczą), z większej części Kujaw i Ziemi Dobrzyńskiej.

Polacy stanowią będą 88 pct ludności Wielkiego Pomorza, Niemcy 10,1 pct, Żydzi 1,9 procent.

Szczepowo i gwarowo wyodrębniającymi się grupami wśród polskiej ludności Pomorza są przede wszystkim Kaszubi, zamieszkujący północną część województwa od linii Chojnice — Starogard aż po morze (około 150 000 głów), oraz Kociewiaczy, zaludniający obszar między Starogardem, Tczewem, Gniewem i Nowem (ok. 100 000 głów).

Mieszkańców Borów Tucholskich nazywamy Borowiakami, a mieszkańców Krainy, czyli rdzenną ludność dzisiejszego pow. sepolenskiego i przyległych części pow. wyrzyckiego — Krainiakami. Mieszkańców Kujaw — Kujawiakami lub Kujawianami.

Znaczenie gospodarcze Pomorza polega przede wszystkim na tym, że stanowi ono zaplecze obu portów polskich: Gdyni i Gdańska, z których pierwszy leży w granicach województwa pomorskiego.

Wielkie Pomorze będzie największym ze wszystkich województw producentem pszenicy, jęczmienia i buraków cukrowych.

Wielkie Pomorze posiadać będzie liczne lotniska i uzdrowiska, wśród których na plan pierwszy wybijają się będą miejscowości nadmorskie oraz zdroje lecznicze solankowe w Inowrocławiu i Ciechocinku.

Pięknym krajobrazem, co licznych winno ścigać turystów i letników, odznacza się — poza wybrzeżem morskim — tak zwana Szwałczycza Kaszubska (obejmująca cały niemal obszar powiatu kartuskiego), Bory Tucholskie, Pojezierze Brodnickie, okolice Wyrzyka, Nakła, Koronowa.

Wielkie Pomorze obfituje w piękne zabytki sztuki, przede wszystkim w stare kościoły gotyckie, które nadają miastom i wsiom tej dzielnicy charakterystyczne piętno.

Obfituje też w przejawy polskiej pracy, dokonanej już w odrodzonym państwie, której najdonioślejszym pomnikiem jest port w Gdyni, zbudowany ofiarnością całego narodu.

JERZY DĘBNICKI

Źródła sił niemieckich

Nie siła liczby

Przez swą sprawność organizacyjną, przez niezwykle ekspansywność polityczną, a zwłaszcza gospodarczą, wspieraną finansowo niewątpliwie z zewnątrz, Niemcy, jak dla „małego Pomorza“ są elementem niebezpiecznym, tak nim zgola być nie przestaną dla Wielkiego Pomorza, w jego nowych granicach administracyjnych. Trzeba to sobie uświadomić bez obsłonek i baczyć, by rozszerzone granice Pomorza, mające wzmocnić niejako fizycznie nasze zaplecze morskie, nie stały się nowym terenem ekspansji gospodarczej i politycznej niemieckiej. Właśnie z uwagi na to niebezpieczeństwo warto raz jeszcze zanalizować w liczbach i faktach niemiecki stan posiadania na Pomorzu oraz metody, środki i skutki jego działania wgląd i wszere.

Jedna wola kierownicza

Trzeba więc przede wszystkim stwierdzić, że niemiecka działalność polityczna, gospodarcza i kulturalna na Pomorzu jest działalnością, wbrew pozorom nieraz, wszechstronnie planową, przemysłową w założeniach i celach, słowem — działalnością kierowaną jedną czyjąś wolą. Czyją, domyśleć się nie trudno. Woli tej podporządkowują się dla ważnych i „wyższych“ celów wszyscy Niemcy pomor-

scy i pozornie najbardziej skłócone ze sobą polityczne organizacje niemieckie.

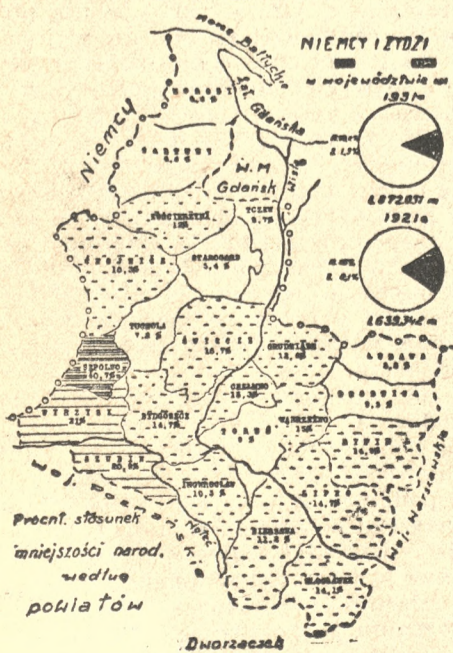
Jungdeutsche Partei walczyła z Deutsche Vereinigung, ale walka ustała, kiedy spotkano się przy „wyższym“ interesie, w tym wypadku gospodarczym, i podzielono, zapewne nie bez nakazu z góry, granice wpływów na niemiecką spółdzielczość pomorską. Jeżeli doroczne wielkie zjazdy hitlerowców pomorskich odbywają się pod Gniewem, jeśli tu właśnie obserwujemy szczególnie żywą działalność Landbundu, Deutsche Vereinigung i Jungdeutsche Partei, to nie jest w tym przypadek, ale świadoma celów wola kierownicza, która upatrzyła sobie ten właśnie punkt jako najlepszy dla propagandowej akcji po obu stronach granicy, m. i. z zamiarem oddziaływania na ludność polską w Sztumskim czy Kwidzińskim. I odwrotnie: jeżeli w tejże samej okolicy z takiego np. Janowa, gminy, która po prawej stronie Wisły jest wśród niemieckich po tej i tamtej stronie niejako wyspą polską, jeśli z tego Janowa nie tylko nie zdołano uczynić w ciągu lat 19 niepodległości jakiegos propagandowego Liszkowa, ale je całkowicie zaniedbano, to w tym wypadku mamy do czynienia z brakiem woli kierowniczej u miarodajnych czynników polskich.

Siła niemiecka na Pomorzu nie jest siłą liczby ludności, nie jest siłą ilościową, lecz jakościową. Ilościowo siła ta ewoluuje w dół raczej, niż w górę: z 18,7 pct w r. 1921 ilość Niemców spadła w dotychczasowym województwie pomorskim do 9,8 pct w r. 1931. Ale w tym samym czasie siła gospodarcza niemieckiej pomorskiej nie tylko nie zmalała, lecz wzrosła nadrobiąc straty w liczbie ludności poważnymi osiągnięciami gospodarczymi, kulturalnymi i politycznymi o wielkiej sile wpływów na otoczenie polskie.

Najbardziej pod tym względem wymowne są liczby z dziedziny niemieckiej na Pomorzu stanu posiadania w rolnictwie oraz w spółdzielczości. Niemiecka własność ziemska w woj. pomorskim obejmuje 364 tysięcy ha, tj. 22 pct ogólnej powierzchni ziemi ornej, choć ludność niemiecka — jak wyżej wspomnieliśmy — nie stanowi nawet 10 pct ogółu mieszkańców. Znacznie jeszcze gorzej jest w wielkiej własności, w której Niemcy mają silną przewagę. Gospodarstw powyżej 850 ha Polacy na Pomorzu posiadają 26, Niemcy 48, powyżej 950 ha Polacy 19, Niemcy 34.

Dysproporcje te ma zlikwidować w pewnym stopniu ostatnia ustawa parcelacyjna, która przyszła jednakże

A. WOJ. POMORSKIE W NOWYCH GRANICACH

niestety zbyt późno, aby przeszkodzić ogromnemu rozwojowi w ostatnich latach niemieckiej organizacji spółdzielczej, rozwojowi, który swe soki odżywcze czerpał właśnie głównie z niemieckiego rolnictwa. Niemiecka spółdzielczość na Pomorzu jest dziś tak postawiona, a ustawa parcelacyjna tak spóźniona z tego punktu widzenia, że niestety z całą pewnością nie poderwie ona organizację spółdzielczą, które stanowią najpoważniejsze źródło siły niemieckiej.

Niemieckie „masłosojuzy“

Niemieckie spółdzielnie, owe pomorskie „masłosojuzy“, wykazują od r. 1929 stałą tendencję rozwojową i dziś reprezentują wielką siłę gospodarczą. Według ostatnich danych spółdzielni niemieckich na Pomorzu jest ogółem 202 z około 1.500 członków, w tym spółdzielni kredytowych 74, handlowych 56 i mleczarskich 49. Reszta, to spółdzielnie budowlane, spożywcze, rzemieślnicze itd. Charakterystyczne jest rozmieszczenie spółdzielni niemieckich. Rozmieszczenie to pokrywa się z rozmieszczeniem własności rolnej. I rolnictwo niemieckie i spółdzielnie grupują się na Pomorzu dwoma pasami: około południowej granicy gdańskiej przez najwęższą część Pomorza, oraz drugim pasem przez powiaty: sepoleński, tucholski, świecki, grudziądzki, wąbrzeski, brodnicki i chełmiński.

Wśród spółdzielni kredytowych mamy placówek polskich 136 (z około 32 tysiącami członków), niemieckich 74 (około 9 tysięcy członków) czyli, że ostatnie stanowią 35,3 pct ogółu. Jeszcze gorzej przedstawia się porównanie sum bilansów, gdyż spółdzielnie polskie, mimo swej dużej przewagi liczebnej, przewyższają niemieckie zaledwie o 14,7 pct. Porównanie to jest tym bardziej niepokojące, że polskie spółdzielnie kredytowe, nie mówiąc o klasce dewaluacji marki, waloryzacji na złote i dewaluacji złotego, dziś, wobec dotychczasowej niewypłacalności rolnictwa, dalej wobec zarządzeń oddłużeniowych i moratoriów rolniczych, znalazły się w położeniu niezwykle trudnym i są w stanie pokrywać średnio zaledwie 15 pct zapotrzebowania kredytowego wśród rolników.

Kredyt na usługach niemieckiej ekspansji

To też jest główną przyczyną odwrótu rolników polskich do spółdzielni niemieckich, które zachowały w pełni zdolność kredytową udzielając również Polakom kredytów na warun-

kach niezmiernie dogodnych, bo po 7 do 8 pct. W roku 1933 spółdzielnie niemieckie udzieliły kredytów w wysokości 15,6 pct swych wkładów, tj. ponad 2,25 miliona złotych, a polskie 8,9 pct tych wkładów, tj. nieco ponad 0,5 miliona złotych.

Spółdzielczość mleczarska przedstawia się dla żywołu polskiego jeszcze mniej pomyślnie. Niemieckich spółdzielni mamy 49, polskich 27. — 66%-owa przewaga niemieckich placówek, przerabiających 64,1 pct mleka, jest objawem niedobrym, tym bardziej, że powiaty kaszubskie nie posiadają w tym dziale ani jednej placówki polskiej, podczas gdy jedynie powiat kartuski nie posiada spółdzielni niemieckiej. Niemieckie spółdzielnie są świetnie zagospodarowane, nie mają zobowiązań finansowych, stoją na silnych podstawach, to też całą uwagę skupiają na zwalczaniu polskich mleczarni spółdzielczych. Te, powstałe w ostatnich latach dobrej koniunktury, walczą z niezmiernymi trudnościami finansowymi i nie mają siły na stawienie skutecznego oporu obcej konkurencji tym bardziej, że ich wyposażenie techniczne pozostawia dużo do życzenia.

Spółdzielczość rolniczo - handlowa przedstawia się jeszcze gorzej dla polskiego stanu posiadania. Przy 52 placówkach niemieckich mamy polskich zaledwie 12, czyli, że przewaga niemieckich w prowadzeniu handlu zbożem, wobec celowego nieogłaszania przez nie swych obrotów. Jednak można, na podstawie cyfr szacunkowych, podanych przez polskie organi-

zacje kupieckie i spółdzielcze, ustalić, że Niemcy opanowali 65 pct obrotu ziemiopłodami na Pomorzu. Powiat kościerski wykazuje nawet 90 pct. Z pozostałych 35 pct na polskie spółdzielnie przypada ok. 15 pct, na polskie firmy prywatne 20 pct.

Pozostałe spółdzielnie, a więc budowlane, rzemieślnicze, spożywcze itd. wykazują również po stronie niemieckiej tendencję do rozrostu.

Jak złu zaradzić?

Przez spółdzielnie prowadzi wzrost niemieckich wpływów politycznych i kulturalnych kosztem żywołu polskiego. Wzrost ten jest wręcz niepokojący zwłaszcza w dziedzinie szkolnictwa. Takie fakty jak powstanie w maju rb. trzech nowych szkół niemieckich w powiecie świeckim (w Świeciu, w Grucznie i w Bukówcu) i równoczesne zlikwidowanie trzech szkół polskich: w Chrystkowie, w Sążkach i Bukówcu, które zamknięto wskutek braku wymaganej ustawowo minimalnej ilości uczniów, nie są niestety odosobnione, tym bardziej, że obok presji gospodarczej wobec Polaków stosuje się presję moralną. Pastor w takim Grucznie miał odwagę kłutwą zagrozić tym wszystkim, którzy dzieci swoje posyłać będą do szkół polskich...

Jak się powiedziało na wstępie, niemiecka akcja na Pomorzu jest robotą planową i w generalnym rzucie strategicznym i w najdrobniejszych szczegółach. Nie potrzeba zaznaczać, jaki może być cel tej akcji i jak poważne jest jej niebezpieczeństwo dla naszej na Pomorzu przyszłości. Wzmocnienie „fizyczne“ Pomorza dzisiejszego przez dodanie mu kilku powiatów załatwia sprawę — teoretycznie. Łatwiej bowiem Poznań spolszczy Kalisz, niż Włocławek wzmocni polskość na Po-

morzu i osłabi siłę niemiecką, zważywszy, że przyłączone powiaty woj. warszawskiego posiadają również — poza Żydami — bardzo silną i agresywną mniejszość niemiecką. Dlatego też do wzmocnienia polskiego na Pomorzu, pod względem gospodarczym, politycznym i kulturalnym, stanu posiadania kosztem panoszącej się niemieckiej siły użyte muszą być siły inne: siły przede wszystkim moralne.

Przez szereg lat zli ludzie dawali zły przykład, siejąc na Pomorzu spuściznę moralną i osłabiając odporność kresowej ludności polskiej. Zamknięcie za kratkami jednego i drugiego starosty jeszcze sprawy nie załatwia, jak należy. Trzeba przetrzebić bezlitośnie cały bagaż ludzki, nanieiony tu w ostatnich latach. Bagaż niefachowy, nieodpowiedzialny i niekompetentny.

Gruntowne uporządkowanie stosunków na Pomorzu wymaga rzetelnego traktowania polityki personalnej na wszystkich szczeblach administracji państwowej i samorządowej, i to pod kątem widzenia jedynie miarodajnym: fachowość, kompetencja moralna, istotna znajomość terenu, jego potrzeb i pragnień. Trzeba zaprzestać dobierania ludzi na odpowiedzialne stanowiska według kryteriów partyjnopolitycznych i szukania ich gdzieś daleko poza Pomorzem, jest bowiem już duża ilość Pomorzan z kwalifikacjami, którzy dzisiaj często chodzą bezrobotni.

Po odpowiedniej generalnej „czystce“ w pomorskim bagażu ludzkim musi przysiąc planowa robota gospodarza, polityczna i kulturalna. Robota z głową, a nie bez głowy, z planem, a nie z bałaganem, z myślą obliczającą na długie lata, a nie na doraźne efekty.

Ruch narodowy — przywódcy i działacze

Wśród ludu pomorskiego krąży takie powiedzenie: „Každy Pomorzaniec rodzi się już jako narodowiec“. I nic dziwnego. Silne poczucie narodowe wśród Pomorzan pozwoliło im zwycięsko przetrwać ciężką niewolę pruską. A później dzięki polityce narodowej, pod umiejętnym kierownictwem Romana Dmowskiego, Pomorze wraz z dostępnym do Bałtyku stało się z powrotem częścią składową państwa polskiego.

Co prawda w obecnej sytuacji politycznej znalazła się nieduża grupa Pomorzan, którzy dla posady i kariery złamali tę zasadę i poszli do „sanacji“.

Lecz są to tylko „wodzowie“ — bez wojska.

Olbrymnia bowiem większość ludności pomorskiej znajduje się w szeregach Stron. Narodowego, czy to jako karni jego członkowie, czy przynajmniej jako wyznawcy idei i programu narodowego.

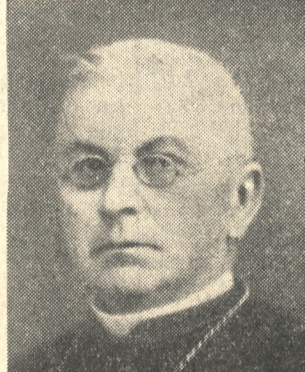
Największą zwartość organizacyjną wykazują przede wszystkim Kaszubi. Ten element twardy, przyzwyczajony do walki z żywiołem morza i o codzienny swój kawałek chleba, tworzy potężną straż narodową nad polskim Bałtykiem. Przewodzi tym narodowym Kaszubom sędziwy działacz, ks. kano-

nik Łosiński z Sierakowic, który nieustrudzony i zawsze duchem młody zapala i podtrzymuje znicz narodowy. Pomagają mu w tej pracy pp. dr Przewoski ze Skarszew, b. poseł Szturmowski, inż. Rybiński ze Starzyńskiego Dworu, adw. Zawodny z Gdyni i wielu innych narodowych działaczy kaszubskich.

W doskonałej formie organizacyjnej są poza tym powiaty Kociewia, mianowicie starogardzki i tczewski, gdzie liczba członków z legitymacjami Str. Narodowego przekracza 4 tysiące. Powiaty te mają też doskonałych, pracowitych i systematycznych kierowni-

KS. JERZY CHUDZIŃSKI
(Pelplin)
prezes zarządu okręgowego Stronnictwa Narodowego na Pomorzu, redaktor „Piełgrzyma“ w Pelplinie.

KS. KAN. BERNARD ŁOSIŃSKI
(Sierakowice)
prezes powiatowy Stronnictwa Narodowego na powiat kartuski.

KS. JÓZEF DEMBIŃSKI
(Nowe Miasto Lub.)
przewódca Stronnictwa Narodowego w pow. lubawskim, redaktor „Drwecy“.

TOMASZ ROGALA
prezes Stronnictwa Narodowego w Kościerzynie.
Urodził się dn. 21. 12. 1860 r. w Wielu (pow. chojnicki). Ojciec jego Piotr był w czasie powstania 1863 roku delegatem Rządu Narodowego w Warszawie na powiat chojnicki i werbował na terenie tego powiatu ochotników do powstania — po upadku zaś powstania zajął się jego uczestnikami, którzy przedostali się do Prus. Tomasz Rogala działalność swą narodową rozpoczął w Berlinie. Owocem tej pracy, prowadzonej wspólnie z szeregiem ówczesnych młodych działaczy narodowych, było utworzenie 12 szkółek polskich i kilkunastu ćwiczeń sokolich. W r. 1903 osiedla się na stałe w Kościerzynie i odtąd staje się jednym z czołowych przywódców ludu kaszubskiego organizując jego życie oświatowe, kulturalne i gospodarcze w najrozmaitszych towarzystwach. W r. 1906 organizuje w Kościerzynie strajk szkolny. Jest w roku 1912 jednym z założycieli Konspiracyjnego Towarzystwa Odrodzenia Polski, powstałego w Grudziądzu. W r. 1919 łącznie ze śp. Antonim Abrahamem udaje się w delegacji do Kaszub do Paryża, by bronić praw Polski do Pomorza, zagrożonych przez intrzygi kół masonskich i żydowskich. Współpracuje tam ściśle z Komitetem Narodowym Polskim. Po powrocie aż do chwili obecnej, mimo sędziwego wieku, bierze nadal żywy udział w pracy narodowej i społecznej.

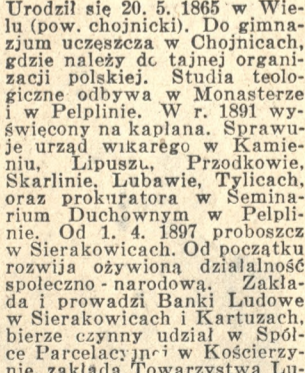
KS. JÓZEF WRYCZA
(Wiele)
prezes powiatowy Stronnictwa Narodowego na powiat chojnicki.

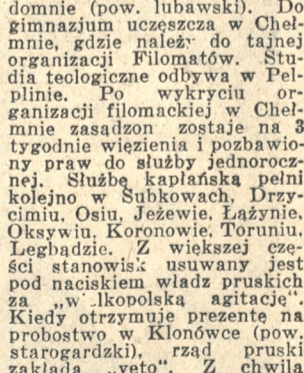
BOLESŁAW KNAST
(Pelplin)
b. długoletni prezes Stronnictwa Narodowego w Pelplinie, obecnie prezes honorowy Stron. Narodowego.

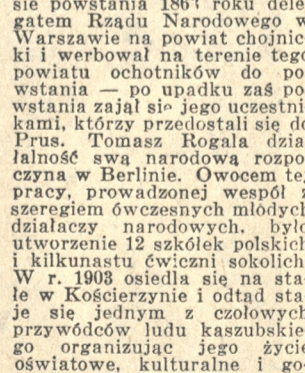
ZOFIA DOERFFEROWA
(Toruń)
działaczka narodowa wśród kobiet, członek zarządu Stron. Narodowego w Toruniu. Z Jastrzębic-Janowskich Zofia Doerfferowa urodziła się 8. 1. 1892 w Poznaniu. Poświęciła się pedagogice. Przed wojną prowadziła w Poznaniu tajną pracę społeczną i oświatową. Czynna potem w Kępnie i Gnieźnie, a od r. 1921 w Toruniu, gdzie rozwija żywą działalność. Pracuje zwłaszcza w organizacjach kobiecych i religijnych. Od r. 1929 już w drugiej kadencji jest członkiem Rady Miejskiej w Toruniu.

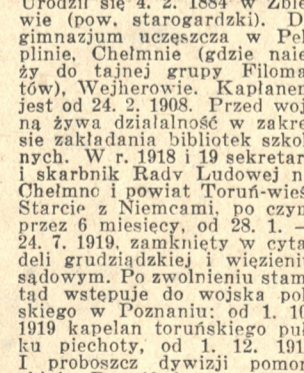
Urodził się 20. 5. 1865 w Wielu (pow. chojnicki). Do gimnazjum uczęszcza w Chojnicach, gdzie należy do tajnej organizacji Filomatów. Studia teologiczne odbywa w Monasterze i w Pelplinie. W r. 1891 wyświęcony na kapłana. Sprawuje urząd wikarego w Kamieniu, Lipuszu, Przdokowie, Skarlinie, Lubawie, Tylicach, oraz prokuratora w Seminarium Duchownym w Pelplinie. Od 1. 4. 1897 proboszcz w Sierakowicach. Od początku rozwija ożywioną działalność społeczno - narodową. Zakłada i prowadzi Banki Ludowe w Sierakowicach i Kartuzach, bierze czynny udział w Spółce Parcelacyjnej w Kościerzynie, zakłada Towarzystwa Ludowe i Kółka Rolnicze w Sierakowicach i innych parafiach powiatu kartuskiego, buduje sale parafialne w Sierakowicach itd. Jest posłem z Kaszub do Sejmu pruskiego w latach 1904—1918, po wstąpieniu do Rady państwa. W tym czasie do Sejmu polskiego. W samorządzie czynny od r. 1919 jako członek Sejmików i Wydziałów Powiatowych. Należy też do Rady Gminnej i Rady Gromadzkiej w Sierakowicach. W roku 1923 nadaje mu Prezydent Rzeczypospolitej Wojskowy Order „Polonia Restituta“, a w r. 1928 ks. biskup Okoniewski tytuł kanonika honorowego.

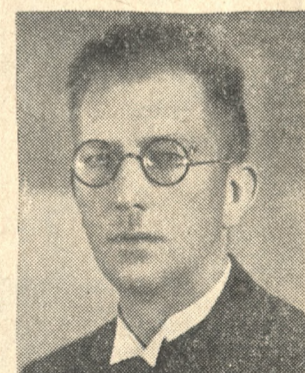
Urodził się 25. 3. 1879 w Radomnie (pow. lubawski). Do gimnazjum uczęszcza w Chełmnie, gdzie należy do tajnej organizacji Filomatów. Studia teologiczne odbywa w Pelplinie. Po wykryciu organizacji filomackiej w Chełmnie zasądzony zostaje na 3 tygodnie więzienia i pozbawiony praw do służby jednorocznej. Służbę kapłańską pełni kolejno w Subkowach, Drzymicim, Osiu, Jeżewie, Łążyńcu, Oksywiu, Koronowie, Toruniu, Legbądzie. Z większej części stanowisk usuwany jest pod naciskiem władz pruskich za „w. lkonolską agitację“. Kiedy otrzymuje prezente na probostwo w Klonówce (pow. starogardzki), rząd pruski zakłada „veto“. Z chwilą objęcia Pomorza przez Polskę powołany na katechetę w gimnazjum państwowym w Nowym Mieście n. D. Po nabyciu Banku Ludowego w Lubawie i Nowym Mieście drukarni i księgarni obecnej „Drwecy“ obejmując pieczę nad tym piśmie. W r. 1930 po wyborach przeniesiony zostaje w stan spoczynku ze stanowiska katechety. W rok 1933 na 3 dni przed wyborami do Rady Miejskiej tracąc niespodzianie matkę której zwłoki znaleziono dopiero po 6 miesiącach i 7 dniach w Drwecy. Jest członkiem Rady Miejskiej w Nowym Mieście i Rady Powiatowej.

Urodził się 4. 2. 1884 w Zblewie (pow. starogardzki). Do gimnazjum uczęszcza w Pelplinie, Chełmnie (gdzie należy do tajnej grupy Filomatów), Wejherowie. Kapłanem jest od 24. 2. 1908. Przed wojną żywa działalność w zakresie zakładania bibliotek szkolnych. W r. 1918 i 19 sekretarz i skarbnik Radw. Ludowej na Chełmnie i powiat Toruń-wieś. Starcie z Niemcami, po czym przez 6 miesięcy, od 28. 1. — 24. 7. 1919, zamknięty w cytadeli grudziądzkiej i więzieniu sądowym. Po zwolnieniu stanął wstępuje do wojska polskiego w Poznaniu; od 1. 10. 1919 kapelan toruńskiego pułku piechoty, od 1. 12. 1919 I proboszcz dywizji pomorskiej. Dn. 10 lutego 1920 r. w Pucku wygłasza przemówienie przy uroczystym objęciu morza polskiego, potem do grudnia tegoż roku przebywa na froncie bolszewickim, gdzie zdobywa Krzyż Walecznych. Następnie jest kapłanem w Włodzimierzu Wolyńskim i proboszczem D. O. K. Lublin — Brześć. Ze stanowiska tego zostaje zwolniony na własną prośbę 16. 2. 1924 r. Od 4. 10. 1924 r. proboszcz w Wielu i bardzo czynny działacz narodowy, narażony na ustawiczne szykany i represje ze strony „sanacji“. B. prezes okręgu Tow. Powstańców i Wojaków na Pomorzu aż do rozwiązania tej organizacji przez władze.

Wieloletni prezes powiatowy Stronnictwa Narodowego na powiat chojnicki. Urodził się 6. 9. 1898 r. w Orłowie (pow. wąbrzeski). Studia gimnazjalne odbywa w Chełmnie, gdzie należy do tajnej grupy Filomatów. Służy jako ochotnik w armii polskiej, po czym wstępuje na wydział humanistyczny Uniw. Poznańskiego. B. kierownik Uniwersytetu Ludowego w Zagórzu (pow. morski), b. kierownik wojewódzki Obozu Wielkiej Polski na Pomorzu, (z siedzibą w Bydgoszczy), b. redaktor „Gazety Bydgoskiej“ i „Piełgrzyma“.

WACŁAW CIESIELSKI
(Toruń)
kier. organizacyjny Stronnictwa Narodowego na Pomorzu. Urodził się 6. 9. 1898 r. w Orłowie (pow. wąbrzeski). Studia gimnazjalne odbywa w Chełmnie, gdzie należy do tajnej grupy Filomatów. Służy jako ochotnik w armii polskiej, po czym wstępuje na wydział humanistyczny Uniw. Poznańskiego. B. kierownik Uniwersytetu Ludowego w Zagórzu (pow. morski), b. kierownik wojewódzki Obozu Wielkiej Polski na Pomorzu, (z siedzibą w Bydgoszczy), b. redaktor „Gazety Bydgoskiej“ i „Piełgrzyma“.

PIOTR SZTURMOWSKI
(Tomaszewo)

prezes powiatowy Stronnictwa Narodowego na pow. kościerski.
Urodził się 12. 2. 1887 r. w Czarnejwodzie (pow. starogardzki). Karany za stanowisko narodowe przez nauczyciela w szkole pruskiej. Przed wojną pracuje w szeregu organizacji polskiej. Ożeniwszy się osiedla się w Tomaszewie (pow. kościerski). Po wojnie żywa działalność w obozie narodowym. Od r. 1922 do 1935 przez trzy kadencje poseł do Sejmu. Jest członkiem Rady Powiatowej, Wydziału Powiatowego, Rady Gminnej w Tomaszewie itd.

KS. PAWEŁ KONITZER
(Świecie)

Urodził się 6. 3. 1876 w Ozubku (Bory Tucholskie). Do gimnazjum uczęszcza w Chojnicach, studium teologiczne odbywa w Pelplinie. Służbę kapłańską pełni w Jeżewie, Tucholi, Brzoziu, Grudziądzu, Kartuzach, Skarszewach, Chylonii, wreszcie w Świeciu, gdzie jest od szeregu lat proboszczem. Zarówno przed wojną, jak obecnie bierze żywy udział w pracy narodowej i społecznej. Odmówił zasługi położył w tym zakresie zwłaszcza w Świeciu i pow. świeckim. Ks. radca Konitzer odznaczony został świeżo Złotym Krzyżem Zasługi.

ERYK MARIA HALLER
(Gorzuchowo)

członek zarządu powiatowego Stronnictwa Narodowego w Chełmnie.
Urodził się 27. 8. 1906 we Lwowie, jako syn Józefa Hallera (obecnego generała broni) i Aleksandry ze Sałków. Jako chłopiec 15-letni zapisuje się w r. 1920 do Armii Ochotniczej i bierze udział w bitwie pod Warszawą. Studjuje na Akademii Rolniczej i Uniwersytecie Poznańskim, gdzie uzyskuje magisteriat ekonomii. W latach 1933/36 odbywa studia w paryskiej Ecole des Sciences Politiques. Osiedla potem na stałe w Gorzuchowie i rozwija żywą działalność.

ALOJZY KASPROWICZ
(Zygląd)

referent organizacyjny Stronnictwa Narodowego na pow. chełmiński.
Urodził się 23. 12. 1901. Studia odbywa na Uniwersytecie Poznańskim i Akademii Rolniczej w Cieszynie. Bierze czynny udział w ruchu narodowym jako jeden z przywódców korporacji „Baltia”, kierownik Obozu Wielkiej Polski w Gniewie, prezes Str. Nar. w Cieszynie, wicekierownik okręgu podhalańskiego Str. Nar., ref. organizacyjny okręgu pomorskiego O. W. P. (w Bydgoszczy). Obecnie naczelnym dyrektorem majątku Zygląd w powiecie chełmińskim.

FRANCISZEK SOŁTYSIAK
(Pomorzanina)

redaktor „Pomorzanina”.
Urodził się 17. 9. 1887 r. w Wilanowie (b. pow. śmigieński). Od r. 1903-1918 przebywa na obczyźnie w Nadrenii, gdzie bierze czynny udział w życiu narodowym. Po powrocie do kraju w listopadzie 1918 r. pracuje przez pewien czas w wydziale prasowym Naczelnej Rady Ludowej w Poznaniu, następnie w redakcji „Postępu”. W grudniu 1920 r. obejmuje sekretariat wojewódzki Związku Ludowo-Narodowego na Pomorzu, a później sekretariat Stron. Narodowego; na stanowisku tym pozostaje do jesieni 1933 r. Od r. 1922 do 1927 był posłem do Sejmu z okręgu toruńskiego.

STANISŁAW CIEŚLAK
(Toruń)

redaktor naczelny „Słowa Pomorskiego” (Toruń)
Urodził się w r. 1898 w Piekarach (pow. poznański). Gimnazjum w Ostrowie ukończył w roku 1917, skąd zaciągnięty do wojska niemieckiego na front zachodni. W styczniu 1919 zgłasza się jako ochotnik do 10 p. strzelców wielkopolskich; mianowany porucznikiem 3. 5. 1920. W wojnie bolszewickiej dwa razy ranny. W grudniu 1920 Krzyż Walecznych. Studia na wydziale filozoficznym Uniw. Pozn. Redaktor „Dziennika Kujawskiego” w r. 1924. „Lecha” gnieźnieńskiego w r. 1931. „Słowa Pomorskiego” od r. 1934. Pracował w OWP i „Sokole”.

ków pracy narodowej. Przecież „ojcem narodowym” powiatu starogardzkiego jest dr Józef Balewski ze Starogardu, któremu wytrwale sekundują pp. adw. dr Suchecki, adw. Stankiewicz, radca Cesarz, red. Alfons Wyczyński, p. Zbylicki i inni.

Powiat tczewski, prócz prezesa zarządu okręgowego Str. Nar., ks. red. Chudzińskiego i red. Matłosa, ma takich niestrudzonych orędowników narodowych jak pp. Czesław Pewiński, red. Bielawa, Górski, Bianecki i dziesiątki innych ruchliwych działaczy wiejskich.

Najmłodszym „wychowankiem” ruchu narodowego na Pomorzu jest powiat sępoleński. Ten graniczny powiat z dużym odsetkiem Niemców jeszcze dwa lata temu był pustynią, wolną od „ziarna” narodowego. Jednak dzięki nadzwyczajnemu wysiłkowi i wprost niezwyktemu poświęceniu prezesa powiatowego S. N., ks. prob. Grabowskiego z Sypniewa, p. Wacława Urbańskiego z Sępólna, p. Szlachetki z Więcborka i studenta Uniw. Poznańskiego p. Przytarskiego, w krótkim czasie koła Stron. Narodowego zaczęły rosnać w pow. sępoleńskim jak grzyby po deszczu. A wspaniałym „borowikiem” narodowym zostało miasto Sępólno, liczące kilkuset członków Str. Narodowego.

W szlachetnym wyścigu organizacyjnym podążają Bory Tucholskie. Przywódca narodowych Borowiaków, p. adw. Czesław Kończal z Tucholi, potrafi na zjazdach narodowych zgromadzić tysiące karnych narodowców, którzy radosnym śpiewem Hymnu Młodych ożywiają melancholijny nieco krajobraz królestwa sosny.

Sąsiedni powiat chojnicki, gdzie osiłą ruchu narodowego jest ks. pułk. Józef Wrycza z Wiela, ma kadry narodowców też niemałe. W blisko bo wiem trzydziestu środowiskach rozstawione są placówki narodowe, posłuszne rozkazom swego księdza-pułkownika.

Nie mogąc wylizać w krótkim artykule prasowym stanu organizacyjnego Stron. Narodowego z wszystkich 19 powiatów Pomorza, stwierdzamy tylko tyle, że, poczynając od Działdowa poprzez ziemię lubawską i chełmińską aż do Pucka, rozsiane są po całym Pomo-

ruzu setki kół Stron. Narodowego, gdzie praca organizacyjna systematycznie się rozwija wytwarzając zwartą i jednolitą opinię narodową i przygotowując przez to społeczeństwo pomorskie do służby dla polskiego państwa narodowego, uwolnionego od Żydów i ich przybudówek masońsko-komunistycznych.

Nad całością pracy organizacyjnej

czuwa zarząd okręgowy Stronnictwa Narodowego, którego prezesem jest ks. red. Jerzy Chudziński z Pelplina, wiceprezesem dr Kazimierz Maj z Grudziądza, kierownikiem organizacyjnym red. Wacław Ciesielski z Torunia, gdzie znajduje się też biuro okręgowe. Prezesem honorowym zarządu okręgowego jest długoletni zasłużony działacz narodowy b. senator ks. Fe-

liks Bolt ze Srebrnik w pow. wąbrzeskim.

Nowo przyłączone powiaty niewątpliwie w tym wyścigu pracy narodowej nie znajdują się na miejscach ostatnich, tym bardziej, że rozporządzają też zastępami dzielnych i ofiarnych pracowników.

W numerze niniejszym „Kuriera Poznańskiego” zamieszczamy szereg fotografii działaczy Stronnictwa Narodowego na Pomorzu wraz z krótkimi ich życiorysami.

Brak kilku fotografii tłumaczy się względami od nas niezależnymi.

Ks. Feliks Bolt

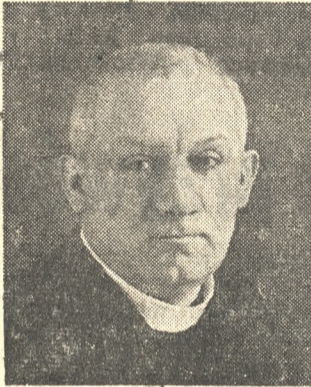
Prezes honorowy zarządu okręgowego Stronnictwa Narodowego

Zasłużony ten działacz pomorski urodził się w Barłoźnie, pow. starogardzki. Gimnazjum kończy w Chełmnie, gdzie należy do tajnej organizacji Filomatów. Studia teologiczne odbywa w Pelplinie i Monasterze.

Już jako młody kapłan rozpoczyna działalność narodową, rozwija ją i gospodarczą, organizując liczne Banki Ludowe, „Rolniki”, „Bławy” i inne spółdzielnie. Pracuje poza tym w Towarzystwach Ludowych, Kółkach Rolniczych i organizacjach kupieckich, za co mu kupcy pomorscy dali chlubny przydomek „ojca kupiectwa pomorskiego”.

W niepodległej Polsce poświęca się intensywnie pracy politycznej stając na czele ruchu narodowego jako prezes zarządu wojewódzkiego Związku Ludowo-Narodowego, a potem zarządu okręgowego Stron. Narodowego. W pierwszym Sejmie ustawodawczym jest posłem, następnie przez szereg lat do roku 1935 senatorem z Pomorza. Po ustąpieniu w r. 1935 z prezesury zarządu okręgowego Str. Narodowego zostaje mianowany honorowym prezesem zarządu okręgowego S. N. Wchodzi w skład komitetu głównego Stron. Narodowego w Warszawie.

Jest proboszczem w Srebrnikach pod Kowalewem (pow. wąbrzeski).

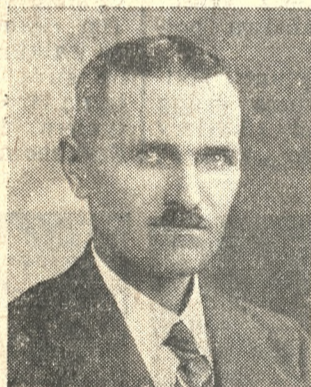
KS. KAN. BOLESŁAW WITKOWSKI
(Mechowia)

Urodził się 14. 3. 1873 w Wąlczyku (pow. wąbrzeski). Uczęszcza do gimnazjum w Pelplinie i gimnazjum w Chełmnie. Studia teologiczne odbywa w Pelplinie, gdzie dn. 23. 6. 1895 odbier. święcenia kapłańskie. Przez 10 lat pracuje w duszpasterstwie jako wikariusz i administrator. Później pruski naczelnik powiatowy w Gdańsku oświadczył mu, że na probostwo patronatu rządowego liczyć nie może, daje mu w r. 1905 ks. biskup chełmiński stanowisko proboszcza w Mechowie (dzisiejszy pow. morski), które do dzisiaj sprawuje. W r. 1906 zakłada w Pucku Bank Ludowy oraz Towarzystwo Rolnicze na pow. pucki. Równocześnie organizuje w powiecie 15 placówek czytelni ludowych. Od r. 1913-1918 postuje z okręgu wyborczego Puck-Wejherowo-Kartuzy do sejmiku pruskiego. Po wybuchu rewolucji w Niemczech jest w r. 1919 prezesem Rady Ludowej na pow. pucki. W latach 1920-1922 jest posłem na Sejm polski z ramienia Zw. Ludowo-Narodowego. W kwietniu roku 1923 wreszcie mianowany Rzpłitej krzyż oficerski „Polonia Restituta”. Od r. 1920-1930 jest członkiem Wydziału Powiatowego i zastępcą starosty. Jest dziekanem dekanatu puckiego i kanonikiem honorowym kapituły chełmińskiej.

DR HENRYK SIKORSKI
(Inowrocław)

prezes powiatowy Stronnictwa Narodowego na powiat inowrocławski.

FLORIAN BUCZKOWSKI
(Lisewo)

prezes powiatowy Stronnictwa Narodowego na pow. chełmiński.
Właściciel ziemski, gorliwy działacz polski z czasów niemieckich, w r. 1914 przez Niemców za udział w ruchu narodowym. Od chwili uzyskania niepodległości kieruje akcją obozu narodowego w powiecie chełmińskim. Bierze też żywy udział w pracy samorządowej; od lat kilkunastu jest członkiem Wydziału Powiatowego w Chełmnie.

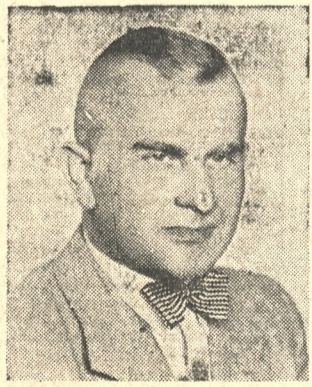
DR PAWEŁ OSSOWSKI
(Toruń)

Urodził się 9. 12. 1878 w Śliwicach (Pomorze). Uczęszcza do gimnazjum w Chełmnie. Studia prawnicze w Berlinie, Monachium i Bonn; w r. 1894 uzyskuje doktorat praw. W r. 1910 osiedla się jako adwokat w Chełmnie, gdzie prowadzi pracę oświatową i gospodarczą. Z końcem wojny przewodniczący Rady Robotników i Żołnierzy w Chełmnie, gdzie uzyskuje przewagę dla Polaków; równocześnie przewodniczący Pow. Rady Ludowej. Później delegat rządu polskiego przy landraturze oraz ekspert prawniczy komisji polsko-niemieckiej, w Berlinie dla przygotowania przejęcia administracji i sądownictwa na terenie b. dz. pruskiej. W styczniu 1920 r. mianowany starostą chełmińskim, następnie wicemarszałkiem Pom. Tymczasowego Wydziału Krajowego itd. Porucznik wojsk polskich, odznaczony krzyżem oficerskim orderu „Polonia Restituta”, krzyżem Tajnej Organizacji Wojskowej i Odznaczeniem Górnolaskim. Z urzędem starostyńskiego ustępuje w sierpniu 1922 r. Odtąd jest adwokatem w Toruniu, był mianowany dożywotnim notariuszem. Brał żywy udział w życiu politycznym; w latach 1928-30 senator z Pomorza z ramienia obozu narodowego. Jako adwokat prowadził i prowadzi obrony w większych procesach politycznych.

ADW. CZESŁAW KONCZAL
(Tuchola)

prezes powiatowy Stronnictwa Narodowego na pow. tucholski. Pochodzi z pow. starogardzkiego; liczy lat 33. Uczęszcza do gimnazjum w Starogardzie; w latach 1922-1926 studiuje prawo na Uniwersytecie Poznańskim. W r. 1927 organizuje pierwszą placówkę O. W. P. w Starogardzie. Pracuje najpierw w sądownictwie; usunięty stamtąd w okresie zwolnień osiedla się w r. 1933 jako adwokat w Tucholi. Organizuje z wielką energią obóz narodowy w mieście i powiecie liczącym dzisiaj przeszło 20 placówek Stron. Narodowego.

ADW. MARIAN ZAWODNY
(Gdynia)

prezes Stronnictwa Narodowego Wielkiej Gdyni.
Urodził się w pow. mogileńskim 31. 1. 1899. Gimnazjum w Inowrocławiu, studia prawnicze w Poznaniu; kończy je w r. 1922. Jako student bierze czynny udział w życiu publicznym. Od czerwca 1920 do marca 1921 działa na Górnym Śląsku współpracując z komisariatem plebiscytowym. Aplikując na Pomorzu stale czynny w życiu społecznym. W Gdyni osiedla się w r. 1928. Odtąd nieprzerwanie idzie w pierwszym szeregu działaczy narodowych. Jest członkiem zarządu okręgowego S. N.

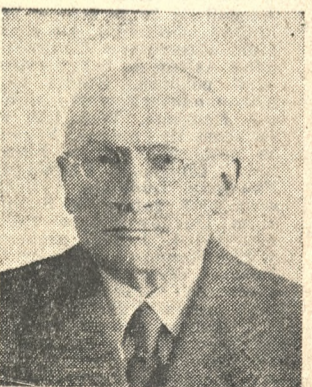
EDWARD PISZCZ
(Gdynia)

wiceprezes Stronnictwa Narodowego w Gdyni, kierownik wydziału gospodarczego przy zarządzie okręg. Stron. Nar., przedstawiciel na wybrzeże w redakcji „Kuriera Poznańskiego” i „Oredownika”. Urodził się 3. 8. 1907 w Pleszewie. Do gimnazjum uczęszcza w Poznaniu i Wąbrzeźnie. Studiuje na Uniw. Poznańskim. Prace społeczno-polityczne rozpoczyna w r. 1929 w OWP. na Pomorzu; najpierw kierownik placówki w Grudziądzu, potem kontroler rejonowy w Toruniu. Od r. 1933 mieszka w Gdyni.

ANTONI MIOTK
(Puck)

członek zarządu Stronnictwa Narodowego w Pucku.
Urodził się 13. 7. 1874 w Lewinku (obecny powiat morski). W r. 1909 osiedla się w Pucku otwierając skład bławatów. Był do końca wojny prezesem Towarzystwa Ludowego, często karany przez władze pruskie za działalność narodową. W r. 1919 miał jechać jako jeden z delegatów Kaszub na konferencję pokojową, lecz uniemożliwił to „Grenzschutz”. B. długoletni wiceburmistrz Pucka, gorliwy działacz społeczny.

LEON LNISKI
(Kartuzy)

Urodził się 11. 2. 1866 w Dolnej Brodnicy (pow. kartuski). Uczęszcza do szkół w Wejherowie. Przed wojną czynny w pracy narodowej w pow. kartuskim i w Kościerczynie; karany przez władze pruskie. Od r. 1910-1920 działa w Gdańsku; w przełomowych chwilach w r. 1919 organizuje liczne wiece polskie na Kaszubach. W r. 1920 zostaje urzędnikiem w Wejherowie; z dniem 1. 4. 1921 osiedla się w Kartuzach, gdzie pracuje w Stron. Narodowym i licznych organizacjach.

ZB. CZARNOTA-BOJARSKI
(Wąbrzeźno)

wiceprezes Stronnictwa Narodowego na powiat wąbrzeski. Urodził się 23. 12. 1893 w Monachium. Jako zawód obrął kupiectwo brzozy żelaznej. Podczas wojny przedostaje się z frontu na stronę francuską, później wstępuje do armii gen. Hallera. W r. 1919 i 1920 bierze udział w walkach z Ukraińcami i bolszewikami. Order „Virtuti Militari” i dwukrotnie Krzyż Walecznych. W r. 1927 opuszcza wojsko w randze kapitana. Zasłużony działacz sokoli, kupiecki samorządowy. Członek Wydziału Powiatowego i Rady Miejskiej w Wąbrzeźnie.

MARIAN TURWID — Bydgoszcz

Gryf — w blasku kultury

„Niewidzianym dotychczas nigdy jeszcze w historii Pomorza rozmachem twórczym zaznaczyły się ubiegłe do tej pory lata po objęciu przez Polskę dawnych swych dzierżaw nadmorskich.“

Taką entuzjastyczną konkluzją zamyka znakomity historyk i sumienny badacz ks. Bolesław Makowski swe niedocenione, a ostatnie w życiu dzieło pt. „Sztuka na Pomorzu“.

I istotnie — nikt temu zaprzeczyć nie zdoła, że nowy wieś twórczej pracy i twórczego zapału przeszedł przez Pomorze z chwilą powrotu tej ziemi w granice Rzeczypospolitej.

Bo poprzednio, w obrębie Prus, ruch kulturalny Pomorza był bardziej niż skromny.

Historia Pomorza uczy, że tętno życia kulturalnego malało katastrofalnie tak w okresie okupacji krzyżackiej, jak później, w latach ciężkiej niewoli pruskiej.

Natomiast okres niezależności ziem pomorskich obfituje w wspaniałe niejednokrotnie dowody tężyny życia kulturalnego. Wystarczy wskazać na fakt istnienia dwuwydziałowej najwyższej uczelni naukowej w Chełmnie, na bogatą produkcję wydawniczą, kiedy to w Toruniu w XVI w. na 28 druków polskich przypada zaledwie 13 niemieckich. Wystarczy wreszcie rzucić jedno chociażby tylko nazwisko: Kopernik.

A dodać trzeba, że zjawiska kultury duchowej dawnego polskiego Pomorza czekają wciąż jeszcze na sumiennych badaczy, którzy by z mroków zapomnienia wydobyli na światło dzieł kultury naszej zapoznane zasługi pomorskich pisarzy, artystów, wydawców, znaczniejszych rodzin i ówczesnych klasztorów.

Bujnie pod znakiem Orła Białego krzewiąca się twórczość pomorska ulega gwałtownemu zahamowaniu z nastaniem drugiej okupacji niemieckiej. Pomorzanie, zmuszony do nieustannej, zacieklej obrony swych najświętszych praw, zmuszony do twardej walki o byt, o własną myśl i własny język, nie może już znaleźć sił do działalności twórczej najwyższego lotu. Wyczerpuje się w pracy u podstaw, tej pracy, która kulturze najeźdźcy przeciwstawić zdołała z podziwu godną odpornością — kulturę własną.

Znaczna musiała być żywotność tej kultury, jeśli zdołała ona wyjść zwycięsko z niesłychanie nierównej walki z potężną nawałą germańską. Nic dziwnego. Przecież strukturę duchową ludu pomorskiego kształtowały: twarde klimaty, chuda gleba i długa niewola. Zahartowany w takiej szkole urobił sobie Pomorzanie swój błogosławiony, przysłowiowy upór pomorski. Dzięki niemu zdołało Pomorze przetrwać wszystkie tak ciężkie doświadczenia. Mimo, że region pomorski daleko bardziej jest w swej strukturze ludnościowej i językowej skomplikowany, niż np. Mazowsze, niż Śląsk czy Wielkopolska. Przecież w skład jego wchodzi takie Kaszuby, tak odrębne mentalnością, kulturą, narzeczem. Choć więc nie była kultura pomorska

podobna monolitowi, to widać upór pomorski związał ją w taką całość, która nie pozwoliła się rozbić, rozdrobnić, i rozdrobniona — zniweczyć.

Historia opowie nam kiedyś wyszerpująco o bohaterskich zmaganiach pomorskich działaczy kulturalnych z lat pruskiej niewoli. Odkryje gęstą sieć tajnych polskich organizacji naukowych, działających na całym terytorium Pomorza. Poznamy dzieje ruchu Filomatów Pomorskich, którym kultura polska na Pomorzu niezmiernie wiele zawdzięcza. Zapoznamy się z „kuźnią pelplińską“, w której wykrywano całe zastępy zasłużonych księży-patriotów.

Nazwisko kapłana-historyka ks. Kujota, długoletniego prezesa Towarzystwa Naukowego w Toruniu, członka Akademii Umiejętności w Krakowie, zostanie złotymi głoskami zapisane w księdze polskiej kultury na Pomorzu, na czele całego szeregu jemu podobnych w zasłudze. Kronika działalności toruńskiego Towarzystwa Naukowego to osobna i piękna karta. Tu ogniskował się ruch intelektualny nielicznej inteligencji pomorskiej. Niemniej pamiętna niż dla Wielkopolski pozostanie data 1901. W tym samym bowiem czasie, gdy w Gnieźnie toczył się proces Dzieci Wrzesińskich, w Toruniu wezwano przed sąd pomorską młodzież filomacką.

O polskość Kaszub walczył, w pierwszym okresie swej działalności, dr Florian Ceynowa. Niezmiernie typową dla ówczesnych twórców pomorskich jest piękna postać pieśniarza Kaszubczyzny Hieronima Derdowskiego. Stać go było na to, by pieśń Kaszub wyśpiewać na lutni nastrojonej na najwyższy artystycznie ton. A jednak nie wyszedł poza ramy pieśni pięknej lecz tak prostej, by łatwo dotrzeć mogła do szerokiej braci kaszubskiej. Zrezygnował z laurów artysty, by wziąć na siebie rolę orędownika ludu w okresie, gdy „Drang nach Osten“ zagrażał bezpośrednio kaszubskiej kulturze regionalnej. W tej czarnej go-

dzinie nie wahał się Hieronim Derdowski przypomnieć niemieckim „Kulturträgerom“, że ongi:

„Przeszedł Krzyżok w twarde blasze,
Poliił wse i miasta,
Zato jego cepe nasze
Grzmocete lot dwasta!“ *)

Do działalności Derdowskiego nawiązali twórcy czasopisma „Gryf“. Z drem Aleksandrem Majkowskim na czele krzewili oni gorąco twórczość artystyczną Kaszubów pod hasłem: „Co kaszubskie — to polskie!“

Na owoce tej pracy nie trzeba było długo czekać. Rosła liczba działaczy kulturalnych, coraz częściej z inicjatywą prywatnej powstawały placówki tak niezbędne, jak biblioteki, księżnice, muzea. Placówki oczywiście małe, nie dysponujące większymi możliwościami a jednak o wartości tak znacznej, jak np. muzeum we Wdzydżach.

Uparta, skromna, nieefektowna a przecież nieoceniona praca u podstaw dała rezultaty jak najlepsze: uratowała kulturę pomorską dla polskości, podłożyła fundamenty pod wielki gmach twórczości pomorskiej w wolnej Polsce.

To też z chwilą odzyskania wolności stanęło całe Pomorze do pracy kulturalnej z takim zapałem, jakiego nie notowała tu dotąd historia. Wszczął się gorączkowy i wyteżony ruch na wszystkich terenach działalności twórczej. Architekci polscy zdążyli już wznieść cały szereg pięknych, z duchem regionu zgodnych budowli. Plastyki pomorscy od kilku lat odkrywają już piękno ziemi pomorskiej, do coraz poważniejszych w malarstwie, rzeźbie i grafice dochodząc rezultatów. Teatr Ziemi Pomorskiej zawozi polską sztukę dramatyczną do najodleglejszych zakątków regionu. Literaturze regionalnej służą wydatnie czasopisma takie, jak „Teki Pomorskie“ w

*) Dr Cz. Frankiewicz „Historia Pomorza“.

UROK STARYCH KOŚCIÓŁKÓW

Dzwonnica z drzewa w Siniarzewie (powiat nieszawski).

Toruniu, „Zabory“ w Chojnicach, „Kaszuby“ w Kartuzach. Toruńska Konfraternia Artystów organizuje poważne poziomem wieczory literackie i artystyczne. Rozgłośnia Pomorska w miarę swych możliwości oddaje znaczne usługi regionalizmowi popierając jednocześnie talenty pomorskie.

Nie sposób wyliczać tu wszystkich instytucji naukowych, kulturalnych i artystycznych z Instytutem Bałtyckim na czele. Trzeba ograniczyć się do stwierdzenia faktu, że w krótkich latach wolności uczynić dotąd zdołano wiele, bardzo nawet wiele.

A jednak — zbyt mało! Zbyt mało jeśli idzie o oryginalną twórczość pomorską. Zbyt mało jeśli idzie o szkolnictwo najwyższe. Zbyt mało, aby w zupełności przeciwstawić się sprawnie, konsekwentnie i uporczywie działającej propagandzie niemieckiej.

Braki te zostaną niewątpliwie usunięte z chwilą, gdy powiększenie województwa pomorskiego stanie się faktem dokonany. Gdy kulturze pomorskiej w sukurs przyjdzie wielka, coraz sprawniej kulturalnie pracująca Bydgoszcz. Gdy swą wspaniałą część dorzucą Kujawy i pozostałe z włączonych do Wielkiego Pomorza środowisk. Struktura regionalna Pomorza różniczkuje się jeszcze bardziej. Stanie się tak bogata, jak u żadnej z dzielnic. Cóż za wspaniałe czynniki do spotęgowania dynamiki twórczej! Jaka okazja do szlachetnego współzawodnictwa! Jakie piękne pole pracy dla entuzjastów regionalistyki! A wszystko, by jak najdokładniej wypełnić program tak oto sformułowany przez zasłużonego historyka pomorskiej kultury, ks. Bolesława Makowskiego**):

„Skarb przeszłości starannie zachować i cenić, w nim się duchem zagłębiać, a nie zrywając nici tradycji, mocnym krokiem po znanych czy zgoła nowych, nie wydeptanych drogach iść ku dalszemu rozwojowi, ku wzniesieniu kultury Pomorza na wyżyny — oto cel i zadanie przyszłości.“

** Ks. B. Makowski „Sztuka na Pomorzu“.

Dworek w Gościeradzu pod Bydgoszczą.

Dr FLORIAN BARCIŃSKI — Poznań

Co nowe powiaty przynoszą Pomorzu?

Uchwalony niedawno przez izby ustawodawcze rządowy projekt rozszerzenia granic województwa pomorskiego przez wcielenie do niego kilku powiatów z woj. poznańskiego i warszawskiego jest w rzeczywistości powrotem do starej koncepcji, opracowanej w latach 1923-24 przez Komisję dla Reformy Administracji.

Pod względem terytorialnym województwo pomorskie zyskuje północną nadnoteczką część woj. poznańskiego, obejmującą oprócz dwóch miast wydzielonych, tj. Bydgoszczy i Inowrocławia, powiaty: bydgoski, inowrocławski, szubiński i wyrzycki, oraz część powiatu mogileńskiego wraz z Kruszwicą i gminą Chełmeo. Cały ten obszar obejmuje 4.520 km² powierzchni i 378 tysięcy ludności, co stanowi 17 pct obszaru woj. poznańskiego oraz 17,7 pct jego ludności.

Co się tyczy woj. warszawskiego, to traci ono na rzecz Pomorza powia-

ty: lipnowski, rypiński, nieszawski i włocławski, obejmujące razem 5.352 km² obszaru i liczące 457 tysięcy ludności. Natomiast Pomorze oddaje woj. warszawskiemu powiat działdowski, który pod względem komunikacyjnym ciąży ku Warszawie.

W sumie Pomorze zyskuje przeszło 9 tysięcy km² i 790 tysięcy ludności, co zwiększy jego dotychczasowy obszar o 55 pct, a zaludnienie o 73 pct. W ten sposób Pomorze stanie się jednym z największych i najzasobniejszych województw polskich, a jego granice południowe sięgać będą aż po Gopło i daleko w głąb Mazowsza.

Warunki naturalne

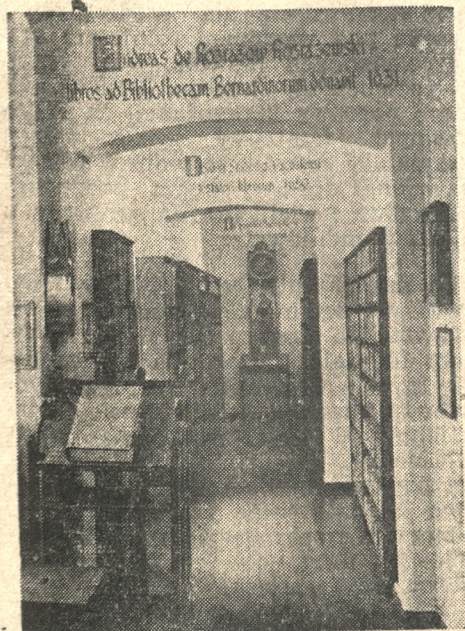
W przeciwieństwie do Pomorza, posiadającego na ogół bardzo niekorzystne dla życia gospodarczego warunki naturalne, włączany do niego nowy obszar ma je pod każdym względem lepsze. Przede wszystkim więc klimat

jest tu o wiele łagodniejszy, co pozwala na znacznie szersze, niż na Pomorzu, rozpowszechnienie uprawy pszenicy, jęczmienia, buraków cukrowych oraz sadownictwa. Bez porównania lepsza jest tu również i gleba, składająca się w znacznej mierze z nader urodzajnych czarnoziemów bagiennych, gleb namulowych, bielic i glin. Pod tym względem tak woj. poznańskie, jak i warszawskie oddają na rzecz Pomorza swoje najbogatsze i pod względem rolniczym najwyższej stojące obszary.

Również i ukształtowanie powierzchni jest tu dla upraw rolnych i budowy dróg daleko korzystniejsze, niż na Pomorzu, gdzie w części Pojezierza stwarza człowiekowi niemalą przeszkodę.

Z gospodarczego jednakże punktu widzenia najważniejsze jest to, że gdy Pomorze cechuje wyjątkowe ubóstwo kopalin, to obszar do niego włączany

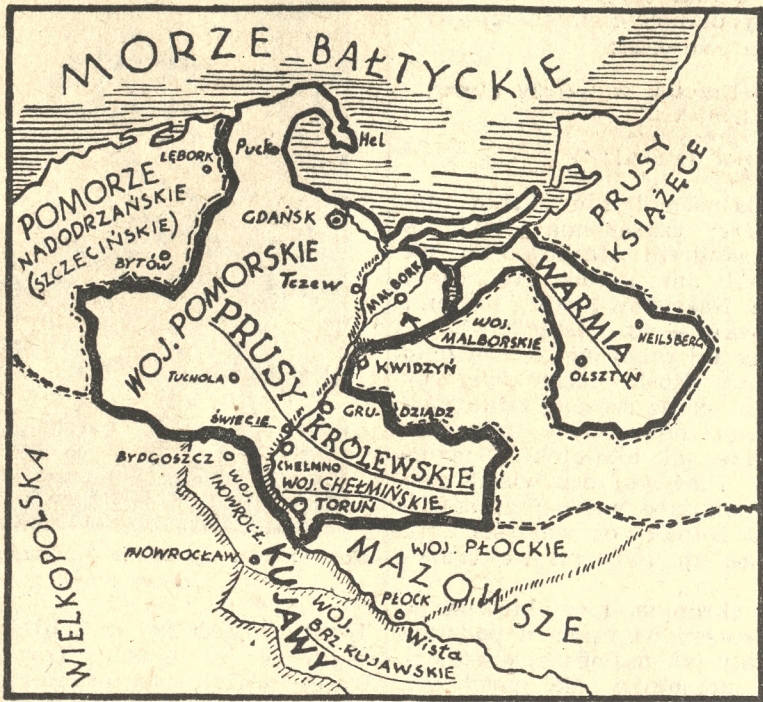
PIĘKNA PLACÓWKA KULTURALNA

Jedna z sal Biblioteki Bernardyńskiej w gmachu Biblioteki Miejskiej w Bydgoszczy. Urządzenie i malowidła według projektu artysty-malarza Jerzego Rupniewskiego.

posiada ich bardzo wiele. Wchodzą tu w rachubę przede wszystkim: sól kamienna i potasowa, węgiel brunatny, torf, gips i ropa naftowa. Kujawskie złoża soli są niewątpliwie większe od małopolskich, a przy tym zawierają sól bez porównania czystsza i są o

zresztą i do powiatów warszawskich, które urodzajnością gleby, strukturą agrarną i poziomem uprawy przewyższają inne części woj. warszawskiego. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych jest tam stosunkowo nieznaczne. Typem panującym jest gospodar-

POMORZE W CZASACH PRZEDROZBIOROWYCH

wiele łatwiejsze do eksploatacji. Blok solny w Inowrocławiu mierzy bez mała 1 kilometr sześcienny zwartej, czystej masy soli kamiennej. Niewiele mniejsze są rozmiary podobnych bloków solnych w Wapnie i w Górze, a pokład solny w Szubinie mierzy 427 metrów miąższości i dotąd nie został jeszcze przewiercony. Zasoby soli w zbadanych na razie złożach sięgają prawdopodobnie wielu miliardów ton, co mogłoby pokryć zapotrzebowanie całej Europy na bardzo wiele lat. Sól ta stanie się niewątpliwie w przyszłości podstawą wielkiego przemysłu chemicznego dla całej Polski zachodniej.

Razem z solą kamienną spotykamy tam również sól potasową, jednakże na tak wielkiej głębokości, że na razie nie może być mowy o jej rentownej eksploatacji.

Dalszym, dotąd prawie wcale nie wyzyskanym bogactwem omawianego obszaru jest węgiel brunatny, którego największe złoża ciągną się w okolicach Inowrocławia i Bydgoszczy. Złoża tamtejsze występują średnio na głębokości 190 metrów w postaci 3—8 pokładów o ogólnej miąższości do 14 metrów. Najgrubszy z nich mierzy 2,5 m i zawiera węgiel dość twardy, nadający się tak na opał, jak i dla celów przemysłu chemicznego.

Z innych kopalin należałoby jeszcze wspomnieć o torfie, gipsie i ropie naftowej, której ślady spotyka się na całym Kujawach.

Ludność

Pod względem narodowego składu ludności Pomorze zyskuje wprawdzie jeden z najczystszych obszarów polskich, ale jednak ze sporą domieszką Niemców i Żydów. W części zachodniej domieszkę tę stanowią Niemcy, których odsetek waha się od 2,2 pct w Inowrocławiu aż do 20,5 pct w powiecie wyrzykim. W części wschodniej, tj. w powiatach warszawskich odsetek Niemców jest mniejszy, ale bądź co bądź dość poważny, zwłaszcza jeżeli chodzi o powiat lipnowski, gdzie wśród ludności wiejskiej Niemcy stanowią 16,2 pct. Jest rzeczą nader charakterystyczną, iż olbrzymia większość Niemców mieszka po wsiach, gdzie są posiadaczami przeważnie większych gospodarstw rolnych.

Co się tyczy zażydzenia, to jest ono tu na ogół niewielkie i wynosi średnio w części zachodniej 0,7 pct, zaś w części wschodniej 5,9 pct ogółu ludności. Najmniej zażydzone jest powiat nieszawski, gdzie nawet w miastach Żydzi stanowią tylko 11,8 pct, najbardziej zaś pow. rypiński gdzie wprawdzie Żydów na wsi nie ma prawie wcale, ale zato w miastach liczą 34,2 pct ogółu mieszkańców.

Jak wszędzie w Polsce, tak i tu Żydzi stanowią warstwę gospodarczo najsilniejszą, ale od kilku lat pozycje ich w handlu, przemyśle i rzemiośle kurczą się niemal z dnia na dzień na rzecz elementu polskiego. Proces ten zostaje obecnie niewątpliwie jeszcze bardziej przyspieszony.

Rolnictwo

Przyłączone do Pomorza powiaty stanowią zwarty obszar o najwyższej w Polsce kulturze rolnej, zwłaszcza jeżeli chodzi o Kujawy. Odnosi się to

stwu całkowicie samowystarczalne o rozmiarach od 5 do 20 ha, przy czym, podobnie jak na Pomorzu, dość dużo spotyka się wzorowo prowadzonych gospodarstw wielkocichopskich. Najwięcej tego rodzaju gospodarstw o rozmiarach od 20 do 100 ha posiada powiat nieszawski. Również i stan posiadania wielkiej własności przedstawia się tam wszędzie bardzo pokaznie, bowiem zajmuje ona od 26 do 40 pct całej powierzchni.

Dzięki postępowi oświaty i kulturalnemu oddziaływaniu sąsiednich ziem Wielkopolski i Pomorza poziom gospodarki rolnej jest dość wysoki. Szeroko rozpowszechnione jest stosowanie nawozów sztucznych, głębokiej orki, maszyn rolniczych, racjonalnego płodozmiannu, dzięki czemu wydajność z hektara jest tam równie wysoka, jak na Pomorzu, a w odniesieniu do jęczmienia i ziemniaków nawet wyższa. Zarówno w części zachodniej, a więc w powiatach nadnoteckich, jak i w części wschodniej, jest to obszar zwartej uprawy pszenicy, jęczmienia i buraków cukrowych, które, jak wiadomo, są cechą daleko posuniętej intensyfikacji gospodarstwa rolnego.

Odnosi się to również i do hodowli, która w powiatach nadnoteckich znajduje doskonałe warunki naturalne.

W ogóle cały interesujący nas obszar jest tak w produkcji zbożowej, jak i hodowlanej wybitnie nadwyzkowym. Po włączeniu go do Pomorza stanie się ono największym w Polsce producentem pszenicy, jęczmienia i buraków cukrowych, co mu pozwoli zająć pierwsze miejsce nie tylko w zaopatrywaniu rynku wewnętrznego, ale i w eksporcie zagranicę.

Przemysł

Podobnie jak w poziomie i kierunkach rozwoju rolnictwa, tak i w charakterze przemysłu omawiany obszar ma dużo cech wspólnych z przemysłem Pomorza. Jak tam, tak i tu najgłówniejszą rolę odgrywa przemysł rolny i drzewny, przy czym wraz z nowymi powiatami Pomorze zyskuje ponadto dobrze rozwinięty przemysł metalowy, maszynowy, elektrotechniczny, papierniczy, konfekcyjny, skórny i chemiczny. Dotychczas dominujące na Pomorzu przemysłowe stanowisko Grudziądza i Torunia zostanie zajęte przez dwa nowe wielkie centra przemysłowe: Bydgoszcz i Włocławek.

Bydgoszcz i okolice — Fordon, Sołec, Koronowo, Nakło — stanowią największy w Polsce okręg przemysłu drzewnego, przede wszystkim tartaczniczym. Jeszcze i dziś, pomimo upadku tego przemysłu, istnieje tam około 40 czynnych tartaków, o kolosalnej zdolności produkcyjnej. Zawdzięczają one swoje istnienie częściowo bogatym lasom sąsiednim, głównie zaś wyjątkowo korzystnemu układowi dróg wodnych, którymi do Bydgoszczy dociera drzewo z najdalszych zakątków kresów wschodnich. Istnieją też w tym okręgu liczne zakłady dalszej obróbki drzewa, jak mebli, dykt i fornierów, parkietów, skrzyń itp.

Poza tym Bydgoszcz posiada silnie rozwinięty przemysł metalowy i maszynowy, reprezentowany przez wielkie zakłady fabryczne, znane szeroko w Polsce i za granicą. Niemniejszą rolę odgrywa tam przemysł elektrotechniczny, papierniczy, garbarski, odzie-

cyjnych, przemysł Włocławka miał zawsze doskonałe warunki rozwoju, zwłaszcza w tych jego dziedzinach, które związane były z rolnictwem. Ogółem Włocławek liczy ponad 5 tysięcy robotników przemysłowych.

Poza tymi dwoma wielkimi centrami przemysłowymi, Pomorze zyskuje kilka mniejszych ośrodków przemysłowych, z których na uwagę zasługują: Inowrocław, Mątwy, Kruszwica, Nakło, Koronowo i Fordon. Wyjątkowo korzystną cechą przemysłu omawianych powiatów jest to, iż nie skupia się on wyłącznie w miastach, lecz jest poza tym rozrzucony w licznych drobniejszych miejscowościach, co wywiera nader korzystny wpływ na rolnictwo i stwarza lokalne ośrodki pracy dla małorolnej ludności. Z natury swej najbardziej rozrzucony jest przemysł rolny i spożywczy, który tu wszędzie rozwinięty jest bardzo dobrze. Podobnie rozrzucony jest przemysł mineralny i drzewny, oraz niektóre gałęzie metalowego, zwłaszcza pracujące dla rolnictwa.

Na szczególną uwagę zasługuje przemysł cukrowniczy. Kujawy wraz z sąsiednimi włączanymi obecnie do Pomorza ziemiami, jako największy w Polsce okręg uprawy buraków, są jednocześnie największym okręgiem przemysłu cukrowniczego. Znajduje się tam 11 cukrowni, z czego 5 w powiatach woj. warszawskiego, a 6 w powiatach woj. poznańskiego. Są to cukrownie: Wierchosławskie, Tucznó, Mątwy, Janikowo, Kruszwica, Nakło, Brześć Kujawski, Chelmica, Choceń (nieczynna), Dobrze i Ostrowite, które w ostat-

POD ZABOREM PRUSKIM

niżej kampanii r. 1936/37 wyprodukowały 86.186 ton cukru, co stanowiło 20,8 pct produkcji ogólnopolskiej. W tym samym czasie Pomorze wyprodukowało 41.112 ton, czyli 9,9 pct, z czego wynika, że jego udział w produkcji ogólnopolskiej zwiększył się po włączeniu nowych powiatów trzykrotnie.

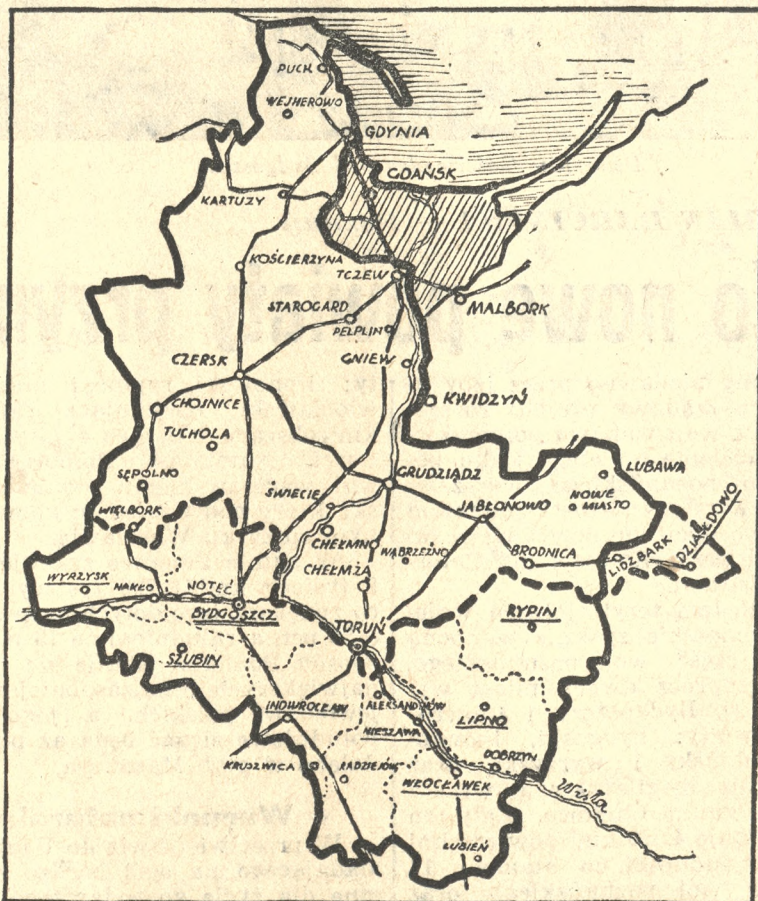
Drugim wielkim centrum przemysłowym jest Włocławek, będący największym w Polsce ośrodkiem przemysłu celulozowego i papierniczego, a poza tym posiadający liczne zakłady przemysłu rolnego, metalowego, chemicznego i mineralnego. Leżąc w centrum urodzajnych Kujaw, nad Wisłą w dogodnych warunkach komunika-

W ten sposób w dotychczasowym układzie przemysłu cukrowniczego zajdą duże zmiany, mianowicie woj. pomorskie wysunie się z miejsca trzeciego na pierwsze, woj. poznańskie zaś spadnie z miejsca pierwszego na drugie, a warszawskie z drugiego na trzecie.

Resumując wyżej powiedziane o przemyśle, należy stwierdzić, że ma on w przyłączanych powiatach zdrowe podstawy rozwojowe, a znajdując na miejscu liczne, dotąd przeważnie niewyżyskane bogactwa kopalniane, oraz gęsto zamieszkałą na urodzajnych i wysoko pod względem rolniczym stojących ziemiach ludność, w przyszłości rozwinię się jeszcze bardziej. W miarę poprawy komunikacji na Wiśle przemysł tamtejszy zyska dalszy sprzyjający czynnik rozwoju w postaci ułatwionej dostawy węgla kamiennego, drzewa i wielu innych surowców z Polski południowej.

Na zakończenie tego krótkiego przeglądu głównych gałęzi gospodarczych omawianego obszaru wspomnieć by jeszcze należało o warunkach komunikacyjnych. Otóż pod tym względem zachodnia część przedstawia się o wiele lepiej od części wschodniej, która zwłaszcza w dziedzinie dróg kołowych jest bardzo upośledzona. Dla ściślejszego gospodarczego zespolenia jej z Pomorzem trzeba będzie szerokiej rozbudowy dróg, co prawdopodobnie potrwa czas dłuższy.

Duża też rozpiętość istnieje w dziedzinie handlu, rzemiosła, a zwłaszcza w poziomie urządzeń miejskich i opieki społecznej, których podciągnięcie do poziomu Pomorza wymagać będzie dużych nakładów pracy i kapitału.

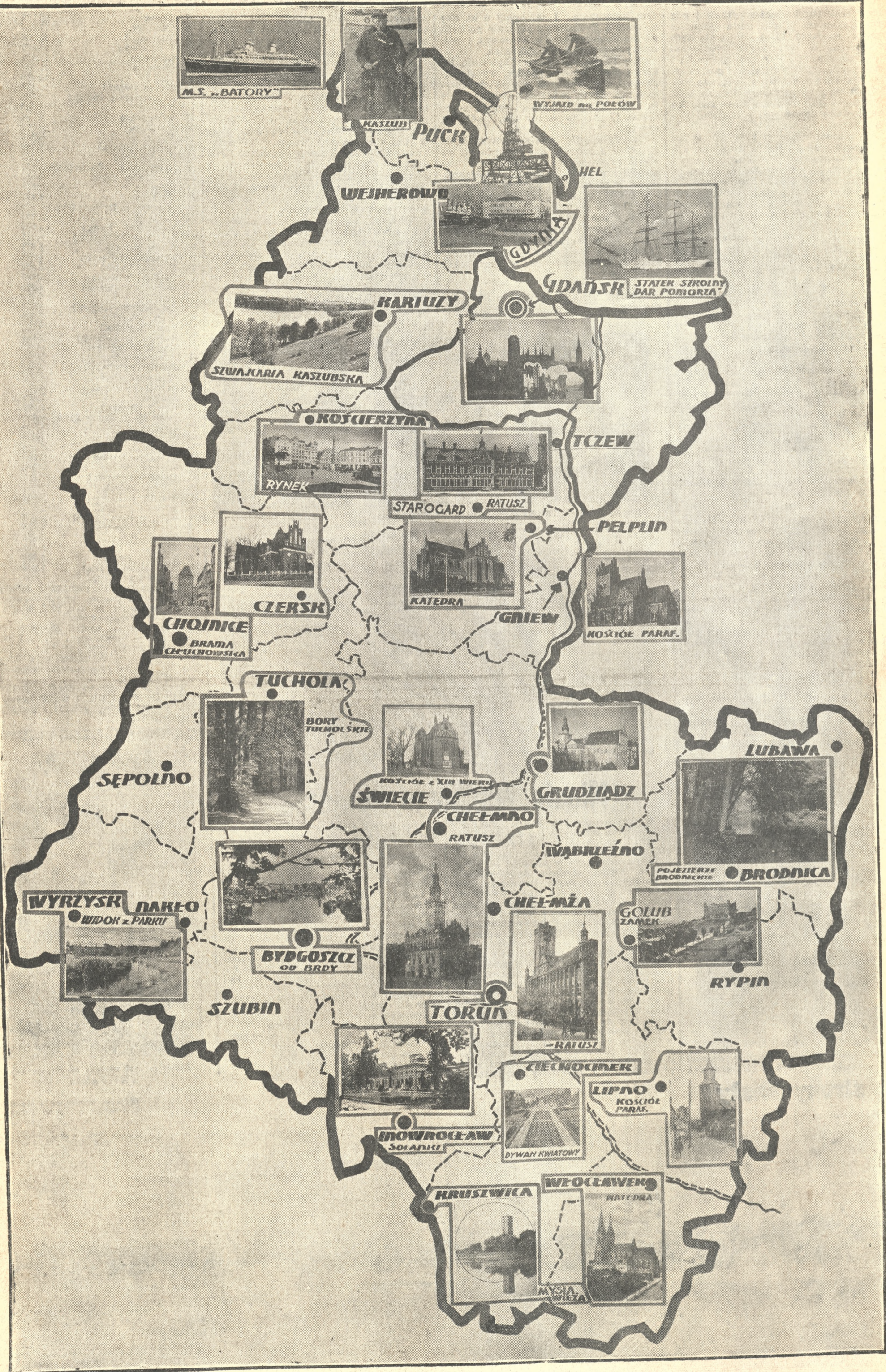
WIELKIE POMORZE OD 1. 4. 1930

Niniejszy numer „KURIERA POZNAŃSKIEGO“

poświęcony WIELKIEMU POMORZU

wobec znacznego napływu ogłoszeń, także z Pomorza,

rozszerzamy do 44 stron

Rozwiązanie sprawy żydowskiej

Nie tylko w krajach Europy wschodniej istnieje sprawa żydowska. Na zachodzie, gdzie Żydów jest o wiele mniej, gdzie są oni w znacznym stopniu, pozornie przynajmniej, zasymilowani, także wysuwa się na porządek dzienny zagadnienie żydowskie. Żydzi są bowiem międzynarodowym czynnikiem politycznym i mają silną pozycję w dziedzinie finansowej i gospodarczej.

Do bogatej literatury żydowskiej, istniejącej w państwach zachodnich, przybyła nowa książka, na którą warto zwrócić uwagę, a mianowicie „Israel, son passé, son avenir“ („Izrael, jego przeszłość, jego przyszłość“), napisana przez byłego profesora uniwersytetu katolickiego w Nimègue w Holandii, p. De Vries de Heckelingen (wyd. księgarńi Perrin w Paryżu).

Rzecz jest solidna i poważna. Zawiera oprócz zwięzłego poglądu na dzieje ludu żydowskiego, na duszę żydowską i na przyczyny przeciwieństw, jakie istniały zawsze i istnieją dzisiaj między Żydami i narodami, wśród których Żydzi mieszkają, również jasno sformułowane wskazania co do tego, jak rozwiązać kwestię żydowską.

Na tę ostatnią część pragniemy zwrócić uwagę; pozostałe rozdziały są niejako wstępem, zawierają przesłanki do wniosków ostatecznych, zresztą nie przynoszą czytelnikowi polskiemu rzeczy nowych.

Autor jest przeciwnikiem asymilacji, zresztą stwierdza, że nigdzie dotychczas nie dało się jej przeprowadzić; dzisiejszy zaś okres nacjonalizmu wcale jej nie sprzyja. Sądzi natomiast, że jedyną drogą prowadzącą do rozwiązania sprawy żydowskiej w Europie, drogą odpowiadającą zarówno interesom żydowskim, jak pragnieniom narodów europejskich, jest emigracja Żydów, całkowite ich usunięcie z naszego kontynentu.

Prof. De Vries de Heckelingen jest tego zdania, że należy skupić ludność żydowską w Palestynie i utworzyć tam niezależne państwo żydowskie. Kto taką stawia tezę, musi oczywiście dowiedzieć, że jest rzeczą możliwą utworzenie z Palestyny niezależnego państwa i że może się tam pomieścić dostateczna ilość Żydów. Na obydwie te pytania odpowiada nam autor twierdząco, przedstawivszy przedtem obecny stan osadnictwa żydowskiego w Palestynie i możliwości rolnicze i przemysłowe tego kraju.

Nie możemy powtarzać jego wywodów w całości, musimy się ograniczyć do rzeczy najważniejszych, do streżczenia jego tez zasadniczych.

Palestyna — powiada nasz profesor — posiada 2.615.800 ha. Z tego przy największym wyżeźeniu może być obrócone pod uprawę ok. 1.300.000 ha. Gdyby nawet cały ten obszar oddać Żydom i całkowicie go wyzyskać, to nie starczyłoby miejsca dla Żydów mieszkających na kuli ziemskiej. Istnieje jednak po drugiej stronie Jordanu kraj zwany Transjordanią, mający powierzchnię dwa razy większą, niż Palestyna, i słabo zaludniony, bo w Palestynie jest obec-

Francja w obliczu przesilenia?

Jednomysłne stanowisko komisji senackiej przeciw rządowi — Radykali głosują w Izbie Deputowanych razem z prawicą — Poważne zatargi społeczne

Paryż (PAT). Trudności przy przeprowadzeniu ustawy o pełnomocnictwach w Senacie okazały się jeszcze większe, niż przypuszczali pesymiści.

Komisja finansowa odmówiła wzięcia pod rozwagę tekstu pełnomocnictw, uchwalonego przez Izbę Deputowanych i zażądała od min. skarbu, aby złożył jej inny tekst, ograniczony ściśle do walki ze spekulacją i nadużyciami. Oczekiwano, że interwencja premiera doprowadzi do odprężenia.

Blum na posiedzenie nie przybył wcale, a rząd odpowiedział na stanowisko komisji listem min. skarbu do prezesa komisji Caillaux. W liście tym minister odmówił kategorycznie przedstawienia nowego tekstu, wskazując, że byłoby to rzeczą nie konstytucyjną, ponieważ równałoby się złożeniu niejako nowej ustawy. Każda nowa ustawa, według konstytucji, musi być najpierw uchwalona przez Izbę Deputowanych.

Komisja, urażona tym stanowiskiem rządu, podjęła obrady w nieobecności premiera i min. skarbu. W swym gronie przereklamowała projekt w ten sposób, że stał się nie do przyjęcia. Upoważnia on wprawdzie rząd do wydawania dekretów, ale tylko takich, które by miały wyłączny i bezpośredni związek ze zwalczaniem spe-

kulacji i nadużyć. Poza tym znajduje się cała lista zastrzeżeń i ograniczeń, kilkakrotnie większa od samego tekstu pełnomocnictw. Zabraniają one rządowi wprowadzenia ograniczeń dewizowych, zmiany parytetu franka, upaństwowienia przedsiębiorstw, stwarzania nowych instytucyj, wprowadzania dalszych obciążeń dla państwa i gmin, zaciągnięcia pożyczki, wreszcie wprowadzania zmian do umów, istniejących między państwem i Bankiem Francji. Te ostatnie zastrzeżenia mają m. i. na celu nie dopuszczanie do tego, aby rząd wyzyskał pełnomocnictwa dla zdobycia dalszych kredytów w Banku Francji.

Tekst ten uchwalila komisja finansowa jednogłośnie, oświadczyło się za nim bowiem 12 senatorów, a sześciu, którzy głosowali przeciwko, nie mieli zamiaru popierania gabinetu. Byli to senatorowie z opozycji, odmawiający rządowi wszelkich wogóle pełnomocnictw. Uchwałę komisji finansowej zakomunikowano rządowi.

Paryż. (ATE) Izba Deputowanych uchwaliła 358 głosami przeciw 214 poprawkę do ustawy, udzielającej rządowi specjalnych pełnomocnictw.

W myśl tej poprawki wniesionej przez posła prawicowego Lamiera, rząd nie może wykorzystywać udzielonych peł-

nomocnictw dla wprowadzenia kontroli dewiz albo złota. Należy podkreślić, że za poprawką głosowali również radykali, którzy po raz pierwszy od istnienia „frontu ludowego“ wystąpili przeciwko gabinetowi, przyłączając się do prawicy.

Zaznaczyć trzeba, że min. gospodarki narodowej Bastid objaśnił, iż rząd nie wystąpi przeciw tej poprawce.

Paryż (PAT). Przyszły tydzień przyniesie we Francji kilka trudnych zatargów społecznych.

Pierwszy dotyczy przemysłu budowlanego, w którym związku zawodowe ogłosiły na poniedziałek strajk demonstracyjny, w odpowiedzi na co przedsiębiorcy zapowiedzieli zawieszenie pracy we wszystkich zakładach na wtorek.

Drugi istnieje w przemyśle hotelowym i restauracyjnym, gdzie pracownicy, zniecierpliwieni opóźnianiem uchwały w ogłoszeniu dekretów o 40-godzinnym tygodniu pracy, zapowiedzieli, że rozpoczynają strajk, jeśli dekret ten do środy przyszłego tygodnia nie zostanie ogłoszony w dzienniku urzędowym.

Sprawa 40-godzinnego tygodnia pracy w przemyśle hotelowym napotyka na duże sprzeciwy ze strony właścicieli, którzy w razie wykonania zapowiedzi rządowych grożą ze swej strony zamknięciem zakładów. Prawdopodobnie jednak, aby zapobiec strajkowi pracowników, dekret z niewielkimi zmianami będzie ogłoszony na początku przyszłego tygodnia.

Bojkot sopockiej jaskini gry

Gdynia. (Tel. wł.) Rozplakotano tu afisze, które głoszą m. i.:

„Kto z Polaków grywa w kasynie sopockim, ten działa na szkodę państwa i jest jego zdrajcą. Za przegrane dziesiątki milionów złotych przez lekkomyślnych obywateli polskich w Sopocie, Niemcy w Gdańsku mają fundusze na gnębienie polskości, szkolnictwa i robotników. Jaskinia sopocka dostarcza rocznie Niemcom gdańskim kilkaset milionów złotych przegranych przez najwnych Polaków.

„Gdańszczanom w sopockiej oszukającej jaskini grać nie wolno. Za zaprzepaszczone pieniądze można dobroić armię, pomóc szkolnictwu, zmniejszyć bezrobocie. Społeczeństwo żąda od władz zastosowania surowych

represyj na szkodników tracących pieniądze polskie. Społeczeństwo zapowiada jednocześnie nad nimi surową kontrolę. Polak, grający w Sopocie to wróg i zdrajca ojczyzny“.

Powyższa odezwa została rozwieszona przez czynniki społeczne. Ton jej jest ostry, lecz mieszkańcy Gdyni wiedzą najlepiej, ile pieniędzy wyciąga z Polski kasyno sopockie, ile nieszczęść ono powoduje, z wielu ludzi czyni przestępców. Wszystko to dzieje się dla zasilenia kas wrogiemu nam żywiołu.

Odezwa i zapowiadana akcja, to najzdrowszy odruch społeczeństwa gdańskiego. Chyba nie znajdzie się żaden czynnik polski, który by uważał za możliwe mówić tu o zaognieniu stosunków polsko-gdańskich. (p)

nie 55 mieszkańców na 100 ha, a w Transjordanii tylko 6. W tych dwóch krajach, zdaniem prof. De Vries de Heckelingen, mogłoby się pomieścić 8 do 10 milionów Żydów, to znaczy 50 do 70 pct całej ich ilości.

Byłoby to bardzo dużo, nasz profesor sądzi jednak, że gdyby powstało silne państwo żydowskie na obszarze Palestyny i Transjordanii, to znalazłoby się miejsce dla Żydów także w krajach sąsiednich: w Syrii, w Mezopotamii, gdzie zaludnienie jest słabe. W ten sposób mogłoby się Żydzi skupić w Azji Mniejszej i uwolnić od swej obecności kraje europejskie.

Tym, którzy rozwiązanie takie uważają za utopię, odpowiada nasz profesor w taki sposób:

„Cobyście powiedzieli o człowieku, który przed trzydziestu laty byłby proponował powiększenie ilości państw w Europie? Czy bylibyście uwierzyli prorokowi, który by był przepowiadał odbudowanie Polski? Czy nie bylibyście wysunęli argumentu, że to nie jest możliwe, bo trzeba by zwyciężyć trzy potężne imperia? Czy

bylibyście uznali za możliwe, że będzie utworzony „korytarz“ oddzielający część terytorium niemieckiego od reszty? ...“

Sceptycy powiadają: Nie zgodzą się nigdy na utworzenie państwa żydowskiego Arabowie. Tym sceptykom odpowiada prof. De Vries de Heckelingen: Czy nie należy zaniechać jedynej drogi prowadzącej do rozwiązania wielkiego problemu dlatego, że się temu sprzeciwiają Arabowie? Wszak interes powszechny ludzkości jest ważniejszy, niż interes Arabów. Mają oni zresztą dość dużo ziemi i mogą się obejść bez Palestyny i Transjordanii.

Na to jednak, by narody europejskie poparły dążenia Żydów do utworzenia własnego państwa w Palestynie, muszą Żydzi się zdecydować, czego chcą: czy zostać w rozproszeniu, czy też mieć własne państwo. Dwóch rzeczy naraz osiągnąć nie mogą, bo oddanie im Palestyny przy jednoczesnym pozostawieniu ich w różnych krajach prowadziłoby tylko do wzmocnienia ich pozycji

w rozproszeniu. Niech się Żydzi decydują, niech wybierają: jeśli się wyrzekną równouprawnienia i pozostawania w krajach rozproszenia, to można energicznie poprzeć ich dążenia narodowe i pragnienia posiadania własnej ziemi i własnego państwa.

Powstrzymujemy się od oceny wywodów autora omawianej tu książki. Dodalibyśmy do nich jedną własną a skromną uwagę: gdyby Żydzi nie zmieścili się w Azji Mniejszej, gdyby trzeba było oddać im inne jeszcze terytoria, np. na Madagaskarze czy gdzieindziej, to mogłyby one z czasem stać się koloniami państwa żydowskiego. Ileż to narodów nie mieści się na odziedziczonych pó przodkach terytoriach?

Książkę prof. De Vries de Heckelingen przeczyta każdy z pożytkiem. Przynosi ona całkowity obraz zagadnienia żydowskiego, a zawierając konkretny projekt jego rozwiązania, pobudza do rozmyślań i do badań.

STANISŁAW KOZICKI

Próby zbliżenia Austrii z Niemcami

Utworzenie specjalnego referatu narodowo - socjalistycznego przy „froncie patriotycznym” i znaczenie tego kroku — O zabiegach dra Schachta

Wiedeń. (ATE) Cała prasa omawia obszernie stworzenie specjalnego referatu narodowego przy „froncie patriotycznym”, którego zadaniem będzie przeprowadzenie tzw. akcji pacyfikacyjnej we współpracy z hitlerowcami.

Najbardziej charakterystyczne są głosy oficjalnej „Wiener Zeitung”. Podkreśla ona, że fakt ten jest dowodem dobrej woli i chęci milczenia współpracy wszystkich obywateli nad odbudową ojczyzny. Byłoby jednak bardzo wielkim błędem sądzić, że rząd austriacki będzie tolerować jakieś nielegalne poczynania.

„Der Wiener Tag” zaznacza, że należy przeczekać, czy rzeczywiście stworzenie specjalnego referatu dla spraw narodowych socjalistów potrafi pozyskać większe koła dla tej grupy.

„Neueste Wiener Nachrichten” podkreślają, że urzeczywistnienie zapowiedzianego 14 lutego przez kanclerza Schuschnigga stworzenia takiego referatu, spotkało się już z opozycją w kołach frontu patriotycznego. Jednakże kanclerz potrafił przelamać ten opór.

Berlin. (PAT) Stworzenie tzw. narodowo - politycznego referatu w ramach frontu ojczyznianego powitano z dużym zadowoleniem w tutejszych kołach politycznych, mimo niepewności i której dają wyraz co do praktycznych wyników działalności tej nowej instancji.

Decyzję kanclerza Schuschnigga witają bądź co bądź jako pierwszy krok na drodze do wykonania układu z 11 lipca w dziedzinie politycznej. Jeżeli zadania powierzone kierownikom tego referatu dadzą pozytywne wyniki, doprowadzą one automatycznie zdaniem Berlina — do wewnętrznego uspokojenia w Austrii, co pociągnie za sobą wyrównanie austriacko - niemieckich stosunków politycznych.

Wiedeń. (ATE) Prasa powstrzymuje się od omawiania odwiedzin min. Schachta; zależnie organ legitymistów austriackich „Oesterreicher” korzysta z tej wizyty, aby zaatakować Rzeszę.

Zarzuca Niemcom, że są winni Austrii około 30 milionów szylingów, do odbicia się fatalnie na położeniu finansowym eksportów. W dodatku Berlin dostaje towary niezbędne dla życia gospodarczego, natomiast Austria zmuszona jest brać rzeczy bez których mogłyby się obejść.

W tutejszych kołach twierdzą, że poza głównym celem podróży dra Schachta tj. sprawą załatwienia obecnych niedomagań clearingowych, czynione są starania ze strony Niemiec o powiększenie kontyngentów handlowych.

Wiedeń. (ATE) W drugim dniu pobytu w Wiedniu dr Schacht odbył

dłuższą rozmowę z prezesem Banku Narodowego Austriackiego dr. Kienboeckiem. Poruszono zagadnienie o charakterze gospodarczym i finansowym. Zwłaszcza żywe zainteresowanie wywołały sprawy obrotu towarowego i przekazywania wzajemnych należności.

Dr Schacht złożył wizytę przewodniczącemu Niemiecko - Austriackiej Izby Handlowej, po czym odbyło się w hotelu „Kobenzl” śniadanie na cześć niemieckiego gościa. Wieczorem pośrodku niemieckie wydało obiad galowy.

Dziś dr Schacht opuścił Wiedeń.

NIEMA CERY TAK IDEALNEJ, aby się mogła obyć bez pudru

Najregularniejsze rysy i najpiękniejszy kolorysty mogą sprawiać wrażenie nieestetyczne, o ile twarz będzie lśniąca od potu. Zapobiec temu można jedynie, pudrując się ile razy tego zachodzi potrzeba.

PUDREM HIGIENICZNYM M. MALINOWSKIEGO

niezatykającym porów i nie zawierającym szkodliwych składników. Stanowczo odradzać należy zasmarowywanie twarzy środkami gwarantującymi matowość cery na dzień cały. Owa trwała matowość można osiągnąć jedynie drogą szczerzego zakorkowania porów, co uniemożliwia skórze jej funkcje wydalnicze i może się stać przyczyną przykrych, skórnych zachorowań.

Lab. Chem. Farm., Warszawa, ul. Chmielna 4.

Do nabycia we wszystkich, pierwszorzędnych firmach

O puchar Gordon Bennetta

Bruksela. (PAT) W niedzielę nastąpi start balonów wolnych do tegorocznych zawodów o puchar Gordon-Bennetta. Pogoda jest obecnie niepomyślna, żywią jednak nadzieję, że do niedzieli nastąpi poprawa. Start nastąpi o godz. 17. Kolejność balonów i ostateczne składy drużyn przedstawia się następująco:

1. „Polonia 2” z załogą kpt. Antoni Janusz i Leszek Krzyszkowski.
2. Belgijski „S 2” z załogą kpt. Thonnard i por. Dubreuck.
3. Szwajcarski „Zurych 3” z załogą Erich Tilgenkamp i Maurice Bosch.
4. „Aero-klub de France” z załogą Combez Jan i Sauvegrain Jan.
5. „Alfred Hildebrandt” z załogą Götze Karol i Werner Lohman.
6. „L. O. P. P.” z załogą kpt. Zbigniew Burzyński i por. Bronisław Kobylański.
7. „Bruxelles” z załogą Phillipe Quersin i Martial van Schelle.
8. „X” z załogą Charles Dollfus i Pierre Jacquet.

9. „Sachsen” z załogą Schaeffer Kurt i Ernst von Hammerstein.

10. „Warszawa 2” z załogą kpt. Franciszek Hynek i Franciszek Janik.

11. „Belgica” ze słynnym belgijskim pilotem zwycięzcą zeszłorocznych zawodów w Polsce Demuytersem wraz z Pierre Hofmansem.

12. „Chemnitz 10” z załogą Richard Schutze i Fr. Becker.

Lot nastąpi przypuszczalnie w kierunku Bałtyku lub Hiszpanii. Wszyscy piloci przybyli już do Brukseli. Zawody oczekiwane są z olbrzymim zainteresowaniem.

ng 44 469

Proces spiskowców niemieckich

Katowice (Tel. wł.). Sprawa 119 spiskowców niemieckich, zorganizowanych w tajnej „National-Sozialistische Deutsche Arbeiter Bewegung”, znalazła się wczoraj przed tutejszym Sądem Apelacyjnym. Organizacja ta, działająca tajnie od r. 1934, zmierzała do oderwania Śląska od Polski po wygaśnięciu Konwencji Genewskiej. Założyciel jej Maniura popełnił samobójstwo w więzieniu w Chorzowie. W pierwszym terminie, w czerwcu ubr., 105 oskarżonych skazano na kary od 1½ do 10 lat więzienia, a tylko 14 uniewinniono z braku dostatecznych dowodów.

Od wyroku odwołali się główni oskarżeni: Józef Zajac, Alfred Bednarski i Paweł Blinda, skazani na 10 lat więzienia, oraz Otton Berneker, Paweł Mordziol i Leon Wawrzyniec, których sąd ukarał 8-letnim więzieniem.

Sąd Apelacyjny po rozpatrzeniu sprawy obniżył kary wszystkim oskarżonym i skazał Zajacą na 8 lat więzienia, Bednarskiego, Blindę, Bernekera i Wawrzynka na kary po 6 lat więzienia, a Mordziola na 5 lat więzienia. Wszystkich oskarżonych skazał sąd na utratę praw obywatelskich na przeciąg lat 10.

Walki nad rzeką Nervin

Salamanca (PAT). Korespondent Havasa donosi, iż 6 brygada z Nawarry atakowała wzgórze San Barnabe, ostatnie, zajmowane przez Basków przed Bilbao, a położone pomiędzy górą Archanda i miejscowością Luchana nad rzeką Nervion.

Poprzedzone przez oddziały zmotoryzowane wojska nawarskie wyruszyły z Archanda drogą w kierunku na San Barnabe. Opór, na jaki natrafili, nie był silny.

Po dość zaciętych walkach oddziały powstańcze zajęły przedmieście San Esteban na północ od Celli dos Caminos. 4 czołgi rządowe stawiały silny opór, jednak artyleria zmusiła je do

cofnięcia się do Begona.

Salamanca (PAT). Komunikat urzędowy głównej kwatery powstańczej podaje, iż na froncie baskijskim wojska powstańcze w dalszym ciągu zwycięsko posuwają się naprzód.

Zajęto prawy brzeg rzeki Nervion, wzdłuż 274, San Barnabe, Luchana i Lungachu. Na południe od Bilbao, oddziały powstańcze zajęły Unceta, a na lewym brzegu rzeki Nervion — przez którą przepłynęli się pod Niavalles — Campo de Pasteloporta, Garneta, Melotegui i Arraiz.

„Panujemy nad miastem w bliskiej odległości i obserwujemy opustoszałe ulice.”

Obrady premierów Małej Ententy

Bukareszt. (ATE) Narada premierów Rumunii, Jugosławii i Czechosłowacji odbyła się w czasie przejażdżki po Dunaju. Omawiano aktualne zagadnienia gospodarcze i polityczne.

W sprawie basenu naddunajskiego szeroko zakrojone projekty, tzw. „planu Hodży”, uległy poważnej i zasadniczej redukcji. Według nieoficjalnych aże pochodzących z poważnych źródeł

informacji, akcja ograniczy się do przedstawienia planu układu celnego, zapewniającego klauzulę największego uprzywilejowania Rumunii, Czechosłowacji, Węgrom i Austrii. Ostatnie dwa państwa mają rokować oddzielnie z każdym z trzech pozostałych.

Wyraża się przy tym nadzieję, że Niemcy nie będą czynić zasadniczych trudności. Przewiduje się nawet mo-

Przeciw newralgii: PISZCZANY

również odpowiednie kuracje dietetyczne!
Inf.: **Biuro Piszczany, Cieszyn, VIII/20**
Tg 20 941

żliwość ich współpracy na zasadzie klauzuli największego uprzywilejowania z uwagi na trudności, z jakimi spotyka się ostatnio wywóz niemiecki na rynkach środkowej i południowo-wschodniej Europy.

Omawiano również sprawę dobrojenia Węgier. Przeważał pogląd, że nie zamierzają one uzyskać równouprawnienia drogą jednostronnego wypowiedzenia przepisów militarnych traktatów w Trianon, ale wystąpią z tego rodzaju żądaniem na drodze dyplomatycznej po urzeczywistnieniu projektowanego układu celnego.

Dużo uwagi poświęcono wypadkom w Sowietach. W związku z tym zmianą stanowiska Jugosławii, nie utrzymującej, jak wiadomo, stosunków dyplomatycznych z ZSRR., nie wchodzi w grę.

W końcu zgodzono się, że w dziedzinie politycznej Mała Ententa nie może rozszerzyć swego zakresu działania, a ograniczyć się jedynie do pierwotnej podstawy, tzn. regulowania stosunku tych trzech państw do Węgier.

Wywiad z gen. Franco

London (ATE). „Times” przynosi wywiad udzielony specjalnemu korespondentowi dziennika przez gen. Franco.

Wódz narodowej Hiszpanii oświadczył, że zdaniem jego wojnę zakończyć może tylko zwycięstwo wojsk narodowych, a nigdy zaś kompromis. Oświadczył, że nie zamierza pertraktować z przedstawicielami rządu walenckiego.

Zapytany o sprawę monarchii w Hiszpanii gen. Franco odpowiedział, że nie chce chwilowo jej poruszać, nie zrzeka się jednak co do możliwości istnienia monarchii na przyszłość.

Naród hiszpański jest niemile zaskoczony dwulicową polityką Anglii.

W sprawie całości terytorialnej, oświadczył gen. Franco, że ma ona dla Hiszpanii o wiele większe znaczenie, niż to się sądzi w Anglii.

Moskwa — San Francisco

Waszyngton (PAT). Rozgłoszona w Anchorage na Alasce przejęła następującą depezę, nadaną przez pilotów sowieckich, odbywających lot z Moskwy do San Francisco:

„Wszystko idzie pomyślnie. Prosimy o poinformowanie coście od nas otrzymali. W czwartek o godz. 15.15 byliśmy pod 82 st. szerokości geograficznej i 54 st. długości. Lecieliśmy na wysokości 4.300 mtr.

Waszyngton (PAT). Otrzymało tu wiadomość, że aparat sowiecki, który leci z Moskwy do San Francisco przez Biekun Północny, jest jednopłatowcem, zaopatrzone w jeden silnik. Na pokładzie znajdują się dwaj piloci Szałow i Baddakow oraz navigator Deliakow. Samolot koloru czerwonego nosi znaki „ZSRR — NO 25”.

Oto też cele wychowania sokolego; wyniki jego wykaże

VIII ZLOT SOKOLSTWA POLSKIEGO w dniach 26—29 czerwca 1937 roku w Katowicach.

POZNAŃSKA GIEŁDA PIENIĘŻNA

Poznań, 19. 6. 1937 r.

Tendencja dzisiejszego zebrania giełdowego była ożywiona.

Z pożyczek państwowych placono za większe odcinki 5% poz. konwers. 59,—, za mniejsze zaś 53,—.

Z papierów lokacyjnych P. Z. K. obracano 4½% listy zast. złote w złocie po 52,— oraz 4½% listy zast. złote po 51,25, natomiast ofiarowano 4% listy zast. konwert. po 45,—.

Z akcji bankowych ofiarowano Bank Polski po 101,— bez obrotu.

Cedula Urzędu a Giełdy Pieniężnej w Poznaniu.

Kurs w procentach nominalu wzgl. w złotych za sztukę.

Papiery procentowe

5% państw. poz. konwers. większe odc. 59,— P.

5% państw. poz. konwers. drobne odc. 53,— P.

4½% listy zast. złote w złocie przestemplowane Pozn. Ziem. Kred. (dawn. 4½% dol. listy zast. w zł — 8,9141 zł za 1 dol.) 52,— +

4½% złotowe listy zast. serii L. Pozn. Ziem. Kred. 51,25 +

4% listy zast. konwert. ostempl. P. Z. K. 45,— O.

Tendencja ożywiona.

Zapałki potanieją?

Warszawa. (Tel. wł.) Według doniesień z Stockholmu zakończono tam rokowania w sprawie pożyczki zapałczanej zaciągniętej przez b. min. Matuszewskiego. W wyniku rokowań cena zapałek ma być obniżona. (w)

Wiadomości

W Helsinkach nastąpiła wymiana dokumentów ratyfikacyjnych do protokołu taryfowego z 16 lipca 1936 r. zawartego między Polską i Finlandią.

W Budapeszcie zakończyły się rokowania polsko-węgierskie celem omówienia spraw dotyczących uregulowania ruchu handlowego. W wyniku tych rozmów doszło do sprecyzowania rozmaitych projektów, które zostaną przedstawione do zatwierdzenia obu rządów.

Na boisku sportowym w północnej dzielnicy Berlina zginęła od uderzenia pioruna 1 osoba, a 3 zostały ciężko porażone.

W niemieckich kołach urzędowych kategorycznie zaprzeczają doniesieniom prasy zagranicznej o mającej rzekomo nastąpić w przyszłym tygodniu wizycie Mussoliniego.

Dotychczasowy ambasador sowiecki w Tokio Jurieniew mianowany został ambasadorem ZSRR w Berlinie.

Stalin znajduje się pod stałą opieką konsylium lekarskiego, które odpowiedzialne jest za stan jego zdrowia. Jak wynika z danych pism sowieckich wszyscy lekarze, opiekujący się dyktatorem są Żydami.

Rocznica powrotu Śląska

Powrót Śląska do Polski, która objęła władanie w tej ziemi 20 czerwca 1922, był zdarzeniem niezwykłym w dziejach. Bo Śląsk był oderwany od Polski przez 600 lat, licząc tylko od zrzeczenia się prawnego przez Kazimierza Wielkiego w roku 1335, a przez 800 lat, licząc od podziału państwa po śmierci Bolesława Krzywoustego w r. 1138. . A jednak, wraz z odzyskaniem części Śląska Cieszyńskiego w latach 1919 i 1920, także wschodnia część Górnego Śląska wróciła w roku 1922 do państwa polskiego.

Nie stało to się samo i nie stało się bez olbrzymiej zasługi głównego twórcy swych losów: ludu śląskiego.

Okolo roku 1900 olśnił całą Polskę jakby cud przebudzenia się narodo-wego na Górnym Śląsku. Pod przewodem młodego wówczas Wojciecha Korfanteo, który w roku 1902 zostaje pierwszym posłem polskim z Górnego Śląska i członkiem Koła Polskiego w Berlinie, wchodzi w roku 1907 już pięciu posłów polskich z okręgów górnośląskich do Reichstagu. Urzędowe zestawienia pruskie spisu ludności z roku 1910 i obliczeń szkolnych z roku 1911 stwierdzają na Górnym Śląsku 80 pnt ludności polskiej, bo mówiącej po polsku, chociaż przez półtora wieku, od Fryderyka II-go, nie zaniebano zabiegów niemiezczych.

I nadeszła chwila sprawiedliwości dziejowej. Konferencja Pokojowa w Paryżu przyznała nam w swych postanowieniach z lutego i marca 1919 także Gdańsk i cały Górny Śląsk. Jeśli w marcu 1919 zmieniono rozstrzygnięcie w sprawie Gdańska w duchu wyłączenia go jako wolnego miasta, a w czerwcu 1919 uzależniono los Górnego Śląska od głosowania ludności, stało się to wyłączenie pod naporem odosobnionym, ale upartym, złowrogiego p. Lloyd Georgea, którego przewrotne poglądy ściagały i dalszy przebieg sprawy górnośląskiej.

Wiadomo dziś dokładnie, z pamiętników lorda d'Abernona, ówczesnego ambasadora brytyjskiego w Berlinie, że p. Lloyd George porozumiewał się potajemnie z rządem Rzeszy, już przed głosowaniem z 20 marca 1921, a również tuż po nim, na takich podstawach, że Niemcy przyrzekały płacenie odszkodowań, jeśli zachowają Górny Śląsk w swym władaniu. Była to znowa przeciw postanowieniom traktatu wersalskiego. Ale wskutek tych knowań, w końcu kwietnia 1921, przedstawiciele Anglii i Włoch w Komisji Międzynarodowej, płk. Percival i gen. Marinis, przeciw zdaniu gen. Le Ronda, przedstawiciela Francji, a przede wszystkim przeciw wynikom głosowania we wschodniej części Górnego Śląska, oświadczyli się za przyznaniem Polsce tylko okruchów.

Wówczas Wojciech Korfanty jest znowu na posterunku. Trzeba pokazać, że ludem polskim Górnego Śląska frymarzyć nie wolno. W nocy z 2 na 3 maja 1921, składając urząd komisarza plebiscytowego Rzpłtej, staje on na czele powstania. Narzucenie załatwienia oszukańczego stało się niemożliwością. P. Lloyd George, po napa-dach wściekłości, pod naporem Francji, musi się zgodzić, w sierpniu 1921, na powierzenie rozstrzygnięcia Radzie Ligi. Czuwa nad przebiegiem w Genewie, z całą swą znajomością sprawy i prawdy górnośląskiej, znowu Wojciech Korfanty.

Rozstrzygnięcie Rady Ligi z 20 października 1921 dało rozgraniczenie obecne. Celem złagodzenia skutków podziału, przewidziano umowę polsko-niemiecką, która też stanęła 15 maja 1922 i weszła w życie 15 lipca 1922 na lat piętnaście, tak iż obecnie przestaje obowiązywać. A objęcie przez władze polskie 20 czerwca 1922 przyznanego nam obszaru pod zarząd polski, było zdarzeniem, na które dzisiaj patrzymy w zakresie 15-lecia, nie zapominając jednak o 800-leciu.

Polska obejmowała tę ziemię pod swe władanie, po przygotowaniu wewnętrznych podstaw już w ustawie z 15 lipca 1920, nadającej Śląskowi samorząd wyjątkowy. Artykuł 1 tworzył województwo śląskie ze wszystkich przyznanych Polsce ziem śląskich, zarówno b. zaboru austriackiego jak zaboru pruskiego, a więc Śląska Cieszyńskiego i Górnego Śląska. Sejmowi Śląskiemu zastrzeżono rozległe ustawodawstwo miejscowe i udział w zarządzie za pośrednictwem Rady Wojewódzkiej, w której skład, o-

bok wojewody i jego zastępcy, wchodzi pięciu członków, wybranych przez Sejm Śląski w głosowaniu stosunkowym. Ostatni artykuł 44 ustawy z 15 lipca 1920 o samorządzie śląskim postanawiał, że zmiana tej ustawy wymagać będzie zgody Sejmu Śląskiego, a gdy nowa konstytucja z 23 kwietnia 1935, w artykuie 81, zmieniła sama to postanowienie w ten sposób, że uchylała potrzebę zgody Sejmu Śląskiego, a postanowiła, iż wystarczy ustawa państwowa, zastrzeżenia prawno-polityczne były bardzo głośne.

Umowa polsko-niemiecka, której moc obowiązująca na lat piętnaście od wejścia w życie wygasa 15 lipca br., wprowadzała obustronne udogodnienia w zakresie gospodarczo-życiowym; oraz obustronną szczególną opiekę nad mniejszościami na obszarze Górnego Śląska. Udogodnienia mogą być przedmiotem nowych umów. Ochrona mniejszości okazała się po stronie niemieckiej zupełnie zawodną, szczególnie od nastania Trzeciej Rzeszy, tak iż nowy stan rzeczy, gdy obowiązywać będą tylko ogólne przepisy, jak w całym państwie, nie będzie pogorszeniem.

Na Śląsku, od pierwszych lat po objęciu go we władanie, sporo dokonano. W okresie 1924 — 28 uchwalili Sejm Śląski 55 milionów zł na budowę szkół powszechnych, gmachów państwowych i urzędniczych, oraz na inne budowle. W przemyśle węglowym wskaźnik wydajności z przedwojennych 1202 kg na robotnika w roku 1913 podniósł się do 2026 kg w roku 1935 czyli o 70 pnt. Zdobyto nowe rynki zbytu w Skandynawii, w Europie południowej i dalej, oraz stworzono połączenie Śląsk — Bałtyk. Mimo ogólnej niepomyślności tego okresu są przeto zdobycze.

Jeź więcej można by dokonać, gdyby nie głęboka rozterka polityczna, między olbrzymią większością społeczności polskiej Górnego Śląska a władzą, którą od jesieni 1926, po przewrocie majowym, piastuje tam p. wojewoda Grażvński!

STANISŁAW STRONSKI

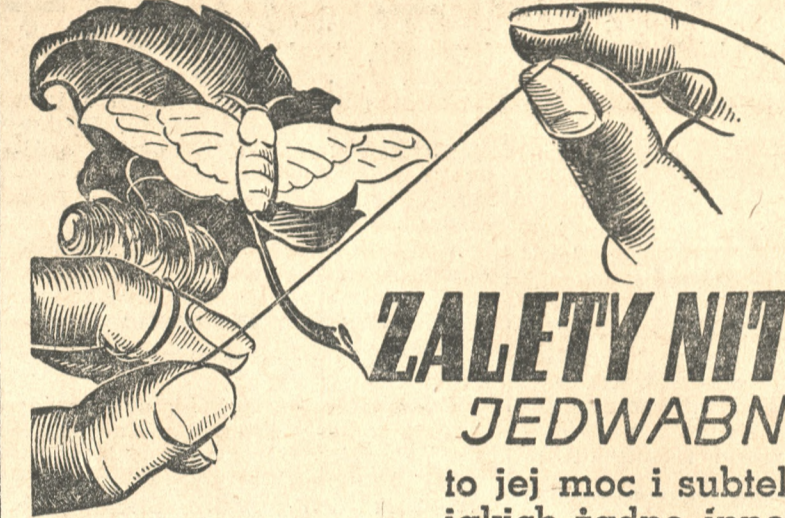
Do Paryża przybył król Egiptu Farouk, aby osobiście dokonać otwarcia pałacu egipskiego na wystawie międzynarodowej. Na zdjęciu król Farouk (z prawej) w towarzystwie prezydenta Lebruna przed pawilonem.

Gaston Doumergue

Zmarły wczoraj Gaston Doumergue liczył lat 74. Urodził się w środkonmorskiej Langwedocji i tam też dokonał pracowitego żywota, poświęconego w całości służbie dla ojczyzny. Aczkolwiek Doumergue nie należał do najwybitniejszych mężów stanu Francji doby ostatniej, to jednak odegrał wybitną rolę pozyskawszy szacunek i poparcie współobywateli swym pogodnym usposobieniem oraz wielkim doświadczeniem politycznym.

Kariera jego jest idealnym przykładem, jak wygląda wspinanie się życiowo-polityczne większości francuskich mężów stanu. Rozpoczął karierę, jak wielu francuskich polityków, od adwokatury. Potem przez pewien czas poświęca się administracji kolonialnej w Kochinchinie i Algorze. Wkrótce jednak wraca do kraju i odtąd już stopniowo przechodzi wszystkie stopnie drabiny politycznej osiągnając w końcu jej szczyt — prezydenturę republiki.

W trzydziestym roku życia zostaje deputowanym z ramienia partii radykalno-socjalistycznej. Dalej dźwizy kolejno teki ministra kolonii, handlu, oświaty, spraw zagranicznych i finansów, aż w końcu powołano go na pre-

**ZALETY NITKI
JEDWABNEJ**

to jej moc i subtelność,
jakich żadne inne włókno osiągnąć nie może.

**RÓWNIE
SZLACHETNE**

w swej mocy i subtelności dzięki zastosowaniu najdelikatniejszych włókien morwowych

SĄ ZWIZKI

Florvitan

Stanisława Wołoszyskiego

WYŁĄCZNE PRAWO STOSOWANIA WŁÓKIEK MORWOWYCH DO WYROBU ZWIZEK PAPIEROSOWYCH ZASTRZ. U. PAT. Nr. 5034.

Pg 28 433/4-70,989

form gospodarczych. Doumergue pragnął jednak oprócz tego dokonać i doniosłych reform politycznych. Dąży do zmiany konstytucji celem wzmocnienia władzy wykonawczej.

Na tym tle doszło do konfliktu, w którego wyniku gabinet jego zmuszony został do ustąpienia. Nastąpiło ono wśród podnieconej atmosfery wywołanej z jednej strony zbrodnią marsylijską, w której zginął król Jugosławii, Aleksander I, oraz minister Barthou, z drugiej zaś po nierozwikłanej aferze Stawiskiego oraz zagadkowej śmierci sędziego Prince'a, kiedy to żywiły skrajnie lewicowe i widmo dawnego kartelu wysuwają się silnie na widownię.

W listopadzie 1934 Gaston Doumergue odchodzi ostatecznie w zacisze domowe, gdzie też zgasł, w Aignes-Vives — w mieście, w którym ujrzał światło dzienne.

Do grobu schodzi z nim postać szlachetnego i zasłużonego Francuza, który przez życie swe całe cieszył się zawsze miłością i uznaniem rodaków.

Doumergue pochodził z rodziny hugenockiej i był jedynym prezydentem republiki — protestantem.

W polityce zagranicznej był zwolennikiem kierunku Poincarégo i parł do zbliżenia z Rosją. W Polsce nie był nigdy, ale darzył ją zawsze swą sympatią. Gdy w roku 1917 na czele specjalnej misji politycznej bawił w Rosji, spotkał się w Moskwie z rodzinami polskimi, przez które był jako reprezentant Francji serdecznie podejmowany, o czym niejednokrotnie z uczuciem wspominał.

**Przy reumatyzmie
ischiasie**

podgrze można osiągnąć dobre wyniki lecznicze, kąpać się bezpośrednio w oryginalnym niespreparowanym si-ziernym prazdroju. Ten kierunek leczniczy nowoczesnej balneologii spełnia się w zdroju

TRENCZYŃSKIE CIEPLICE

Informacje i prospekty: Czechosłowackie Biuro Informacyjne Dr. J. Waldmüller, Warszawa, Al. Jerozolimskie 17, tel 9-30-91. Tg 20 957

Zjazd akademików Pomorzan w Toruniu

W sobotę 19 i niedzielę 20 czerwca w Toruniu odbywa się wielki zjazd akademików Pomorzan. Program jego jest następujący:

Sobota, 19 czerwca:

Godz. 15 — zebranie inauguracyjne w sali „Dworu Artusa”: 1. Hymn Bałtyku. 2. Powitanie przedstawicieli władz i organizacji. 3. Słowo wstępne — Jerzy Schulz. 4. „Pomorze w dziejach Polski” — Hubert Kloka. 5. „Rola Pomorza w dobie obecnej” — Antoni Dargas. 6. Wybór członków komisji.

Godz. 17 — posiedzenia poszczególnych komisji: I. Komisja mniejszościowa: 1. „Mniejszość niemiecka na

Pomorzu”. 2. „Napływ Żydów na Pomorze”. 3. Dyskusja. 4. Rezolucje. — II. Komisja gospodarcza: 1. „Struktura gospodarcza na Pomorzu”. 2. Dyskusja. 3. Rezolucje. — III. Komisja ogólna: 1. „Akademicka młodzież pomorska na wyższych uczelniach”. 2. Dyskusja. 3. Rezolucje.

Godz. 20 — zebranie towarzyskie w salach „Dworu Artusa”.

Niedziela, 20 czerwca:

Godz. 9,30 — Msza św. z kazaniem w Bazylice św. Jana.

Godz. 10,30 — Pochód na plac św. Katarzyny — złożenie hołdu Najśw. Marii Pannie, Patronce Polskiej Młodzieży Akademickiej oraz Odnowienie Ślubowań Jasnogórskich. Startą na

Stary Rynek — złożenie wieńca przed pomnikiem Kopernika.

Godz. 12 — Uroczysta Akademia w sali Teatru Miejskiego. 1. Orkiestra. 2. Hymn Bałtyku. 3. Zagajenie. 4. „Walka o polskość Pomorza” — ks. sen. Bolt. 5. Występ chóru. 6. „Polska w dziejowym pochodzie ku morzu” — Edw. Piszczyński. 7. Występ chóru. 8. „Praca młodzieży pomorskiej dla Polski i Pomorza” — Franciszek Przytarski. 9. Rezolucje. 10. Hymn narodowy.

Godz. 14 — Wspólny obiad w „Dworze Artusa”.

Godz. 16 — Zebranie kończące: 1. „Zadania młodej inteligencji pomorskiej” — Wal. Gołubski. 2. Sprawozdania komisji. 3. Wolne głosy. 4. Zakończenie.

Kongres Chrystusa Króla i Zjazd Katolicki

Zapowiadające się w Poznaniu tak okazałe obrady i uroczystości w dniach 25–29 czerwca rb. dokonają się w 3 następujących fazach:

I. Kongres Chrystusa Króla rozpocznie się uroczystym nabożeństwem w katedrze i zebraniem inauguracyjnym w auli U. P. Obrady rozpoczną się dnia 25 bm. po południu, a trwać będą do dnia 28 bm. godz. 17.00. Codziennie odbędą się dwie sesje: jedna przed południem, druga po południu. W kościołach śródmieścia odprawiać się będą rano msze św., a wieczorem nabożeństwa z błogosławieństwem dla poszczególnych narodowości biorących udział w Kongresie. Na obrady Kongresu w auli U. P. obowiązuje karta wstępu w cenie 10 zł.

II. W dniu 28 czerwca o godz. 12.00 w południe nastąpi inauguracja XVII Zjazdu Katolickiego Wielkopolski w hali reprezentacyjnej Targów Poznańskich na uroczystym zebraniu w obecności X. Prymasa. Zjazd obradować będzie także na dwóch zebraniach plenarnych tj. o godz. 12.00 i godz. 17.15. Równocześnie w tym dniu łącznie ze Zjazdem będzie wielki Zlot Jubileuszowy Katolickiej Młodzieży Męskiej.

Dalej będzie obradować sekcja charytatywna i sekcja młodej inteligencji akademickiej, a wieczorem nastąpi spotkanie sodalicyjne dla wszystkich przybyłych na Kongres i Zjazd Katolicki sodalisów. Wstęp na obrady plenarne i sekcyjne Zjazdu jest bezpłatny. Zjazd jest obliczony na tłumny udział uczestników, stąd więc już w dniu 28 czerwca przybędzie szereg pociągów popularnych tak z Wielkopolski jak i z dalszych stron Polski.

III. Nabożeństwo w dniu 29 czerwca oraz manifestacja przed Pomnikiem Wdzięczności są wspólnym urządzeniem Kongresu i Zjazdu. W dniu tym mają zgromadzić się dosłownie setki tysięcy z Poznania, Wielkopolski i całej Polski, z Episkopatem na czele, w obecności licznych dostojników i delegacji zagranicznych, aby podczas nabożeństwa pontyfikalnego i przed Pomnikiem hołd złożyć Chrystusowi Królowi i zamianistować gotowość do walki w obronie świętej sprawy jego. Na nabożeństwie jak i przed Pomnikiem dostęp będą mieli tylko ci, którzy przybędą z szeregowani w grupach bądź parafialnych, bądź tej organizacyjnych pod sztandarami katolickimi.

Echa zebrania Akademii Umiejętności

Warszawa. (PAT). Biuro Senatu komunikuje:

P. marsz. Prystor przyjął prof. dra Stanisława Wróblewskiego, prezesa Polskiej Akademii Umiejętności.

P. marszałek dał wobec prezesa Wróblewskiego wyraz swego pragnienia, aby zajście wywołane ustępem sprawozdania sekretarza Akademii prof. Kutrzeby nie spowodowało przesilenia w prezydium Akademii.

Warszawa. (Tel. wł.). Prezes Akademii Umiejętności prof. Wróblewski, który jest jednocześnie senatorem, ogłosił oświadczenie, w którym zaprzecza, jakoby p. Prystor opuścił posiedzenie Akademii Umiejętności, ale zaznacza, że zarówno on ustąpił z prezesury Akademii jak i prof. Kutrzeba ze stanowiska sekretarza.

Prezydium Akademii Umiejętności dymisji obu nie przyjęło do wiadomości, ale obaj ją podtrzymali, tak że

sprawa rozstrzygnie się na nadzwyczajnym walnym zebraniu Akademii w ciągu jesieni.

Warszawa. (Tel. wł.). Jak się obecnie okazuje, marsz. Senatu Prystor nie opuścił, jak to początkowo informowano, zebrania Polskiej Akademii Umiejętności, lecz nie wziął udziału w uroczystym obiedzie i w ten tylko sposób zademonstrował przeciwko fragmentowi sprawozdania prof. Kutrzeby. Fragment ten, jak wiadomo, dotyczył nie prenumerowania Słownika Biograficznego przez żadnego z posłów i senatorów.

Dla osób pracujących umysłowo, neurasteników oraz cierpiących kobiet, szklanka naturalnej wody gorzkiej **Franciszka Józefa**, zażyta na czczo rano, jest doskonałym, szybko i przyjemnie działającym środkiem oczyszczającym żołądek i jelita. Tg 21 012

Przeciw rządowi komisarza w Warszawie

Warszawa. (Tel. wł.) W związku z przedłużeniem przez Sejm komisarzów rządów tymczasowego prezydenta m. Warszawy, p. Stefana Starzyńskiego, a tym samym utrwaleniem komisarzowskiego tymczasowego Zarządu Miejskiego w stolicy państwa, społeczeństwo narodowe miasta Warszawy, z inicjatywy Stronnictwa Narodowego, wszczęło akcję protestacyjną przeciwko takiemu stanowi rzeczy.

W ostatnich dniach w Warszawie odbyła się odprawa wszystkich kół organizacyjnych Str. Narodowego, na której główny referat, oświetlający sytuację w samorządzie stołecznym, wygłosił kierownik Wydziału Samorządowego Zarządu Głównego Str. Nar., b. poseł, red. Karol Wierczak. Po tej odprawie odbywają się we wszystkich kółach dzielnicowych Str. Nar. w Warszawie zebrania protestacyjne przeciwko przedłużaniu rządów komisarzów w stolicy państwa. Zebrania

takie odbyły się już w kołach Wola i Grzybów.

W piątek narodowe społeczeństwo Warszawy na wielkim wiecu publicznym, zwołanym przez Stronnictwo Narodowe do sali Tow. Wioślarskiego, zaprotestowało przeciwko przedłużeniu rządów komisarzów w Warszawie oraz przeciwko projektowi nałożenia nowych podatków komunalnych. M. in. na tym wielkim wiecu przemawiali pp.: adw. Kazimierz Kowalski z Łodzi i red. Stefan Sacha z Warszawy.

Napad Indian

Buenos Aires. (PAT) Grupa Indian w liczbie około 500 napadła na kolonię Castelli w Chaco celem zdobycia żywności wobec panującego wśród nich głodu.

Indianie wymordowali rodzinę jednego z kolonistów, składającą się z 4 osób. Władze wysłały silne oddziały policji.

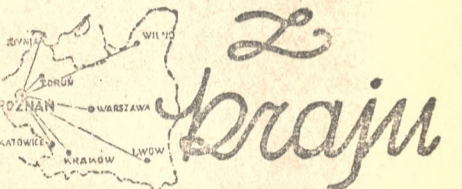
K. K. O. m. GDYNI

Obrót roczny . . . 250.000.000 zł

Wkłady i lokaty . . . 6.000.000 „

Kapitały własne . . . 750.000 „

dg 23 500

POŚWIECENIE KOŚCIOŁA W KAMIENICY

JE. ks. biskup dr Franciszek Lisowski odbył trzydniową wizytację parafii Kamiénica pod Tarnowem. W drugim dniu pobytu arcypasterz poświęcił nowowzniesiony kościół.

MANIFESTACJA ANTYKOMUNISTYCZNA

Na terenie diecezji krakowskiej po parafiach odbywają się zebrania i wygłoszenia odczyty antykomunistyczne. Ostatnio urządzono takie manifestacje w Komorowicach i Rabce Zdroju.

AKCJA KOLONIJ LETNICH DLA MŁODZIEŻY POLSKIEJ Z NIEMIEC

Akcja kolonijna Towarzystwa Po nocy Dzieciom i Młodzieży Polskiej w Niemczech objęła ogółem 1000 do 1936 r. 105.266 dzieci. Największe nasilenie akcji przypada na rok 1928, w którym przyjechało do Polski na kolonie 13.312 dzieci. Najmniej dzieci, gdyż 436, przyjechało w r. 1923. W r. 1924 korzystało z kolonii 867 dzieci, w 1925 r. — 2.360, w 1926 r. — 4.773, w 1927 r. — 9.411, w 1929 r. — 11.363, w 1930 r. — 11.164, w 1931 r. — 8.940, w 1932 r. — 6.300, w 1933 r. — 8.913, w 1934 r. — 9.274, w 1935 r. — 9.093, oraz w 1936 r. korzystało z kolonii letnich w kraju 8.960 dzieci.

W roku bieżącym akcja kolonijna dzieci obejmie 10.000 młodzieży polskiej z Niemiec i ziem pogranicznych.

OBOZY LETNIE KATOLICKICH STOWARZYSZEŃ MŁODZIEŻY

Katolickie Stowarzyszenia Młodzieży diecezji łódzkiej urządzają wzorem lat ubiegłych obozy wypoczynkowe w lipcu i sierpniu nad Widawką. Tego roku odbędą się trzy turnusy dla kilkuset osób.

NOWA AFERA W TOW. IMPREGNACJI DRZEWA

Jeszcze nie zamikły echa wielkiego procesu korupcyjnego Polsko-Belgijskiego Towarzystwa Impregnacji Drzewa o malwersacje przy dostawach kolejowych, a już nowa sprawa P. B. T. I. D., jest przedmiotem badań sądu.

Wydział handlowy warszawskiego sądu okręgowego zdecydował powołać biegłych grafologów z inż. Szymankiewiczem na czele, dla zbadania dokumentów tego towarzystwa, wskutek zarzutów fałszu, stawianych przez posiadacza większego pakietu akcji, inż. Kiersnowskiego. W toku rozprawy w wydziale handlowym wyszło bowiem na jaw, iż podrobiono pokwitowania na odbiór akcji wartości przeszło 60.000 zł. Nie jest wykluczone, że oszukańcze te machinacje staną się powodem nowego procesu karnego.

BIEDA-SZYBY ZANIKAJĄ

Już obecnie dają się zauważyć pierwsze skutki zwiększenia zatrudnienia bezrobotnych w prywatnych przedsiębiorstwach na Śląsku. Najlepszym tego dowodem jest znikanie z okolic Mysłowic, Brzeźnika itp. tzw. biedaszybów, które dotychczas były eksploatowane przez bezrobotnych. Zmniejszył się również na terenie okręgu przemysłowego woj. śląskiego nielegalny handel węglem. Obecnie główni odbiorcy węgla z biedaszybów, tzw. „galernicy”, zakupują węgiel w kopalniach. Również i na terenie Zagłębia Dąbrowskiego powoli zanika dziki kopalnictwo.

571 MILIONÓW PAPIEROSÓW WYPALILIŚMY W KWIECIEŃNIU

W kwietniu rb. sprzedano na terenie Polski ogółem 571 milionów sztuk papierosów. Najwięcej papierosów, gdyż 248 milionów sztuk sprzedano na terenie województw centralnych. Zbyt papierosów w województwach zachodnich wynosił 151 milionów sztuk, w województwach południowych 134 miliony, oraz na terenie województw wschodnich 40 milionów sztuk papierosów.

Nie wszędzie jest elektryczność — ale wszędzie można mieć nowoczesne oświetlenie dzięki lampie spirytusowej

ng 44 248

Konkurs na pomnik

Warszawa. (PAT) Sąd konkursu na pomnik poległych żołnierzy łomżyńskiego pułku piechoty przyznał następujące nagrody:

Pierwszą w wysokości 1000 zł otrzymał Franciszek Hebdas z Warszawy; drugą w wysokości 450 zł — Tadeusz Brzoza i Jan Kruk z Lwowa; trzecią 450 zł — Michał Klimkiewicz i Franciszek Masiak z Warszawy oraz Stanisław Repeta i Bazyl Wojtowicz z Poznania; czwartą 350 zł — Wincenty Jasprzycki z Warszawy.

Wszystkie projekty są wystawione w gmachu wydziału architektury Politechniki Warszawskiej.

NAJKORZYSTNIEJ OTRZYMASZ

w T. B. O.

PARCELE BUDOWLANE

w T. B. O.

DOMKI GOTOWE

w T. B. O.

Towarzystwo Budowy Osiedli S. A. w GDYNI

T. B. O.

AL. MARSZ. PIŁSUDSKIEGO 5.
TEL. 19-58, 19-59

dg 23 495

PO POWROCIE Z HISZPANII (XIV)

Na krwawym szlaku rewolucji

Napisał J. Giertych, specjalny wysłannik „Kuriera“

PRZEDRUK BEZ PODANIA ŹRÓDŁA I AUTORA WZBRONIONY

Ważno się w Sewilli nasłuchałem straszliwych opowieści, dotyczących wydarzeń rewolucyjnych. Jeden z „falangistów“ np. opowiadał mi fakt następujący:

— Brałem udział w zdobywaniu miasteczka Arahal, obsadzonego przez „czerwonych“. Na zdobycie miasteczka udało nas się kolumna 800 ludzi na samochodach ciężarowych, częściowo oddziałów wojskowych, a częściowo oddziałów „Falangi“. W owym czasie w ratuszu tego miasteczka (możemy je też nazwać wsią; w Hiszpanii granica między wsią a miasteczkiem nie jest wyraźna, i jedno i drugie nazywa się „pueblo“) czerwoni trzymali w piwnicy 26 zakładników spośród miejscowych narodowców i katolików. Byli w ich liczbie trzy kobiety, troje dzieci

zgwalcona, a wreszcie oboje zostali zastrzeleni.

Pytałem się w Sewilli, kto był z reguły okrutniejszy: komuniści, czy anarchiści. Pewien starszy pan, członek partii karlistów, twierdził, że stanowczo anarchiści byli gorsi: to istni dżicy ludzie, pławiący się z lubością we krwi.

Ow „falangista“, świadek spalenia zakładników w Arahal, człowiek młody, ale bardzo rozumny i wnikliwie analizujący sytuację, a zarazem lepiej poinformowany, bo naoczny świadek różnistość faktów, z którymi się stykał jako żołnierz, ujmując rzecz nieco inaczej. Twierdzi on, że komuniści są o wiele gorsi. To są zimni okrutnicy, z całą premedytacją organizujący rzeź przeciwników politycznych i świadomie popełniający wyrafinowane zbrodnie, aby podnieść nimi żądzę krwi motłochu, a tym samym mocniej go zrewolucjonizować.

Natomiast anarchiści, to są raczej pomyleńcy, niż źli ludzie. Oni chcą wszystko przewrócić do góry nogami, z zasady nie podoba im się to, co jest, i marzą o tym, aby wszystko było inaczej, niż jest. Ale trudno ich porównywać ze zorganizowanym według wszelkich zasad zbrodniczego kunsztu spiskiem, sprzysiężonym na zgubę Hiszpanii, katolicyzmu i cywilizacji i działającym z całą zimną dokładnością, z całą, po inżyniersku uczoną i skrupulatną kalkulacją, jaką stanowi komunizm.

Poszczególne anarchista, któremu opar krwi uderzył do głowy doprowa-

U osób posiadających wysokie ciśnienie oraz u osób o nieregularnym działaniu serca, naturalna woda gorzka Franciszka Józefa stosowana regularnie powoduje wydatne, lekkie wypróżnienie. Zal. przez lek. Tg 21 013

Na plażę...
Do kąpiel...
Ostatnie Nowości
Kałamajski

Pg 28 448-24,73

i 20 mężczyzn. Bitwa trwała około dwóch godzin. „Czerwoni“ bronili miasteczka, jednak w końcu ich front obronny pękł. „Czerwoni“ rzucili się do ucieczki, zdążyli jednak uciekając zziwiłować zakładników. Wylali na nich z góry, przez okna, kilka zawczasu przygotowanych beczek z benzyną i — podpalili. Nadbiegliśmy w ślad za nimi. Ja przybyłem może w dziesięć minut po rzuceniu ognia. Nieszczęśliwi ludzie jeszcze płonęli. Rzuciliśmy się do ratowania, ale niewiele mogliśmy zrobić. Ogień już przeżerał ciała, a nie mieliśmy pod ręką ani wody, ani piasku. Ostatecznie udało nam się wyciągnąć dwie osoby, jeszcze żywe: panią i księdza. Pani już nawet nie jęczała, dawała słabe tylko oznaki życia. Zmarła w kwadrans potem. Ksiądz miał tylko straszliwie poparzoną twarz i ręce, poza tym był zdrow. On jeden z całej tej nieszczęsnej gromady zdołał uratować życie. Pani! Co to był za wstrząsający obraz! Te płonące ciała, ten smród palącego się ludzkiego mięsa, połączone z wyciekami benzyny! Major, który przybył z nami, zwariował od tego widoku. Ja przez długi czas byłem chory, nie mogłem nic jeść.

Głęboka, pionowa zmarszczka na czole, między brwiami opowiadającego, i jego posępne spojrzenie świadczyły dobitniej jeszcze od słów, jak straszne musiało być dlań to przeżycie w Arahal.

Dowiedziałem się w Sewilli również o zbrodniach, popełnionych w Puente Genil i w Grania de Torre Hermosa. Opowiadał mi to „falangista“, który sam naocznym świadkiem tego nie był, ale który słyszał to od kolegi, również „falangisty“, naocznego świadka.

Mianowicie w Puente Genil wkraczająca „Falanga“ zastała dwoje dzieci, mniej więcej cztero-, czy pięcioletnich, nadzianych za gardziółka na żelazne sztachety jakiegoś ogrodzenia, oraz brzemienią kobietę, ukrzyżowaną i cięciem pozbawioną płodu. W Grania de Torre Hermosa „falangiści“ stwierdzili, że miejscowy młody lekarz został sznurami mocno przywiązany do swej żony, dopiero od miesiąca poślubionej — po czym została ona wielokrotnie

na bezwzględnością opanowującym na części hiszpańskiego terytorium władzę i odrzucającemu na bok jak śmiecie tych, którzy nie są mu już potrzebni. Tak samo, jak w Rosji, gdzie w Moskwie zgniecione zostało w roku 1918 powstanie anarchistów, okazało się dowodnie, iż anarchizm jako siła rewolucyjna nie wytrzymuje z komunizmem porównania. Jest on tylko ekstrawagancją myśli ludzkiej, ale nie jest potencją, zdolną wpływać na bieg historii praktycznie.

Zaryzykowałbym śmiało twierdzenie: anarchizm niczego nie osiągnął, ani w Hiszpanii, ani nigdzie, bo jest tylko oderwaną od życia doktryną; komunizm choć jako doktryna jest zapewne tak samo, jak anarchizm, od życia oderwany, jako siła polityczna jest narzędziem rzeczy bardzo konkretnej, żydotwa. Nie to jest w nim ważne, jakie głosi hasła, lecz to, czemu on służy. I dlatego służąc celom i interesom bardzo realnym i z życiem związanym, jest on motorem potężnych wydarzeń. Anarchizm będąc tylko papierową doktryną spala się tylko w bezpłodnym szamotaniu.

Z tym samym falangistą, który mi charakteryzował różnicę między anarchistami i komunistami, rozmawiałem jeszcze i o innych zjawiskach, składających się na całość obrazu rewolucji. Podkreślił on ciekawą rzecz, która ujawniła się w latach rewolucyjnych i w Rosji, a mianowicie, że żywołem, który najsilniej uległ rewolucyjnemu delirium, były kobiety. Jeśli idzie o szeroką masę ludności (nie bojówki itd.), mężczyźni, nawet mocno w zasadzie z rewolucją sympatyzujący, w dużej mierze odnosili się krytycznie do popełnianych zbrodni i w swej masie raczej trzymali się od tych zbrodni zdala. Kobiety (no i oczywiście pewna część mężczyzn) z łatwością wpadały w histeryczny szal, który je popychał do uczestnictwa w mordach, podpaleniach itd. Ale te same jednostki, po ochłonięciu z delirium, nieraz zdolne są do również namiętne potępienia tego, co się stało, do kania się z powodu popełnionych zbrodni, oraz do entuzjastycznego opowiadania się po stronie zupełnie odmiennej ideologii.

JĘDRZEJ GIERTYCH.

Metody propagandy czerwonej Hiszpanii

Niedawno komitet propagandy czerwonego rządu katalońskiego ogłosił w prasie hiszpańskiej i niektórych dziennikach wiadomość, jakoby posiadał fotografię stwierdzającą, że duchowieństwo katolickie z bronią w ręku występuje przeciw rządowi. „Observatore Romano“ zwrócił się natychmiast do tego komitetu o nadesłanie kopii wspomnianej fotografii, ale napróżno.

Dopiero obecnie nadeszła ta fotografia drogą okólną przez Buenos Aires odsłaniając tajemnicę owego „kompromitującego“ dokumentu a jednocześnie stwierdzając złą wolę i podstęp propagandy czerwonych.

Fotografia mająca służyć jako dokument oskarżenia, sporządzona została wiosną 1935 r. w kolegium zakonnym w Umbrii we Włoszech. Jest to fotografia pamiątkowa z żywego obrazu, wyobrażającego obronę misji w Chinach przed bandytami, w której biorą udział młodzi zakonnicy uzbrojeni w broń myśliwską. Jednym z młodzieńców, biorących udział w tym żywym obrazie, wyobrażony na fotografii z fuzją w ręku, był Hiszpan, o. Vicente, który po ukończeniu studiów osiadł w obecnym zburzonym klasztorze w Barcelonie.

Wyjaśnia to, w jaki sposób fotografia dostała się w ręce czerwonej propagandy, która z niewinnej pamiątki chciała uczynić poważny dokument oskarżenia.

IDEALNY WYPOCZYNEK

DROGAMI WIKINGÓW

od 210 zł.

21.7-30.7

KOPENHAGA-BERGEN-EDINBURG

GDYNIA-AMERYKA
KONIE ŻELUGOWE S. A.
Grupa Biura Podróży

ng 44 260

W niedzielnym porannym „Kurierze“ „Pięćsetlecie kościoła w Kórniku“ przez ks. prof. M. Matuszka.

dzając go do obłąkańczego szalu, może się zdobyć nawet i na więcej wymyślną fantazję w mordowaniu, a więc i na większe okrucieństwo, niż komuniści, inżynierowie sztuki organizowania masowych rzezi; ale, na ogół biorąc, anarchiści to raczej nie są źli ludzie. Więcej w nich jest wariata niż zbrodniarza.

Rozmowę tę toczyliśmy w kwietniu. W maju, gdy już byłem w Polsce, wybuchł w „czerwonej“ Hiszpanii słynny konflikt między anarchistami a resztą kierowanego przez komunizm „ludowego frontu“. Anarchiści zaczęli się buntować przeciw coraz ostrzejszemu żelaznemu uciskowi rządów komunistycznych, komuna zaś zabrała się do „likwidowania“ przy pomocy karabinów maszynowych niepotrzebnych już byłych sojuszników, męczących swoją obecnością jednolitość komunistycznego systemu.

Zwariowani marzyciele, okrutni, ale i nie pozbawieni uczciwszych odruchów, posłużyli tylko za narzędzie moskiewskiemu sprzysiężeniu, z zim-

Hodowla i składy nasion:

C. ULRICH

zawiadamiają, że wyszedł z druku

CENNIK NASION

do wysiewu letniego i jesiennego

i rozsyłany jest na żądanie.

Centrala: Warszawa, Ceglana 11, tel. 568-60

Filia: Moniuszki 11, tel. 609-28

2-ga Hala Mirowska, tel. 609-33.

ng 44 563

PAM

Polska Agencja Morska

Polish Shipping Agency

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością

GDYNIA

Świętojańska 10, tel. 29-57

GDAŃSK

Hopfgasse 27, tel. 239-51

**Maklerstwo Okrętowe
Transporty Morskie
Towarów Masowych**

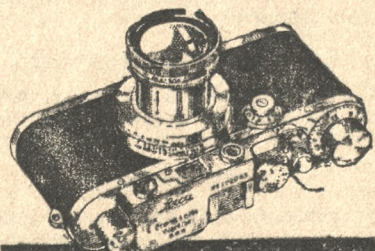
Bezpośrednia komunikacja okrętowa z Gdyni-Gdańska do:

Tallinna, Helsingforsu, Rygi w Szwecji, Rotterdamu, Antwerpii, Portów Reńskich, Londynu, Hullu, New Yorku, Portów Golfu, Kanady, Ameryki Centralnej, Kolumbii, Wenezueli, Port. Brazylii, Portów Półwyspu Malaki, Chin, Japonii i Mandżukii, Wschodnich Indii Holenderskich, Siamu, Indochin, Filipin, Australii itp.

dg 23501

ZAWSZE
WSZYSTKO
WSZĘDZIE

APARAT MI-
NIATUROWY
o niedoścignio-
nej precyzji.
Najwyższa
sprawność.
Idealna szyb-
kość pracy.
Bezpłatne kato-
logi na żądanie

FOTOGRAFUJE **Leica**

ERNST LEITZ — WETZLAR
JEN. REP. WARSZAWA, CHMIELNA 47a

Nowe chorągwie wojsk łączności

Wojska łączności naszej armii otrzymały w dniu wczorajszym nowe chorągwie. W Warszawie bowiem na placu Marsz. Piłsudskiego odbyła się w dniu wczorajszym uroczystość wręczenia nowych chorągwi oddziałom wojsk łączności. Dookoła placu ustawiły się oddziały wojskowe i delegacje poszczególnych baonów łączności. Krótce przed 10 przybył generalny inspektor marszałek Rydz-Smigły, min. spraw wojskowych gen. Kasprzycki, wiceministrowie gen. Gluchowski i

Nowa chorągiew Baonu teleg.

gen. Litwinowicz, generałicja, przedstawiciele władz i społeczeństwa. Po mszy św., którą odprawił biskup polowy ks. dr Gawlina, odbyła się ceremonia wbijania gwoździ pamiątkowych przez przedstawicieli armii i fundatorów chorągwi.

Na chorągwiach są przedstawione: wspólny znak wojsk łączności, odznaki pamiątkowe formacji, oraz godła miast względnie ziem. Poza tym wyhaftowano na nich napisy i daty, mające związek z historią oddziałów.

Ofiarodawcami chorągwi są: warszawska grupa techniczna, łącząca wychowanków Szkoły Podchorążych Łączności, Towarzystwa Przyjaciół Pułków i komitety obywatelskie, złożone z przedstawicieli miast i województw. Dowódcą oddziałów wręczał kolejno marsz. Smigły-Rydz nowe chorągwie. Po złożeniu wieńcy na grobie Nieznanego Żołnierza odbyła się defilada, przy czym publiczność obrzucała kwiatami defilujące oddziały.

Niezależnie od uroczystości w stolicy, odbywają się lokalne uroczystości na terenie garnizonów, gdzie stacjonują poszczególne oddziały. Poznański batalion łączności, który w dniu wczorajszym otrzymał nową chorągiew w Warszawie, obchodzi dziś dalszy ciąg swych uroczystości.

Uroczystości w Poznaniu

Dzisiejsze uroczystości poznańskiego batalionu telegraficznego rozpoczęły się wprowadzeniem chorągwi, utrzymanej wczoraj w Warszawie. Wy Marsz nastąpił o godz. 9 z sali repre-

zentacyjnej dworca kolejowego w Poznaniu w asyście kompanii piechoty.

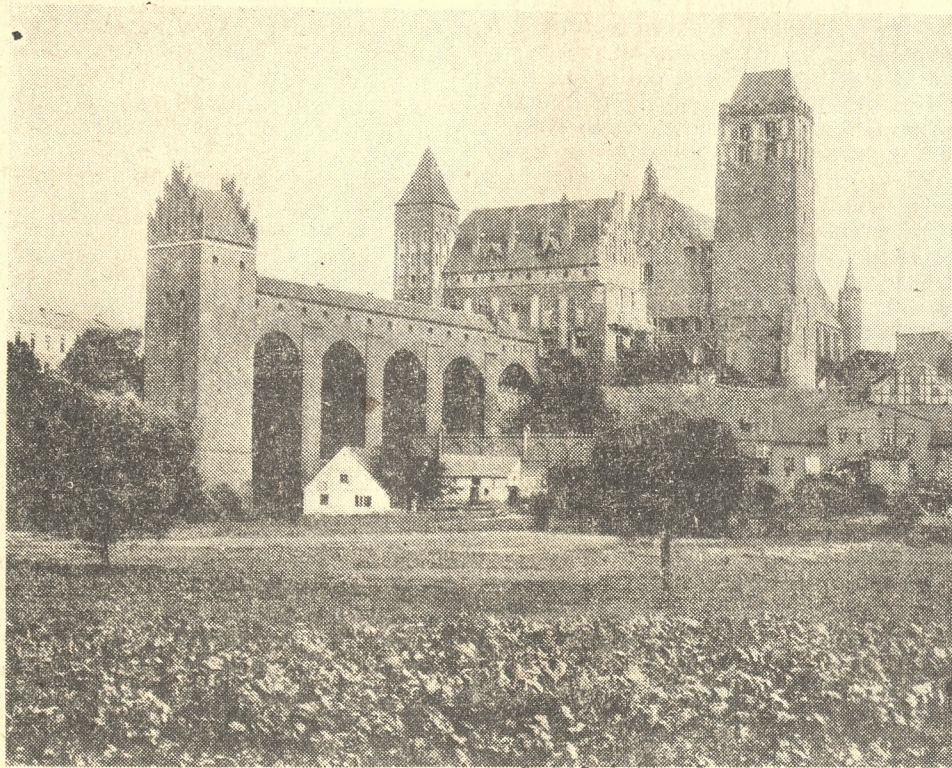
Po wejściu na pięknie przybrany w zieleni dziedziniec koszar, dowódca O. K. gen. Knoll-Kownacki w otoczeniu gen. Włada i przedstawicieli władz cywilnych, oraz członków komitetu, który ufundował chorągiew przyjął raport i dokonał przeglądu szeregowanych na dziedzincu koszarowym karnie prezentujących się oddziałów wojska. Pułkownik Jamka odczytał następnie rotę przysięgi, którą złożył batalion na nową chorągiew. Po ceremonii wręczenia chorągwi odczytano rozkaz dowódcy wojsk łączności.

Następnie proboszcz garnizonu poznańskiego ks. Dymarski przy ołtarzu,

ustawionym na tle koszar, odprawił mszę św., podczas której śpiewał chór żołnierzy batalionu.

Po nabożeństwie odbyło się wręczenie odznaki honorowej oficerom i szeregowym służby czynnej i rezerwy, oraz członkom komitetu, który ufundował chorągiew. Po rozdaniu nagród, zdobytych w wewnętrznych zawodach sportowych, na placu ćwiczeń w pobliżu koszar, odbyła się defilada, którą przyjął dowódca Okręgu Korpusu.

Święto poznańskiego batalionu telegraficznego z uwagi na otrzymanie chorągwi wypadło szczególnie uroczyste i podniosłe. Uroczystościom samym dopisała pogoda, która zepsuła się dopiero pod koniec defilady. (kl)

Zamek pokrzyżacki w Kwidzynie, gdzie kanclerz Hitler ma wygłosić dziś wielką mowę polityczną.

Dlaczego mścimy się na młodzieży?

Pod tym tytułem „Wieczór Warszawski” zamieszcza artykuł, w którym — w związku z pierwszymi zapiśkami i pierwszymi egzaminami do I klasy liceów ogólno-kształcących — zamieszcza szereg krytycznych uwag.

Okazuje się, że o nowej reformie obecnie tylko tyle wiadomo, że liceum jest dwuletnie i wiadomo, kto może być do liceum przyjęty. Reszta nie jest jeszcze opracowana.

„Już dziś powiedzieć możemy z całą dokładnością: — pisze „Wieczór” — że nie będzie ani jednego podręcznika. Jeśli program nauczania języka polskiego, historii, fizyki, czy czegokolwiek innego wyjdzie drukiem w lipcu — to autor podręcznika, ostro pracując, będzie gotów na Boże Narodzenie. Manuskrypt opracowanego podręcznika musi być wysłany do Ministerstwa

i tam oceniony przez komisję ekspertów, ewentualnie zmieniony i uzupełniony. Potem następuje druk. Dobrze będzie, jeśli pierwsze podręczniki do nauki w liceum pojawią się za rok

„Podręczniki stare — wobec głębokich zmian i cięć w programach licealnych — nie mogą spełnić i nie spełniają roli zastępczej. Pozostaje zatem uniwersytecki sposób wykładów i nauki. Profesor wykłada swój przedmiot, uczniowie wydają skrypty i z nich czerpią uzupełniające wiadomości. Plan ten napotka jednak na bardzo znaczną przeszkodę. Wymaga bowiem bardzo wielkiego przygotowania od profesorów. Profesorowie zaś do lipca — a może i do września — sami nie będą wiedzieli, czego im uczyć wypadnie... Rok szkolny 1937-38 w liceach ogólno-kształcących będzie więc w zupełności rokiem improwizacji.”

Młodzież zapłaci ciężko za ten eksperyment. Czy wobec tego nie lepiej było zostawić choćby na razie tylko siódme klasy w gimnazjach i dopiero powoli a dokładnie przygotować reformy?

FAKTY i OCENY

Lowcy „kaczek”

Niektóre dzienniki, widocznie w braku innego materiału, bawią się snuciem domysłów i sianiem plotek dokoła zmian w zarządzie głównym Stronnictwa Narodowego.

W związku z tym „Warszawski Dziennik Narodowy” pisze:

„Wszystkim przecież wiadomo, że zgodnie ze statutem, wszelkie zmiany w zarządzie głównym zatwierdza Rada Naczelna, która nad tą sprawą jeszcze nie obradowała. Plotkarze jednak nie uciszą się i będą gorliwie „pracowali” nad puszczaniem różnych „kaczek” dziennikarskich, czemu zaczyna sprzyjać pora letnia, w której zaczyna się jałowy „sezon ogórkowy” — trzeba go więc czymś wypełnić.”

Ano, niech się bawią i cieszą...

„Tydzień bez kłamstwa”

Jeden z krakowskich pedagogów zaproponował chłopcom w swojej klasie tydzień — bez kłamstwa. Między profesorem a jego uczniami wywiązała się na ten temat szczerza dyskusja. Chłopcy dowodili, że projektu tego przyjąć nie mogą, bo ogólne stosunki w szkole są zbyt zakłamanymi, a nagle przejście na szczerze i otwartość doprowadzi do zbyt wielu komplikacji i komplikacji.

W rezultacie propozycja profesora została prawie solidarnie odrzucona.

Diskusja na ten temat przeniosła się następnie do starszych i dała podobny wynik. Stwierdzono, że w naszej rzeczywistości niemożliwe są do osiągnięcia otwarte stosunki między uczniami i szczerzy stosunek profesora do ucznia.

Dlaczego?

Bo — podzielono profesorów na lojalnych i nielojalnych. Bo — zróżnicowano młodzież na państwową i niepaństwową. Bo — karierowicze zanadto się rozrosli tak między pedagogami, jak i wśród uczniów. Bo — za dużo blagi, obłudy, nieszczerości wkraśli się we wzajemne stosunki profesorów do profesorów, uczniów do uczniów, uczniów do profesorów.

Smutne są to stwierdzenia. Bardzo smutne. I mówią o konieczności reformy stosunków nie tylko w szkolnictwie, ale w całym naszym życiu.

Naturalnie — Żyd...

W „Expressie Porannym” pojawił się list od p. E. Czapskiego, w którym czytamy:

„Dowiedziałam się z gazet, że młody lekarz ze Stanisławowa, jakiś p. S. nie mogąc dla braku środków poślubić swojej również niezamożnej ukochanej, wpadł na zbawczy pomysł. Napisał do ks. Windsoru z prośbą o pomoc — i, o radości — wkrótce otrzymał od księcia przekaz na 100 funtów.

„Jest to fakt oburzający. Ten pan zamiast pracować i wysiłkiem stworzyć sobie odpowiednie warunki dla założenia rodziny, wyciągnął rękę do b. monarchy państwa obcego o jalmuznę.

„Sądzę, że jest to czyn haniebny i godny napiętnowania”.

P. Czapska ma niewątpliwie słuszną rację. Trzeba tylko zaznaczyć, że w tę pomysłową zebranię zabawił się naturalnie — Żyd.

Nowa ordynacja wyborcza?

Prasa warszawska podaje, że w kularach Sejmu pojawiły się pogłoski, że podczas jesiennej sesji ciało ustawodawczych w parlamencie znajdą się dwa projekty nowej ordynacji wyborczej: jeden projekt wniesiony przez rząd, drugi przez „Zarzewie”.

Inspekcje p. premiera

P. premier Składkowski w dalszym ciągu dokonuje w stolicy i osiedlach podstołecznych inspekcji sanitarnych. Jak donosi PAT, podczas ostatniego objazdu Warszawy p. premier zauważył, że w znacznej ilości domów podwórza są wyłożone zwykłym brukowcem i nie dają możliwości utrzymania należytego porządku. Wobec tego p. premier wydał zarządzenie, aby w terminie do 30 września wyasfaltowano podwórza w Warszawie.

Podczas objazdu miejscowości podwarszawskich p. premier pochwalił za „porządną wykład” Falenicę. Niestety, p. premier zdołał zobaczyć tylko główną ulicę, którą, jak donosi „Warszawski Dziennik Narodowy”, na gwałt przed inspekcją sprzątano. Poza tą ulicą panuje w Falenicy wielki nieporządek.

Zdarza się więc, że wysokie inspekcje, zresztą uznania godne, są zawodne...

NOWY GABINET JAPONSKI

Książę Konoe (w pierwszym rzędzie, pierwszy z prawej) utworzył nowy gabinet japoński. Zdjęcie przedstawia nowych ministrów przed gmachem prezydium gabinetu

STRONNICTWO NARODOWE

KOŁO WINIARY

W sobotę 19 bm. o godz. 19,30 w Ąwicznii „Sokoła” przy ul. Obornickiej odbędzie się zebranie plenarne.

KOŁO ŻEGRZE-CHARTOWO

W sobotę, dnia 19 bm. o godz. 20,30 odbędzie się zebranie plenarne w lokalu p. Kaniewskiego w Żegrzu.

KOŁO RATAJE

W sobotę, dnia 19 bm. o godz. 20,45 odbędzie się zebranie plenarne w lokalu kol. Przybeckiego na Ratajach.

SEKCJA ŻENSKA NA STOŁ. M. POZNAŃ

We wtorek, dnia 22 bm. o godz. 20 odbędzie się zebranie sekcji żeńskiej na stoł. m. Poznań w sali S. N., Sw. Marcin 65.

WIADOMOŚCI POTOCZNE

Ważne numery telefonów:

Czerwiec
20
Niedziela

Pogotowie rat.: 66-66 i 55-55
Straż ogniowa: 19-57 30-50
Policja: 42-21
Pocztowcy: 15-60 i 23-36
Postoje taksówek: Grunwaldzka 77-72; Rynek Jeż. 77-08; Klinika przy Polnej 74-02; Marsz. Pocha (nar. Niegolewskich) 77-82; Plac Świątokrz. 49-80; Zielona (nar. Strzeleckiej) 50-35; Rynek Wiledecki 66-35 W. Garbary (nar. Wileckiej) 57-87.

Poczt. biuro zleczeń: 49-28. Zegarynka 07. Centr. międzym. 00. Inform. tel. 09. Biuro napr. 08.

Warcie poziom: -0,14 m. temper.: +18

NOCNY DYŻUR APTEK

Sródmieście: Apt. 27 Grudnia, ul. 27 Grudnia 18; — Apt. im. Marcinkowskiego, ul. Nowa 8 (Bazar); — Apt. Czerwona, St. Rynek 37; — Apt. św. Piotra, pl. Świątokrzyski; — **Jeżyce:** Apt. pod Gwiaźdz. ul. Kraszewskiego 12; — **Lazarz:** Apt. św. Łazarza, ul. Strusia 9; — **Wilda:** Apt. pod Koroną, ul. G. Wilda 61.

Lekarska Poradnia Przedślubna Polskiego Tow. Eugenicznego w gmachu Coll. Minus, ul. Fredry nr. 10, parter — udziela bezpłatnie porad dla pań w przeddzień między godz. 18-19, dla panów we wtorki między 18-19. (x.)

KRONIKA MIASTA POZNAŃ

W Poznaniu przed 10 laty

Dnia 19 czerwca 1927 r.

Proboszcz parafii Zmartwychwstania Pańskiego na Wildzie ks. generał Władysław Zapala obchodził trzydziestolecie kapłaństwa. — Ojciec św. na tajnym konsystorzu, odbytym w dniu 20, zamianował J. E. Prymasa Polskiej, ks. arcybiskupa dr Hlonda kardynałem.

KRONIKA KOŚCIELNA

Z parafii św. Marcina. W intencji wszystkich, którzy przyczynili się swymi ofiarami lub współpracą do powołania Festynu Świątomarcinińskiego, urządzonego na rzecz świetlic dla niezamożnej młodzieży, odprawi ks. prał. dr Taczak mszę św. w niedzielę, dnia 20 bm. o godzinie 10.

Rekolekcje dla młodzieży, opuszczającej szkołę, odbędą się w poniedziałek, wtorek i środę o godz. 18 w kaplicy św. Józefa.

Zebrań rodziców młodzieży, opuszczającej szkołę, odbędzie się we wtorek 22 bm. o godz. 19.30 w sali posiedzeń Domu Parafialnego. (o)

REKOLEKCJE

Jeszcze 5 miejsc wolnych! Na rekolekcje zamknięte, rozpoczynające się od poniedziałku 21 bm., zgłosić się może jeszcze pięć pań za opłatą 12 zł. Rekolekcje odbędą się u SS. Urszulanek i kierować nimi będzie znakomity rekolekcyjista ks. prof. Poczt. Zgłoszenia przyjmuje do soboty włącznie Katolicki Związek Abstynentów, Poznań, ulica Podgórna nr 12 b, m. 8.

ZEBRANIA, ZJAZDY

XVIII. Doroczny Zjazd Delegatów Polsko - Chrześc. Zw. Zrzeszeń Restauratorów, Właścicieli Hoteli, Kawiarzy i Pokrewnych Zawodów na Woj. Poznańskie odbędzie się w dniu 22 bm. o godzinie 11 przed południem w hotelu „Bazar” w Poznaniu (Aleje Marcinkowskiego 10). Msza św. na intencję Zjazdu o godz. 10 w kościele św. Wojciecha. (o)

Pozn. Okręg „Caritas”. Walne zebranie odbędzie się w czwartek, dnia 1 lipca o godz. 18 w sali Drukarni Księgarni św. Wojciecha, al. Marcinkowskiego nr 22.

OWOC I KWIAT RÓWNOCZEŚNIE

W ogródku p. Jana Hoffmanna w Poznaniu przy Drodze Urbanowskiej 7 jabłko z gatunku Booskop, pokryta owocem, powtórnie zakwitła. Obok maleńkich jeszcze jabłek wyrosły kwiaty, które prawdopodobnie będą owocowały.

KONGRES CHRYSTUSA KRÓLA

Międzynarodowy Kongres ku czci Chrystusa Króla odbędzie się w dniach od 25 do 29 czerwca. W dniach 28 i 29 czerwca obradować będzie w Poznaniu XVII zjazd katolicki.

Polacy z zagranicy

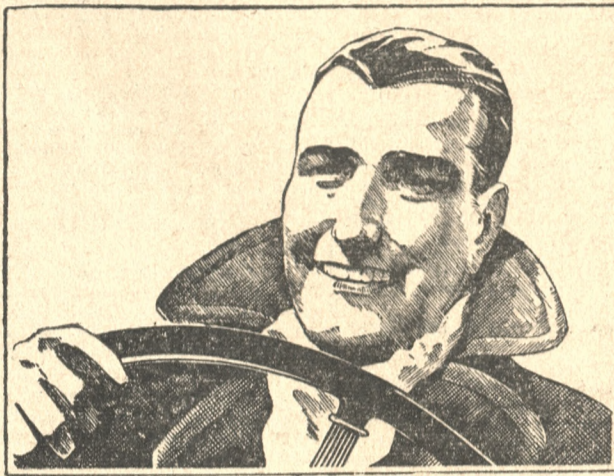
Jak się dowiadujemy, 25 czerwca około godz. 22 przybędzie z Paryża na Międzynarodowy Kongres ku czci Chrystusa Króla do Poznania 500 osób. Wyjazd Polaków z Paryża organizuje Zjednoczenie Towarzystw Katolickich we Francji. — Również tego dnia, prawdopodobnie o tej samej godzinie, nastąpi przyjazd do Poznania 300 osób z Metz. Zapowiedziane też zostało przybycie w przeddzień Kongresu Polaków z Wrocławia. Z Lotwy przyjechać ma 50 osób, w tym 30 członków Tow. Miłosierdzia św. Wincentego a Paulo. Polaków z za granicy przyjmować będzie Opieka nad Rodakami na Obczyźnie.

Pociągi popularne z kraju

Na dzień 26 bm. zapowiedziany jest pociąg popularny z Wilna; na 27 bm. z Katowic (dwa), Grudziądza, Gdyni, Torunia, Łodzi i Włocławka; na 28 bm. z Bydgoszczy, Gniezna, Ostrowa Wlkp., Jarocina, Wrześni, Opalenicy, Inowrocławia i Mogilna; na 29 bm. z Bydgoszczy, Kalisza, Gniezna, Ostrowa Wlkp., Jarocina, Wrześni, Wągrowca, Zbąszynia, Chodzieży, Środy, Kruszwicy, Inowrocławia, Międzychodu, Wronek, Szamotuł, Kościana, Leszna, Śremu, Nakła i Kcyni. Ponadto zgłoszone zostały pociągi popularne z Warszawy, Lublina, Przemysła, Płocka, Krakowa i Kielc.

Niedziela | Poniedziałek
KALENDARZ RZYMSKO-KATOLICKI
Sylwesterusa p. m. | Alojzego Gonzagi
KALENDARZ SŁOWIAŃSKI
Bogny św. | Domysława

Słońca: wschód 3.29, zachód 20.18
Długość dnia 16 godzin 40 minut
Księżyc: wschód 17.16, zachód 1.02
Faza: 4 dzień przed pełnią

Automobilista domaga się,

.... by wóz jego stale był gotów do startu, aby jak najdłużej zachował swą dobrą kondycję i nie powodował wydatków na naprawy. Dlatego do smarowania stosuje wyłącznie nieprześcignionej jakości olej:

Mobiloil

VACUUM OIL COMPANY S. A.

Ważne dla jadących jutro do Kalisza

Odjazd z Poznania o godz. 6.45, powrót w poniedziałek rano o godz. 4.15

Jak wiadomo, w dniu jutrzejszym wyrusza z Poznania do Kalisza pociąg popularny „Kurier Poznański” i „Orędownik”, zorganizowany przy pomocy Biura Podróży „Orbis” i delegatury Ligi Popierania Turystyki w Poznaniu.

Pociąg ten spotkał się z nadzwyczaj wielkim zainteresowaniem mieszkańców nie tylko naszego miasta, ale również i bliższej i dalszej okolicy.

Już w ubiegłą środę sprzedane były wszystkie bilety w liczbie 750. W ostatnich dniach dopuszczono formalny szturm do biur naszej administracji i Biura „Orbis”, aby uzyskać dalsze bilety na pociąg popularny do Kalisza i proszono nas z wielu stron, byśmy zorganizowali drugi pociąg.

W rezultacie liczbę pasażerów powiększono do 800, co z dołączeniem do pociągu wagonu barowego i wagonu dancingowego stanowi maksymalne obciążenie.

Z tego powodu — maksymalnego obciążenia pociągu — Dyrekcja Kolejowa w Poznaniu zmuszona była zmniejszyć przewidzianą szybkość pociągu popularnego na trasie Poznań—Kalisz. Odjazd z Poznania nie uległ zmianie (niedziela rano godz. 6.45) i tak samo nie ulega zmianie odjazd z Kalisza (w nocy o godz. 1.15). Zmianie natomiast ulega termin przybycia do Kalisza (9.57 rano) i przyjazd do Poznania (godz. 4.15) w poniedziałek rano. Poszczególne przyjazdy w drodze z Poznania do Kalisza ustalono obecnie następująco: Środa — 7.27, Jarocin — 8.14, Ostrów — 9.09. W drodze powrotnej: Ostrów — 1.48, Jarocin — 2.52, Środa — godz. 3.33.

Co do wycieczek autobusami z Kalisza do Gołuchowa i Liskowa, to informujemy w tej sprawie, iż były do pokonania nadzwyczaj wielkie trudności, bo na przykład w zamku w Gołuchowie nie przyjmuje się w niedzielę turystów. W rezultacie jednak otrzymaliśmy zgodę Ordynacji w Gołuchowie na zwiedzenie zamku w niedzielę przez uczestników pociągu popularnego do Kalisza. Co do Liskowa, to cenę przejazdu autobusem z Kalisza w obie strony (56 kilometrów), zdołaliśmy obniżyć tylko na 2,50 zł od osoby, natomiast cena wstępu na wystawę w Liskowie zamiast 1,50 zł od osoby, wynosić będzie dla uczestników wycieczki tylko 50 groszy.

Poza tym informujemy jeszcze, że w Kaliszu, dzięki uprzejmości tamte-

szego zawiadowcy stacji, osoby zmęczone będą mogły zająć miejsca w wagonach wieczorem już o godz. 22.00, czyli na przeszło trzy godziny przed odjazdem pociągu do Poznania.

Wszystkie szczegóły podane będą uczestnikom pociągu popularnego w

osobnej ulotce, którą rozdamy bezpłatnie jutro na dworcu w Poznaniu.

W PONIEDZIAŁEK RANO BĘDĄ TRAMWAJE

Dzięki uprzejmości dyirekcji P. K. E. na dworcu w Poznaniu, w poniedziałek rano o godz. 4.15, będą wozy tramwajowe, którymi uczestnicy wycieczki do Kalisza będą mogli pojechać do domów. W tramwajach tych pobierane będą opłaty normalne w wysokości 20 gr (karty miesięczne, bilety ulgowe i odcinkowe nieważne).

ARTRETYZM REUMATYZM

Choroby kobiece, dzieci, górnych dróg oddechowych, nerwowe leczy

INOWROCŁAW - ZDRÓJ

Wodolecznictwo   Prospekty wysyła Zarząd.   Emanatorium Radowe

Prz. 28 418-22.130

Nowe szczegóły w sprawie „Wolworta”

Na skutek naszego wczorajszego artykułu pt.: „Jak to jest z „Wolwortem”? odwiedził nas p. Gerhard Kusz, członek zarządu składów towarowych „Wolwort” z siedzibą w Bydgoszczy i oddziałem w Poznaniu.

Z przedłożonej nam umowy notarialnej wynika, jak to pisaliśmy wczoraj, iż żona p. Gerharda Kusza, p. Anna Kusz z Piekarów Śląskich, nabyła od Żyda Bera Fiszaufa jego udziały w firmie „Wolwort” (w liczbie 49 sztuk), za cenę 70 tysięcy złotych, z tym, że 30 tysięcy złotych wpłaciła od razu, a resztę rozłożona została na osiem rat, płatnych do kwietnia roku przyszłego, z tym zastrzeżeniem, iż umowa ulega unieważnieniu, a wpłacona suma 30 tysięcy złotych przypadkowi na rzecz Żyda Fiszaufa, jeżeli p. Kuszowa spóźni się o dwa tygodnie z uiszczeniem chociażby jednej raty.

Dalej dowiedzieliśmy się, że p. Gerhard Kusz jest członkiem Polskiego Związku Hurtowników Branży Spożywczej na Górnym Śląsku i ostatnio nabył w Chorzowie dużą kamienicę.

Większość udziałów w „Wolworte” (51) posiada p. Helena Reuter z Pszczyń, której mąż, Wilhelm, wraz z p. Gerhardem Kuszem tworzy zarząd firmy „Wolwort”.

Co do Żyda Abrahama Kusza i jego żony Ruchli, zamieszkałych w Piekarach Śląskich do roku 1933, to dowiadujemy się, że Żyd ten nazywa się Kurz i nawiąsko jego bywa wymawiane z niemiecka (Kurz). P. Gerhard Kusz twierdzi, iż z żoną Anną mieszka

od 17 lat w Piekarach Śląskich i z Żydem Kuszem, Kurzem, względnie Kurcem nic go nie łączy. (1z)

„Wielkopolska na Dom Żołnierza”

pod tym tytułem odbędzie się w dniach od 25 czerwca do 2 lipca rb. tydzień ofiarności na ten cel.

Komitet budowy tego domu (donosi nam, że Związek Fabrykantów oraz Związek Towarzystw Kupieckich w oparciu o Izbę Przemysłowo - Handlową w Poznaniu uchwałyły normy ofiar dla poszczególnych przedsiębiorstw, w wysokości półtora procent podatku przemysłowego od obrotu za rok 1936. Tow. Właścicieli Domów i Nieruchomości w Poznaniu uchwalilo normy ofiar w wysokości ¼ pct i ½ pct podatku od nieruchomości za rok 1936. Organizacje urzędnicze uchwałyły następujące normy świadczeń: od poborów miesięcznych do wysokości 200 zł — ¼ pct; do 400 zł — 1 pct i wyżej 400 zł — półtora procent. Wielkopolskie Tow. Kółek Rolniczych pozostało do swoich płacówek organizacyjnych odezwę zalecającą czynne poparcie przez wszystkich członków tygodnia „Wielkopolska na Dom Żołnierza”. Analogiczną odezwę rozesłał Związek Ziemiaków Wielkopolskich. Komitet wyraża nadzieję, że aczkolwiek nie zostały ustalone normy świadczeń dla pracowników fizycznych, niemniej jednak robotnicy chociażby najskromniejszym datkiem przyczynią się do powodzenia tygodnia.

Z WIELKOPOLSKI

— * **CHODZIEZ**. Krawawa bójkę wywołało kilku uczestników zabawy w ogrodzie gospodarza Gierdewicza w pobliskich Ratajach. Piotr Kleszczyński otrzymał niebezpieczny uderzenie butelką w tylną część głowy. Sprawą zajęła się policja.

— Ogień zniszczył gospodarzowi Kropkie z Stróżewa stodołę i chlew. Pożar powstał od krótkiego spicia prądu elektrycznego. (cm)

— * **GOSTYN**. W gimnazjum Ziemi Gostyńskiej zdali egzamin dojrzałości następujący abiturienti: Baranowski Aleksander, Cichocki Czesław, Konieczny Stanisław, Półtoraczyk Edm., Ponikowski Stanisław, Nather Władysław, Piątkowski Grzegorz, Wichlacz Józef, Grunt Franciszek i Agapowicz Antoni. (gp)

— * **INOWRÓCLAW**. Z okazji dorocznego „Tygodnia P. C. K.” odbędzie się w niedzielę po poł. wielkie korso kwiatowe.

— Odbył się ślub p. Leokadii Folleyerówny z p. Stanisławem Słowińskim.

— Na szosie bydgoskiej odbył się wyścig kolarski na trasie 100 km o puchar przechodni „Warty” poznańskiej. Jako pierwszy ukończył bie. Władysław Hadowski z „Sokoła” inowrocławskiego. Drugie miejsce zajął Jabłoński — Toruń, trzecie Sylwester Ciesielski — Inowrocław, czwarte Kosiński — Toruń. (mz)

— * **JANOWIEC**. W niedzielę odbył się tu „Dzień dziecka”.

— W jednym z ostatnich dni zakradł się do kościoła paraf. w Rogowie złodziej, który rozbił zamki dwóch żelaznych skarbonek i zabrał ich zawartość wynoszącą około 50 zł.

— W Rogowie odbyło się zebranie Kółka Rolniczego pod przewodnictwem prezesa Czarnińskiego ze Złotnik. Wygłoszono referaty o sprzeczności siana i uprawie łąk, oraz omawiano sprawę zmarznięcia okopowizny i warzyw.

— * **JAROCIN**. Sad Grodzki w Jarocinie na rozprawie jawnej ukarał za kradzież Pawła Ludwika z Chociczy na karę półtora roku więzienia, Pawła Stanisława na 8 miesięcy więzienia, Ciesłaka Antoniego na 8 miesięcy więzienia i 200 zł grzywny.

— Coraz częściej słychać ubolewania miejscowego społeczeństwa z powodu zaniedbania centralnego punktu miejscowego rynku, który swoimi wybojami w bruku przypomina jakąś gminną drogę, a nie reprezentacyjny punkt miasta.

— Stowarzyszenie Ochotniczej Straży Pożarnej w Jarocinie obchodzi w niedzielę, dnia 20 bm., 50-lecie swego istnienia z następującym programem: sobota, dnia 19 bm., o godz. 20,30 capstrzyk ulicami miasta, niedziela, dnia 20 bm., o godz. 8,45 zbiórka delegatów i organizujący w Strażnicy, po czym wymarsz na nabożeństwo. Godz. 9,30 nabożeństwo w kościele Chrystusa Króla. Po nabożeństwie wymarsz do sali Hotelu Centralnego na jubileuszowe zebranie. Godz. 14 alarm straży miejscowej oraz ćwiczenia pokazowe. Wieczorem, na zakończenie uroczystości jubileuszowych, odbędzie się w sali Hotelu Centralnego bal strażacki.

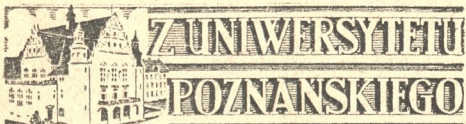
— Na skutek zamieszczanego w Kurierze Poznańskim i Orodowniku rysopisu zaginionego w dniu 4 maja 11-letniego Kazimierza Matuszaka, zamieszkałego w Jarocinie przy ulicy Średniej 9, władze miejskie miasta Środy uwiadomiły Zarząd Miejski w Jarocinie o znalezieniu się chłopaka na majątku Nietranzowo pod Środą, gdzie go przygarnięto na skutek jego fantazyjnych opowieści. Chłopaka w dniu 15 bm. przytransportowano do Jarocina i oddano uradowanym rodzicom. (fp)

— * **KEPNO**. W niedzielę o godz. 13 odbędzie się na boisku Sokoła w Kepnie okręgowe zawody lekkoatletyczne sokolich drużyn męskich i żeńskich.

— Plaga pożarów w powiecie nie ustaje i tak od uderzenia pioruna spaliła się stodoła na szkole Fr. Pocha w Szalonce, przy czym pastwa płomieni padł inwentarz żywy. 4° ctr. słomy oraz narzędzia rolnicze. Poszkodowanymi był tylko częściowo ubezpieczony. — P. Wypychowi w Rychtalu spłonęła stodoła wraz z narzędziami rolniczymi. Przed rozszerzeniem się pożaru z wydętą pomocą przybyła straż z Głuszyn z Niemiec. — W Trebaczewie uderzył piorun w oborę I. Jakiela, która spłonęła doszczętnie.

— Komitet kulturalno-oświatowy w Rychtalu urządzi w niedzielę 20 bm. tzw. festyn graniczny. Przewidziany jest przyjazd pociągu pop. z Ostrowa.

— Okolice Rychtala nawiedziła gwałtowna burza gradowa, wyrządzając wielkie szkody w ziemiopłodach.

— **Dyplom magistra praw** uzyskali: Henryk Tylkowski ze Zbaszyna, Zbigniew Cichocki z Pleszewa, Florian Kirsche z Berlina.

— **Dyplom magistra nauk ekonomiczno-politycznych**: Benjamin Lisiecki z Blaszek, w woj. łódzkiej.

STAN POGODY W POZNAŃNIU

19 czerwca 1937

Temperatura 7 godz. + 15,7 13 godz. + 15,0.

Ciśnienie 7 godz. 755,9 mm. umiarkow., 13 godz. 756,5 mm., tendencja barom.: ciśnienie wzrasta

Zachmurzenie 7 godz. pochmurno 13 godz. kierunek poł.-zach. szybko 3 m/sek.

Wiatr 7 godz. kierunek południowy, szybko 3 m/sek. 13 godz. pochmurno

Opad w ciągu poprzedniej doby (od godz. 7 rano dnia wczorajszego do godz. 7 rano dnia dzisiejszego) 0,8 mm., rodzaj opadu: deszcz.

Temperatura w dniu 18 czerwca br. była: najwyższa + 21,9 o godz. 14 najniższa + 6,5 o godz. 4

Prognoza pogody na dzień jutrzejszy: Nieznaczna poprawa pogody. — Zachmurzenie zmienne z przelotnymi przejaśnieniami, nieco ciepłej.

— * **KROTOSZYN**. W niedzielę 20 bm. w Grebowie pow. krotoszyńskiego, odbędzie się doroczny zjazd okręgowy, połączone z jubileuszowym obchodem 25-lecia istnienia tamt. Kola „Lutnia”. Uroczysta msza św. w intencji zjazdu odprowadzona zostanie w kościele parafialnym w Rozdrażewie, zaś oficjalne otwarcie zjazdu, konkurs kół i występ chórow ogólnych, nastąpi w ogrodzie p. Koniecznego w Grebowie.

— Kwesta uliczna na cele P. C. K. przyniosła 195 zł.

— Na złot związkowy Sokolstwa Polskiego w Katowicach wyrusza stąd w niedzielę 20 bm. o godz. 11,50 pieszka sztafeta sokoła. Na uroczystość te. o znaczeniu ogólnonarodowym, miejscowe Tow. Gimn. „Sokół” zaprasza społeczeństwo i bratnie organizacje. Zbiórka o godz. 11,30 przed ratuszem.

— Strajk w tut. cegielniach trwa w dalszym ciągu. (jk)

— * **LESZNO** 25-lecie obchodzi w niedzielę XII Okręg Wielkopolskiego Związku Śpiewaczego. Uroczystość odbędzie się w pięknym parku Strzelnicy. Zawody kół śpiewających rozpoczyna się o godz. 10,30, zaś popisy chórow po południu. (lr)

— * **MIEDZYZCHÓD**. W śróde obchodzone 200-letnią rocznicę kanonizacji św. Wincentego a Paulo. Z tej okazji urządziły Panie Miłosierdzia dzień chorych. Rano o godz. 8 odprowadził ks. Kłauziński uroczyste nabożeństwo, podczas którego chorzy, oraz członkinie przystąpiły do Stołu Pańskiego. Po nabożeństwie podejmowano chorych kawą.

— We Wronkach odbył się mecz piłki nożnej pom. „Warta” — Międzychód a „Polonia” — Wronki z wynikiem 5:0 na korzyść „Warty”.

— * **MOGILNO**. W ub. niedzielę nastąpiło otwarcie kapieliśka na jeziorze wiccanowskim pod Mogilnem.

— Organizacyjnemu zebraniu komitetu Tygodnia morza przewodniczył prezes obwodowy p. Wojciechowski. Utworzono komitet ogólny i wykonawczy, oraz sekcje imprezowa, finansowa, propagandowa i sportowa.

— W strzelaniu gimnazjum trzemeszkiego, które odbyło się w Mogilnie na strzelnicy Bractwa Kurkowego, o mistrzostwo Kuratorium, pierwsze miejsce zdobył p. Drybański z Trzemesza (132 pkt.), drugie p. Fabiszak z Mogilna (113 pkt.), trzecie p. Rosiński z Mogilna (112 pkt.).

— Odbił się tu ślub p. Świątka z Włostowa z panną Ireną Kaźmierczakówną.

— U rolnika Spychalskiego we wsi Papiros, uderzył piorun w stodołę, która spłonęła doszczętnie. Spłonęły też 2 szopy i maszyny rolnicze, oraz 30 ctr kartofli. Strata wynosi 9 900 zł. — W Bachorach u rolnika Różyckiego Wiktora wskutek zapalenia się wiorów przy piecu kuchennym powstał pożar, który strawił dom mieszkalny i częściowe urządzenie domowe. — Strata wynosi 5 000 zł. — Rolnikowi Pundo Franciszkowi w Młynicach spłonęła stodoła wraz z narzędziami rolniczymi ogólnej wartości 8 000 zł. — Na szkole Pawłowskiego Stanisława w Górach spłonęła stodoła z obora, 50 ctr żyta, młocarnia, sieczkarnia. Strata sięga 6 750 zł. Pożar powstał od zapalenia się mierzwy. — Ostatnio w Orpikowie Smykowski Ignacemu spaliła się stodoła, chlew 2 szopy i maszyny rolnicze. Strate oblicza pogorzelec na sumę 10 700 zł. (rój)

— * **OBORNIKI**. Medalem za ratowanie ginących odznaczony został p. Roman Gierka z Obornik który z narażeniem własnego życia uratował tonącego.

— Odbyło się tu pod przewodnictwem kpt. Formanowicza zebranie organizacyjne komitetu ogrodu jordanowskiego. Referat wygłosiła p. Maniszevska. Krótkie streszczenie broszury ks. pralata Niesiolowskiego pt. „Ogródki miejskie dla dzieci” odczytała również prelegentka. Po ożywionej dyskusji wypowiedzieli się za utworzeniem ogroduka, dokonano wyboru zarządu. Tworzą go pp.: Targowska, Budnikowska, Zbyszyniakowa, dr Ruciński, Koliński, Matysiak i Guczyński.

— W maj. Żydowo dokonano w tych dniach śmiałego włamania. Łupem złodziei padła biżuteria wartości kilku tysięcy złotych. (sto)

— * **OPALENICA**. Na ostatnim posiedzeniu Rady Miejskiej dokonano uzupełniającego w myśl nowego statutu wyboru członków do rady K. K. O., w skład której weszli pp.: Józef Adamczewski, członek Zarządu Miejskiego, Kazimierz Primke, radny miejski i Władysław Nowicki. Na zastępców wybrano pp. Józefa Napierale, Józefa Osadę i Fr. Warcza z Rady Miejskiej, a spośród obywatelstwa pp. Fr. Cichego, St. Horowskiego i Nikodema Przybylskiego. Do komisji budowy nowej szkoły powszechnej wybrano pp. Primkego, Drorzyńskiego i Osadę z Rady Miejskiej, a z obywatelstwa pp. Halamskiego i Mroczka. W końcu posiedzenia p. Primke zgłosił nagły wniosek o wystosowanie pisma do Starostwa Powiatowego o zarządzenie wyborów na wiceburmistrza, jednakże większość „sanacyjna” Rady Miejskiej wniosku tego nie poparła i tym samym utrwaliła rady komisaryczne w Opalenicy. (op)

— * **OSTROW**. Święto organizacyjne Oddz. Kat. Stow. Mężów odbędzie się tu w niedzielę 20 bm. Po wspólnym nabożeństwie o godz. 9,15 odbędzie się zebranie uroczystościowe w sali Domu Kat. o godz. 10,30.

— Tutejszy Urząd Pocztowy przystąpił do nowego udogodnienia, polegającego na tym, że odtąd i w porze nocnej urząd będzie czynny. Od godz. 21 do 8 przyjmuje urząd oprócz przesyłek poleconych, także paczki pilne, pośpieszne i żywnościowe oraz listy wartościowe. Również od godz. 21 do 7 nadawać można przekazy telegraficzne i telegramy oraz przeprowadzać rozmowy telefoniczne z rozmównicy.

— Egzamin mistrzowski w zawadzie zegarmistrzowski złożyli pod przewodnictwem starszego cechu p. Jana Kryszkiewicza z Ostrowa pp. Antoni Gryś, Wojciech Nowak z Ostrowa, Edmund Sopart z Kepna, Wiktor Kamelski z Odolanowa i Kazimierz Karczewski z Raszkowa.

— Sztafeta sokoła z holdem dla bohaterkiej ziemi śląskiej przybędzie do Ostrowa w niedzielę 20 bm. Sztafeta przybędzie ulicami Krotoszyńska, Raszkowska, Rynkiem, Kaliską na boisko „Sokoła”, gdzie stanie o godz. 13 min. 30. Od godz. 13 min. 45 do godz. 16 trwać będzie uroczystość wręczenia żyweń od gniazd ostrowskich i innych na złot katowicki. O godz. 16,30 nastąpi start sztafety do dalszego biegu w kierunku Ostreszowa.

— Wielki festyn ludowy na rzecz budowy nowego kościoła odbędzie się tu w niedzielę 20 bm. w ogrodzie starej Strzelnicy Miejskiej, przy ul. Raszkowskiej. Na festynie oglądać będzie można po raz pierwszy projekt nowego kościoła pod wezwaniem św. Antoniego.

— Prof. gimnazjum żeńskiego Stanisław Pekeł, liczący lat 34 targował się w piątek w swym mieszkaniu przy ul. Kościuszki nr 10 na swe życie. Wystrzałem z rewolweru pozbawił się życia. Przyczyną desperackiego kroku nieznane.

Przywołany ksiądz zaopatrzył donata Ostatnie Olejami św. Pomoc lekarska okazała się bezskuteczna.

— 12-letni chłopiec Lamperski z Ostrowa kąpiąc się w rzece Ołobok przy Szczyglicze skończył do wody z mostu i uderzył głową o wystający kamień. Nieszczęśliwego chłopca z rozbitą głową w ciężkim stanie przewiozła sanitarka P. C. K. do szpitala pow.

— Sejmik Powiatowy zwołał starosta powiatowy na dzień 25 czerwca godz. 10. (os)

— Na posiedzeniu Nardowej Organizacji Kobiet referat o sprawie ruskiej w Malopolsce Wschodniej wygłosiła wiceprezesa p. Zofia Spychalska. Sprawozdania z zjazdu delegowanych w Poznaniu złożyła członkini zarządu p. Maria Niestawska i Kuśnierczakówna. Do zarządu okręg. weszła z Ostrowa p. Helena Magdańska. Uchwalono urządzić wycieczkę do Kalisza celem nawiązania bliższego kontaktu z tamtejszą N. O. K.

— * **OSTRESZÓW**. Zbliżające się półrocze przynosi w mieście naszym cały szereg zmian na stanowiskach. M. i. odchodzi, celem objęcia dyrektora gimnazjum we Lwowie, znany i ceniony organizator Zakładów Ks. Ks. Salezjanów, najpierw w Marszałkach, później w Ostreszowie, ks. dr Masłowski. Z gimnazjum odchodzi także ks. Rogowski. Również i z parafii ostreszowskiej przeniosły władze kościelne tut. wikariuszy i to ks. Pernaka do Leszna, a ks. Kaczora do Miejskiej Górki. Wszyscy wymienieni pozostawiają z czasów pobytu i działalności w Ostreszowie jak najlepsze wspomnienia wśród tut. społeczeństwa

— Minister Oświaty udzielił w dalszym ciągu na rok 1937-38 pełnych praw tut. zakładom prywatnym i to gimnazjum męskiemu Księża Salezjanów i gimnazjum żeńskiemu Zgromadzenia SS. Nazaretanek.

— Doroczne strzelanie o godność króla i rycerzy rozpoczęło tut. Bractwo Kurkowe. Proklamacja nastąpi w nadchodząca niedziela.

— Na zakończenie roku szkolnego urządziły SS. Nazaretanki z swoimi uczennicami żeńskiego gimnazjum popisy które wypadły doskonale.

— Sztafeta sokoła na złot ogólnopolski w Katowicach przybędzie do ostreszowskiego gniazda w nadchodząca niedziela, skąd miejscowe gniazdo poniesie adres holdownicy do gniazda kepńskiego. (zo)

— * **RAWICZ**. Dr med. Dzieciuchowicz z Wrześni mianowany został lekarzem powiatowym na pow. rawicki w miejsce dra Bobry.

— Ostatnio przeszła nad Rawicem silna burza z ulewny deszczem i licznymi piorunami, które poczyniły niemało szkód. Ulewny deszcz znalazł wiele nisko położonych mieszkań i sklepów.

— W ub. niedzielę przystąpiło w tut. kościele parafialnym około 300 dzieci do pierwszej Komunii św.

— Przy przekopywaniu ulicy Stodolowej w Miejskiej Górze natrafiono na kilka szkieletów ludzkich niewiadomego pochodzenia. (rs)

— * **SWARZĘDZ**. Miesięczne zebranie Stronnictwa Narodowego odbędzie się w niedzielę 20 bm. o godz. 12 w sali strzelnicy Bractwa Kurkowego. Referat wygłosił prelegent z Poznania. Ze względu na ważność obrad kierownictwo uprasza o liczny udział członków i gości.

— Komitet obchodu 50-lecia istnienia szkoły dokształcającej przełożył uroczystość programową z 20 bm. na 27 bm.

— Wskutek robót kanalizacyjnych ul. Wrześniańska została zamknięta. Objazd do Rynku prowadzi przez ul. Warszawską. Przy młynie, gdzie ustawiono zapora, uderzył w nią onegdaj pewien samochód prywatny jadąc z nadmierną szybkością.

— Powołano tu do życia Obywatelski Komitet obchodu „Dnia morza”.

— * **SZAMOTUŁY**. Przed Sadem Grodzkim stanął recydywista Błażej Dobrański, zamieszkały w Buszewku, który odpowiadał za kradzież jednego królika i dwóch wiader. Sad wymierzył nieoprawnemu 2 lata bezwzględnej więzienia. — Młodoletni Kubacki Henryk i Stanisław Rutkowski, obaj z Szamotuł, za kradzież węgla umieszczeni zostaną w domu poprawczym.

— W ub. wtorek wizytował parafię w Wilczynie J. E. ks. biskup Dymek. Dostojnego Gościa powitał miejscowy proboszcz ks. Biały, po czym wprowadzono ks. biskupa do kościoła, gdzie odbyło się uroczyste nabożeństwo. Po odpoczynku na probostwie, ks. biskup udzielił licznym rzeszom wiernych Sakramentu Bierzmowania.

— Zebranie publiczne Stronnictwa Narodowego odbędzie się w niedzielę 20 bm. o godz. 20 w sali hotelu Eldorado.

— Od pewnego czasu zauważyć można najazd Żydów na nasze miasto. Noclegów udzielają im znane gniazda żydowskie, jak Ball, dom gminy żydowskiej, Placzek. Z oburzeniem stwierdzić trzeba, że klientami składów żydowskich są bardzo liczni mieszkańcy wsi, urzędnicy i nawet ziemianie. Wstyd, że ludność za tandetny towar napycha pieniądze kieszenie Żydów, którzy w bezczelny sposób w niedzielę i święta najspokojniej swój interes uprawiają. (śc)

— * **SREM**. W czasie kąpieli w kanale obrzańskim 17-letni Czesław Kaczmarek zamł w Kunowie, natrafił na glebie i nie umiejąc dobrze pływać, utonął. Wszelka pomoc stosowana po wydobyciu go ze śmiertelnej topieli, okazała się bezskuteczna.

— W ub. wtorek wybuchł z nieustalonych przyczyn pożar w zabudowaniach rolnika Szczepana Tomczaka w Chwałkowie Kościelnym. — Spłonęła doszczętnie stodoła, napelciona słomą i reszta zboża i chlew, w którym spał jeden z domowników, który omal nie padł ofiarą płomieni. Straty pogorzelnowe, wynoszące około 2 tys. zł pokrywa ubezpieczenie.

— Głośnie w naszym mieście wydarzenia i wystąpienia niektórych osób w czasie „Wieczorów społecznych”, które urządziła Parafialna Akcja Katolicka dla inteligencji i kupiectwa w lutym br. znalazł niebawem swój epilog na rozprawie Sadu Okręgowego. Prokurator doręczył już akt oskarżenia znanej na naszym terenie osobistości, Wacławowi Witeczyńskiemu.

— Zarząd Kola Stronnictwa Narodowego zwołuje na niedzielę 20 bm. o godz. 20 do sali hotelu „Centralnego” zebranie, na którym przemawiać będą prelegenci pozamiejscowi. Wszystkich członków i sympatyków prosi się o jak najliczniejszy udział, gdyż będą poruszane ważne sprawy organizacyjne.

— Kolo Przyjaciół Harcerstwa urządzi w nadchodząca niedziela w ogrodzie Starej Strzelnicy „Festyn ludowy”, połączone ze złotem pow. hufca oraz różnymi uroczynościami. Czysty zysk przeznaczają na kolonie harcerskie.

— * **ZBASZYN**. W czwartek popełnił samobójstwo przez powieszenie się handlarz domokrajny nabiałem niej. Rogoża, zamieszkały w Chrośnicy pod Zbaszynem. Mianowicie krytycznego dnia denat wyszedł rano z domu celem przyniesienia zakupu w okolicy. Ze względu na to, że w późnych godzinach wieczornych nie po-

Wszyscy po słońce i wodę do Kierza. W niedzielę, dnia 20 czerwca br. urządził Harc. Druż. Wilków Morskich w swoim ośrodku żeglarskim imprezę rozrywkową. W programie: plaża, kąpiel, żaglowanie, wiosłowanie, strzelanie, koncert żyweń, dancing itp. Do dyspozycji gości również smaczny i tani bufet. Dojazd pociągami z Poznania o godz. 8,00, 10,15, 13,32, 15,25 i 16,40. Powrót z Kierza o godz. 13,45, 16,00, 18,23, 20,39. — Komenda drużyny zapewnia wszystkim gościom miły i beztrudki wypoczynek nad szmaragdowym jeziorem kierkim.

zg 1637/8

Do Gdyni i Jastarni wycieczka na 3 dni urządzona przez Ligę Morską i Kolonialną na „Tydzień Morza” — cieszy się dużą frekwencją. W pierwszych trzech dniach sprzedano ponad 200 biletów. Z uwagi na to uprasza się o wykupienie kart zamawianych, gdyż nie możemy dłużej rezerwować wolnych miejsc. Miejsca w pociągu numerowane. Cena za przejazd do Gdyni i z powrotem, przechowanie bagażu, zwiedzenie miasta Gdyni i portu, oraz objazd portu motorówkami zł 12,— od osoby. Odjazd z Poznania 26 czerwca 37 r. godz. 19 min. 10, powrót do Poznania 30. 6. rano. Zgłoszenia tylko w biurze Okręgu L. M. K. w Poznaniu, ul. Nowa 1 m. 7 w godz. 18-20.

zg 1652

Zjazd Śpiewaczy w Staroleścu! Na niedzielę, 20. 6. br. zwołał okr. II. W. Zw. Śp. doroczny Zjazd i zawody chórow do Staroleśca. Wyjazd z Poznania o godz. 8 rano, dworzec główny. Po nabożeństwie zawody o godz. 11. Czynnny udział — 22 chóry. Po południu koncert chórow zbiorowych (600 śpiewaków). Dyr. M. Barwicki. Dobra orkiestra wójkowska. Wieczorem zabawa taneczna. Dojazd autobusów ze Staroego Rynku od 8,30 rano co godzinę. Ogród i sala „Polonia”. Wstęp do ogrodu 50 gr.

zg 27254/5

Strajk w Grudziądzu zlikwidowany

Grudziądz. (gn) Strajk został zlikwidowany. Komunikat o zawartej ugodzie między Zarządem Miejskim a delegacją strajkujących wydany został w nocy na piątek. Zarząd Miasta przyznał pracownikom pierwszej kategorii wynagrodzenie w kwocie 20 zł miesięcznie, a drugiej i trzeciej kategorii całotygodniowe stałe zatrudnienie (46 godzin) przy wynagrodzeniu 40 gr za godzinę, co w rezultacie przynosi znaczną poprawę bytu robotników. Nie przyznano natomiast wynagrodzenia za czas, kiedy strajkowano, i cofnięto wysunięte poprzednio przez Zarząd Miejski ustępstwa co do chleba i ziemniaków.

Nad ranem niemal wszyscy wskutek głodówki osłabieni w liczbie ponad 200 osób opuścili prowizorycznie urządzony szpital, równocześnie zlikwidowano specjalnie zorganizowane pogotowie. W mieście panuje spokój.

wracał do domu, zaniepokojona tym żona udała się na poszukiwania, które jednakże nie dały rezultatu. Dopiero na drugi dzień przechodnie zauważyli zwłoki, wieszane w lesie okolicznym. Jak się okazało, były to zwłoki Rogoży, który popełnił samobójstwo wieszając się na drzewie. Przyczyna targnięcia się na swe życie narazie niewyjaśniona. (zb)

— W tych dniach zakradli się niewyśledzeni sprawcy do wymiarnika Augusta Hecki w Łęcznie i skradli tamże większą ilość gotówki ulatniając się w niewiadomym kierunku.

— Pierwsze miejsce w biegu na 3 000 m podczas zlotu okręgowego KSM m. w Zbaszynie zdobył p. Zalewski z Łomnicy. (zb)

KSIĘGI STANU GWYILNEGO

Zapowiedzi

Dnia 18 b. m. wywieszono następujące zapowiedzi (osoby, przy których nie jest podana miejscowość, mieszkają w Poznaniu):

Maszynista Ignacy Soenke i Anna Galkowska; formiarz Zygmunt Różański i Bronisława Aumüller; rob. Marcin Trabka i pracown. Katarzyna Matyba; szklarz Bolesław Konicki i higienistka Irena Poznańska; owdow. piekarz Roman Wojczyński i gospod. Stanisława Sadowska; rob. Czesław Zieliński i Jadwiga Smiglak w Kaźmierzu, pow. szamotulski; cieśla Franciszek Drzewiecki i Bolesława Bogusławska w Zabikowie, pow. poznański.

Zgony.

Dnia 18 czerwca 1937 r. zapisano następujące zgony: Franciszka Rybarczyk, z domu Czajka, 82 lat; Antonina Schlabs, z domu Murawa, wdowa, 69 lat; Zdenka Palliard, de Bellato z domu Flicik, 56 lat; Malgorzata Kania z domu Jaskowiak, wdowa, 84 lat; Maria Rudnicka, 11 mies.; Walenty Machowski, lekarz, doktor medycyny (49 lat; Ewald Baensch, kupiec, 53 lat; Zenon Pietrzyński, 3 1/2 godz.; Jan Sauermann, emeryt, nauczyciel, 76 lat; Ignacy Białoskórski, mistrz tapicerski, 72 lat; Ewa Figlarzówna, służąca, 42 lat; A. Gusta Oertel z domu Lewen, wdowa, 57 lat; Wincenty Krunplewski, górnik, 44 lat.

W rubryce „Zgony” z dnia 12 bm. zaszła pomyłka. Zmarła zameżna Wiktoria Debska z domu Cugehoer, lat 76, a nie wdowa Wiktoria Dabska.

WYCHOWANIE, KURSY

Konkursowe strzelanie. Dnia 13 bm. odbyło się konkursowe strzelanie P. W. leśników w państw. nadleśnictwie Kąty z broni małokalibrowej na 50 mtr. i do rzutków. Udział w tej imprezie wziął Łowicz Wielkopolski.

W małokalibrowym strzelaniu na 30 możliwych punktów zdobył I nagrodę Jan Celler Ł. W. 29 p., II nagrodę Czarczyński 28 p., III nagrodę Pepka 28 p.

Do rzutków stanęło 22 zawodników, z tych 15 z Łowca Wielkopolskiego z Poznania, Inowrocławia, Śremu, Bnina, Środy i Rogoźna. I nagrodę zdobył na 25 możliwych pkt. Z. Mischke 24 p., II nagrodę nadl. Metzig (Ł. W.) 23 p., III inż. Mejer (Ł. W.) 23 p., IV dyr. Gniatczyński (Ł. W.) 23 p., V dr Szuman (Ł. W.), 21 p., VI dyr. W. Błak sen. (Ł. W.) 20 p.

Zaznaczyć tu należy, że impreza była zorganizowana bardzo dobrze.

WYSTAWY

Z Tow. Przyj. Sztuk Pięknych (pl. Wolności 18). Salon Tow. Przyj. Sztuk Pięknych. miłośnicy wystawę znanego miniaturzysty warszawskiego Feliksa Słupskiego i kolekcję obrazów Stanisława Smoguleckiego z Poznania. Obok tego wystawa bieżąca z współudziałem Podgórnego z Krakowa, Mazurkiewicza i Sonnewenda. — Wystawa otwarta codzień od godz. 11—17; w niedziele i święta od godz. 12—15. Wstępne 50 gr. dla młodzieży kształcącej się 25 gr. (o)

Wystawa Publ. Szkoły Dokszt. Zaw. nr 4 (ul. Bergera 5). W poniedziałek, dn. 21 bm. o godz. 11 nastąpi otwarcie wystawy szkolnej. Czas zwiedzania: w poniedziałek, dnia 21 bm. w godz. od 11 do 18, we wtorek 22 bm. i w środę 23 bm. w godz. od 15—18.

Wystawa uczniów Szkoły Zawodowej. W Publ. Szkole Doksztalującej Zawodowej przy ul. Działynskich kurator Okręgu Szkolnego Poznańskiego dr Jakóbcik dokonał w ubiegły piątek otwarcia wystawy prac uczniów Szk. Zawodowej. W przemówieniu swym przed otwarciem wystawy podkreślił p. kurator rolę, jaką odgrywają w powszechnym nauczaniu szkoły zawodowe.

Prace uczniów wystawiono w dużej sali gimnastycznej. Z pośród szeregu prac na specjalne wyróżnienie zasługuje dział graficzny wystawy. Uczniowie graficy wystawili tutaj nie tylko ciekawą kolekcję druków, lecz poza tym podziwiać można staranną pracę różnego rodzaju pisma plakatowego, gotyckiego itd. Ciekawie przedstawiają się również działy: instalatorski, malarski, fryzjerski, krawiecki, stolarski itd. Grono nauczycielskie wystawiło szereg podręczników zawodowych, drukowanych przeważnie z własnych funduszy. Na uwagę zasługują również liczne nagrody, zdobyte przez szkolny hufiec P. W. Po zwiedzeniu wystawy p. kurator wraz z towarzyszącymi mu wizytatorami szkolnymi i przedstawicielami cechów rzemieślniczych zwiedził urządzenia szkoły.

Dość należy, że Publ. Szkoła Dokszt. Zawod. liczy obecnie 1734 uczniów. Na

Nieznany rzeźbiarz

Figura Serca Jezusa-była rzeźbiona iluminowana.

Nekla, skromna wieś położona w pow. średzkim przy ruchliwym trakcie Poznań — Warszawa, przeżywała ostatnio niemałe wzruszenie.

Mianowicie w czasie oktawy Bożego Ciała uczestnicy procesji zauważyli ze zdumieniem, że na progu skromnego domku ustawił p. Stanisław Kramer własnoręcznie wykonaną figurę Serca Jezusowego z drzewa, wysokości 180 cm. Figura była udekorowana wokół flagami papieskimi i polskimi, poza tym na drogach okręgu poznańskiego.

Wynikiem tej akcji było przeprowadzenie w jesieni ubiegłego roku tzw. patrolowania szos, podjętego przez Polski Touring Klub w porozumieniu z władzami policyjnymi, które inicjatywie Klubu poszły jak najdalej na rękę.

Patrole te sporządziły około setki doniesień karnych, ściągając około 100 różnych kar za naruszenie przepisów drogowych i udzieliły poważnej ilości

Rzeźbiarz-samouk krzyż na wielki p. St. Kramer.

Przy tej okazji nadmienić należy, że p. Kramer uprzednio już wykonał i ofiarował dla kościoła w Nekli krzyż procesyjny, wyrzeźbił Pana Jezusa do krzyża we wielkim ołtarzu, figurkę Dzieciątka Jezus dla ochronki i wiele jeszcze drobniejszych rzeczy. Poza tym wykonał krzyż na wielki p. St. Kramer, ołtarz i figurę Dzieciątka Jezus dla kościoła w Targowej Górze. Oprócz wymienionej wielkiej figury Chrystusa ma p. Kramer na ukończeniu figurę Matki Boskiej z Lourdes oraz inne własnoręcznie wykonane rzeźby.

rok przyszy natomiast zapisanych jest 2400 uczniów. Z tego też powodu dla kierownictwa szkoły wylaniają się trudności z pomieszczeniem dodatkowych klas. (jr)

KRONIKA MIEJSCOWA

Nie każdy może grać na ten sam numer loterii. Jak się dowiadujemy, dyrekcja Polskiego Monopolu Loteryjnego nie nadesłała do Poznania kompletu numerów losów 39 Loterii Klasowej, jakie zwykle wysyłała. I tak np. do jednej z miejscowych kolektur przysłano część losów w połówkach. Skutek takiego załatwienia sprawy jest ten, że szereg graczy, którzyby pragnęli grać w 39 Loterii Klasowej na te same losy co w 38, nie może tego uskutecznić. Szkoda, że dyrekcja Polskiego Monopolu Loteryjnego nie uprzedziła graczy o tej niespodziance. Zapytywana o powód nienadejścia z Warszawy kompletu losów kolektura nie umiała tego wyjaśnić. (sk)

W Państw. Szkole Sztuk Zdobniczych w Poznaniu otrzymali świadectwa ukończenia nauki na wydziale grafiki pp.: Stanisław Gliwa z Siedlisz woj. łwowskiego, Zygmunt Jaworski z Krakowa, Zofia Maronówna z Kraszewic woj. łódzkiego, Antoni Pokorzyński z Poznania, Medard Switek z Bielska woj. poznańskiego.

Na wydziale malarstwa dekoracyjnego i witrażarstwa pp.: Ludwik Najtkowski z Paczkowa woj. poznańskiego, Bolesław Rysak z Sosnowca, Leszek Świderski z Poznania.

Na wydziale ceramiki pp.: Jan Jurga z Kurzejgóry woj. poznańskiego, Gertruda Krystofiakówna z Düsseldorfu, Eugeniusz Pawłowski z Czerniowiec (Rumunia). Na wydziale rzeźby p. Alfred Wiśniewski z Rogoźna. (o)

Są jeszcze w Poznaniu polskie hurtownie szkła. W związku z naszym artykułem z dnia 12 bm. o przejściu hurtowni szkła p. Jana Józwiaka w ręce Niemca Maksa Warma z Gniezna, prosiemy jesteśmy o stwierdzenie, że druga poznańska hurtownia szkła okiennego, spółka akcyjna „Polskie Biuro Sprzedaży Szkła” w Poznaniu, przy ul. Woźnej 15, jest przedsiębiorstwem, istniejącym w naszym mieście od r. 1920 i akcje tej spółki są w posiadaniu rodziny Haneltów z miasta Łodzi, Polaków, wyznania ewangelicko - augsburskiego.

Poza tym polska szlifiernia szkła i fabryka luster pod firmą „Pokora i Pukacki” w Poznaniu, oraz firma Patria spółka z ogr. odp. (własność panów: T. Przepierzynski, Kazimierz Chmielewski i Z. W. Wróblewski) zajmują się również hurtownym handlem szkła. P. Mieczysław Bulczyński (Plac Sapieżyński 2) informuje nas również w związku z tą sprawą, że przed dwoma miesiącami wykupił z rąk obcych skład fabryczny luty szkła „Dąbrowa” (szkło stołowe) i placówka ta jest obecnie rdzennie polska i chrześcijańska.

RÓŻNE

O poległych pod Szubinem. Poszukuje się adresów rodziców względnie krewnych sp. p. Nowaczyka z Jaraczewa, sp. Baka i innych poległych w walkach powstańczych pod Szubinem, którzy służyli pod dowództwem kpt. Adama Białoszyńskiego (4 kompania marynarzy). — Adresy prosimy podać na ręce p. Władysława Pica, prezesa 4 komp. marynarzy powstańców, Poznań, ul. Niegolewskich nr 24, m. 8.

Sprzedż znaków na wszystkich wózkach z wyrobami tytoniowymi. Dyrekcja Poczty i Telegrafów w Poznaniu urządziła w kwietniu br., tytułem próby, sprzedaż znaków pocztowych na sześciu wózkach z wyrobami tytoniowymi. Od wczoraj, ponieważ próba się udała, urządzono sprzedaż znaków pocztowych na wszystkich wózkach z wyrobami tytoniowymi w liczbie 22. Wózki, które są na ulicach naszego miasta od godziny 8 rano do północy (jest kilka wózków czynnych od godz. 6 do 8 rano) mają czerwony napis: „Sprzedż znaków pocztowych”.

O bezpieczeństwo na szosach. Rosnąca stale i nieproporcjonalnie do nasilenia ruchu ilość wypadków na szosie spowodowała Polski Touring Klub do podjęcia walki o bezpieczeństwo ruchu na drogach okręgu poznańskiego.

Wynikiem tej akcji było przeprowadzenie w jesieni ubiegłego roku tzw. patrolowania szos, podjętego przez Polski Touring Klub w porozumieniu z władzami policyjnymi, które inicjatywie Klubu poszły jak najdalej na rękę.

Patrole te sporządziły około setki doniesień karnych, ściągając około 100 różnych kar za naruszenie przepisów drogowych i udzieliły poważnej ilości

Przy zdejmowaniu fuzji postrzelił śmiertelnie brata

Mogilno. (rój) W ubiegły czwartek o godz. 21.30 w majątności Świerkowiec pod Mogilnem zdarzył się tragiczny wypadek z bronią.

17-letni połowy, Czesław Mieczkowski, wrócił z pola i w chwili zdejmowania z ramienia nabitej fuzji zachaczył mu się cyngiel o kieszeń, wskutek czego nastąpił wystrzał. Wypadek zdarzył się przed domem i los zrządził tak fatalnie, że nabój strutowy ugodził stojącego w odległości dwóch ugodków 16-letniego brata Mieczkowskiego —

Pg 28 112 3-62.431 9

pouczeń na szosach. Samo pojawienie się na szosie samochodu z czerwonym proporczykiem Polskiego Touring-Klubu powodowało natychmiastowe przywrócenie porządku. Duża ilość spostrzeżonych naruszeń przepisów, prowadzących przy zbiegu okoliczności zwykle do śmiertelnych katastrof, spowodowała Delegaturę Poznańską Polskiego Touring Klubu do rozszerzenia akcji patrolowej na teren całego województwa w roku bieżącym.

KRONIKA WYPADKÓW

Po raz trzeci opuściła dom rodzicielski. Dnia 25 maja br. po raz trzeci opuściła dom rodzicielski z powodu niechęci uczęszczania do szkoły, a z zamiarem stałego waleśniania się, 11-letnia Maria Marta Majewska. Jest ona wzrostu wysokiego, szczupła blondyna, pociągła na twarzy. Młodociana amatorka przygód zamieszkiwała w Poznaniu przy ul. Górna Wilda 30, m. 11.

Zachodzi przypuszczenie, że Majewska będzie waleśniała się po wsiach i miasteczkach pod fałszywym nazwiskiem, co już swego czasu miało miejsce, dlatego też przestrzega się przed przetrzymywaniem jej. W razie napotkania Majewskiej lub ustalenia miejsca jej pobytu uprasza się o powiadomienie policji względnie rodziców (Poznań, ul. Górna Wilda 30, m. 11).

Niezatwierdzony podsóltys narodowiec

Podczas wyborów podsóltysa w gromadzie Wiry, pow. Poznań, wybrany został na to stanowisko p. Marian Sobociński, mistrz rzeźniczy, członek Stronnictwa Narodowego, i to głosami tak radnych narodowych, jak i przeciwników, co świadczy o zaufaniu, jakim go darzy miejscowe społeczeństwo.

Pan starosta wyboru tego jednak nie zatwierdził.

Tragiczna śmierć rowerzysty

Leszno. (lr) W piątek w godzinach popołudniowych wydarzył się na szosie Leszno—Święcichowa nieszczęśliwy wypadek.

Rolnik Szymański z Bukowca Górnego wracając na rowerze do domu usiłował wyminać jadącego przed nim rowerzystę. Wykonując zbyt gwałtowny skręt kierownicą spadł z roweru i uderzając głową o kamień przydrożny zabił się na miejscu.

Stanisława. Nabój rozszarpał nieszczęśliwemu chłopcu w straszny sposób szczyt prawego obojczyka, tak że nieszczęśliwy wkrótce zmarł.

Na miejsce wypadku przybył lekarz dr Lewandowski z Mogilna, który stwierdził już tylko zgon, a ksiądz namaszczył tragicznie zmarłego ostatnimi Olejami św.

Przypadkowego zabójcę własnego brata policja aresztowała. Tragiczny wypadek wywołał wśród mieszkańców wioski przynębiające wrażenie. Rozpacz rodziny zmarłego jest wielka.

Z WIELKOPOLSKI

* ŚRODA. Walsmu zebraniu Tow. Czytelników Ludowych przewodniczył p. Kapańczyński z Poznania. Po sprawozdaniach z rocznej działalności wybrano zarząd w następującym składzie: prezes — ks. prob. dr Janicki, wiceprezes — prof. Pomykał, sekretarz — p. Szwałowska, zastępca — p. Grala, skarbnik — p. Danek, członkowie zarządu pp. Andrzejczak i Sentek, bibliotekarz — p. Trochelewska. Komisję rewizyjną tworzą pp. Świt, Szymański i dr Morawski.

W ub. niedziele obchodzili KSM swą uroczystość organizacyjną, poprzedzoną rekolekcjami, przeprowadzonymi przez ks. radcę Durzyńskiego z Poznania. Msze św. w kolegiacie odprawil ks. prob. dr Janicki a kazanie wygłosił ks. radca Durzyński. Po południu odbyło się uroczyste zebranie, które zajął prezes Stowarzyszenia p. Borowicz dając krótki pogląd na pracę Kat. Stow. Meżów. Następnie deklamację wygłosił p. M. Kabański, a odezwał pt. „Źródło przeszkód życia uczciwego” wygłosił prezes, po czym po śpiewie chóru kościelnego ks. prob. dr Janicki wygłosił przemówienie do 49 nowoprzyjętych członków.

Katolickie społeczeństwo Środy i okolicy bierze gromadnie udział w manifestacji katolickiej z okazji Międzynarodowego Kongresu ku czci Chrystusa Króla w Poznaniu. W tym celu we wtorek, 29 bm. wyjeżdża ze Środy pociąg popularny do Poznania o godz. 8.20. Powraca z Poznania o godz. 19. Cena biletu w obie strony wraz z kartą uczestnictwa wynosi 1.50 zł. Zapisy uczestników przyjmuje się codziennie od godz. 11 do 13 w biurze „Caritas” ul. ks. Jazdzewskiego, natomiast w dniu 28 bm. wyjeżdża ze Środy specjalny pociąg kolejki powiatowej z uczestnikami na zjazd młodzieży w Poznaniu. (sc)

* WOLSZTYN. Powiesił się w stodole Niemiec Hecker z Nialka Wielkiego. Przyczyna samobójstwa były prawdopodobnie kłopoty materialne.

Na imprezę PW i WF w ub. niedziele przybyła pokaźna liczba zawodników. O godz. 9.30 odbyło się nabożeństwo w kościele farnym, po czym organizacja wychowania fizycznego w pochodzie udała się na stadion pow., gdzie odbyła się defilada przed przedstawicielami wojska i władz. Po południu odbyły się zawody lekkoatletyczne. Wyniki w poszczególnych konkurencjach są następujące: Bieg 100 m: 1) Zygmunt „Sokół” Rakoniewice, 2) Maraszek „Sokół” Rakoniewice; 3) Przymszała „Sokół” Wolsztyn. Skoki wzwyż: 1) Maraszek „Sokół” Rakoniewice, 2) Kaźmierczak „Sokół” Wolsztyn, 3) żołnierzekiewicz „Gimnazjum”. Skok w dal: 1) Zygmunt „Sokół” Rakoniewice, 2) Kaźmierczak „Sokół” Wolsztyn. Skok o tyczce: 1) Maraszek „Sokół” Rakoniewice, 2) Wybranowski „Gimnazjum”. Rzut oszczepem: 1) Musiał „Sokół” Wolsztyn. Rzut kulą: 1) Maraszek, 2) Zygmunt — „Sokół” Rakoniewice. Sztafeta olimpijska: 1) „Sokół” Rakoniewice, 2) „Sokół” Wolsztyn, 3) gimnazjum Wolsztyn. (wo)

* WRZEŚNIA. Przed Sądem Okr. w Gnieźnie na sesji wyj. we Wrześniu odpowiadał Zyd-domokrąca Jankiel Chałupnik z Rakowa, pow. Opatów, oskarżony o podrabianie weksli swych klientów w celu użycia ich za autentyczne oraz przywłaszczenie cudzego mienia. Po przesłuchaniu kilkunastu świadków, którzy całkowicie potwierdzili tezy oskarżenia, sąd skazał Jankiela Chałupnika na 20 miesięcy więzienia. W motywach wyroku sąd podniósł, że rozprawa odsłoniła nie tylko dusze oskarżonego, ale w całej pełni dusze środowiska żydowskiego. Żydzi w swym dążeniu do zubożenia się stosują wszystkie środki oddziaływujące na otoczenie niezwykle destrukcyjne. W tych warunkach mając do czynienia z takimi deprawatorami nawołujemy do samoobrony, wychodzącej z pewnych kół społeczeństwa, nie jest demagogia, a jest całkowicie uzasadniona. (rw)

Wrześniński pułk piechoty złożył na odnowienie kościoła dochód z zabawy żołniersko-ludowej we wysokości 110 zł.

Uroczystość poświęcenia sztandaru obchodzili Katolickie Tow. Robotników w Jarzabkowie.

Od kilku tygodni kreca się po Wrześniu i okolicy handlarze żydowskiej niej. Rozenstrach i Lewek z Kołomyji, którzy sprzedają na raty fiirany i obrusy. Żydzi ci sami stwierdzają, że ich najlepszymi odbiorcami to przeważnie urzędnicy. Podobno zamieszkują oni we Wrześniu przy Rynku nr 8 bez zameldowania policyjnego i nie posiadają zezwolenia starostwa na uprawianie handlu domokrądnego w tutejszym powiecie.

Z ŻYCIA KOBIET

Uwagi na temat przepracowania

W łączności z artykułem o przepracowaniu kobiet pracujących otrzymujemy list poniżej zamieszczony.

Szanowna redakcjo!

Pozwalam sobie nadesłać kilka uwag dotyczących artykułu w sprawie ankiety „o przepracowaniu kobiet, które muszą godzić obowiązki zawodowe i domowe”.

W artykule tym uderza jedno, mianowicie: narzekają na pracę zawodową kobiety pracujące fizycznie, entuzjastycznie pracownicy tzw. zawodów wolnych: dentystki, biuralistki, nauczycielki itd.

Jaka tego przyczyna?

W pierwszym rzędzie samo poczucie złe lub dobre danej grupy kobiet, oraz przemęczenie pracą zawodową.

A z jakiego to powodu? Otóż pozwolę sobie przeprowadzić porównanie między kobietami zamężnymi i niezamężnymi, pracującymi zawodowo.

Kobieta zamężna fizycznie pracująca w zawodzie musi po pracy zawodowej wykonać prawie wszystkie prace związane z jej gospodarstwem domowym, co przechodzi nieraz istotnie jej siły i podziwiać należy jej heroiczny wysiłek, aby tylko rodzinie zapewnić kawałek chleba.

A dalej. Pracownica zamężna już i tak przepracowana cały zarobek topi po prostu w gospodarstwie domowym na wyżywienie męża i dzieci, sama dla siebie mając tylko na odżywiecie i to nieraz niedostateczne. Pracownica niezamężna oddaje w domu tylko pewną część zarobku, resztę zużywa li tylko na swą osobę. Nie obarczona wieczną troską o rodzinę i dysponująca chociażby najdrobniejszą kwotą na własne potrzeby, ma siłę rzeczy daleko lepsze samopoczucie i wyższe poczucie swej wartości jako pracownica, jako pożyteczna jednostka społeczeństwa, a co za tym idzie, zużywa daleko mniej siły fizycznych, psychicznych i moralnych przy wypełnianiu zadań sobie powierzonych. Tak się ma rzecz w przytłaczającej większości wypadków.

Co do kobiet pracujących w zawodach wolnych, przy pracy umysłowej, jest to zupełnie odwrotnie.

Najpierw odpada tutaj kobiecie zamężnej troska o wyżywienie swą pracą zawodową rodziny, ponieważ prawie wszystkie (podkreślam to mocno) mają mężów pracujących. Na palcach tylko można wyliczyć kobiety pracujące w tych zawodach, a mające mężów bezrobotnych.

A jak się przedstawiają warunki bytu i pracy biuralistki, nauczycielki itd. zamężnej i niezamężnej?

Zamężna wraca po pracy do domu nie tylko do gotowego (każda ma służącą lub kucharkę) ale otoczona zostaje wygodą i opieką — bo jest spracowana. Ma dosyć czasu na wypoczynek i rozrywki, a więc wypoczęta i pogodna idzie do pracy. Natomiast kobieta niezamężna albo z lekkim myśli o tych pustych i głuchych ścianach umebłowanego pokoju, do którego trzeba po pracy wracać, albo, jeżeli ma jakiś własny kątek, spieszy, by ten „cichy kątek” do jakiegoś takiego porządku doprowadzić. Sama nieraz gotuje, pierze, szyje itd., bo na służącą ją nie stać, a na rozrywki kulturalne, jeżeli jest osobą towarzyską, kradnie sobie czas ze snu i wypoczynku. Nic też dziwnego, że już jest zmęczona idąc do pracy.

Kobieta zamężna, dobrze odżywiona (co dwie pensje, to nie jedna), dysponuje zawsze pewną kwotą na osobiste wydatki, jest od męża i rodziny niezależna. Garnie się chętnie do pracy i kocha swój zawód dla pieniędzy, które on jej daje, i dla niezależności i poważania, jaki on jej zapewnia.

A do kobiety samotnej zawsze ktoś się przyłączy, którego nieraz całkowicie utrzymać musi i to często przez całe życie. Zresztą utarło się takie mniemanie, że jej nic nie potrzeba, bo nie ma męża i dzieci — a więc dawaj — i tak myślą matki, bracia, siostry, w ogóle wszyscy.

Dalej wiemy wszyscy dobrze jak ważną rzeczą w tychże wolnych zawodach jest tzw. prezencja. I podczas gdy kobieta zamężna, świeżo zondulowana,

dobrze ubrana robi na szefie, czy swej władzy, czy to na klientach wrażenie dodatnie, podkreślone jeszcze dobrym samopoczuciem — wygląda tzw. „panna zawodowa” istotnie biednie, niepozornie, a nawet niekorzystnie, co nieraz ma oplakane skutki przy ocenie jej pracy, zdolności itd. O rywalizacji jej z kobietą zamężną nie ma mowy.

Jeszcze ostatnia, ale bardzo ważna sprawa. Kobieta - mężatka w zawodzie „fizycznym” pracująca opuszcza pracę zawodową, gdy tylko mąż znajdzie stałą zatrudnienie. Uważa ona to za rzecz naturalną, aby innej zrobić miejsce i tym samym bezwiednie reguluje tak bardzo zachwianą obecnie równowagę sprawiedliwości społecznej.

Natomiast kobieta zamężna w za-

Kursy dla bezrobotnych dziewcząt

O podniesienie kultury pracy w gospodarstwie domowym

Wydział zdrowia i opieki społecznej miasta Warszawy zorganizował w kilku dzielnicach miasta 10-tygodniowe kursy gotowania i gospodarstwa domowego dla bezrobotnych dziewcząt.

Nie umieją przyszyć guzika!

16 i 18-letnie dziewczyny z rodzin bezrobotnych, które do szkoły już są za stare, żadnego zajęcia nie mają, a fachu uczyć się nie chcą czy nie mogą, spędzają przeważnie dzień na próżniaczym walesaniu się; gdy jednak przyjdzie zrobić cokolwiek w domu, nie umieją nic zrobić porządnie. Dziewczyna, która nie umie gotować, sprzątać i nie ma pojęcia o tym, co to znaczy racjonalnie ułożony budżet, nie tylko nie nadaje się do służby, ale nawet nie umie zorganizować własnego życia rodzinnego, gdy wychodzi za mąż. Kiedy wydział opieki miasta przychodził z pomocą rodzinom bezrobotnym, dał pracę kobietom w szwalniach, okazało się, że nie nadają się nawet do przyszywania guzików. Zdawałoby się, że to najprostsze zajęcie; a jednak... Kobiętom tym brak kultury pracy. Mają brudne ręce, nie rozumieją znaczenia sprawności w pracy, porządku itd.

Pożyteczne kursy prowadziły fachowe instruktorki, ucząc niezamężne kobiety przedmioty gotowania, przyrządzania potraw, układania i kalkulacji budżetu domowego, który zamykać się musi w bardzo skromnych granicach.

Lekcja na spirytusowej maszynie

Oto, jak wygląda lekcja: na stole leży kawał surowego mięsa, bulka rozmoczona w wodzie, maszyna spirytusowa, garnek. Na oczach słuchaczek gotuje się cały obiad i przy okazji uczą, jak poznać dobre mięso, dlaczego

wodzie „umysłowym” stara się pracę zawodową dla siebie zatrzymać, bo mniema, że dla wyższych celów jest stworzoną, niż na panią i gospodynię własnego domu. Po wtóre — w domu nie ma co robić, a nudów się boi, a po trzecie — bo jej ambicją jest prowadzenie domu na wyższej stopie. A tymczasem setki młodych ludzi: i kobiet i mężczyzn nie tylko nie widzi już przyszłości przed sobą, ale nie wie, co do ust włożyć.

I podczas gdy jedna rodzina „zeruje” na dwóch pensjach, druga w krwawym trudzie zdobywa suchy kawałek chleba, a często i tego co dzień nie ma — i tak długo nie będzie tej tak wielce upragnionej równowagi naszego ustroju gospodarczo-społecznego, aż wszystkie panie, mające mężów zarobkujących nie wyrzekną się posad względnie emerytur.

H. S.

powinniśmy mięso spożywać. Kto pracuje dużo fizycznie powinien jeść więcej mięsa, by nabrać sił. Kto pracuje umysłowo, może się bez mięsa prawie obyć. Mięso jest drogie, ale można wynaleźć takie potrawy mięsne, które kosztują tanio. Na przykład flaczki cielęce kosztują tylko 50 gr kilo, gotują się zaledwie godzinę i smakują wyśmienicie.

Po sali idzie szmer zdziwienia. Flaczki takie tanie? Nie trzeba ich dusić pięć godzin, że już cierpliwości braknie, a węgla tyle się spala, że strach bierze, ile to kosztuje?

Syczy płomień maszyny, topi się smalec (znowu tłumaczenie dlaczego lepiej jest smażyć na smalcu, niż na maśle). W białych fartuchach, przez siebie na miejscu szytych, stoją słuchaczki nad rondlami, w których np. kartofle, dawniej prymitywnie gotowane, przeobrażają się w wykwitne potrawy. Ugotowane smakołyki, własnoręcznie przyrządzone, mogą na miejscu zjeść lub zabrać do domu.

Obiad za 30 gr

Na kursach zakończonych w pierwszych dniach czerwca nauczyły się wszystkiego: przygotowania potraw z mleka i jarzyn, pieczenia ciast, prania, sprzątnięcia, wzorowego urządzania jednoizbowych mieszkań itd. Bezrobotne dziewczęta i kobiety z najuboższych rodzin rzemieślniczych zdobywając kulturę pracy i umiejętności gospodarskie nie tylko mają większe szanse w znalezieniu pracy zarobkowej, lecz podnoszą poziom i stopę życiową swego domu.

Na pewno nie wiele pań umiałoby ugotować cały obiad za 30 gr — a absolwentki kursów właśnie to potrafią.

A. Orz.

Z zakresu wychowania

Zabawy dziecięce w lecie

Dziecko silniej, aniżeli dorosły związane jest z porami roku, jakdyby brało czynny udział w rozwoju przyrody, w jej kwitnięciu i dojrzewaniu. Dziecko samo z siebie wyzwała się z zimowej niedoświadczonej, szuka światła, powietrza i swobody i tęskni za różnymi zabawami.

W pierwszych miesiącach życia mała istotka nie zna jeszcze twórczej zabawy, odbiera tylko powoli pewne wrażenia i reaguje na nie. W szybko rosnącym ciałku — pod wpływem tych wrażeń — budzi się śpiączka duszyczka. Ale jeszcze nie do samodzielnych wyzwoleń — zabaw; dziecko narazie patrzy, słucha i dotyka.

Zabawa ma dla dzieci wielkie znaczenie, o czym wie doskonale każda matka z własnego doświadczenia i dlatego trzeba się stosunkować w tym kierunku mądrze i sprawiedliwie. Anormalne wydają się te dzieci, które chowa się na „wzorowo”, zawsze grzeczne i spokojnie siedzące na brzegu krzesła, trzymające się fartuszka mamy, a odpowiadające tylko na pytania. To są bezduszne lalki, które zaczynają się ożywiać dopiero za pociągnięciem sznurka. Pozbawione własnych uczuć i życia, częstokroć chore. Dziecko — ten nierozwinięty człowiek — musi być dziecinny i wszystko musi być dlań nowością, a ze wszystkim zapoznać się w zabawie, w ruchu, w przyrodzie.

Małutka istotka powoli wynurza się z jakiegoś mglistego niebytu, z nieświadomej zabawy zwraca się do określonej, a

zbudzona duszyczka zaczyna się kształtować.

Początkowo ogranicza się do zabaw w ruchu, z czasem zbliża się seria zabaw doświadczalnych, a później już nawet z pewnym posmakiem kulturalnym, którego w latach późniejszych można się spodziewać i wnioskować o jego twórczych zdolnościach.

Te właśnie dążności i wysiłki są w pierwszych tygodniach wiosny mocno skrepowane, ponieważ w wszystkich dzieciach — we wszystkich okresach dzieciństwa przeważają zabawy w ruchu. Dopiero z nastaniem silniejszych promieni słonecznych następuje u dziecka gwałtowna chęć wyładowania sił, nagromadzonych w ciągu zimy.

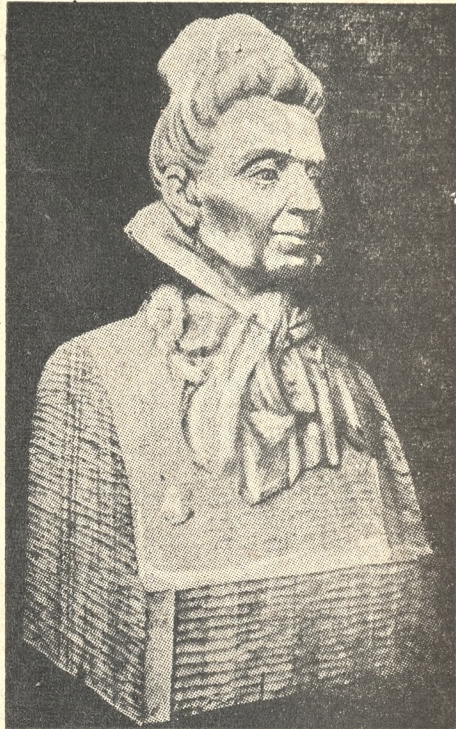
Dorośli patrzają na to wyładowanie energii dziecka ze swego punktu widzenia, często dzieci karcąc, czyniąc im w ten sposób krzywdę. Człowiek dorosły po całodziennej pracy lub upale dnia letniego szuka w spokoju wypoczynku dla nerwów. Natomiast dziecko wypoczywa najlepiej w zabawie, w ruchu, chociażby najbardziej na pozór męczącym. Młody pies, uganiający się całymi godzinami z innymi psiami czy dziećmi, czyni to dlatego, aby wyładować nagromadzoną energię i wypocząć.

W zabawach dziecka przebiega jego indywidualność, ćwiczy się i zaprawia jego charakter. Na przekór różnym teoriom — pozwólmy naszym dzieciom bawić się tak, jak — one tego pragną, czyli

jak wymaga ich indywidualność. Nie zaszkodzi nic małemu Jasiowi czy Maćkowi, gdy w gronie kolegów w wielkich bitwach i atakach lotniczych wyładowuje zapas sił dziecięcych. Albo gdy Marysie lub Zosie objuczone lalkami i wózkami wloką się na spacer, przyciskając lalki do swych małych serduszek. Nie gniewajmy się na dzieci przedwcześnie rozwinięte, które na progach domów gwarzą jak dorośli, opowiadają mądre historie i udają dorosłych. Pozwólmy im ubierać się w barwne stroje ludowe i w tańcu wyrabiać zręczność i zamilowanie do swojskości.

W. J.

Z wystawy rzeźby w IPS'ie w Warszawie

R. Zerych. Portret Orzeszkowej (drzewo)

TRWAŁĄ ONDULACJĘ

daje szczególnie wybredna Pani wykonywać w Zakładzie fryzjerskim, gdzie stosuje się płyn do trwałej

„LOKOLIT”

bo utrwalone włosy Lokolitem nie tracą koloru i połysku, nie będą martwe i nie mechują się a fale i loczki są zupełnie naturalne.

Wytwórnia Lokolit Konrad Kant Toruń — Podgórz.
zg 27 235

Z Tow. Ziemianek Włkp.

Zwracamy się raz jeszcze z gorącą prośbą do naszych członkiń aby wzięły gromialny udział w obradach XVII Zjazdu Katolickiego w dniach 28 i 29 czerwca podczas Kongresu Chrystusa Króla.

Musimy stawić się jak najliczniej na zebranie inauguracyjne dnia 28 czerwca o godz. 12-tej w hali reprezentacyjnej Targów, następnie dnia 29 czerwca o godzinie 10-tej na uroczyste nabożeństwo na Pl. Wolności, oraz na wielkie manifestacyjne zebranie kobiet w sali „Olympia”, przy ul. Poznańskiej 62, na którym wygłosi wykład Przewodnicząca Kat. Związku Kobiół p. Zofia Rzepcka na temat: „Kobieta w walce o panowanie Chrystusa Króla w rodzinie i społeczeństwie”.

Bezpośrednio po zebraniu wyruszy pochod kobiet na międzynarodową manifestację religijną pod Pomnik Serca Jezusowego.

W uroczystościach tych weźmie udział przewodnicząca Rady Naczelnej Ziemianek p. Eleonora Czarnowska z Warszawy.

Ostatnie zebranie znińskiego Kola Ziemianek odbyło się w Żninie u p. Dyr. Kittlowej, pod przewodnictwem p. Kazimierzy Mlickiej.

Odczytano referat pt.: „O duchowym wodzu Pomorzani z końca XIX wieku Ignacym Łyskowskim z Mileszew”, poczem hr. Dzieduszycka zdała sprawozdanie z zamkniętych rekolekcji, które odbyły się dla włościanek w powiecie.

Następnie ustalono temat wykładu na przyszłe zebranie, omówiono sprawy poszczególnych sekcji, i po uchwaleniu składki Kola na P. O. N. zakończono obrady.

Goczałkowice-Zdrój G. Śl.

Radoaktywna solanka jodo-bromowa, borowina, wodolecznictwo, elektroterapia, inhalatorium. Kuchnia dietetyczna. Tanie kuracje ryczałtowe.

dg 23 312

DZIAŁ GOSPODARCZY

O uzdrowienie ważnego odcinka handlu rolniczego

Obserwując stopień zażydzenia poszczególnej branży handlu widzimy, że branża handlu bydłem jest dziś najbardziej zagrożoną pod tym względem odcinkiem, podczas gdy bowiem inne branże handlu konkurencją żydowską odczuwają jedynie w postaci mniejszego lub większego skurczenia obrotów, to w branży handlu bydłem konkurencja przedsiębiorstw żydowskich osiągnęła sukces o wiele groźniejszy, a mianowicie przyczyniła się do upadku szeregu firm chrześcijańskich w Wielkopolsce.

Penetracja żydowska na teren tego niegdyś bardzo zażydzonego, lecz po odzyskaniu niepodległości wybitnie spolszczonego handlu początkowo była bardzo nieśmiała. Kupcy żydowscy z sąsiednich województw nie operowali zazwyczaj osobiście na naszym terenie, używając do swej działalności najróżniejszych typu podstawionych figur chrześcijan. Stopniowo jednak poczyny ich stawały się bardziej jawne i doszło do tego, że dziś istnieje wielka ilość miast i miasteczek, gdzie przedsiębiorcy żydowscy otwarcie pokazują swoje placówki, które prosperują jak najlepiej. Obok tego Żydzi jednak nadal rozwijają ukrytą działalność, posługując się podstawionymi osobnikami. Charakterystyczne jest, że w tych właśnie miejscowościach, gdzie istnieją firmy żydowskie, polski handel żywcem coraz bardziej zanika, do tego stopnia, że dziś mamy w Wielkopolsce rejony, w których nie ma polskiego kupca, dla którego możliwe byłoby sfinansowanie większej partii bydła.

Niewątpliwie do upadku niejednej firmy handlującej żywcem przyczynił się też kryzys rolniczy. Kryzys jednak dotknął w pierwszym rzędzie przedsiębiorstwa założone na podstawach spekulacyjnych, które w wielkiej liczbie powstały w okresie dobrej koniunktury rolniej, a nie były przygotowane do pracy w normalnych warunkach. Zniknięcie więc tych przedsiębiorstw było wynikiem naturalnej gry sił gospodarczych. Upadek jednak i kurczenie się obrotów starych i solidnych firm tłumaczyć należy wyłącznie nieprzebiegającą w środkach i silną kapitałami konkurencją żydowską.

Podstawowym czynnikiem, który przyczynił się do wytworzenia takiego stanu rzeczy jest nieobywatelskie stanowisko niektórych jednostek ze sfer rolniczych, zarówno większej jak i mniejszej własności, które z żydowskimi kupcami zawierają transakcje. Tego stwierdzenia, które stanowi poważny zarzut pod adresem polskich sfer rolniczych, nie może osłabić fakt, że w

początkach swej infiltracji na nasz teren handel żydowski znalazł najpierw oparcie przeważnie w niemieckich majątkach ziemskich. Istnieje bowiem szereg Polaków, jak i mniejszych rolników Polaków, którzy udzielają handlarzom żydowskim poparcia, zawierając z nimi nie tylko dorywczo transakcje, lecz pozostając z nimi również w stałych stosunkach handlowych.

Zagrożone w swej egzystencji kupiectwo chrześcijańskie tej branży na próżno wskazuje liczne wypadki, które wykazały, że transakcje z Żydami są nie tylko mniej korzystne, lecz przynoszą straty, i na próżno wskazuje, że istnieje w Wielkopolsce szereg solidnych i odpowiedzialnych firm chrześcijańskich, handlujących żywcem, które największe transakcje tym towarami mogą realizować. Nie można więc się dziwić, że kupiectwo tej branży zamierza uciec się do ostatecznego środka samoobrony, jakim jest piętnowanie w prasie przez publikowanie nazwisk tych jednostek, które w handlu bydłem korzystają z współpracy z Żydami. Wprawdzie — jak wyżej stwierdzono — są u nas rejony, w których nie ma już chrześcijańskiego kupca, który mógłby sfinansować większą partię żywca. Istnieje jednak Zrzeszenie Kupców Handlujących Trzodą i Bydłem

w Poznaniu, którego sekretariat mieści się przy Wielkopolskim Związku Chrześcijańskich Zrzeszeń Kupieckich w Poznaniu, Al. Marsz. Piłsudskiego 37; Telefon 72-39. Zrzeszenie to skupia wielką ilość poważnych i zasobnych kupców chrześcijańskich i rolnik, nie mający nabywcę na większą partię towaru, może się tam każdej chwili zwrócić, a Zrzeszenie skieruje niezwłocznie do niego odpowiedniego kontrahenta.

Aczkolwiek sytuacja jest naprawdę groźna, nie należy uważać jej za beznadziejną i wspólnym wysiłkiem zainteresowanych sfer gospodarczych przewagę Żydów z handlu żywcem będzie można usunąć.

Pamiętaj, że skład żydowski nigdy nie może mieć takiego godła, gdyż jest ono symbolem kupca-chrześcijanina

Targi Gdynińskie

otwarcie 20 czerwca
Przegląd produkcji na rynek krajowy i eksportowy
Mapa plastyczna Szwajcarii Kaszubskiej — Zniżki

KRONIKA GOSPODARCZA Ulgi podatkowe w okresie ożywienia gospodarczego

Wobec uwidaczniającego się procesu ożywienia gospodarczego i poszukiwania przez wolne kapitały prywatne lokat w produkcji, duże zainteresowanie wzbudzi zagadnienie ulg podatkowych, które zostały wprowadzone w ostatnich czasach i które mają obecnie zastosowanie.

Istnieje w tej dziedzinie kilka rozporządzeń i ustaw, które dotyczą wiertnictwa naftowego, przedsiębiorstw elektryfikacyjnych, przedsiębiorstw zakładających w Gdyni, w tzw. „trójkącie bezpieczeństwa” oraz na ziemiach wschodnich, ponadto odnoszą się one do budownictwa oraz wykupu świadectw przemysłowych.

Ulgi tej ostatniej kategorii polegają na tym, że przedsiębiorstwa, zwiększające ilość zatrudnionych robotników, są zwolnione od obowiązku wykupu świadectw przemysłowych wyższej kategorii, a więc droższych.

Budownictwo korzysta z ulg podatkowych od wielu lat, gdyż wprowadzone one zostały ustawą z 1922 r. i uzupełnione ustawą z 1933 r. Ulgi w tej dziedzinie polegają na zwolnieniu nowych budynków od podatków od nieruchomości oraz wyłączeniu z ogólnego dochodu płatnika sum wydatkowanych na budowę domu mieszkalnego. Jak wiadomo, ostatnio rząd zdecydował się ulgi te ograniczyć, począwszy od końca 1937 r.

W celu stworzenia pomyślniejszych warunków dla inwestycji na określonym obszarze ziem wschodnich, wydany został dekret ustalający możliwość dla pewnych kategorii osób, które dokonają na tym terenie inwestycji wymienionych w dekre-

cie — jednorazowego potrącenia sum zużytych na inwestycje z dochodu podatkowego.

Szereg ulg w podatku przemysłowym od obrotu, w podatku od nieruchomości, opłat stempłowych i innych przyznało rozporządzenie Prezydenta R. P. przedsiębiorstwom, które założone zostaną na terenie tzw. „trójkątu bezpieczeństwa” pod warunkiem, że odpowiadać będą wymogom obronności kraju.

W celu poparcia rozbudowy Gdyni, wydane zostało w r. 1927 rozporządzenie przyznające szereg ulg w podatku przemysłowym od obrotu tym przedsiębiorstwom handlowym i przemysłowym, które działają na tym terenie.

Szereg ulg w bezpośrednich podatkach państwowych i samorządowych przyznało rozporządzenie Prezydenta R. P. z 1933 r. tym osobom fizycznym i prawnym, które wybudują w określonym terminie oznaczone zakłady elektryczne.

Wreszcie, należy podkreślić, że kapitały zainwestowane w wierceńca poszukiwawcze nafty zwolnione zostały rozporządzeniem z 1927 r. od bezpośrednich podatków państwowych, jak również i przychody i dochody uzyskane z eksploatacji poszukiwawczych otworów wiertniczych na okres 10 lat.

Jak więc widać z tego zestawienia, niektóre ulgi obowiązują na terenie całego państwa, inne natomiast ograniczają się do pewnych okręgów o specjalnym znaczeniu, lub gospodarczo nierozwiniętych. Trzecią wreszcie grupę stanowią ulgi przyznane specjalnym gależiom wytwórczości.

Nogi Ci się poca? Stosuj DINOL w proszku

Tg 20 934

PODATKI I OPŁATY

(p) **Ulgi podatkowe dla rolników, prowadzących księgi gospodarcze.** U rolników, prowadzących księgi gospodarcze, nie będzie podlegał opodatkowaniu podatkiem dochodowym zysk uzyskany: 1) na różnicach kursu walut przy spłacie długów rolniczych; 2) na spłacie długów rolniczych papierami wartościowymi lub gotówką w myśl art. 43 rozporządzenia Prezydenta R. P. o konwersji długów rolniczych; 3) z tytułu zastosowania ulg w spłacie zaległości podatkowych skarbowych i samorządowych oraz zaległości w daninach i opłatach publicznych oraz 4) z tytułu dobrowolnych układów z wierzycielami. Zwolnienia te wynikają z tego, iż zyski wyżej wymienione z uwagi na charakter długów w rolnictwie są przychodami nadzwyczajnymi, które w myśl art. 7 ustawy o podatku dochodowym nie podlegają opodatkowaniu.

Z KRAJU

(k) **Ustawodawstwo gospodarcze.** Ukazał się Dziennik Ustaw nr. 45 z dnia 18 bm., w którym opublikowano m. in. następujące rozporządzenia o charakterze gospodarczym: rozporządzenie ministra komunikacji z dnia 13 maja rb., wydane w porozumieniu z ministrem spraw wewnętrznych w sprawie przepisów szczegółowych o budowie państwowych budynków kolejowych i budynków kolei prywatnych użyteczności publicznej (poz. 346); rozporządzenie ministra skarbu z dn. 5 bm. o wypuszczeniu 3 procentowych bonów skarbu państwa i o warunkach zmiany kuponów od wypuszczonych w walutach obcych papierów emisyjnych państwowych i samorządowych (poz. 347).

(k) **Znaczny spadek obiegu pieniężnego w Polsce.** Obieg pieniężny w Polsce spadł w okresie rocznym o 79,3 miln. zł, a w

Wycieczki Francopolu

do Paryża:
koleją 11 i 17-dniowe . . . . . z 295,—
morzem 2 i 3-tygodniowe . . . . . z 380,—
(pobyt w Berlinie 1 1/2 dnia)

Serce Europy:
29-dniowe, lipiec, sierpień, wrzesień, Berlin — Paryż — Nicea — Riviera franc. — włoska — Rzym — Neapol — Capri — Lorecja — Wenecja — Budapeszt . . . . . z 795,—

do Italii:
28-dniowe wycieczkowe, lipiec, sierpień, wrzesień (Wiedeń — Wenecja — 3 tyg. pobyt w Viareggio) . . . . . z 455,—

Wycieczki morskie
polskimi statkami GAL oraz włoskimi i jugosłowiańskimi po morzu śródziemnym.
Informacje i zapisy:
POZNAŃ, św. Marcin 58. Telef. 41-04
WARSZAWA, Mazowiecka 9.
ng 44 518

Imprezy w czasie Targów Gdynińskich

W swoim czasie podawaliśmy wiadomość o licznych imprezach w Gdyni w czasie trwających tam Targów Gdynińskich od 20 czerwca do 4 lipca rb.

Obecnie podajemy kalendarzyk uzupełniony i poprawiony wobec nieuniknionych przesunięć:

20. 6. — zjazd rzemiosła pomorskiego oraz pochod historyczny rzemiosła gdynińskiego; 20. 6. i 21. 6. — zjazd importerów i hurtowników branży kolonialnej; 24. 6. — wykłady o stali Griffi'a przez Wspólnotę Interesów; 27. 6. — dekoracja okien wystawowych składów gdynińskich; 27. 6. — dzień szybownictwa, raid samochodowy i motocyklowy oraz wycieczki motocyklowe przez ulicę Gdyni; 27., 28. i 29. 6. — zjazd plenarny radców izb rzemieślniczych; 1. 7. — wykład przedstawicieli firmy Herzfeld & Victorius o zastosowaniu nowoczesnego ogrzewnictwa gazowego; 4. 7. — święto pieśni chórów kościelnych i konkurs kompozytorski.

pierwszych pięciu miesiącach rb. w stosunku do końca r. 1936 o 66,8 miln. zł. Na dzień 31 maja rb. całkowity obieg pieniężny wynosił bowiem 1.395,4 miln. zł, gdy na 31 maja 1936 r. 1.474,7 miln., a na 31 grudnia 1936 r. — 1.462,2 miln. zł. Spadek całkowitego obiegu pieniężnego tłumaczy się wydatnym zamieszczeniem obiegu biletów Banku Polskiego. Obieg ten wyniósł na 31 maja 1936 r. 1.061,1 miln. zł, na 31 grudnia ub. r. 1.033,8 miln., a na 31 maja rb. już tylko 975,3 miln. zł. Obieg bilonu nie ulegał tak wielkim wahaniom. Wynosił on na 31 maja rb. 420,1 miln. zł, wobec 428,4 miln. na 31 grudnia i 413,6 miln. zł na 31 maja 1936 r.

(k) **Handel Polski z poszczególnymi krajami.** Wywóz z Polski za pierwsze cztery miesiące rb. kształtował się znacznie pomyślniej niż to miało miejsce w r. ub. Ogółem wywieziono z Polski w tym okresie r. ub. towarów za 326 610 tys. zł, a w r. 1937 za 400 103 tys. zł. Interesującym i godnym podkreślenia faktem jest dwukrotny niemal wzrost wywozu naszego do krajów pozaeuropejskich. Jak wynika z danych statystycznych za ten sam okres eksport Polski w 1936 r. wyniósł 43 512 tys. zł, a w 1937 r. 82 905 tys. zł. Najbardziej wzrósł eksport z Polski do Stanów Zjednoczonych, a mianowicie z 16 643 tys. zł do 40 660 tys. zł, do Japonii z 2 692 tys. zł do 4 354 tys. zł, do Palestyny z 2 300 tys. zł do 3 196 tys. zł, do Indii Brytyjskich z 1 978 tys. zł do 2 011 tys. zł. Wskazany wyżej wzrost eksportu do krajów pozaeuropejskich jest istotnym dowodem naszej ekspansji gospodarczej.

(k) **Zjazd zorganizowanych restauratorów, właścicieli hoteli, kawiarni itp.** We wtorek, dn. 22. 6. bm. odbędzie się w Poznaniu doroczny zjazd delegatów Polsko-Chrześcijańskiego Związku Zrzeszeń Restauratorów, Właścicieli Hoteli, Kawiarni i Pokrewnych Zawodów na woj. poznańskie. Zjazd poprowadzi msza św., która będzie odprawiona na intencję zjazdu w kościele św. Wojciecha. Obrady rozpoczną się o godz. 11 w hotelu „Bazar” przy ul. Al. Marcinkowskiego 10.

Z ZAGRANICĄ

(z) **Dalszy spadek cen surowców na rynku amerykańskim.** Indeks cen dla surowców wykazywał na dzień 9 czerwca rb. — 198,5 wobec 204 przed tygodniem i 208 przed miesiącem. Specjalnie silny spadek wykazały metale: miedź spadła do 53 £, wobec 55 £ w ubiegłym tygodniu i 76 £ w marcu br. Rynek metali charakteryzuje zupełną wstrzemięźliwość nabywców; transakcje zawierano bardzo mało. Spadek pszenicy tłumaczy wiadomością, że urodzaje w Europie, zwłaszcza zaś w państwach bałkańskich będą lepsze niż przypuszczano. Bawelna spadła wobec przewidywanych wielkich zbiorów w Stanach Zjednoczonych, a kauczuk wskutek likwidacji bardzo znacznych zapasów spekulacyjnych.

Związek Polski — szansem polskiego stanu posiadania.
Związek Polski (Poznań, Pocztowa 27) walczy o chleb dla Polaków.

DZIAŁ KULTURY I SZTUKI

WIELKIE POMORZE I UNIWERSYTET

Dyskusja sprzed kilku lat — Wszechnica, na którą paręset lat darmo się czekało — Czwierć wieku Akademii w Chełmnie — Zamknięta przez Prusy — Głos prof. dra Z. Moczarskiego — Apel prof. dra A. Wodzieckiego — Myśl zaczęła kielkować — Oby jak najprędzej!

Gdy przed kilku laty Dział Kultury i Sztuki zainicjował dyskusję nad potrzebą a raczej koniecznością utworzenia w Toruniu nowej Wszechnicy, odpowiedziało mu szerokie echo w całej opinii polskiej. Uniwersytet Pomorski wszedł jako „kwestia“ na porządek dzienny, a raczej wrócił nań po długich latach milczenia.

Liczyć by je należało od roku... 1779. Wtedy bowiem rząd pruski zamknął istniejącą w Chełmnie od roku 1756 Akademię, która miała dwa wydziały: matematyczno-filozoficzny i prawny, a została założona w roku 1756 jako kolonia Wszechnicy Jagiellońskiej. Pomorze miało więc Uniwersytet, a raczej jego zaczątek, ledwie przez niecałe ćwierć wieku, aczkolwiek jeszcze w stuleciu XIV miała powstać w Chełmnie Wszechnica, ufudowana jako kolonia Uniwersytetu bonońskiego, a bullą papieża Urbana VI do życia powoływana. Czasy były zbyt niespokojne, aby myśl stała się czynem, a nie lepiej powiodło się w roku 1568, więc prawie w dwieście lat później, gdy wuj Kopernika, ks. biskup warmiński Łukasz Watzelrode rzucił myśl utworzenia Uniwersytetu w Elblągu. Tak samo nie udał się projekt z roku 1595, aby stworzyć Wszechnicę w Toruniu. Wszystko to opisał obszernie pod tytułem „Dzieje myśli uniwersyteckiej na Pomorzu“ tyle zasłużony ks. Alfons Mańkowski, w jubileuszowym Roczniku Towarzystwa naukowego w Toruniu.

*

Nawiązał do tych przebrzmiałych bez echa, niestety — dziejów swój apel profesor Un. Pozn. dr Zygmunt Moczarski, gdy w jesieni roku 1930 wykażal na łamach Działu Kultury i Sztuki, że obowiązkiem Polski odrodzonej jest dokonać tego, czego dawna Rzeczpospolita nie dość dopilnowała i poprostu zaniedbała. Wychodząc z założenia, iż normalnie powinien przypadać jeden Uniwersytet na trzy miliony mieszkańców, stwierdził świetny uczony, że w tej dziedzinie mamy nie-dobór, wynoszący trzy Uniwersytety (nawet jeżeli wliczyć warszawską Wolną Wszechnicę i prywatny Uniwersytet katolicki w Lublinie). Udo-wodnił też obszernie, że na Pomorzu winny powstać wyższe uczelnie z których wyszłyby silna warstwa miejscowej, z ziemią pomorską ściśle związanej inteligencji. Tak samo nasze obowiązki badawcze względem Pomorza, a nie w ostatniej linii stosunki polityczne wymagają koniecznie, aby stworzyć w Toruniu poważny ośrodek naukowy, zwłaszcza, że koszty nie byłyby zbyt znaczne. Poza jednorazowym wydatkiem, jakiego wymaga założenie Wszechnicy, budżet roczny mógłby być opędzony jakimś dwoma milionami złotych, tak, że budżet (ówczesny) Ministerstwa Oświecenia Publicznego wrosłby za ledwie o pół procent.

Dwa gruntowne artykuły prof. dra Moczarskiego poruszyły — jak zaznaczyliśmy na wstępie — opinię polską, zwłaszcza, że mieścił się w nich już bliżej sprecyzowany plan i zakres pracy przyszłego Uniwersytetu Pomorskiego.

Toteż gdy prof. Uniw. Poznańskiego dr Adam Wodziecki zabrał głos w rozwijającej się dyskusji, mógł już być wyjść ze stwierdzonego faktu, iż „myśl

założenia Uniwersytetu na Pomorzu zatacza coraz szersze kręgi, gdyż potrzeba tego uniwersytetu staje się coraz bardziej pilną i oczywistą“. A od siebie dorzucił nowe i mocne argumenty, wśród których ciężko zaważył fakt, przez prof. Wodzieckę stwierdzony, że „mimo dziesięcioletniej przynależności Pomorza do Polski, tę odwiecznie polską ziemię pomorską w dalszym ciągu badają przeważnie Niemcy...“

Wzywał też prof. Wodziecki gorąco do niespuszczenia z oka tej sprawy, chociażby nowa wszechnica miała na razie mieć tylko dwa wydziały: przyrodniczy i humanistyczny, ewentualnie handlowy (prof. Moczarski przemawiał również za teologicznym). Poważne badania prehistoryczne, historyczne, geograficzne powinny rozwiązać legendy, szerzone przez Niemców w wydawnictwach propagandowych, podczas gdy badanie przyrody Pomorza przez naukę rodzimą wypełni lukę, której wprost sobie wytłumaczyć nie podobna, jeżeli się wie, jak w tym kierunku pracuje nauka niemiecka... „Jeżeli słusznie uważamy Pomorze za kamień węgielny naszej niezależności gospodarczej i politycznej, to nie wolno nam pozwalać, aby cofało się w swym rozwoju kulturalnym, względnie, aby pozostawało w zależności od niemieckiego Gdańska“ — tak brzmiała myśl podstawowa wywodów prof. dra Wodzieckiego, które na równi z innymi głosami naszymi w sprawie Uniwersytetu Pomorskiego rozeszły się w przedrukach szeroko po Polsce i postulaty ten utwierdziły mocno w opinii narodowej jako zasadniczy: taki, którego nie wolno spuszczać z pamięci, póki nie obleczie się w ciało.

*

Rzucona w ten sposób myśl nurtuje odtąd pod powierzchnią różnych poczynań, wysuwa się raz po raz w świecie naukowym na zjazdach pomoroznawczych, szuka sobie miejsca w pracach Instytutu Bałtyckiego itd. Dzisiaj, gdy Wielkie Pomorze tym słuszniej może pretendować do własnego ogniska nauki i kultury narodowej, przypominamy to nie bez radości. „Universitas Toruniensis floreat crescat!“ — zakończył prof. dr Moczarski jeden ze swych gorących apelów. Niechże hasło to będzie podjęte obecnie z wzmocnionym rezonansem i niech jak najszybciej przyjdzie czas, abyśmy mogli chóralnie je powtórzyć na uroczystym otwarciu Wszechnicy Pomorskiej!

Pisma nadesłane

„Przegląd Oświatowy“. Nr. 2. Treść: J. Stemler: „Dar narodowy na oświacie“. — S. Natanson: „Analfabetyzm“ n szej inteligencji“. — A. Reiterowa: „O książkę dla „szarego człowieka“. — Dr A. Niestolowski: „Rok. zespolów samokształcenia w pracy oświatowej“. — B. Anastasiewicz: „Palace potrzeby kulturalne Wolynia“. — Materiały. — Literatura dla pracowników oświatowych. — Kronika oświatowa. — Przegląd czasopism. — Adr. Red. Poznań, ul. Marsz. Piłsudskiego 1.

„Przegląd Powszechny“. Nr. 6. Treść: W. Wicher: „Moralność seksualna dzisiejszej młodzieży szkolnej“. — H. J. Korybut-Woronicki: „Przemiany narodowe“. — R. Piotrowicz: „Kolonizacyjny i polityczny eksperyment Italii w Libii“. — J. M. Świąciecki: „Pesymizm Szczudkiej w „Kryżowcach“. — S. Szczytowski: „Unia trzech mórz“. — O. Forst Battaglia: „Sens i nonsens naszych dni“. — SS. Bednarski: „Na bezdrożach reformy szkolnictwa średniego“. — Przegląd piśmiennictwa. — E. Kosibowicz: „Sprawy Kościola“. — A. Prawdzic: „Sprawy państwa“. — M. Tyrowicz: „Polskie Towarzystwo Historyczne na półwiecznym etapie rozwoju“. — S. Podoleński: „Działalność P. Komitetu Walki z Handlem Kobietałmi i Dziećmi“. — Adr. Red. Warszawa XII, Rakowiecka 61.

ŻYCIE KULTURALNE

PADEREWSKI CZUWA NAD WYDANIEM DZIEŁ CHOPINA

Z Warszawy donoszą nam (tw):
Nie mamy dotychczas — chociaż to prawie nie do wiary — kompletnego, polskiego krytycznego wydania dzieł Fryderyka Chopina.

Obecnie podejmuje tę pracę warszawski Instytut Fryderyka Chopina, który wszedł właśnie w czwarty rok swego istnienia i działalności.

Na jakim poziomie znajdzie się to wydawnictwo, dość powiedzieć, że redakcję zgodził się objąć Ignacy Paderewski. Nad przygotowaniem materiału do druku czuwać będzie osobna komisja Instytutu. Przewodniczy jej prof. Józef Turczyński, członkami są pp. dr L. Bronarski i dr B. Keuprullian-Wójcikowa, autorka wybitnych prac z zakresu muzykologii, wychowanka Uniwersytetu lwowskiego.

Wydań tych będzie dwa: jedno źródłowe, zawierające tekst autentycznych Chopina, wzięty albo z rękopisów albo z pierwodruków, przejrzany i zrewidowany — oraz wydanie szkolne, przeznaczone do użytku pedagogicznego oraz dla szerszych warstw, praktykujących muzykę fortepianową.

Zadanie to pochłonie oczywiście znaczne fundusze. Przyczyni się do ich pokrycia skarb państwa, ale Instytut zwróci się również do osób prywatnych, aby ze swej strony dopomogły. Inicjatywa jest ważna i godna uznania, najznakomitszy twórca polski w zakresie muzyki musi na koniec doczekać się, przez Polaków opracowanego a wzorowego wydania swych dzieł.

NAUKA

Jak walczyli Pomorzanie. W rozprawie pt. „Upadek Brzeźcia“ napisanej przez mjr. dypl. Feliksa Libertę, a wydanej przez Wojskowe Biuro Historyczne porusza autor ważny i ciekawy fragment z wojny 1920 r. W walkach tych żywy udział brała dywizja pomorska, należąca do grupy poleskiej, dowodzonej przez gen. Sikorskiego. Opisując walki częstacze z bolszewikami wspomina autor często wysiłek dywizji poznańskiej z grupy gen. Konarzewskiego i niejednokrotnie podnosi rolę dywizji w utrzymaniu frontu północnego. Upadek Brzeźcia, a w jego następstwie przesunięcie rozstrzygającej walki pod Warszawę, widzi autor, co do przyczyny, w zbyt powolnym odwróceniu gen. Sikorskiego od Kobrynia pod Brześć. (J. St.)

W NAUKOWYM POZNANIU

Pol. Tow. Matematyczne odbędzie walne zebranie we wtorek, dnia 22 czerwca w sali bibliotecznego Instytutu Matematycznego U. P., Grunwaldzka 14, o godz. 18,30 w pierwszym terminie, a w razie braku quorum, o godz. 19 w drugim terminie, ważne bez względu na ilość obecnych. Na porządku obrad: 1) Odczytanie i przyjęcie protokołu z ostatniego walnego zebrania. 2) Sprawozdanie prezesa. 3) Sprawozdanie komisji kontrolującej. 4) Uchwalenie regulaminu Oddziału. 5) Wybór nowego zarządu. 6) Wybór komisji kontrolującej. 7) Wybór 2 delegatów Oddziału oraz ich zastępców. 8) Odczytanie biografii zmarłego członka P. T. M. śp. profesora dra Kazimierza Abramowicza. 9) Wolne wnioski.

TEATR

„Zazdrość i medycyna“ na scenie. Główna w swoim czasie powieść Leona Chorońskiego pod powyższym tytułem, została przerobiona na scenę. Będzie wystawiona niedługo w warszawskim „Ateneum“ pod reżyserią L. S. Schillera.

Teatr czeński w Bratysławie — miał w ubiegłym sezonie największy sukces przy wystawieniu dramatu Karela Czapka „Biała choroba“, który zapelniał teatr na 48 wieczorach. Między obcymi sztuki wystawiono Szaniawskiego „Adwokata i róże“.

„Szekspear w łupince orzecha“. Tak nazwał krytyk „Tempa“ przedstawienie „Romea i Julii“ w Theatre des Mathurins, w inscenizacji i wykonaniu małżonków Pitojów. „Cala Weronia“ mieści się na dwudziestu metrach kwadratowych“, powiada krytyk zaznaczając, że inscenizacja była trudną w tych warunkach i tylko częściowo się udała. „W sumie — ładny wysiłek“.

RUCH REGIONALNY

Muzeum Ziemi Dziśnieńskiej istnieje w Głębokim i liczy przeszło 2000 eksponatów regionalnych. Obecnie przystąpiło do ich inwentaryzacji.

Szlachcice zagrodowi z Podkarpacia przybywają z wycieczką do Warszawy w najbliższą niedzielę. Na Podkarpacie jest mnóstwo szlachty chodackowej bądź pochodzenia rusińskiego, bądź zruszczonej w biegu wieków. Od paru lat szerzy się między tymi „szaraczkami“ ruch rodowy, który prowadzi do narodowego uświadomienia i rozrostu kultury.

ZE ŚWIATA FILMU

„Notre Dame du Cinéma“ — i kardynał na filmie. Donoszą nam z Paryża (sp): W Joinville-le-Pont pod Paryżem, we francuskim Hollywood, będzie ufundowany kościół pod wezwaniem Matki Boskiej: „Notre-Dame du Cinéma“. Na czele komitetu budowy stoi arcybiskup Paryża kardynał Verdier. Na kosztą budowy będą zbierane składki. Zapoczątkuje zbiórki wyświetlenie filmu, noszącego tytuł: „Paryż, światło świata, film kardynała Verdier“ — w którym to filmie ukaże się na ekranie i wygłosi komentującą przemowę kardynał Verdier.

PLASTYKA I ZDOBNICTWO

Kujawy w malarstwie i grafice. Wystawa H. Czamańska i S. B. Wojewódzkiego pt. „Kujawy w malarstwie i grafice“ została otwarta w Inowrocławiu w salce Parku Miejskiego. Przedstawia się okazale, technicznie kujawszczyzna, a posiada estetyczny katalog, do którego obszerne słowo wstępne napisał p. red. M. Dereżyński.

(111)

LITERATURA

„Starosta Zygwulski“. Księgarnia Towarzystwa Szkoły Ludowej we Lwowie wydała już w drugiej edycji powieść historyczną „Starosta Zygwulski“, pióra Adama Krechowickiego. Jest to pomyślny objaw, że lektura dobrych powieści historycznych jest spora, skoro pociągają za sobą ponowne edycje. „Starosta Zygwulski“ jest opowiadaniem z początku XVII wieku, osnutym na losach Stanisława Stadnickiego ze Zmigrodu, osławionego w swoim czasie „Diabła łańcuckiego“. Powieść to barwna, żywa, nosząca na sobie wszystkie znamiona wytrawnego pióra, jakim władał Adam Krechowicki, zaśluzony dla literatury belletrysta, a przez długie lata redaktor „Gazety lwowskiej“. Urzędowy ten organ lwowskiego Namiestnictwa posiadał dzięki swemu redaktorowi szerokie zainteresowania kulturalne i dla popularyzacji literatury i sztuki pełnił we Lwowie mniej-więcej taką służbę jak „Czas“ w Krakowie. Szkoda, że powieści nie poprzedzono chociaż krótką notatką o tej działalności sylwetką Krechowickiego. Był to człowiek nader w swym zakresie zasłużony i godzien, aby pamięć jego przechowała się u czytelników. (lr)

MUZYKA

Srebrną buławę jako pierwszą nagrodę na konkursie orkiestr wojskowych śląskich zyskała orkiestra pułku Chorzowskiego na konkursie katowickim, który odbył się tymi dniami. Druga nagroda przypadła orkiestrze pułku Katowickiego.

Festivał muzyki rumuńskiej w Paryżu odbyty z okazji wystawy, miał za punkt kulminacyjny wzniesienie w Operze Wielkiej opery Jerzego Enescu: „Edyp“. Festivał objął cały tydzień. Między innymi odbył się wielki koncert chóru bukareszteńskiego „Carmen“, złożonego z 125 wykonawców, przy czym solistami byli, pod batutą p. Kirescu, śpiewacy opery bukareszteńskiej. Krytyka poświęca tym produkcjom obszerne uwagi.

KRAJOZNAWSTWO

Nowa mapa Polski w opracowaniu prof. dr Eugeniusza Romera ukazała się na półkach księgarskich. Jest to zasadniczo zupełnie nowe opracowanie dawnych map Polski; w porównaniu z poprzednimi nowa mapa jest prawie o 30 procent powierzchniowo większa. Obejmuje ponadto większy obszar Karpat i daje dokładniejszą rzeźbę terenu. Nazw miejscowych nowa mapa przynosi 2 tysiące, w porównaniu do 1.300 dawniejszych. Pod każdym względem doprowadzono treść mapy do ostatnich czasów, to znaczy do stycznia 1937 roku. Są więc nowe koleje, zapory dolinne, nowe nazwy, drogi bite itp. Przyda się ona przy nauce geografii w pierwszej klasie gimnazjum nowego typu, bowiem do celów szkolnych głównie jest przeznaczona. Podziałka wynosi 1 do 700 tysięcy, czyli że 1 cm na mapie odpowiada 7 km, w terenie. Prof. Romer wciąż pamięta o należywym wyposażeniu polskiej szkoły. (jml)

CO SŁYCHAĆ PRZEZ RADJO?

Muzyka polska w Bombaju. Rozgłośnia bombajska nada odczyt o muzyce polskiej, wygłoszony przez p. Banasińską, żonę konsula polskiego, a ilustrowany płytami.

OCHRONA ZABYTKÓW

Domek Mickiewiczowski w Nowogródku będzie mieścił Muzeum pamiętek Mickiewiczowskich. W tym celu komitet wydzierżawił go od prywatnych właścicieli i teraz przystąpi do remontu. Rada m. Nowogródka przyznała na ten cel roczną subwencję 1800 złotych.

Książki nadesłane

Dr Julian Ochorowicz: „O sugestii myślowej“. Z przedmową prof. dra K. Richeta. Kraków 1937. Biblioteka „Latosu“. Tom. 8.
„Prawda o Warszawskim Towarzystwie Patronatu nad Nieletnimi“. Warszawa 1937. Na pr. rękopisu.
Władysław Wolert: „Od snobizmu do postępu. O przyszłość kultury narodowej“. Warszawa 1937. Wyd. F. Hościak.
Dr. Konstanty Sobolski: „Problem kształcenia nauczycielstwa szkół powszechnych“. Pszczyna 1937. Odb. z „Miesięcznika Pedagogicznego“.

Władysław Żeleński na Ukrainie

W 1909 r. miano wystawić w Kijowie operę Żeleńskiego „Janko”. Wyglądano wtedy niecierpliwie w domu moich rodziców przybycia bardzo drogich gości, jakimi byli Władysław Żeleński i druga jego żona p. Tekla z Symonowiczów.

Z tego okresu i z czasów jeszcze dawniejszych tj. z zimy 1905 r., którą rodzice spędzili w Krakowie, pamiętam bardzo mało. Byłam wówczas zbyt małym brzdącem. Tyle co z opowiadań starszych i ich wspomnień. Wiem, że rodzice poznali Żeleńskich jako parę najromantyczniejszych narzeczonych; pono prosząc o rękę siwej jak gołąb narzeczonej, Władysław Żeleński przeszedł na klęczkach przez trzy pokoje. Takim już był: nie znał granic w wyrażaniu swej sympatii lub animozji. Raptus i impetyk o szeroko

Gdy czegoś lub kogoś nie lubił, to już trudno. Żadne konwenanse nie istniały i nic nie zdołało go zmusić do ukrycia swojej animozji.

Nie lubił naprzykład i nie chciał się pogodzić z zasadami nowoczesnej muzyki. A tu na przekór krytycy zarzucali mu, że hołduje zbyt zacofanym formom. Żeleński wyrażał swe lekceważenie, dla tych głosów, recytując z satysfakcją przekornego dziecka ułożony przez siebie wiersz-szarydę — i to prosto w oczy krytyków:

Lenia ma pośrodku
a po skrajach że-ski,
swoje robi, nie pyta
co szekają pieski.

Pewnego razu otrzymał dedykowany mu utwór muzyczny jednego z najsłynniejszych kompozytorów (nomina sunt odiosa!) doby obecnej. Przemrużawszy parę taktów, Żeleński podał z pasją nuty na strzępy.

W 1909 mieli więc Żeleńscy przybyć do Kijowa. Krzątał się dzielnie i zabiegał o to rzutki i przedsiębiorczy księgarz Leon Idzikowski. A na uroczystość muzyczną, jaką miało być wystawienie opery Żeleńskiego i jego koncert cieszyła się cała kolonia kijowska, uważając to poniekąd za manifestację narodową.

Pewnego wieczoru zjawili się wreszcie sami Żeleńscy: ona spokojna i zrównoważona, z nienaganną fryzurą i tak świeżutką suknią jakby dopiero wyszła ze swego mieszkania w Krakowie — on zziębły i zmachany, ale w wymienionym humorze.

Babkę powitał jak rycerz średnio-wieczny królową, z nami już obszedł się bez ceremonii, wyściskując bez względu na płeć i wiek i wywijając młyńce po wszystkich pokojach. Zaraz też zapowiedział, że w najbliższych dniach zjawi się w Kijowie „Witraż”) — Tak zawsze nazywał syna Stanisława, który dopilnowywał strony finansowej imprez ojca, zaniebującego i lekceważącego te sprawy z ścią pańskim gestem.

Tegoż dnia postanowił Żeleński wyruszyć na miasto: ale sam — zupełnie sam. — Mowy tu nie było o sprzeciwie i choć pani Tekla truchlała, a wszyscy tłumaczyliśmy łagodnie, że przecież nie zna wcale rosyjskiego, a po polsku się nie dogada w obcym mieście — rady nie było: bo „słowiańskie narody zawsze się porozumieją” — i ...basta.

A jednak... słowiańskie narody się nie porozumiały. Ktoś ze znajomych spotkał na Kreszczotiku*) siwowąsęgo sarmatę rozsierdzonego srodze i krzyżącego tubalnym głosem nad uchem otepiałego izwoszczyka: „w opernik! w opernik”. Nieszczęśliwy „kuczer” rozkładał bezradnie ręce, zdejmował i nakładał na spocony łeb czapkę, ale

*) Stanisław Żeleński — właściciel fabryki witraży w Krakowie.

ani w ząb pojąć nie mógł czego się tak gniewa i czego chce od niego ten słowiański brat.

Nadeszły wreszcie uroczystości: więc: galowe przedstawienie w operze, a potem koncert Żeleńskiego. Odbił się on w największej sali koncertowej klubu kupieckiego, ale miał charakter bardziej intymny. Organizowała go Polonia Kijowska. Więc więcej serdeczności, swoje twarze, programy ręcznie malowane ozdobione wierszem jednej z poetek kijowskich. Na koncercie tym śpiewali: Stanisława Szymanowska, „Witraż” i Gromb-czewski, który w tym celu przyjechał specjalnie z Warszawy.

Jeszcze jeden wieczór muzyczny w prywatnym kole, w naszym domu i Żeleńscy wyjechali.

Z drugiego pobytu Żeleńskich na Ukrainie mam już o wiele bardziej osobiste wspomnienia. Było to latem 1912 r. Nienajgorzej widać wywoził Żeleński wspomnienia z Kijowa, skoro dał się skusić na powtórny długą i uciążliwą podróż z Krakowa aż na daleką Chersońszczyznę, gdzie znajdował się nasz majątek Wiska. Obiecał spędzić u nas któreś lato — i dotrzymał obietnicy.

Upalnym przedpołudniem zajeżdżał powóz wiozący Żeleńskich z odległej stacji kolejowej. Żeleński wysiadł szkarłatny, spalony upałem i nawpół przytomny. Zatrzymał się do ciemnego, chłodnego bilardowego, który służył za hall. Tu opadł bezwładnie na kanapę, sapał, sękał, kłął na czem świat stoi. — Pół godziny potem ochłódł i humor się od razu poprawił. Przed suto zastawionym stołem w jadalni stał już dowcipkujący i rześki „Give me chlihs” wołał do zdumionej Angielki, która wytrzeszczała bladoszare, albiońskie oczy, nic nie rozumiejąc z tej „angielskiej” allokucji.

Patrząc na rumieniącego się podlotka, który widocznie przypadł mu do serca huknął „cielecina” — zastępował tym słowo „kocham cię”, które uważał za dość tkliwie i miękkie w brzmieniu. W pewnej chwili zasepił się — „A chmielu u was nie ma?” — „Ależ Władziu” — jęknęła p. Tekla. Trudno, stało się. Posłano konnego do miasteczka po piwo. Odtąd codziennie figurowało ono na stole i krzepiło dobry humor mistrza.

Tryb życia w wiosce ułożył się jednostajnie i gładko. Rano, do 12-tej mistrz pracował u siebie na górze. Pani Tekla cieszyła się, że praca szła mu dobrze. Nieraz nawet w nocy zrywał się by wygrać parę nasuwających się mu taktów melodii na fortepianie. W natchnieniu mrucał i podśpiewywał — zapominał o świecie Bożym.

Zszedłszy o 12-tej na dół przechadzał się trochę Żeleński po ogrodzie, potem w dobroci swej i prostocie

udzielał lekcji muzyki młodej pani-ence, która u nas spędzała wakacje. Podlotek uważał się za adeptkę muzyki i pomimo wielu braków do bicia po łapach nie doszło, bo hajduczek nie się nie bał mistrza, a to mu się podobało i mała (notabene kuzynka s. p. Szymanowskiego) była dla niego „cielecina”.

Po obiedzie — czarna kawa i pogawędka na werandzie, która się przeciągała do podwieczorku. Potem Żeleński pograżał się w pasjansach. Umiał ich moc i lubił powoli i mozolnie nad nimi kombinować. Prześcigał się w tym z moją babką, która znała ich pięćdziesiąt parę — więc się wzajemnie poduczali. Kibicował mu w tej pracy Ksawery Taube, brat muzycznego podlotka. Niestety zwykle nieudolnie, psując szyki swoimi błędnymi radami — „Psunio! Psunio! a nie — Ksunio!” krzychał Żeleński. Ale mimo wszystko byli przy pasjansach nierozłączni i Żeleński ulegał jednak jego radom. Wieczorami zbierała się partyjka wista. Czasami znów młodzież tańczyła. Grała do tańca moja babka. Na widok tańczącej poloneza pani Tekli, Żeleński sam zasiadał do fortepianu, a zapaliwszy się grał już przez cały wieczór.

Przebywał też u nas na wakacjach pewien Józio — w oczach własnych wirtuoz i kompozytor. Józio truchlał zarazem i marzył — pragnął popisać się przed Żeleńskim. I oto któregoś fatalnego wieczoru spełniło się. Ze spoconymi rękami, blade, o błyszczących oczach zasiadł Józio przy fortepianie. Zawilił i ciemnym pakowaniem nie było końca. Żeleński kipiwał w swoim fotelu i Teci modliwie błagała o łaskę spokoju. I wyjeżdżała tyle, że gdy biedny Józio wstał drżąc z taburetu, mistrz zawołał: „mare tenebrarum! mare tenebrarum”. Efekt był nieoczekiwany: marny Józio rozpromienił się — „Mistrzu! ochrzciecie moje dzieło!”

Odtąd przed kim chciał i nie chciał wygrywał utwór, wysłuchany i zatyłowany przez mistrza.

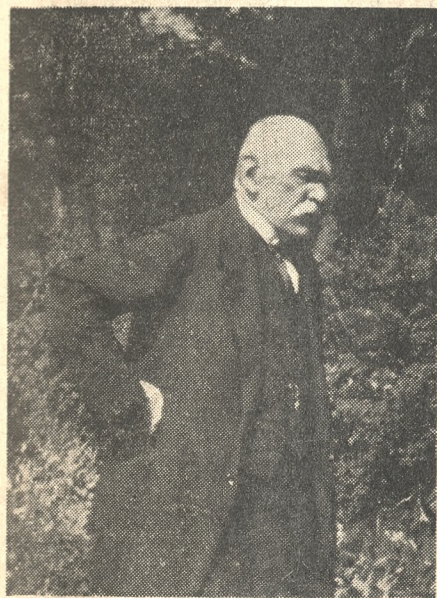
Tak minęły jedyne wakacje Żeleńskiego na Ukrainie. Oprócz wyblakłych starych fotografii i bardzo drogiego żywych wspomnień, nie pozostało nam stamtąd nic.

Żeleńskiego widziałam raz jeszcze w Warszawie w 1913 r. Przyjechał na wystawienie któregoś ze swych oper. Wpadł jak bomba do pensjonatu, w którym mieszkaliśmy i spłoszył służbę krzykami „Wiska! gdzie moja wiska”. Przed babką padł na kolana, nas wytarmościł i wyściskał. Później humor mu się popsuł. Zmarkotniał — było mu nieswojo — brak czegoś — kogoś — Teci.

I choć przyjechał na dni kilka nazajutrz już wyruszył z powrotem.

Któż mógł przypuszczać, że to już po raz ostatni. Że wiszą nad nami rzeczy ostateczne — jak wojna i śmierć.

Maria Bałicka.

Żeleński na przechadzce w parku.

otwartym sercu i szeroko otwartej duszy. Uczennice bały się go panicznie. Nieudolność ich doprowadzała go do wściekłości i tłuł nielitościwie po łapach. Za chwilę jednak uprzytamniając sobie, że ubliżył płci pięknej, którą szanował po staropolsku, upadał przed uczennicą na kolana i całował znieważone ręce.

Żeleńscy tworzyli idealnie kochającą się parę małżeńską. Impetyka mitygował spokój, równowaga i rozsądek p. Teci. Najsroższe gromy i burze przechodziły w cichy pomruk i milkły za dotknięciem żoninej ręki lub na odgłos błagalnego szepotu: „Ależ Władziu, Władziu”. Pani Tekcia była dla Żeleńskiego tabu. Biada temu, który ją dotknął albo ubliżył. Oto gdy pewnego razu lokaj zachował się arogancko w stosunku do pani, Żeleński chwyciłszy za kołnier impertynenckiego służusa, wyrzucił go przez okno partelowego (na szczęście) mieszkania.

I tak już zawsze było: co w myśli i na sercu — to w czynie, nim rozsądek zmytygował, nim wola opanowała.

Na marginesach książek

Polski Gdańsk

Jakaś tajemnicza ręka niszczyła przez długie tygodnie orły polskie, wplecione we wspianą kratę przy studni Neptuna na gdańskim Długim Rynku. Gieła mozolnie, wytrwale mościżne odlew, aż w końcu stare pamiętki z ulicy gdańskiej zginęły. Ale to tylko drobny fragment nienawiści.

Usuwanie pamiętek polskich w Gdańsku ma swoje precedensy, ma swoją historię. Ciągłe zdarzają się nowe wypadki. Kiedy się o nich sły-szy, przychodzi na myśl zapytanie, co w rzeczywistości zostanie z Gdańska, z jego sztuki i architektury, jeśli któregoś roku postanowionoby usunięcie wszystkich zaklętych w kamień, żelazo i cegłę świadectw polskości tego bałtyckiego portu. Przeszłyby istnieć świadectwa polskości, ale przestałyby również istnieć i sam Gdańsk. Zostałoby bowiem tylko zwalisko ciężkich, pogmatwanych murów, pozbawionych wdzięku, lotności i harmonii, pozbawionych tego nieodpartego czaru, jaki nakłada na mury dawność i patyna historii.

W bieżącym roku wyszły z druku trzy książki, które mówią o ziemiach polskich, nieobjętych obecnymi granicami. Prusy Wschodnie, Gdańsk i nicami. Są to: Wańkowicza „Na tropach Smętka”, Wasylewskiego „Na Śląsku Opolskim” i Kilarzkiego „Gdańsk”. Dziś chcę mówić o tej ostatniej.

Książka Kilarzkiego „Gdańsk” nie jest reportażem, zawiera ona opis, w którym nie ma beletrystyki, w którym natomiast znaleźć można spokojne i dokładne zestawienie miejsc i przedmiotów, godnych na omawianym terenie obejrzenia, wyróżniających się pięknnością, czy oryginalnością. Przemawia krajoznawca, nie publicysta, jak w „Smętku”.

Z tych wszystkich budowli i przedmiotów niecodziennych, które przez wieki nagromadził Gdańsk ułożył Kilarzki swoją książkę, jeden z tomów szeroko znanych już wegnerowskich „Cudów Polski”. Słowem i ilustracja zestawiono wszystkie elementy Gdańska, jako zbiorowego dzieła sztuki. Autor unika wszelkiej tendencji i jednostronności, jest może aż zanadto obiektywny. A mimo to ze sporządzonego w książce bilansu wynika, że wszystko, co jest w Gdańsku cenne i ciekawe, że każdy szczegół architektury, każde załamanie muru, każdy dawny sprzęt artystyczny związany jest nierozdzielnie z kulturą i życiem Polski, do której przez wiele stuleci miasto należało.

Wielką zasługą książki jest owa pasja kolekcjonerska. Kilarzki zna temat doskonale. Historycy będą sprawdzali szczegóły i tropili usterki, ale niespecjalista może ze spokojem stwierdzić, że w pracę tej książki włożona została olbrzymia erudycja, nie-

wyczerpana cierpliwość i prawdziwa pasja krajoznawcy. Przez książkę Kilarzkiego poznaje się doskonale Gdańsk. A na podstawie tego poznania dochodzi się do utwierdzenia bezsprzecznej polskości tego miasta. O charakterze miasta mówią kamienie i mury, zbiory i muzea, legendy i cmentarze, nawet sztywne sklepowe i nazwiska z książki telefonicznej. Wystarczyło te wszystkie elementy zebrać i opisać. Ale opisać nie było łatwo.

Materiał, jaki miał autor do rozporządzenia i do ułożenia w książkę jest bardzo duży. Nietatwo było znaleźć odpowiednią konstrukcję, w którejby wbudowane tak różnorodne elementy utworzyły całość przejrzystą i zrozumiałą. Tę ważną trudność Kilarzki przewyciężył niemal bez zarzutu. Konstrukcja rozwija się logicznie. Naprzód zwarty zarys prehistoryczny, pierwsze chwile dziejów pisanych, później w skrócie rozwój wypadków aż do czasów najnowszych. A gdy tak ogólnie zostało tło przygotowane — przystępuje autor do opisu poszczególnych epok: „W krzyżackiej przemocy”, „Pod berłem Rzeczypospolitej”, „Złote czasy”, przez wiek XVIII, przez rozbiory, napór pruski, wielką wojnę aż do Wolnego Miasta. Rozdział „Polski Gdańsk” zamyka książkę.

Ten ostatni rozdział nastrocza jeden z dwóch zarzutów, jakie postawić można omawianej pracy. Nie ulega wątpliwości, że „Gdańsk” oddycha polskością. Książka Kilarzkiego, nawet gdyby nie chciała, jest nieodpartym świadectwem. Ale jest tym świadectwem przez opis dziejów miasta i

dziejów jego sztuki, a nie przez ostateczne wnioski, które autor umieścił w zakończeniu. W tych końcowych partiach książka nie jest dość jasna i zdecydowana. Mówi o obecnych stosunkach współżycia pomiędzy Polakami a Niemcami w Gdańsku. Wysuwając oczywisty postulat zgody i harmonii, i w imię tej zgody z niezmierną powściągliwością wspomina, raczej przez aluzję i niedomówienia, o aktach nielojalności, podstępów i niekiedy terroru niemieckich mieszkańców miasta.

Drugi zarzut dotyczy stylu, który jest bardzo plastyczny, sugestywny i barwny, ale który nie umie utrzymać się w jednolitym poziomie i daje niekiedy karty idące w ekstrawagancji słowa za daleko.

Powściągliwość w odsłanianiu obecnej rzeczywistości gdańskiej jest kwestią taktyki, styl sprawa obranej metody pisarskiej. Można się z obydwojma rzeczami sprzeczać, ale nawet i te błędy trzeba traktować poważnie. Tak więc książka układa się w całość, nawet przy odliczeniu błędów, bardzo piękną artystycznie w układzie treści, grafiki i ilustracji, i bardzo ważną społecznie przez stwierdzenie mową wyłącznie dokumentów — odwiecznych, nieusuwalnych praw Polski do — Gdańska. JÓZEF KISIELEWSKI

Wszystkie powieści znajdują się
w Wypożyczalni Książek
Wł. Wilak, Podgórna 10
Marsz. Focha 50
abonament 1.50 zł miesięcznie.

NOWINY TECHNICZNE

Pożyteczne promienie

W miarę postępów nauki wzrasta w dość szybkim tempie zasób przezrocznych promieni niewidzialnych, o których przed pół wiekiem nie sniło się jeszcze filozofom. Zaczęło się od promieni Roentgena, a potem już posypały się jak z rogu obitości trzy rodzaje promieni radu (alfa, beta i gamma) promienie pozafioletkowe, podczerwone, kosmiczne nie licząc licznych odmian „promieni śmierci” pokutujących w wyobraźni żadnych sensacji reporterów. Z biegiem czasu wszystkie rodzaje promieni niewidzialnych, za wyjątkiem promieni kosmicznych znalazły szerokie zastosowanie praktyczne. Odnosi się to przede wszystkim do promieni pozafioletkowych.

Z życia codziennego wiemy o nich przeważnie tylko to, że służą do naświetlań leczniczych, zastępując doskonale światło słoneczne. Niemniej jednak spotykamy je w różnych dziedzinach techniki.

Najwygodniejszym źródłem promieni pozafioletkowych jest jak wiadomo lampa rtęciowa, tj. lampa w której prąd elektryczny nie przepływa po drutach lecz przez parę rtęci, wydzielającą silne zielonkawe światło, bogate w promienie pozafioletkowe. Lampę rtęciową nazywamy również lampą kwarcową, a to z tego powodu, że jedynie kwarc przepuszcza bez przeszkód całą gamę promieni pozafioletkowych, podczas gdy inne gatunki szkła większość tych promieni pochłaniają.

Już od dawna wiadomo, że promienie pozafioletkowe zabijają w krótkim czasie wszelkie drobnoustroje tj. bakterie. Z czasem opracowano też przyrządy, służące do szybkiego i dokładnego sterylizowania płynów. Przyrząd taki składa się z podłużnego metalowego cylindra, którego ściany wewnętrzne są wypolerowane jak zwierciadło. W samym środku cylindra, wzdłuż jego osi, umieszczony jest cylinder kwarcowy, w którym mieści się silna lampa rtęciowa. Płyn, przepływający pomiędzy cylindrem zewnętrznym i wewnętrznym przechodzi przez silne pole promieni pozafioletkowych. Aparat taki posiada bardzo dużą wydajność dochodzącą do 3000 litrów na godzinę. W ten sposób sterylizuje się wodę w wielkich fabrykach środków spożywczych, dalek soki owocowe, aby je uchronić od fermentacji a także płynne preparaty farmaceutyczne.

Z równym powodzeniem stosuje się promienie poza fioletowe dla sterylizacji powietrza w wielkich składniach spożywczych a zatechle w spichrzach zboże po naświetleniu promieniami powraca wkrótce do stanu użytkownego.

Badania naukowe ostatnich lat wykazały, że decydujące znaczenie dla odżywiania dla organizmu ludzkiego należy przypisać witaminom. Okazało

Przemysł farb i lakierów posługuje się promieniami pozafioletkowymi do badania, czy nowe gatunki farb są odporne na działanie światła lub czy też mają skłonności do wyblaknięcia. Możliwość użycia promieni w dużym natężeniu skracca znacznie czas doświadczeń a poza tym daje dokładne dane porównawcze. Szybkość działania intensywnego „światła” pozafioletkowa, że także przemysł włókienniczy zastosował je do szybkiego bielenia płótna.

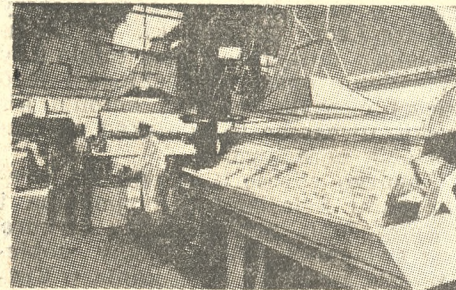
Szerokie zastosowanie znalazły lampy kwarcowe w farbowaniach skór, szczególnie dla suszenia i hartowania skór lakowych. Praca ta doniedawna była zupełnie uzależniona od światła słonecznego, które niezawsze odpowiadało wymogom produkcji, wskutek czego towar leżał długo w składniach. Ponadto w pracy przeszkadzał często wiatr, który przynosił tumany kurzu i w ten sposób niszczył towar. Obecnie rozpięte na ramach skóry przesuwają się na ruchomej taśmie powoli przez długi „korytarz kwarcowy”, w których ilości lamp kwarcowych, zależnie od wielkości fabryki, dochodzi do kilkuset sztuk.

Niektóre substancje świecą pod wpływem działania promieni pozafioletkowych. Właściwość tę, zwaną fluorescencją, wykorzystano dla opracowania specjalnych lamp analitycznych. Z barwy światła można wnioskować o składzie chemicznym badanego ciała, przy czym metoda ta działa sprawnie już przy tak minimalnych ilościach badanego ciała, że bezpośrednia analiza chemiczna jest niemożliwa. Analiza

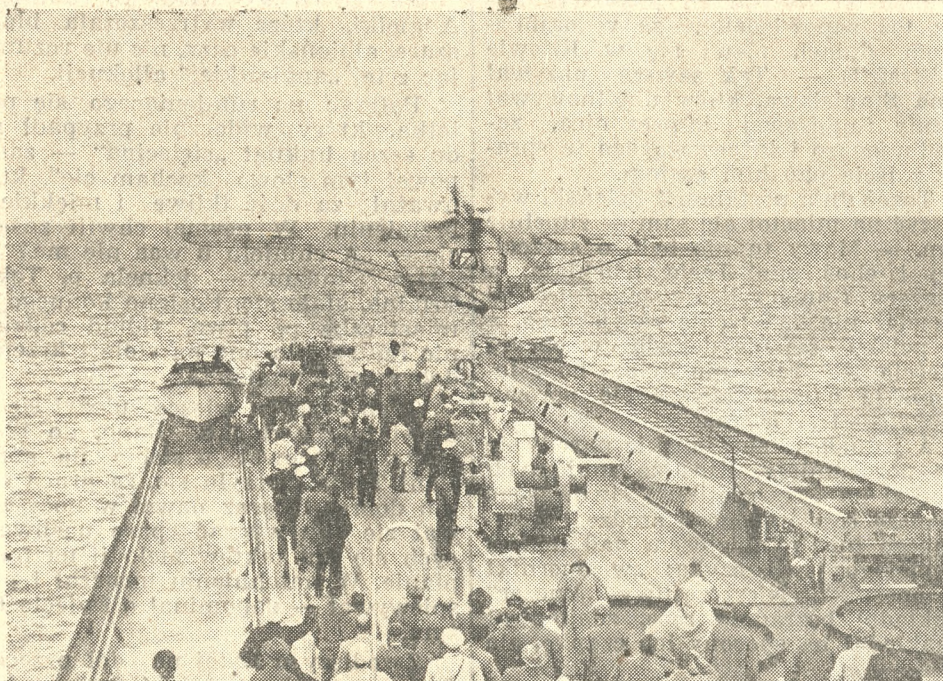
taka jest niemniej cenna przy przedmiotach, których zniszczenie byłoby niepożądane. Lampy kwarcowe do analizy wyrabia się z kwarcu zabarwionego nieprzepuszczającego promieni świetlnych, lecz jedynie promienie pozafioletkowe, a to dlatego, aby ułatwić obserwację zjawisk fluorescencji.

Zjawisko fluorescencji stosuje się również dla celów reklamy przez oświetlanie promieniami pozafioletkowymi płaszczyzn lub napisów malowanych farbami, świecących w różnych kolorach. W podobny sposób, za pomocą farb fluorescencyjnych, otrzymuje się niezwykle efektywne kolorystyczne przy dekoracjach i kostiumach w wielkich teatrach rewiowych na Zachodzie.

Jak widzimy, skromne i niewidzialne promienie pozafioletkowe znalazły zastosowanie bardzo różnorodne i w różnych dziedzinach okazały się pożyteczne. (ach)

W drożdżach naświetlanych promieniami pozafioletkowymi wzrasta ilość witamin D. Na taśmie transportowej przesuwają się pod lampą kwarcową drożdże rozbite na cienkie listki.

Niemiecka „Lufhaussa” otrzymała nowy lotniskowiec „Friesenland”. Na zdjęciu próbna jazda, podczas której nastąpiły również próbne starty.

Książę ożenił się z sprzedawczą

Spokojny i solidny dwór holenderski, gdzie życie upływa bez wielkich wzruszeń, doznał ostatnio mocnego wstrząsu.

Przynajmniej tego była krótka depecha, zaadresowana do księcia małżonka Bernarda zu Lippe Biesterfeld.

Depecha brzmiała: „Dzisiaj poślubiłem Herthe Weiland. Ernest Leopold”.

Książę Ernest Leopold jest rodzonym starszym bratem małżonka księżniczki Julianny i w dodatku jest do niego tak podobny, jak odbicie w lustrze.

Ten książę Ernest Leopold był zawsze „wyrodnym dzieckiem” rodziny. Przed kilku laty ożenił się bez zgody rady rodzinnej, przed dwoma laty rozwiodł się.

Teraz zaś, jak wynika z depechy, ożenił się powtórnie.

Owa Hertha Weiland nie jest bynajmniej księżniczką krwi, ani nawet arystokratką: jest po prostu sklepową w jednym z wielkich magazynów Berlina i aż do dnia ślubu stała za ladą sklepową.

Rzecz prosta, że i tej żony nie aprobowala rada rodzinna księcia Lippe Biesterfeld, ale ks. Ernest Leopold znowu ośmielił się nie zwracać uwagi na ową radę.

Na dworze holenderskim zapanowała konsternacja. Jak się zachować w tym wypadku? Czy następczyni tronu, przyszła królowa Holandii ma uznać za bratową pannę sklepową?

Sądząc z poglądów ks. Julianny, z jej wysoce demokratycznego wychowania, nie zaprotestuje ona przeciw temu małżeństwu.

Przecież i ona także, poślubiając skromnego urzędnika ks. Lippe Biesterfeld, poszła za głosem serca.

Uczta kawalerska na ratuszu

Francuskie miasteczko Ecuassines jest co roku w okresie wiosny widownią najweselszej uczty, jaką tylko znają jego mieszkańcy. Oto na podstawie tradycji wielu wieków z całą skrupulatnością pielęgnowanej, burmistrz wydaje w ostatnią niedzielę małą ucztę kawalerską. Na ratuszu gromadzą się wszyscy młodzi kawalerowie, którym burmistrz w corocznej mowie przypomina, że tak jak mija rok kosza maja i słodycz wiosny, tak samo mija urok młodości. Należy się więc pośpieszyć, by zdążyć wybrać bogdanke.

W przyjęciu na koszt gminy uczestniczą wszyscy kawalerowie od 21 do 28 roku życia zupełnie bezpłatnie. Zwyczaj po

biesiadzie całe młode towarzystwo udaje się do sali miejscowej restauracji, gdzie odbywają się zabawy z dorodnymi córkami mieszczkańskimi.

Jak opowiadają starzy obywatele, zwykle po tej zabawie miastu przybywa więcej par małżeńskich, w szczęściu i zgodzie.

Otyłość jest objawem chorobliwym.

Przyczyną jej należy szukać w wadach przemiany materii lub też zaburzeniach czynności gruczołów dokrewnych. Ziola magistra Wolskiego ze znak. ochron. „Degrosa” przyspieszają przemianę materii i dzięki zawartości jodu organicznego w morskiej roślinie Yahanga

ng 45 765

Tydzień zabijania much

W Japonii przeprowadzana jest obecnie wielka kampania przeciw muchom, jako roznośnielowi zarazków chorobowych. W Tokio urządzono nawet tydzień zabijania much, przy czym dla najzagrożalszych „zabójców” wyznaczono pokaźne nagrody.

Pierwsze miejsce w tych oryginalnych zawodach zajął młody student Sitaja, który w ciągu tygodnia zabił 220 191 much, których trupy przedłożył komisji. Ogółem w ciągu „antymuszowego tygodnia” zabito w Tokio około 98 milionów much.

Proces o 2000 km piechotą

Amerykańska aktorka założyła się z koleżanką o 1000 dolarów, że przejdzie piechotą 2000 km z Long Island do Tamby. Zakład rzeczywiście wygrała, straciwszy w drodze 15 kg na wadze.

Gdy prasa doniosła o tym wyczynie, sędzia w Tamba pociągnął rekordzistkę do odpowiedzialności za zamach samobójczy, tak bowiem zakwalifikował pomysł pieszej podróży na przestrzeni 2000 kilometrów.

Aktorke skazano na 100 dolarów grzywny. Taki niski wymiar kary sędzia usprawiedliwił tłumaczeniem się podświadomości, że zakład przyjęła, aby schudnąć i o samobójstwie absolutnie nie myślała.

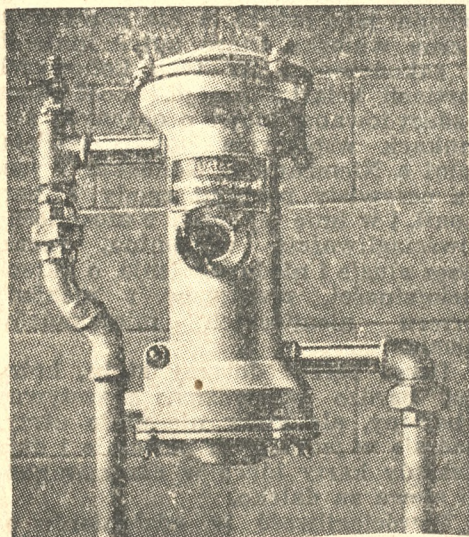
Wziął go za słowo

— Załuję panie sędzio, że się dałem skusić i wzięłem te pieniądze. Ale pan sędzia wie: „im więcej się ma, tym więcej się chce”

— Oskarżony otrzymuje 8 miesięcy aresztu — ile jeszcze pragnie otrzymać? (Mercury)

Strażacka polka

Takie cudo można sobie wyobrazić (poleca się zobaczyć) jedynie w wykonaniu Soboltówny i Wojnara. Już ten wyczyn ekwilibrystyczny - parodio - choreograficzny (dłużej nie mogę) wart jest bonu konsumpcyjnego w Adria. Dla zaostrenia apetytu, poleca Laskowski cały swój zespół „a la carte” z przyprawką wytrawnego humoru i piosenka na deser. Proszę Państwa — podano do stołu!
Pg 23 480-24,102

Aparat do sterylizowania płynów, działający za pomocą promieni pozafioletkowych.

się, że po naświetleniu promieniami pozafioletkowymi wzrasta znacznie zawartość bardzo cennych witamin D w mleku, w drożdżach i w tranie. To samo stwierdzono przy tzw. „odżywczych” kremach i pastach kosmetycznych. Opracowano więc odpowiednie urządzenia do tych celów.

VENUS STOBORSKIEGO
ZNANOMITY
KREBEM
USUWA PRYSZCZE
CIĘCIE ŁUSZKIE

OD PÓŁ WIEKU POWSZECHNIE ZNANY ZE SKUTECZNOŚCI

NISZCZY BRADAWKI ST. GÓRSKIEGO
SKÓRY STWARDNIENIA
ODCISKI

30c + 10c
POSTES
90c + 10c

Francja wydała nowe znaczki z podobiznami Anatola France (30 c., 10 c. dopłaty na rzecz ubogich artystów) i rzeźbiarza Rodina (90 c × 10 c.).

działają pobudzająco na gruczoł tarczycowy, powodując tem spalanie nadmiernego tłuszczu w organizmie. Używa się je przeciwko otyłości bez specjalnej diety.
Wytwórnia: Magister Wolski, Warszawa, Złota 14.

Przyszłość włoskiego imperium kolonialnego

W rok po zwycięstwie — Reformy administracyjne — Co to jest „Impere Italiano”? — „Gorączka A. O. I.” — Znaczenie mowy min. Lessona w parlamencie rzymskim — Plan sześciolaty — Okiełznanie wodospadów Nilu? — Sprawy rasowe

Rzym, w czerwcu
Zaledwie przed kilku dniami opisywaliśmy trzydniowe manifestacje i uroczystości, którymi Rzym uczcił pierwszą rocznicę zdobycia Addis Abeby i założenia imperium faszystowskiego w Afryce. Rok więc minął od chwili

skróceniu A. O. I. — Africa Orientale Italiana. Kiedy Libia zdołała już w ciągu ćwierćwiecza panowania włoskiego zamienić się w kwitnącą prowincję pociętą siecią asfaltowych dróg i zabudowaną nowoczesnymi miastami, kraj, w którym panują europejskie już bez mała warunki życia i bezpieczeństwa, to Afryka Wschodnia jest jeszcze białą kartą, którą Włosi zaczynają dopiero zapisywać. Stąd też zachowano tu jeszcze w całej pełni dotychczasową administrację typu półwojskowego.

Także gospodarczo, poza małymi skrawkami Erytreii i Somalii zrobiono tu jeszcze stosunkowo nie wiele. Otwarcie przynajmniej to w swym przemówieniu min. Lessona, podkreślając, że wysiłki jego idą nawet w tym kierunku, aby raczej pohamować zbytni zapał nazywany tu „gorączką A. O. I.”, który ogarnął szerokie masy włoskie zaraz po proklamacji cesarstwa. Minister szczegółowo przytoczył dane, dotyczące ilości przedsiębiorstw, to-

celu niemożliwienie wszelkich prób rabunkowego i „kolonialnego” w dawnym sensie tego słowa eksploatawania Abisynii, która ma stopniowo i harmonijnie sprząć się z gospodarczym życiem metropolii. Jednocześnie jednak zastrzega się min. Lessona przed stosowaniem w tej dziedzinie etatyzmu w jakiegokolwiek postaci; pole pozostaje otwarte dla inicjatywy prywatnej, byle by była racjonalna i oparta na zdrowych przesłankach.

Zbyt intensywne tempo okazało się niewskazane także w odniesieniu do wielkich inwestycji państwowych. Referując budżet kolonialny stwierdził, minister, że dzieła, których tylko największym wysiłkiem dokonać można w ciągu np. roku, wymagają nieproporcjonalnie mniejszych nakładów, jeśli realizację ich rozłoży się na lat kilka. Stąd też najistotniejszym punktem przemówienia była zapowiedź bardzo stopniowego europeizowania Imperium, mianowicie w ciągu sześciu lat.

MARSZ. GRAZIANI
wicekról Etiopii.

zakończenia właściwych działań wojennych i opanowania olbrzymich przestrzeni państwa etiopskiego. Przez czas dłuższy trwała wprawdzie jeszcze akcja policyjna, zmierzająca do zduszenia ostatnich ośrodków oporu, lecz czasu tego nie tracono i rozpoczęto niezwłocznie szeroko zakreśloną akcją gospodarczego wykorzystania zdobyczy i przystosowania Abisynii do nowych warunków życia w ramach państwa włoskiego. To, co zdziałano dotychczas pozwala już na wyciągnięcie konkretnych wniosków na przyszłość, a szczególnie wiele materiału z tej dziedziny dostarczyła wielka mowa, którą w rzymskiej Izbie deputowanych wygłosił z okazji omawiania budżetu kolonialnego minister dla Afryki Włoskiej — Alessandro Lessona.

Cesarstwo etiopskie, do którego włączono Erytreję i Somalię, dostało się pod berło Wiktora Emanuela 9 maja 1936. W początkach kwietnia r. zastała jednak nowa zmiana polityczna — ministerstwo kolonii przemianowano na ministerstwo dla Afryki włoskiej, Tym sposobem wszystkie afrykańskie kolonie włoskie zostały ściślej ze sobą zespolone i otrzymały jednolity zarząd. Odtąd też nazwą „Impero Italiano” określa się już zwykle całość zamorskich posiadłości włoskich, a nieradko rozciąga się ją i na metropolię, nawiązując do tradycji starożytnego imperium rzymskiego...

Wspomniany dekret z 10 kwietnia br. wprowadził także doniosłe zmiany w organizacji północnej Afryki włoskiej. Libia podzielona została bowiem na prowincje o ustroju bardzo zbliżonym do jednostek administracyjnych kraju macierzystego, gdy dotąd kolonia dzieliła się na komisariaty rządowe z wojskowymi na czele. Jednocześnie dopuszczono też element tubyleczy do udziału w władzach samorządowych miast libijskich. Reformy te spowodowały przekształcenie się Libii w prowincję włoską, niewiele już różniącą się ustrojowo od metropolii i miały w pewnej mierze charakter „nagrody” dla Muzułmanów, stanowiących olbrzymią większość mieszkańców Libii, za okazane Włochom przywiązanie i wierność, jak to zapowiadał Mussolini w swej wielkiej mowie trypolitańskiej, wygłoszonej 18 marca rb.

Inna zupełnie jest sytuacja włoskiej Afryki Wschodniej, zwanej w

BUSKO-ZDRÓJ

WSKAZANIA LECZNICZE

reumatyzm, artretyzm, zesztywnienia stawów, choroby skórne. Choroby układu nerwowego, zapalenie nerwów, ischias, przymiot.

Mapa marmurowa imperium włoskiego.

warzystw i osób prywatnych, które bezustannie zgłaszają propozycję rozwinięcia działalności przemysłowej czy handlowej w Etiopii. Tylko niewielki odsetek uzyskał jednak aprobatę rządową, udzielaną dopiero po szczegółowych badaniach. Ma to na

Opracowany został szczegółowy plan gigantycznej „sześciolatki”, której wykonanie zmieni zupełnie oblicze dawnego państwa negusa. Plan rozpada się na 9 działów: 1) roboty drogowe (budowa 5 tys. km dróg bitumicznych), 2) budowa portów (w Assab i Merca),

Milioner nie dostał pracy w własnej fabryce

Wypuszczony z więzienia bez grosza w kieszeni

Pan Wilbur Burton Foshay był przed mniej więcej 10 laty znanym w świecie amerykańskim milionerem. Około roku 1927 jego trust przedsiębiorstw gazowych i elektryfikacyjnych, obejmujący północno-zachodnie stany Ameryki, reprezentował wartość 50 milionów dolarów. W r. 1932 Mr. Foshay został skazany za różne malwersacje na 15 lat więzienia. Przedsiębiorstwo jego zbankrutowało. Przed kilku tygodniami Foshay został zwolniony na mocy amnestii. Bez grosza w kiesze-

ni, w poszukiwaniu pracy, Foshay dotarł do swego miasta rodzinnego Minneapolis, gdzie do dziś istnieje jeszcze jego firma „Foshay Tower” („wieża Foshaya”) pod innym zupełnie zarządem. B. milioner wszedł do wnętrza. Nikt go nie poznał. Do pracy go nie przyjęto, wszystkie miejsca były zajęte. Wychodząc, szepnął woźnemu: „To było kiedyś moje! I pomyśleć, że dziś nie mam w kieszeni nawet złamanego grosza...”

Ostatni hymn organisty z katedry Notre Dame

W Paryżu zmarł w 77 roku życia słynny muzyk i kompozytor Louis Vierne. Zmarły zajmował od wielu lat stanowisko organisty w katedrze Notre Dame, gdzie był wielbiony przez liczne rzesze wiernych za swą przepiękną grę organową.

Vierne był niewidomy, co mu wcale nie przeszkadzało w pełnieniu obowiązków w chórze. Już w czesnym rankiem o godz. 6 rozpoczynał ociemniały organista swoją znojną służbę organową. Trwała ona do ostatniego nabożeństwa tj. od godziny 10 bez przerwy. W niedzielę i święta starszek pełnił swe mozolne obowiązki do godziny 1 w południe. Szczególną uwagę przykładał do ostatniej Mszy Świętej, celebrowanej w obecności tłumów osób ze świata artystycznego. Obecni w świątyni mistrzowie muzyki i rzesze inteligencji wprost z zachwytem słuchały podniosłych

tonów Bacha, odtwarzanych z taką potęgą przez sędziwego organistę.

W tych dniach zagrał poraz ostatni na ślubie młodego inżyniera Conrada z panną Alexandrettą, córką naczelnika urzędu pocztowego. Zaślubiny te wzbudziły ogromne zainteresowanie w kołach towarzyskich. Młoda para udala się z prośbą do niedomagającego już starszaka. Powstał z łóżka i udał się wprost do katedry. Pod stropy kościoła uderzył wspaniałym hymn „Veni Creator”. Vierne grał przepięknie, zebrani rozkoszowali się znakomitą techniką i powoli opuszczali prezbiterium. W kilka chwil po tym Vierne przestał grać. Znalaziono go martwego, opartego na klawiaturze organowej.

Radosne „Veni Creator” było ostatnim hymnem odchodzącego do chórów niebiańskich organisty z Notre Dame.

3) prace hydrauliczno-elektryfikacyjne (wykorzystanie spadów rzek i wodospadów na Nilu), 4) inwestycje sanitarne, 5) badania i roboty geologiczne, 6) prace urbanistyczne, 7) bonifikacja nieużytków i ich kolonizacja, 8) konstrukcje telegraficzne, telefoniczne i radiowe i 9) prace wojskowe (szkolenie elementu tubylczego, budowa koszar etc).

Niektóre fragmenty wielkiej „sześciolatki” są już w trakcie realizacji. Wykończono już kilka odcinków dróg i uruchomiono na nich regularną komunikację autobusową. Z dużym rozmachem rozpoczęto uporządkowanie Addis Abeby i gotowe są już projekty 8 wielkich gmachów publicznych m. i.

MARSZ. BALBO
gubernator Libii.

katedry katolickiej, pałacu wicekróla i wielkiego hotelu. U źródeł Nilu bawi też od dawna komisja wybitnych inżynierów-elektryków i hydrotechników z profesorami Uniw. Rzymskiego Salvanim i Romagnolim na czele, badająca możliwości wykorzystania słynnych wodospadów dla celów elektryfikacyjnych. Nie próżnuje też nowo utworzone konsorcjum górnicze A. M. A. O. (Aziende Minerale Afriva Orientale finansowane przez wielkie państwowe koncerny przemysłowe: Fiat, Pirelli, Montecatini, Ilva, Zanottti etc., które rozpoczęło już wstępne poszukiwania geologiczne, poprzednio zaś urządziło kursy techniczne dla wyszkolenia personelu, ze względu na brak specjalistów tej dziedziny we Włoszech. Istnieje więc podstawa do przypuszczenia, że plan sześciolaty zostanie zrealizowany z prawdziwie faszystowską metodycznością...

Snując obraz przyszłości imperium kolonialnego Italii nie można pominąć zagadnienia, będącego we Włoszech przedmiotem żywej dyskusji. Jest to sprawa rasowego łączenia się Włochów-kolonizatorów z kolorowym elementem tubylczym. Wśród półmilionowej prawie rzeszy robotników i wojsk wysłanych do Afryki, a pozabawionych białych kobiet (w Addis Abebie np. przebywa w tej chwili prócz załóg wojskowej prawie 6 tys. Włochów, z tego kobiet zaledwie około 300) pojawiła się co raz silniejsza tendencja do wchodzenia w związki, legalne czy nielegalne, z kobietami kolorowymi. Wzbudziło to w Rzymie zrozumiałe troski o los młodego pokolenia włoskiego i skłoniło wreszcie rząd do wydania dekretu, przewidującego surowe kary za zawieranie związków z ludnością tubylczą. Warto nadmienić, że szereg wybitnych publicystów włoskich o nastawieniu przeciwdziaławskim, jak Farinacci w „Regime Fascista” i Interlandi w „Il Tevere” wykorzystali ten moment do wznowienia kampanii za wyeliminowaniem z jednym zamachem także i w metropolii ludności obcej rasowo — żydowskiej, od wpływów na losy narodu. Lecz wykracza to już poza ramy rozważań kolonialnych...

JAN KAWCZYŃSKI.

METAMORPHOSA
USUWA PIĘGI, ZMARSZCZKI
WAGRY I INNE WADY CERY

SPORT

Sztafeta sokola do Katowic

W dalszym etapie sztafety sokolej Inowocław-Katowice przejął okręg leszczyński pałeczkę symboliczną na granicy powiatu leszczyńskiego. Pałeczkę przyjął naczelnik okr. p. T. Rydlewicz, przy czym asystował sztandar zawodników pochodzących z gniazda Włoszakowice. Podkreślić należy ich poczucie obowiązku, bowiem na zew nac. okr. odbyli podróż około 50 km, ażeby mieć zaszczyt przenieść sztafetę choć kilka kilometrów. Pozostała trasa obsadzona była zawodnikami gniazda Leszno. Na metę w Lesznie wpadł zawodnik Br. Nowacki o 5 minut wcześniej niż tego wymagała instrukcja. Rynek miał wygląd bardzo uroczysty. Po stronie Rynku, gdzie nastąpiła uroczystość podpisania telegramu gratulacyjnego przez władze sokole, państwowe, samorządowe, wojskowe itd., został wstrzymany wszelki ruch kolarzy.

Policji państwowej, z komisarzem p. Wiśniewskim na czele, należy się specjalne uznanie za opiekę posterunkowych nad biegaczami na całej trasie.

Sztafetę przyjął p. Br. Kotlarski, prezes okr. leszczyńskiego i krótkim przemówieniem dał wyraz znaczeniu sztafety wielkopolskiej na Śląsk. Na pięknym telegramie, wykonanym przez artystę-malarza p. R. Bogaczyka, złożyli swe podpisy: starosta powiatu-

honorowego startera starosty p. R. Świątkowskiego, ruszyła sztafeta. W dalszą drogę do Rydzyny. Tłumy publiczności, zebrane na Rynku i przy-

Na stopniach ratusza, w Lesznie w czasie przemówienia preesa okr. dha Br. Kotlarskiego. Od prawej: plk Wicierzyński, kpt. Wasilewski, starosta pow. p. Świątkowski i prezes dh Kotlarski. (fot. Zajac)

głych ulic, zegnały zawodnika gromkimi okrzykami „Czołem“. Nie dość na tym. Grupa kolarzy z Leszna i okolicy towarzyszyła biegaczom aż do kresu pierwszego odcinka leszczyńskiego, do Rydzyny.

Dnia 19. bm. rozpoczyna się drugi etap odcinka okręgu leszczyńskiego. O godz. 18,15 ruszy sztafeta z Rydzyny do Krobi, gdzie znowu nastąpi przerwa do następnego dnia.

wykazui pewną przewagę nad przeciwnikiem.

Pływanie

W pierwszym dniu mistrzostw okręgowych klasy II, odbywających się na odnowionej pływalni PTP w Poznaniu, odbyły się finały w czterech konkurencjach. Wobec silnego ochłodzenia się temperatury oraz deszczu, wielu zawodników się wycofało. Wyniki uzyskano na ogół dobre. W punktacji prowadzenie objęła Unia 72 punktami, przed 2) PTP 46 p., 3) HCP 28 p., 4) Sokół 22 p., 5) WKS 18 p., 6) AZS 10 p.

Wyniki przedstawiają się następująco: Panie — 100 m wznak: 1) Klemińska Wl. II (U) 2:01.3; 400 m dow.: 1) Leitgebrowna (PTP) 7:53, 2) Klemińska Wl. II (U) 8:12.8.

Panowie — 100 m wznak: 1) Wiśniewski (HCP) 1:36.5, 2) Małecko (Sok) 1:38.3, 3) Szmyślak (AZS) 1:39.6; 400 m dow.: 1) Kruczkowski (U) 6:27.3, 2) Leitgeber (PTP) 6:50, 6) Madajewski (WKS) 6:57. (a)

Zawody poznańskich szkół powszechnych dziewcząt odbyły się na zakończenie kursów pływania, organizowanych przez Wydział Wychowania Fizycznego.

W konkurencji zespołowej zwyciężyła 40 szkoła powszechna w czasie 3:37.5, 2) 1 szkoła powszechna 3:42.6, 3) 15 szkoła powszechna 3:50, 4) 4 szkoła powszechna 4:00.3, 5) 6 szkoła wydziałowa 4:41.3, 6) 16 szkoła powszechna.

Wyniki indywidualne: 1) Kaźmierczakówna Aniela (40 szk. powsz.) 50 sek. na 50 m, 2) Kozaniecka (15 szk. powsz.) 48.3, 3) Szlagiewiczówna (1 szk. powsz.) 52.6.

Tenis

W piątek wznowione zostały rozgrywki o mistrzostwo Polski. Pogoda była w dalszym ciągu niepewna, chociaż deszcz przestał padać. W piątek rozegrano prawie wszystkie ćwierćfinały tak, że zgodnie z programem w niedzielę zawody będą mogły być zakończone. W dalszym ciągu żadnych niespodzianek nie zanotowano.

W grze pojedynczej panów Hebda pokonał Warmińskiego 6:1, 6:2, 6:2, a następnie Kończaka 6:2, 6:2, 6:2. Tłoczyński zwyciężył Bratka 3:6, 6:1, 6:0. Witman pokonał Kurmana 6:2, 6:0, 6:3, a Spychała wyeliminował Czajkowski 6:4, 6:2, 6:2, a Kończak — Horaina 7:5, 6:4, 6:4.

Po południu mecz Spychała — Witman przyniósł niespodziewane zwycięstwo Spychała 7:5, 4:6, 7:5, 6:0.

Do półfinałów zatem zakwalifikowali się Tarłowski, Hebda, Tłoczyński i Spychała. Walczyć będą Tarłowski ze Spychałą i Hebda z Tłoczyńskim.

W grze pojedynczej pań rewelacją tegorocznych rozgrywek jest Luniewska. W piątek pokonała ona Zofię Jędrzejowską 6:4, 2:6, 6:4 kwalifikując się do półfinału, w którym spotka się z Matuszewską. Ponadto Stefanówna pokonała Kuligowiczównę 6:2, 6:3, Neumanówna — Babi-recką 6:0, 6:0, a Rudowska — Stefanównę 6:1, 6:1. Do półfinału zakwalifikowała się Rudowska, która walczyć będzie ze zwyciężczynią spotkania Neumanówna — Głowacka.

W grze podwójnej panów rozgrywki doprowadzono również do półfinałów. W pierwszym półfinale walczyć będą para Bratek i Tarłowski z parą Warmiński i Spychała, w drugim para Hebda i Tłoczyński ze zwycięzcą meczu Gotschalk i Strzelecki — Eder i Feldman.

W grze podwójnej pań w pierwszym półfinale para Rudowska i Jędrzejowska pokonała parę Andrótowa i Siódwna 3:6, 6:2, 6:2.

W grze mieszanej odbywają się jeszcze rozgrywki wstępne. W grze juniorów w półfinałach walczyć będą Strzelecki z Olejniszynem, oraz Ksawery Tłoczyński z Schiffem.

W piątek Jędrzejowska pokonała w półfinałach mistrzostw Londynu znakomitą angielską tenisistkę miss Scriven 6:2, 10:8. Pierwszego seta wygrała Polka łatwo. Angielka nie umiała sobie zupełnie poradzić z piłkami Jędrzejowskiej. W drugim secie walka jednak była bardzo zacięta. Scriven grała o klasę lepiej niż w pierwszym tak, że Jędrzejowska musiała wyteżyć wszystkie siły, aby nie oddać seta. Przy stanie 8:8 Polka przeszła do ataku i piłki jej były tak ostre, że zmęczona Angielka nie była już w stanie ich odbijać.

Przeciwniczką Jędrzejowskiej w finale będzie druga rakietka Anglii miss Stammers.

W pierwszym spotkaniu o puchar Europy środkowym rozegranym w Pradze pomiędzy Czechosłowacją i Włochami zdecydowane zwycięstwo odniosła Czechosłowacja w stosunku 5:1. Jedyny punkt dla Włoch zdobył Stefani, bijąc rezerwowego czeskiego tenisiste Caskę 6:4, 6:4, 6:4.

Wioślarstwo

Bydgoszcz na czele. Dotychczasowa tabela punktacyjna tegorocznych zawodów wioślarskich wysunęła na czoło trzy kluby bydgoskie. W punktacji klubów męskich pierwsze miejsce zajmuje B. T. W. — 111 punktów, drugie Kolejowy Klub Wioślarski Bydgoszcz — 88 p., trzecie AZS Poznań — 74 p. i czwarte WTW Warszawa — 40 p.

W punktacji kobiecej przoduje Bydg. Klub Wioślarski (23 punkty) przed Warszawą i Gdańskiem.

Obecna punktacja nie może być uważana za uprawniającą do przypuszczeń na temat ostatecznego wyniku z roku bieżącego. Już po międzynarodowych regatach w dniu 27 czerwca może się wygląd tabeli całkowicie zmieni.

DINOL plyn — przy poceniu pach od POTU proszek — przy poceniu nóg

Skład reprezentacji Polski na mecz z Szwecją

W piątek kapitan związkowy Pol. Zw. Piłki Nożnej p. Kuzuła ustalił następujący skład reprezentacji Polski na mecz ze Szwecją, który odbędzie się w środę w Warszawie.

Bramkarze: Madejski (Wisła) i Pawłowski (Cracovia).

Obrońcy: Gemza (Ruch), Szczepaniak (Polonia), Rezerwa: Pająk (Cracovia).

Pomocnicy: Wasiewicz (Pogoń), na środku; boczni pomocnicy wybrani będą w niedzielę w pośród następujących graczy: Kotlarczyk II (Wisła), Lesiak (Garbarnia), Piec II (Naprzód), Kryszkiewicz (Warta).

Napastnicy: Piec I (Naprzód), Piontek (AKS), Szerfke (Warta), Wilimowski (Ruch), Wodarz (Ruch), Rezerwa: Matyas (Pogoń).

Zasadniczo więc cała reprezentacja jest już ustalona, a w niedzielę zapadnie decyzja w sprawie dodatkowa w sprawie bramkarza i bocznych pomocników. Obu bramkarzy oraz Kotlarczyka II i Lesiaka będzie p. Kuzuła obserwował na meczu Kraków — Berlin w niedzielę. Wszyscy inni gracze wchodzący w skład reprezentacji otrzymali zakaz gry w niedzielę. Podpada brak Fontowicza, który na ostatnich zawodach wykazał wspaniałą formę.

Zawodnicy wyznaczeni do reprezentacji mają się stawić w Warszawie we wtorek wieczorem. Szwedzi przyjeżdżają również we wtorek wieczorem samolotem, a z nimi przyjeżdża również sędzia zawodów p. Leclercq.

Wczoraj reprezentacja Szwecji rozegrała mecz z Finlandią, bijąc ją 4:0. Zwycięstwo to nie może być jednak miernikiem formy Szwedów, gdyż Finlandia w piłce nożnej to przeciwnik słaby.

Kajakarstwo

Rogoziński Klub Kajakowców przeprowadza w dniu 27 bm. krótkodystansowe mistrzostwa poznańskiego okręgu.

Długodystansowy bieg dookoła powiatu obornickiego rozegrany zostanie w dniach 28 i 29 bm.

W tych samych dniach odbędzie się turystyczny spływ dookoła powiatu obornickiego. Zgłoszenia wpłynąć muszą do dnia 24 bm. do sekr. klubu, kanc. adv. Stillera w Rogoźnie, tel. nr. 8.

Lekka atletyka

Główne mistrzostwa okręgowe kl. „A“ w całej Polsce odbywają się obecnie w jednym terminie wyznaczonym przez PZLA, w dniach 19, 20 bm.

W Poznaniu odbędą się one na Arenie PWK w sobotę dnia 19 o godz. 18 oraz w niedzielę 20 bm. o 11.

Zainteresowanie mistrzostwami wśród zawodników jest wielkie, ponieważ do mistrzostw Polski, które odbędą się w dniach 3 i 4 lipca w Chorzowie stanąć mogą jedynie ci zawodnicy, którzy brali udział w mistrz. okręgu.

Piłka nożna

Zawody towarzyskie. Sobota: Warta ligowa — HCP I na boisku Warty o godz. 18.30.

Na boiskach w niedzielę. W klasie A (awans) odbędą się tylko dwa spotkania: Warta II walczą z HCP II o 11 na boisku Warty. Polonia Główna — Kościański o 16 na boisku Polonii w Główniej. Pierwsze spotkanie decyduje o tytule mistrza, drugie natomiast o awansie. Przegrana Kościańskiego skreśla go z listy претендентів do awansu i umiaccia pozycję Polonii.

W grupie spadkowej grają: Admira — Pogoń o 11 na boisku Admiry w Górczynie, Unia Kościan — Szamotulski o 17 w Kościanie.

Sa to przedostatnie spotkania, ale mimo to nie przyniosą one jeszcze rozstrzygnięcia spadku.

W klasie B grają: Pogoń Środa — Sokół Wolsztyn w Środzie na boisku Sokola. Stella Gniezno — Sokół Leszno w Gnieźnie na boisku przy wieży wodociągowej. Spotkania odbędą się o godz. 15.

W mistrzostwie juniorów spotykają się o 18: KPW — Warta na boisku KPW w Dęben, Legia — Admira na boisku miejskim przed stadionem.

W pucharze pocieszenia odbędą się pierwsze spotkania ćwierćfinału. Grają o godz. 15 w Antoninku Huta Szkła — HCP III na boisku Hut, w Fabianowie Orkan — KPW III na boisku Orkanu, w Nowym Tomyslu Polonia — Sokół II Poznań na boisku Polonii, w Miedzychodzie Warta — Victoria Ostrzeszów na stadionie.

Niedziela: Grom — Posnania II na boisku Gromu na Szlagu.

W niedzielę również rozpocznie się pierwsza runda zawodów międzyokręgowych o puchar Prezydenta. Poznań i Kraków przechodzą jako finaliści odradu do drugiej rundy, gdzie nasz okręg spotyka się 5 lipca ze zwycięzcą spotkania Kielce — Śląsk.

AKS — Szeged 2:2 (0:1). Zawody były nieciekawe i stały na bardzo niskim poziomie. Obie drużyny grały słabo. Rozczarowała przede wszystkim drużyna gości, która reprezentuje poziom bardzo przeciętnych zespołów polskich. Dopiero w drugiej połowie miejscowi zagrali lepiej

Na trasie pod Leszmem (fot. Zajac)

wy p. R. Świątkowski, dow. garnizonu leszczyńskiego, wiceburmistrz Leszna p. Sobkowiak, komendant P. P. p. Wiśniewski, pow. komendant p. w. i. w. f. p. kpt. Wasilewski, dalej przedstawiciele organizacji sympatyzujących z Sokolem.

Punktualnie o godz. 19,20 na strzał

ODZNAKI emaliowane - metalowe Fabryka Wyrobów Metalowych Poznań, Ratajczaka 17, tel. 30-03 Ng 48 875

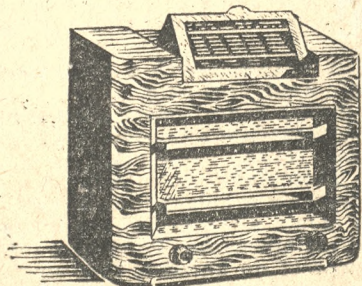
Szermierka

11 państw na wojskowym turnieju szermierczym w Paryżu. Z Warszawy wyjechała do Paryża reprezentacja szermiercza armii polskiej na międzynarodowy wojskowy turniej szermierczy, który się odbędzie w Paryżu w dniach od 20 do 25 bm. W skład reprezentacji weszli: mjr Dobrowolski, kpt. Segda, kpt. Suski i kpt. Szempliński. Na czele ekspedycji stanął plk Wenda.

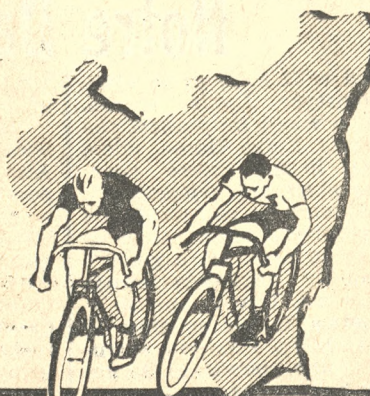
W turnieju paryskim wezmą udział reprezentacje wojskowe 11 państw, a mianowicie: Francji, Belgii, Niemiec, Włoch, Węgier, Holandii, Szwecji, Anglii, Czechosłowacji, Austrii i Polski.

dwie sensacje sportowe...

MECZ PIŁKARSKI POLSKA-SZWECJA 23.VI WYŚCIG KOLARSKI DOOKOŁA POLSKI 25.VI-4.VII

NIEZAPOMNIANE EMOCJE WALKI SPORTOWEJ PRZEŻYJĘ KAŻDY PRZY ODBIORNIKU

PHILIPS Super 456

Ciechocinek - Cieplica

Kapiele solankowe o ciepłocie przyrodzonoj w lazienkach i basenach. Kapiele borowinowe, kwasowęglowe i piankowe. Elektro- i hydrotterapia. Emanatorium radowe. Inhalatorium. Specjalne urządzenia do długotrwałych przepłókiwań kiszkiowych i pochwojnych.

Pijalnia wód słonozelazistych.

Nowoczesna, wspaniale urządzona pływialnia solankowo-termalna.

Kapiele morskie, słoneczne, powietrzne, ćwiczenia cielesne, gry i zabawy ruchowe. Plaża 20.000 mtr².

WSKAZANIA LECZNICZE:

Gościec stawowy i mięśniowy, wadliwa przemiana materii (dna, otyłość, cukrzyca), choroby kobiece, choroby serca i naczyń, schorzenia dróg oddechowych, nosa, gardła, migdałków, krtani, dychawica oskrzelowa, rozdema płuc, zolzy, krzywica, skaza limfatyczna i wysiękowa, choroby układu nerwowego.

Sezon wiosenny od 1 maja do 15 czerwca
Sezon główny od 16 czerwca do 15 sierpnia
Sezon jesienny od 16 sierpnia do 1 listopada.

W sezonie wiosennym ceny kąpieli, kart sezonowych i pobytu znacznie niższe. Informacyj odwrotnie udziela Zakład Zdrojowy i Komisja Zdrojowa w Ciechocinku.

lg 23 492

Teatr Pacynek w ogródku Pałacu Działyńskich.

Z ramienia i z inicjatywy Wielkopolskiego Związku Teatrów Ludowych występować będzie od dnia 22 czerwca począwszy co wtorek i piątek dwukrotnie o godzinie 17 i 18 w ogródku Pałacu Działyńskich (wejście od ul. Franciszkańskiej vis a vis kościoła) autentyczny ludowy teatrzyk pacynek (marionetek na rękach).

W Poznaniu i Wielkopolsce budzi się coraz to żywsze zainteresowanie dla marionetkarstwa, dziedziny teatru dotąd niemal zupełnie u nas niewykorzystanej. Słabością naszą w tej dziedzinie jest głównie brak nieprzerwanej tradycji, która stwarza zapasy doświadczeń i rodzi arkana. Wielkopolski Związek Teatrów Ludowych zwrócił uwagę na skromny na pozór teatrzyk pacynkowy p. Juliana Sójki posiadający to, czego brak wszystkim innym naszym teatrzykom: tradycję. Przy wielkiej prostocie i naiwności zawarta jest w teatrzyku wielowiekowa mądrość marionetkarzy.

Wielkopolski Związek Teatrów Ludowych sądzi, że ujawnieniem teatrzyku do brze przysłuży się sprawie marionetkarstwa wielkopolskiego, a przede wszystkim dużą radość sprawi dzieciom małym i dużym, z którymi aktorzy teatrzyku umieją nawiązywać kontakt bardzo żywy i głośny.

W repertuarze na pierwszy ogień idą dwie złazone sztuki o typie ludowym, mianowicie: „Kasper i zaczarowana skrzynka” oraz „Jak Kasper śmierć wykiwał czyli Kasper i jego lornetka”.

Wstęp dla dzieci małych — 10 groszy, dla dzieci dużych — 20 groszy, dla grubych ryb — bez ograniczeń.

dg 23 543

Akademicki Teatr Ludowy

Powstały niedawno pierwszy w Polsce stały Akademicki Teatr Ludowy w przedwakacyjnym tournée po Polsce, wystąpi dnia 26, 27, 28 i 29. bm. w Poznaniu, w Teatrze Nowym, wystawiając arcywesołą komedię Fredry „Oj młody młody”. Przedsprzedaż biletów w cenie zł 2, — w Kolekturze Zygarłowskiego.

zg 1639

M. KRENSKI

Zakłady Przemysłowe Sp. z ogr. odp.

Zakłady przemysłowe M. Krenski istnieją na Pomorzu od 25 lat. Składową częścią ich jest pięć tartaków i stolarni w różnych miejscowościach Pomorza oraz fabryka papy i wyrobów smołowców w Bydgoszczy. Produkty tych warsztatów znajdują zbył w 8 oddziałach handlowych firmy, z których najmłodszy wiekiem jest oddział bydgoski. Placówka ta powstała przez wykupienie z rąk niemieckich poważnej nieruchomości i zakładów przemysłowych B-ci Schlieper p. zy ul. Gdańskiej nr. 140. Jest to więc zarazem pewien plus w odniemczeniu Bydgoszczy, tak jak nie bez ogólnej wartości w odżydzaniu miast Kongresówki będzie znajdujący się już w organizacji oddział handlowy firmy w trójkątnej bezpieczności w Sandomierzu, dla podjęcia walki z konkurencją żydowską.

Zaznaczyć trzeba, że Zakłady Przemysłowe M. Krenski są jedną z najpoważniejszych firm polskich na Pomorzu o silnej tendencji rozwoju, zaś fabryka papy i wyrobów smołowców w Bydgoszczy jedyną polską fabryką tego rodzaju na Pomorzu. Centrala firmy znajduje się w Gdyni przy ul. Gdańskiej 15, natomiast zasięg handlowy firmy obejmuje całe Pomorze i Poznańskie, skutecznie rywalizując z rozpowszechnionymi dotychczas wyrobami fabryk niemieckich.

dg 23 502

„BERGTRANS“

Towarzystwo Żeglugowe Spółka z ogr. odp.

Adr. telegr.: „Bergtrans“ lub „Bergenske“ **GDYNIA, Portowa 15**
tel. 39-21 (centrala)

Maklerzy linii regularnych z Gdyni i Gdańska do portów:

Norwegii, Szwecji i innych portów bałtyckich, Portugalii i Hiszpanii, Maroka i Wysp Kanaryjskich, Morza Śródziemnego, Bliskiego Wschodu i Morza Czarnego, Afryki Zachodniej i Południowej, Wybrzeża Wschodniego i Zachodniego Ameryki Południowej, Środkowej i Północnej, Zatoki Perskiej, Indyj Brytyjskich, Australii itd.

Specjalne linie owocowe z Palestyny i innych portów Bliskiego Wschodu, Włoch, Hiszpanii i Wysp Kanaryjskich.

Frachtowanie ładunków całookrętowych.

Agenci Lloyd'u i wielu innych towarzystw ubezpieczeniowych.

Ekspedycja morska i lądowa, cienie i magazynowanie.

Bunkrowanie węgla.

W Gdańsku: „BERGTRANS“ Towarzystwo Żeglugowe S. A.
Langer Markt 3 — Tel. 225-41 i 252-41

ZYCIE SOKOLE

Wśród sokolstwa w Ameryce

Uroczystości poświęcenia kamienia węgielnego pod płytalnię w Sommerville

Korespondent nasz nowojorski donosi nam:

Przeglądałem się tysiącom różnego rodzaju uroczystości polskich w Ameryce, ale przyznać muszę, że po raz pierwszy widziałem poświęcenie kamienia węgielnego w narożniku wielkiej pływalni, którą buduje Okręg I. Sokolstwa Polskiego w miejscowości zaledwie 35 km od metropolii nowojorskiej, Sommerville, New Jersey, gdzie znajduje się polanka i lotnisko okręgu.

Na oryginalną tę uroczystość przybyło około 1000 osób, które przywiozły

282 auta. Jest to pierwszy tego rodzaju basen pływakki rozmiaru 75 × 125 stop, głębokości od 4 — 9 stop, budową zajmuje się dh. Marian Kilarzki, prezes okręgowy. Około 500 osób może wygodnie znaleźć pomieszczenie w basenie i budynkach kąpielowych. Komitet Okręgowy tworzą dh. M. Kilarzki prezes, dhna Zofia Kradyna vice prezeska, dh. O. Kasparajt skarbnik i dh. Duda sekretarz.

Na uroczystości przybył Naczelnik Związku Sokolstwa dh. Gustaw Pieprzny z Pittsburga oraz wiele gości z okolicznych miejscowości.

ZNANA SÓL MORSZYŃSKA przeczyszczająca jest także w sprzedaży w paczkach na jednorazowe użycie. Cena 15 groszy. Żądać w apt. i skl. apt.

ng 44 546

Sokolstwo polskie we Francji

Złot z okazji 15-lecia Okręgu I

Z okazji 15-lecia istnienia Sokolstwa polskiego we Francji, odbył się na stadionie miejskim w Bruay en Artois Złot Okręgu I. Mimo ulewy, która poprzedziła popisy południowe, w szeregach pochodu stanęło blisko 300 Sokolów, druchen i młodzieży. Na specjalną wzmiankę zasługuje Okręg II, który mimo wielkiej odległości od Bruay, przysłał liczna drużynę ćwiczących, której przewodzili druhowie: prezes Burzyński, wiceprezes Skorupka, oraz naczelnik Dudeczak.

Najpierw przy pomniku poległych w Bruay został przez przodownika Okr. I złożony wieniec o barwach narodowych, a następnie pochód udał się na stadion z orkiestrą, 12 sztandarami, zarządami i delegacjami na czele. Przed trybuną odbyła się deflada, po czym zawodnicy ustawili się na boisku, a p. prezes Szymanowski otworzył Złot.

Po przemówieniach okolicznościowych odbyła się dekoracja zasłużonych Sokolów. Publiczności, z powodu poprzedniej ulewy nie było dużo, lecz ci, którzy przyszli na stadion, podziwiali wspaniałą sprawność naszych Sokolów, wykonujących bardzo trudne ćwiczenia. Imponowało gniazdo Barlin, w którym wszyscy ćwiczący wyglądają jak atleci.

Na program zawodów złożyły się ćwiczenia wolne i na przyrządach, piramidy, tańce, ćwiczenia młodzieży i oddziału żeńskiego, oraz zawody lekkoatletyczne, utrudnione poważnie przez rozmokły teren.

Organizacja popisów pod kierunkiem druha naczelnika Wolskiego była bardzo sprawną i dlatego całość zlotu zrobiła na widzach imponujące wrażenie, tym bar-

dziej, że pod względem liczby uczestników Złot tegoroczny był większy niż w latach poprzednich. Już na 15-tych rocznicach poszczególnych gniazd zauważyliśmy, że w przeciwieństwie do innej sportowo-wychowawczej organizacji, Sokół rozwija się bardzo pomyślnie, a Złot I jest owiany jak najlepszą myślą i wkracza z początkiem nowego 15-lecia na nową drogę rozwoju.

Kinoteatr „SŁOŃCE“ Kinoteatr

W niedzielę, dnia 20 czerwca o godzinie 3 po południu.

Specjalne popularne przedstawienie po cenach najniższych.

Najpiękniejszy film uśmiechów i łez

BOGATE BIEDACTWO

W rolach głównych:

SHIRLEY EMPLE

Michał Whalen — Gloria Stuart

Film, który zachwyci, wzruszy i oczaruje wszystkich!!!

Nadprogram: Cudowna kolorowa groteska „Mickey w Operze“

Bilety po cenach najniższych:

Cały parter 50 gr Cały balkon 75 gr
są do nabycia wcześniej od piątku
przy kasie III kinoteatru „Słońce“.

zg 1635/6

Kolonia sportowo-wypoczynkowa

W okresie od 1. 7. do 31. 8. 1937 r. prowadzona jest przez Bratnią Pomoc Studentów U. J. w Krakowie kolonia sportowo-wypoczynkowa w Pławnej.

Położenie Kolonii na Podkarpaciu, nowoczesne urządzenia budynku i terenów sportowych, instruktor sportowy, zapewniają korzystne dla zdrowia wakacje dla wszystkich studentów wyższych uczelni w Polsce.

Studentów przyjmuje się na lipiec, studentki na sierpień. — Oplata dzienna za pobyt z 5-krotnym posiłkiem wynosi zł 2,50.

Bliższe informacje i zgłoszenia w Bratniej Pomocy Stud. U. J. w Krakowie, ul. Jabłonowskich 10/12, tel. 105-57. Termin zgłoszeń do dnia 26. 6. 1937 r.

Budowniczy ma głos

Zmiana granic województwa, wśród wielu innych spraw i różnic ustawowych, wysuwa również zagadnienie ustawy budowlanej z 1928 r., obowiązującej już na terenach b. zaborów austriackiego i rosyjskiego, a mającej wejść w życie w wojew. pomorskim i poznańskim w 1938 r., zaś na Górnym Śląsku w pięć lat później. Dotyczy ona uprawnień na prowadzenie budowl. W ogólnym ujęciu polega ona na tym, że aby mieć prawo prowadzenia budowl. w całym kraju bez żadnych ograniczeń, muszą abiturienti wyższych uczelni budowlanych odbyć trzyletnią praktykę i złożyć egzamin państwowy, zaś abiturienti średnich szkół budowlanych muszą przejść sześciolletnią praktykę i egzamin państwowy przy Min. przem. i handlu. Jest to więc zupełnie słuszne dążenie, aby przyszłości prowadzący budowl. miał odpowiedni cenzus zawodowy i doświadczenie praktyczne. Położyłoby to może kres tak ciągliwym niestety wypadkom i katastrofom budowlanym, aczkolwiek nie wyłączone są i przy tym systemie mistyfikacje, że patronować będzie budowl. koncesjonowany budowniczy, a w rzeczywistości stać będzie z nim tandeciarz przedsiębiorca. Zwalazcza nasi żydzi potrafią każde prawo obejść lub nagiąć do swoich celów.

Powyższa ustawa, mająca wejść w życie w marcu 1938 r. w Dzielnicy Zachodniej, poważnie jednak zagraża tym budowniczym, którzy nie mogą wykazać się wszystkimi wyżej zaznaczonymi cenzusami nowej ustawy. mają jednak za sobą i naukową podstawę i długoletnią praktykę budowlaną, co jest bodaj rzeczą najważniejszą i według dotychczasowych obowiązujących ustaw pruskich mogli bez żadnych ograniczeń prowadzić budowl. Nie jeden z nich może pochłubić się wykonaniem najpiękniejszych i solidnych gmachów, gdy odwrotnie często się zdarza, że ci nowo-dyplomowani potrafią postawić skandaliczne budowl. z zapoznaniem elementarnych zasad konstrukcji architektonicznej, jak to mamy przykłady z początkiem i innymi gmachami w Gdyni.

Czy można pierwsi zszkażyć na zagładę życiową, a drugim pozwolić bezkarnie grasować?

Czy może jakiegokolwiek prawo obowiązywać wstecz?

Tu nie może być dwóch zdań. Nikt nie pótępia dążeń do postępu, ale te dążenia muszą być życiowo przemyślane i nie mogą krzywdzić zasłużonych i wartościowych obywateli. Nie mogą odbierać praw nabytych, tym bardziej że w dziedzinie budowlanej nie mamy za dużo zawodowych specjalistów, a budowniczych tutejszych tradycyjnie niemal cechuje opinia dzielnych i solidnych specjalistów budowlanych, co stwierdza słusznie twórca ustawy z 1928 r.

Aczkolwiek ustawa z 1928 r. ma do siebie szereg późniejszych nowel, to jednak i w innych szczegółach poza już powyżej poruszoną nie rozwiązuje ona całości zagadnień. Taka naprzekład Izba Rzemieślnicza wysuwa pod a'resem Izb Ustawodawczych żądania, aby tak zwany majstrom cechowym przysługiwało wyłączne prawo budowania. Jeśli weźmiemy pod uwagę, że w dzisiejszych konstrukcjach budowlanych żelazo-beton odgrywa dominującą rolę a jest on stosunkowo niedawno w użyciu i nie powszechnie znany, to taki monopolistyczny rygor byłby za daleko posuniętym.

Według zasad nowej ustawy w miastach wielkich prawo budowy przysługuje tylko budowniczym z wyższym wykształceniem. Rygor ten w miastach szybko rosnących może odebrać prawo budowy tym osobom, które do wczoraj z prawa takiego korzystały, zaś w miastach już uznanych za wielkie powoduje niemoralne stosunki, że za pewne quantum oficjalnie figuruje kto inny, a faktycznie prowadzi robotę kto inny. Tak jak w Matuszew Rosji było swego czasu z geometrami przysięgłymi i mierniczymi prywatnymi nie mającymi tej etykiety.

Czego natomiast odczuwa się wielki brak, to doświadczonej urbanistów. Wobec rozrastania się naszych miast, w tempie nieraz bardzo szybkim, zachodzą takie dziwolażi, że plany regulacyjne, z zasady dość kosztowne, zmienia się kilkakrotnie. (Naprzekład Gdynia). Miasta rozbudowują się bezplanowo, chaotycznie. I w tym kierunku należałoby wysunąć zawczasu odpowiednią akcję. Znalazłoby przy niej pracę wielu, dziś prawie bezrobotnych inżynierów i architektów.

Arch. F. W.

dg 23 502

korespondencja

z czytelnikami

K. Sz. „Rotary-Club“ w Warszawie istnieje. Ciekawych szczegółów dowie się Pan z broszury „Rotary-Club“ wydanej przez Księgarnię Katolicką w Katowicach. (K)

P. K-ski. Znaczą Stradivariusów jest w Poznaniu p. Niewczyk, ul. Pierackiego 11. — Artykuł w „Dziale Kultury i Sztuki“ pojawi się w swoim czasie. — „Sie“ pisze się mata litera, jedynie w przytoczonym zwrocie należy „Mu“ pisać duża. (K)

„Po przyjeździe do Krynicy Z miejsca jedź do SOKOLICY“

dg 23 325/6

Przedsiębiorstwa miejskie w Bydgoszczy

Podstawą budżetu m. Bydgoszczy są jej przedsiębiorstwa komunalne, jak elektrownia, gazownia, rzeźnia, kanalizacja i wodociągi, tramwaje, hale i targowiska, tabor miejski i tor dojazdowy i inne pomniejsze. Bydgoszcz, trzecie co do obszaru, a siódme liczebnością mieszkańców miasto Rzeczypospolitej, słusznie chlubić się może inercją sił żywotnych, pozwalających jej na stały rozwój gospodarczy pomimo niesprzyjających warunków ogólnych i pewnego upośledzenia administracyjnego. Gmina m. Bydgoszczy uchodzi za jedną z bogatszych w kraju, o majątku wartości kilkudziesięciu milionów złotych, do którego doszła przewidująca i spokojna gospodarka. Nie sposób jest opisać wszystkich poszczególnych komórek tej wielkiej maszyny. Zanotujemy główniejsze.

Gazownia. Przejęta z rąk okupantów niemieckich przedstawiała typ przedsiębiorstwa przestarzałej konstrukcji, mocno podniszczonego, tym samym o słabej dochodowości. Zapobiegliwa gospodarka obecnej Dyrekcji dokonała istotnej metamorfozy. Przebudowano dwa piece komorowe, a trzeci jest w budowie. Zbudowano nową benzolownię i dystylarnię smoly. Przy budowie pieców zastosowano ulepszony system janański, pozwalający na korzystniejszą wydajność gazu, co poza gazownią łożką ma tylko Bydgoszcz. Rozwinięto sieć gazową do 97 km długości. Zwiększono oświetlenie miasta do 1779 latarni ulicznych o nateżeniu 568 tys. świec. Zwiększono produkcję do blisko 6 milionów metrów sześć, gazu i odpowiedniej ilości koksu, smoly, benzolu, wodę amoniakalną itd. Podniesiono dochodowość gazowni do ok. 600 tys. złotych rocznie, z których około 25% zużywa się na dalsze inwestycje w kierunku zgazyfikowania nowopowstających dzielnic miasta (Bocianowo, Bielawy), a również przygotowania gazu dla celów przemysłowych, z czego już obecnie korzystają w szerokim zakresie Fabryka Bacon Export Gniezno, F-ka chleba szwedzkiego, F-ka puszek blaszanych, a również wykończony nowy Szpital Miejski.

I to byłaby jedna strona działalności bydgoskiej gazowni stroną materialną. Jest jednak i druga jeszcze strona, nie mniej godna zaznaczenia. Bydgoska gazownia w łączności z Państw. Szkołą Przemysłową jest ośrodkiem naukowym, z którego corocznie wychodzi spora ilość techników gazowników, zajmujących już dzisiaj kierownicze stanowiska w szeregu miast pomorskich, jak Toruń, Chełmno, Chełmża, Tuchola i inne. Przy gazowni bydgoskiej istnieje laboratorium, w którym odbywają się doświadczenia i przechodzą praktykę elwii wspomnianej szkoły. Przy gazowni urządzano są stałe kursy i prelekcje o zużyciu gazu. Dyrektor bydgoskiej gazowni inż. Klimczak jest prezesem Zrzeszenia gazowników, wodociągowców i techników na całą Polskę, a zarazem członkiem Polskiego Komitetu energetycznego. W ten sposób gazownia bydgoska ma możliwość emanacji wiedzy gazowniczej na całe Pomorze i poza jego granice. Pewnym momentem tych prac będzie zjazd gazowników w Grudziądzu w dn. 21—23 czerwca z udziałem najwybitniejszych osobistości administracyjnych i wojskowych.

Elektrownia. Do roku 1929 Bydgoszcz rozporządzała starą elektrownią, zbudowaną w 1896 roku i zupełnie już nie odpowiadającą potrzebom wzrastającego miasta. Nowa elektrownia na prąd zmienny, to owoc dużego finansowego wysiłku, który jednak w zupełności odpowiadają celowi. Nowa elektrownia o dwóch pokaznych agregatach turbinowych i zapasowym Dieslu, nie tylko amortyzuje się, lecz przynosi poważne dochody budżetowi miasta i przyczynia się do gospodarczego rozwoju samego miasta i niewątpliwie coraz szerszej okolicy. Przekonywująca wymowa mają tu cyfry. Gdy już po uruchomieniu nowej elektrowni produkcja łączna obydwoh elektrowni wyniosła 7.472 tys. KWH, to obecnie dobiega 13.000 tys. KWH. Sieć z 156 km wzrosła do 284 km, ilość stacji transform. z 2 na 39, ilość odbiorców z 6831 na 17.945. Znamienne przy tym rzeczą jest wzrost zapotrzebowania na prąd dla celów przemysłowych z 2500 tys. KWH na 5006 tys. KWH, co jednocześnie stwierdza rozwój przemysłu bydgoskiego i podniesienie się standardu rzemiosła bydgoskiego.

Ten rozwój postępuje szybkim krokiem na-

przód. Stosownie do zawartej przez miasto umowy z Wydziałem Powiatowym elektrownia bydgoska przystąpiła do elektryfikacji powiatu bydgoskiego. Jako pierwszy etap prac doprowadzono sieć niskiego napięcia do Solca n/Wiśła, następnym etapem będzie linia Bydgoszcz — Makowarsko — Koronowo. Dochodowość elektrowni bydgoskiej, obsługującej zarazem tramwaje miejskie, wyraża się cyfrą około 2 mil. zł rocznie już obecnie i ma wszelkie dane zwiększenia się. Kierownictwo elektrowni bydgoskich spoczywa w rękach inż. Tymowskiego, wiceprezesa „SEP“u“,
ng 45 622

Agentury własne „Kuriera Poznańskiego“ na Pomorzu

- Brodnica** — Józef Bułka, Księgarnia
- Chełmno** — B. Mądzielewski, ul. Marsz. Focha 33
- Chełmża** — Feliks Szulc, ul. Chełmińska 10
- Chojnice** — Edward Krawczykiewicz, Światopelka 7
- Czersk** — Bernard Grzeca, ul. Podleśna 16
- Działdowo** — P. Głowacki, ul. Piłsudskiego
- Gdynia** — ul. Szkolna 8, tel. 38-12
- Gniezno** — Wojciech Galon, Dolny Podmur 12
- Grudziądz** — ul. Groblowa 5, tel. 20-19
- Hel** — Maria Rybakowa, „Kujawianka“, ul. Kuracyjna 6
- Lubawa** — L. Szulc, Rynek 9
- Lasin** — Władysław Pieńczak, ul. Kwiatowa 1
- Kartuzy** — L. Lange, kiosk przy dworcu
- Kościerzyna** — Tomasz Rogala
- Nowe n. W.** — W. Kowalski, ul. Gdańska 7
- Nowemiasto n/Drwęcą** — Księgarnia „Drwęca“
- Pelplin** — Stanisław Nadolny, Pierackiego, Kiosk
- Puck** — Rynek 16
- Podgórz k. Torunia** — Józef Wojtaszek, Pułackiego 30
- Sępólno** — Leon Nierebiński, ul. Sienkiewicza 1
- Skarszewy** — J. Świeczkowska, św. Jana 19
- Starogard** — Leokadia Affelt, Halle-ra 15
- Świecie n. W.** — Teofil Herzke, Słowackiego 10
- Tczew** — Ignacy Nowaczyk, Dworcowa, Kiosk
- Toruń** — Biuro Dzienników „Kopernik“, ul. Szeroka 43
- Wąbrzeźno** — Wojtecka, Księgarnia i skład papieru
- Więcbork** — Józef Korpala, Hallera 4
- Wrocław** — ul. Kościuszki 5.

Agentury powyższe przyjmują zamówienia na prenumeratę „Kuriera Poznańskiego“ po cenie oryginalnej; prenumerata miesięczna (dwa wydania dziennie) kosztuje 3,20 zł z odbiorem, a 3,70 z odnosem do domu.

Pieniądz

jest wszystkim
a zdobędziesz go
przez szczęśliwy
los zakupiony

w kolekturze C. Jerzykiewicza, Poznań, Pocztowa 30

dg 23 487/8

„FEMA“

Fabryka wyrobów metalowych Sp. Akc.
w Bydgoszczy.

Typowym przykładem wzorowej pracy, tak znamienne wyróżniającej Dzielnicę Zachodnią od innych dzielnic naszego kraju, jest fabryka wyrobów metalowych „FEMA“ w Bydgoszczy, gdzie spotykamy się ze wszystkimi czynnikami niezbędnymi do zapewnienia przedsiębiorstwu pomyslności i trwałej egzystencji. A więc: znajomość rzeczy, solidność prowadzenia, wytrwałość i systematyczna praca, nieustanny wysiłek do dalszego postępu. Tymi zasadami kierował się zawsze założyciel fabryki sp. Julian Sokołowski, te wzorowania przyswiciającą obecnym jej kierownikom pp. Kazimierzowi i Edmundowi Sokołowskiemu, synom założyciela firmy. To też zrozumiałe, że w tym duchu prowadzona fabryka rozwija się z roku na rok, dając pracę coraz większej ilości pracowników i dostarczając krajowi wyrobów przemysłu metalowego, jakie do niedawna tylko pod marką zagraniczną można było spotkać po wysokich cenach w handlu. Dzisiaj wyroby fabryki „FEMA“ w Bydgoszczy obsługują dosłownie całą Polskę, do czego pomocą są konsygnacyjne składy i przedstawicielstwa firmy w Warszawie, Łodzi, Krakowie, Lwowie, Będzinie i in. Zasięg fabryki obejmuje również Gdańsk i niezawodnie ma wszelkie dane do ekspansji eksportowej, gdyby nie trudności finansowo-celne, których władze centralne nie rozumieją, czy nie doceniają potrzeby zorganizowania dla szeregu gałęzi naszego przemysłu.

Przechodząc z kolei rzeczy do scharakteryzowania działalności fabryki „FEMA“ w Bydgoszczy, zaznaczamy, że specjalnością jej są zamki meblowe, wyrabiane w tysiącach gatunków i odmian. W dziale tym zastosowane są najnowsze zdobycze techniki i pomysłów, zastrzeżonych patentami. Również bardzo urozmaicony jest dział zabezpieczeń zamkowych. Jednym z nich jest: „zamek FEMA 33“ przed którym kapitułują wytrychy i spryt włamywaczy. Zamek ten jest chlubą polskiej wytwórczości w tym kierunku. Zastępuje on w zupełności zagraniczne wyroby, stosowane dotychczas przy obronie mienia przed rabusiami.

Z innych działów fabrykacji „FEMA“ jest: pierwszy polski automat-samozamykacz „FEMA“, wyrabiany w kilku wielkościach, zależnie od ciężkości drzwi, które ma zamykać. Za sprawność funkcjonowania fabryka przyjmuje na siebie gwarancję.

Tych artykułów produkcji fabryki „FEMA“ jest cały szereg. Wspomnieliśmy o dwóch z ostatniej doby w tej myśli, że wiadomość ta zainteresuje niewątpliwie szersze grono czytelników „Kuriera Poznańskiego“.

zg 23 499

Za ogłoszenia i reklamy odpowiada administracja w osobie Antoniego Leśniewicza w Poznaniu.

Orzecznictwo sądów polskich

Prasa może omawiać zdarzenia badane przez prokuratora

W myśl art. 255 § 1 kodeksu karnego ulega karze aresztu do lat 2 i grzywny kto pomawia inną osobę, instytucję, lub zrzeszenie o takie postępowanie, które mogą poniżyć je w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności. W myśl art. 255 § 2 nie ma przestępstwa jeśli zarzut był prawdziwy; lecz jeżeli zarzut uczyniony był publicznie, to dowód prawdy przeprowadzić wolno tylko wówczas, gdy sprawa działała w obronie uzasadnionego interesu publicznego lub prywatnego, własnego lub cudzego, a nadto dowód nie dotyczy okoliczności życia prywatnego lub rodzinnego.

W miejscowości X. gajowy postrzelił człowieka. Pewien dziennik zajął się omówieniem tej sprawy. Przełożony owego gajowego czując się dotknięty artykułem dziennika omawiającym tę sprawę wniósł przeciw redaktorowi odpowiedzialnemu dziennika skargę o zniesławienie. Gdy redaktor odpowiedzialny dziennika chciał przeprowadzić dowód okoliczności opisanych w artykule, Sąd nie dopuścił dowodu prawdy przyjmując, że „oskarżony jako redaktor odpowiedzialny dziennika nie miał uzasadnionego interesu w omawianiu publicznie zajścia, którego następstwem była śmierć człowieka, wobec wdrożenia dochodzenia przez Prokuratora“.

Zasadzony redaktor odwołał się w trybie kasacji do Sądu Najwyższego, który wyrokiem z 10 grudnia 1936 r. (3 k. 1607/36) uchylił wyrok skazujący z następującym uzasadnieniem:

„Pojęcie interesu streszcza się w wartości, jaką ktoś przypisuje pewnemu zdarzeniu lub stanowi faktycznemu, który chce spowodować. Jako wyraz Sądu wartościującego należy do afery życia wewnętrznego i tak pojęty interes uchyla się z pod oceny prawnej. Ocenie tej ulegać może jedynie samo zdarzenie, które się chce wywołać lub stan faktyczny, który się chce spowodować, a za tym cel działalności. Uzasadniony interes jest to więc cel, którego osiągnięcie nie stoi w sprzeczności z prawem ani z dobrymi obyczajami i obrona takiego interesu będzie uzasadniona. Chęć szkodenia komuś ni- jest nigdy uzasadnionym interesem i nie ma nikt uzasadnionego interesu we wkroczeniu w sferę życia prywatnego, co wynika z art. 255 § 2 kod. kar.“

„Nie każdy jednak cel przez prawo niezabroniony i zgodny z dobrymi obyczajami uzasadnia wkroczenie w sferę chronionej przez prawo czci ludzkiej, lecz jedynie tylko wtedy, gdy obmowa przedstawi się jako w danych okolicznościach wskazany środek obrony uzasadnionego interesu publicznego lub prywatnego. Uzasadniony za tym interes w rozumieniu art. 255 § 2 K. K., jest to cel nie sprzeczny z prawem i dobrymi obyczajami, który osiągnięty być może przez naruszenie cudzej czci w sposób w danych okolicznościach wskazany. Zarzut podniesiony publicznie w obronie tak zrozumianego interesu publicznego lub prywatnego jest bezkarny, jeśli jest prawdziwy, a nie dotyczy życia prywatnego.“

„Sąd nie ustalił, jaki cel kierował oskarżonych, gdy dopuścił w dzienniku do umieszczenia przeciw pokrzywdzonemu zarzutów, mogących poniżyć go w opinii publicznej. Zapatrywanie Sądu, że wdrożenie przez Prokuratora dochodzenia w sprawie poruszonej w dzienniku pozbawiło oskarżonego prawa naświetlania go w dzienniku mimo rozgłosu faktu postrzelenia człowieka przez gajowego, nie jest oparte ani na prawie ani nie wykazuje kolizji poruszenia tego zdarzenia z dobrymi obyczajami, niesłusznie zatem wyklucza istnienie uzasadnionego interesu prywatnego lub uzasadnienia prawa dochodzenia prawdziwości podniesionych zarzutów.“

„Zauważyć należy, że dzienniki mogą, o ile tym nie naruszają zakazów prawnych, i nie obrażają dobrych obyczajów, omawiać zdarzenia przez prokuratora, czy Sądy i dzać się to może w obronie interesu publicznego, dl: którego strzeżenia w istocie rzeczy istnieją i działają“ (k)

Kilka milionów złotych wypłaciłem dotychczas swoim klientom tytułem wygranych.

LOSY I klasy są do nabycia w mojej kolekturze
Ciągnienie już 22 czerwca

ng 45 667/8

Stefan Centowski Poznań
plac Wolności 10

Dnia 17 czerwca o godz. 5.40, zasnął w Bogu, namaszczonej olejami, mój najdroższy i nigdy niezapomniany mąż i ojciec, brat, szwagier i wujek, ś. p.

Leon Piotr Neja

przeżywszy lat 47. Pogrzeb odbędzie się w niedzielę, dnia 20. bm. o godz. 16 z kaplicy cmentarnej OO. Zmarłych wstańców.

W ciężkim smutku i żalu pograżeni
żona, syn i rodzina.
zg 27 264/5

Poznań, dnia 18 czerwca 1937.

Dnia 17 czerwca 1937 r. zmarł ś. p.

dr med. Walenty Machowski

członek Stowarzyszenia Lekarzy Kolejowych
W Zmarłym straciliśmy zacnego kolegę, światłego doradcę i nieustraszonego obrońcę stanu lekarskiego.

Stowarzyszenie Lekarzy Kolejowych
Rzeczypospolitej Polskiej
Okręg Poznański
dg 23542

Przewielebnemu Duchowieństwu a w szczególności Ks. Proboszczowi Reszelskiemu, W. P. Kolegom Nauczycielom oraz wszystkim Krewnym i Znajomym za szczere dowody współczucia i udział w pogrzebie naszego najdroższego męża i ojca, ś. p.

Kazimierza Wołyńskiego

składamy najserdeczniejsze

Bóg zapłać

żona z dziećmi

zg 27 271

Egzamin wstępny

do Liceum Technicznego: a) budowlanego
b) drogowego
c) wodno-melioracyjnego

do Liceum Technicznego: a) budowlanego
odbędzie się w Państwowej Szkole Budownictwa i Mierniczo-Melioracyjnej w Poznaniu, ul. Łakowa 11 w dniach 1-go do 4-go września br.

Podania z dołączeniem metryki urodzenia, świadectwa szkolnego, świadectwa lekarskiego, życiorysu i jednej fotografii należy wnieść do Dyrekcji szkoły do dnia 5-go lipca 1937 r.
dg 23 536/7

Dyrektor.

Lekarz-dentysta

potrzebny od 1 sierpnia br. do prowadzenia praktyki prywatnej i kasowej do dużego miasta Województwa Śląskiego. Warunki według umowy. Oferty prosię kierować najpóźniej do 15 lipca do administracji Kuriera Poznańskiego w Poznaniu zg 27 252.

Pamiętaj

w podróży
na
wycieczkach
czekolada wzmacnia
cukierki orzeźwiają

najlepszej jakości
tanio poleca

Waleria PATYK

Al. Marcinkowskiego 6
ulica 27-go Grudnia 3

Tapety Ceraty

gładkie, adamaszkowe
meblowe, wózkowe, obrusy

Dywany

Chodniki, Dywaniki
z linoleum, bouclé,
ceratowe i pluszowe

Linoleum
podłogowe i stołowe

Kokosowe
chodniki i wycieraczki

Zb. Waligórski

Poznań Bydgoszcz
Pocztowa 31 Gdańska 12
Przyjmuję się asygnaty „Kredyt“

Pg 27 818-20 76

Odlewy

mosiężne, spiżowe, aluminiowe —
armatury poleca korzystnie Fabryka Arma, właściciel Zygwicz
Poznań, Dąbrowskiego 81
zd 18 662

W granicach Wielkiego Pomorza

rozwinie się życie gospodarcze silnie i krzepnąć będą podwaliny dobrobytu.

Obowiązkiem każdego Pomorzana jest wyteńczyć wszystkie siły dla realizacji tego celu.

W dziale ubezpieczeń od ognia, gradobicia, kradzieży, odpowiedzialności prawnej i na życie

spełnią swe zadanie:

Zakład Ubezpieczeń Wzajemnych i Zakład Ubezpieczeń na Życie

w Poznaniu

ODDZIAŁY: Gdynia, Toruń, Poznań, Bydgoszcz, Ostrów, Katowice.

n 45 731

Polska Hurtownia Blachy Szesz i Ska

w Poznaniu, Al. M. Piłsudskiego 15, Składnica przy ul. Towarowej 15

Telefon 55-46
(Biuro)

poleca po cenach konkurencyjnych:

Telefon 33-76
(Składnica)

Blachę cynkową
„ ocynkowaną
„ żelazną
„ białą
„ miedzianą
„ mosiężną
„ ołowianą
„ aluminiową

Bednarke ocynkowaną
„ żelazną
Cynę 99% w blokach i prętach
„ 40%
„ 33%

Ołów hutniczy
Antymon
Wanny kąpielowe
Piecze kąpielowe
Kłozety fajansowe i żeliwne
Umywalki fajansowe i żeliwne
Zlewy kuchenne
Rury zlewowe
„ ocynkowane
„ czarne
„ ołowiane
Armatura do wody i gazu

dg 23 522

Wspaniałe zwycięstwo samochodów D. K. W.

Koncernu Auto - Union

w międzynarodowym raidzie Automobilklubu Polski z udziałem światowych kierowców i wozów z dużym litrażem

Samochody D. K. W.

absolutnie seryjne specjalnie nie przygotowane do raidu prowadzone przez polskich kierowców — sportowców jadąc na olejach Shell dorównały wozom wielkiej klasy,

przebywając całą trasę bez jednego punktu karnego i zakwalifikowały się jako jedyne wozy małowitrażowe odpowiadające polskim warunkom drogowym. Samochody D. K. W. uzyskały w swej kategorii 1, 3 i 4 miejsce

GENERALNA REPREZENTACJA KONCERNU

St. Sierszyński Sp. z o. o.

Poznań, Plac Wolności 11 Tel. 13-41

Stacja obsługi Śniadeckich 12 Tel. 13-44

Bydgoszcz: W. Jahr, Gdańska 41

Pg 28 408-21 92

KTOZ INNY POTRAFI ODGADNĄĆ TWĄ PRZYSZŁOŚĆ?

tylko najsłynniejszy Jasnovidz - Grafolog WOMOUTH Mistrz Międzynarodowego Instytutu Wiedzy Tajemnej

uznany jako wszechświatowy fenomen dysponujący mocą sugestii i magnetyzmu oraz jasnowidzenia na odległość. Przy pomocy słynnego i jedyne na kuli ziemskiej Medium „TAMAHRY” które posiada nadprzyrodzony dar promieniowania i wysyłania fluidu astralnego. W transie jasnowidzi bez różnicy oddalenia, za pomocą kontaktu pisma i kilka włosów danej osoby. Odkrywa wszelkie tajemnice życiowe każdego, odgaduje przeszłość, teraźniejszość i przyszłość, opracowuje horoskopy i analizy grafologiczne. Daje możliwość zdobycia miłości pożądaną osobą, rady i wskazówki, odzwyczajają od wszelkich nałogów

Odnajduje zaginione osoby Medium „TAMAHRA” jest nieomylny. Zestawia w transie szczęśliwe i pewne, większej wygrane Nr. losów wskaże gdzie takowe można nabyć. Napisz natychmiast do mnie podaj pytania, stan datę urodzenia, załącz kilka włosów i 1.- zł znaczek poczt. na koszty przesyłki, a otrzymasz w przeciągu 4-ch dni odemnie dokładne przepowiednie-horoskop, który wprawi Cię w podziw i zachwyty.

Medium „TAMAHRA” wybierze dla Ciebie w transie szczęśliwy Nr. losu który pod gwarancją będzie wygrany. Otrzymasz odemnie prawdziwy klucz nowego życia, który przyczyni się do poprawy Twojego bytu materialnego i zadowolenia duchowego. Wiele wielkich wygranych, to owoc mej pracy dlatego też każdy zwracający się do mnie dziękuję. Pisz jeszcze dziś do mnie, na adres: JASNOWIDZ WOMOUTH, Kraków, Lenartowicza 11 m. 6. Bezpłatnych horoskopów nie wysyłam.

dg 44 619 20

dg 22 339

Fabryka Farb

drukarskich, litograficznych oraz barwników anilinowych do tej produkcji i do lakierów, dobrze wprowadzona, odpowiednia płacówka dla energicznych do **sprzedania**. Oferty pod „Farby” do Tow. Rekl. Międzynarodowej, Warszawa, Marszałkowska 124. Tg 21018

W celu rozszerzenia przedsiębiorstwa perfumeryjno-drogerijnego w Gdyni przyjmę

wspólnika

z kapitałem powyżej 14 tys. Rzuty panowie lub pan którym zależy na poważnym przedsiębiorstwie i miłej współpracy zechcą oferty skierować do Kuriera Poznańskiego pod nr 45715

Pg 28 419-71.111/3

RYW. DOKSZTAŁCAJĄCE KURSY

„WIEDZA”

Kraków, ulica Pierackiego 14

przygotowujące na lekcjach zbiorowych w Krakowie, oraz w drodze korespondencji, za pomocą zupełnie nowo opracowanych skryptów, programów i miesięcznych tematów; przyjmują wpisy na nowy rok szk. 1937/38 na:

- 1) Kurs maturalny gimnazjum starego typu.
- 2) Kurs średni do egz. z 4-ch kl. gimn. nowego ustroju.
- 3) Kurs niższy z zakresu I. i II. kl. gimn. nowego ustroju.
- 4) Kurs 7-mio kl. szkoły powszechnej. Pg 27 864-70.67 8

UWAGA! Uczniowie kursów korespond. otrzymują co miesiąc, prócz całkowitego materiału naukowego, tematy z 6-ciu głównych przedmiotów do opracowania. Ponadto obowiązkowe egzaminy kolokwialne: badają 3 razy w roku szk., postępy uczniów. Wykładają najwybitniejsze siły fachowe.

ORIENT HENNA SZAMPON

farbuje, zmienia włosy we wszystkich odcieniach przez zwykłe mycie. FR. BOGACZ - BYDGOSZCZ, Dworcowa 14 WSZĘDZIE DO NABYCIA

Pg 25 645/6-13.051

8-mio pokojowe mieszkanie

słoneczne w pobliżu placu Wolności komfortowo urządzone do wydzierżawienia od 1. 7. lub później. Oferty Kurier Poznański pod zg 27 275

KURSY SAMOCHODOWE FR. JURKOWSKI POZNAŃ DĄBROWSKIEGO 79 TEL 78-80

Okucia budowlane — Narzędzia — Kosiarki ręczne — Lodowne — Maszyny do lodów Aparaty „Weck“ do zapraw — Słoje do konserw — Weże ogrodnicze — Polewaczki Rozpylacze do kwiatów — Kosy — Sierpy Toczaki do żniwiarek

poleca w wielkim wyborze i po niskich cenach

Jan Deierling i Ska

Poznań n 45 746 ul. Szkolna 3 — telefon 35-18 i 35-43

WYJĄTKOWA OFERTA!

Koniak oryginalny francuski	0.7 l	zł 22,—
„Lan Grande Marque”	0.5 l	zł 16,—
Oporto oryginalne stare	0.7 l	zł 14,—
Szampań „H. Abelé”	1.1 l	zł 19.60
w skrzynkach po 12 but.	1.2 l	zł 11.80
Orygin. śliwowiec węgierski	0.75 l	zł 28,—

W FUKIER, skład win, Warszawa, Stare Miasto 27. Prosimy zadać specjalnych ofert na stare wina i miody. Cenami znacznie niższymi! Pg 28 111 62 425

Dwutygodnik Powstaniec w e kopski

Numer 12 zawiera następujące artykuły: 1) Pielgrzymka powstańców na Kongres. 2) Cały świat katolicki patrzy na Poznań. 3) Dzień „czwartaków”: Naród z wojskiem, wojsko z narodem. 4) Nowy „Kulturkampf” walka hitlerowców z kościołem. 5) Nieuczciwa gra. 6) Dwadzieścia bojowych sztandarów żegnało organizatora i dowódcę powstania. 7) Co nas łączy ze starymi organizacjami powstańcami? 8) Uchwały Senatu w sprawach niepodległościowych. Komunikaty. Ruch w towarzystwach P. W. z 1643/4. Administracja i ekspedycja: Wolnica 1. Egzemplar: 20 gr., miesięcznie 40 gr.

Prywatne Seminarium Nauczycielek Gospodarstwa SS. Urszulanek S. J. K.

podaje do wiadomości, że tak jak w latach ubiegłych przyjmuje zapisy na nowy rok szkolny 1937/38 Seminarium posiada wszystkie uprawnienia szkół państwowych tego typu. Wszelkich informacji udziela kancelaria SS. Urszulanek S. J. K. Pniewy (pozn.) Telefon 20 dg 23479 Telefon 20

..... Twój sklep
 Ubezpiecz się
 od kradzieży z włamaniem.

odwiedzą jutro!

jeszcze dzisiaj

POZNAŃSKO WARSZAWSKIE TOWARZYSTWO UBEZPIECZEŃ

ODDZIAŁY:

w Poznaniu
 ul. Kantaka 2-4
 tel. 21-79, 24-16,
 33-22, 33-23

Katowicach
 3-go Maja 13
 tel. 303-17

Grudziądzu
 3-go Maja 22
 tel. 18-56

Warszawie
 Czackiego 2
 tel. 241-40, 250-82,
 502-82

Łodzi
 Piotrkowska 85
 tel. 106-48, 106-68,
 127-80

Wilnie
 Mickiewicza 7
 tel. 825

Lwowie
 Akademicka 4
 tel. 209-42

Krakowie
 Floriańska 51
 tel. 133-43

SPÓLKA AKCYJNA W POZNANIU

Reprezentacja w Gdyni, ul. Eugeniusza Kwiatkowskiego 9, tel. 11-65
 Reprezentacje i agencje we wszystkich większych miastach Polski.

Pg 28 416-23,233

Wysokowartościowe mydła i proszki do prania

BLASK

zdoływają coraz większą
 popularność i uznanie

Gdy mowa o **BLASKU**, wiadomo, że mowa o wyrobach
POLSKIEGO KAPITAŁU
POLSKIEGO FACHOWCA
POLSKIEGO ROBOTNIKA

Chemiczna fabryka Jan Kajewski dawn. „Blask”, Poznań-Starołęka

ng 45 611

Papiery

Przybory biurowe

Galanteria piśmienna

Drukarnia

ADAM TOMASZEWSKI

Gdynia, telefon 10-55

Świętojańska 47

10 Lutego dom B. G. K.

Przedstawicielstwo wyrobów
 fabryk Edwarda Kręglewskiego
 w Poznaniu

dg 23496

DOM SPEDYCYJNY „RAWA“

właśc. WŁADYSŁAW I TEODOR SZMAŃDA

konc. agencji celni

ng 45 613

EKSPEDYCJA LĄDOWA

TRANSPORTY MORSKIE

BYDGOSZCZ

GDYNIA

ul. Śniadeckich 37, telefon 31-21

ul. Starowiejska 21, telefon 14-85

Na sezon-wiosenno-latowy

polecaszczególnie pp. mistrzom krawieckim

podszewki i wszelkie
 przybory krawieckie

Specjalny skład podszewek
 i przyborów krawieckich

JAN A. DRAŻKOWSKI

BYDGOSZCZ, ul. Dworcowa 7, I p.

Zał. 1932 r. HURT. Telefon 20-80. Zał. 1932 r. Firma Chrześcijańska DETAL.

Figury
 Plaskorzeźby
 Boże Męki
 Ornamenta
 architektoniczne

oraz wszelkie
 roboty terracowe

BYDGOSZCZ

ul. Dworcowa 94
 Tel. 22-36 ng 45 620

TECHNOMETAL

J. Knote i M. Kokczyński
 SKŁAD METALI I ARTYKUŁÓW TECHNICZNYCH
 ul. Dworcowa 47 BYDGOSZCZ Telefon 28-83
 poleca: blachy, pręty, druty, rury mosiężne,
 miedziane, aluminiowe, blachy cynkowe i białe
 oraz wszelkie artykuły techniczne. ng 45 618

Niezawodne
 motorki
 do kajaków
 „Königa“
 oraz wszelkie
 artykuły dla
 sportu wodne-
 go poleca
A. Florek
 Bydgoszcz
 Jezuicka 2.

Heblarka-Wyrówniarka
 Heblarka-dykta
 Piła taśmowa
 Piła tarczowa
 Piła wahadłowa
 Wiertarka
 Maszyna do ostrzenia pił
 i kół gryzarka
 Szlifierka taśmowa
 Uniw.tokarka do piastów
 i kół gryzarka
 Heblarka do trzonków
 Kozły do fornierowania
 Gryzy. Szepingówka. Tokarka
 Oddamy bardzo korzystnie
„MECHANIK“ Sp.z
 o. o.
 Fabryka narzędzi i maszyn spec-
 jalnych do obróbki drzewa
 Bydgoszcz, ul. Nakielska 43a
 Tel. 33-12

ng 45 612

1811 125 1936

J. J. Goerdel

właśc. Edmund Matecki

Długa 10 BYDGOSZCZ Tel. 30-14

Najstarszy Hurtowy Handel Win i Spirytuali

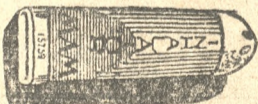
WINIARNIA
PROBIERNIA

Specjalność:
Wina Węgierskie
 Zaprzysiężony dostawca win mszalnych

Fabryka:
LIKIERU, KONIAKU
RUMU, ARAKU

og 45 617

WŁASNE SKŁADY WOLNO - CŁOWE.

INHALATOR kieszonkowy
 „M.A.M.“ suchy i długotrwały
 środek antyseptyczny, utrzy-
 mujący w higienie organy od-
 dechowe i jamę ustną — ula-
 twia oddech, chroni od kataru i czyści drogi oddechowe.
 Konieczny dla każdego człowieka od dziecka do starca.
 Żądać w aptekach i drogeriach

Znakomity klej stolarski „TESA“ do klejenia drzewa
 na zimno-

„RUNO“ do klejenia fornierów na zimno
 „LAKOLIT“ kazeina stolarska zastępująca
 pokost lniany.

„TESAL“ kazeina malarska do tynku.
 „INTROL“ klej alkaliczny w proszku do klejenia
 etykiet na szkło, blachę, pergamin i t. d. poleca

„LABORATORIUM T. SPLITT“
 Fabryka Kazeiny i klejów chemicznych
 POZNAŃ — św. Wojciecha 28

— ŻADAĆ W DROGERIACH I SKŁADACH FARB —

DYKTY (plyty drzewne) — sucho klejone białe
 szlifowane w najlepszym gatunku
 najkorzystniej

Zakłady Przemysłowe „DYKTA“
 SKŁAD FABRYCZNY W POZNANIU - ŚW. WOJCIECHA 28
 Ng 43 964-5

FABRYKA ARTYKUŁÓW OPATRUNKOWYCH

Dr Behring i Ska

Bydgoszcz, ul. Długa 63

SPECJALNOŚĆ:

ZINKOPLAST Przylepiec cynkowo-
 kauczukowy

CAPSINAP Plaster capsycynowy

BISKA idealne opaski ażurowe

BISKA elastyczne opaski trykotowe

FARBY LAKIERY
POKOSTY

fabryki J. Perak, Leszno, po cenach fabrycznych
 Poznań, Wodna 13. Tel. 53-26

ng 44 624

CHEVROLET

w X Międzynarodowym Raidzie A. P. seryjne wozy Chevrolet „Master Sedan“, montowane przez Zakłady Lilpop, Rau i Loewenstein S. A. w Warszawie wykazały swe idealne przystosowanie do polskich warunków drogowych.

CHEVROLET „Master Sedan“ na trudnej trasie 2700 km, w kat. dużych wozów
ZAJĄŁ I i III MIEJSCE
Cena zł 7600.—

Sprzedaż rejonowa: **BRZESKIAUTO S. A.** Poznań, Dąbrowskiego 29, tel. 63-23, 63-65
J. ZAGÓRSKI Poznań, Ogrodowa 17 tel. 33-84, 33-85

Młocarnie parowe nowe i używane
Elewatory Lokomobile, przemysłowe i rolnicze
Wialnie, Młocarnie szerokokółowe
Maneże, żniwiarki siewniki
Kopaczki do kartofli o nowoczesnej konstrukcji tanio oddamy zg 27 270
Nitsche i Ska
Fabryka Maszyn Rolniczych Kolejowa 1-3. Tel. 60-43

Najpiękniejszą NAGRODĄ za **PROMOCJĘ** to elegancki i silny **ROWER** z firmy

KASTOR
ŚW. MARCIN 55
Fachowa obsługa od 30 lat.
ng 28459/24,79

SZPLISKI
(klapki) pod dachówkę I jakości poleca w każdej ilości
Józef Grabowski
skład żelaza
OBORNIKI — TEL. 54
ng 27268

SKRZYDŁO
Bechsteina, prawie nowe, korzystnie sprzedam. Oferty pod „Bechstein“ Biuro ogłoszeń. Bydgoszcz, Dworcowa 54
ng 45707

SOKI OWOCOWE MALINOWE WIŚNIOWE ORANŻADA
I. jakości poleca
Józef Bohn
św. Marcin 46.
ng 27 254

Owoce — bóć żołądka

Rańnek

BONÓWKA
prawdziwa

gorzka żołądkowa

zg 27 257

Lampy Elektryczne

w wielkim wyborze wprost z wytwórni

SKRZYPCZAK,

Poznań, św. Marcin nr. 27, podwórze II p.

dz 23144

Dobrze prosperujące przedsięwzięcie

z dostawą do samorządów i szpitali w Katowicach, sprzedam lub przyjmę współnika, najchętniej chrześcijanina z gotówką 40 do 50 tysięcy zł. Oferty do „Uniwersalna Agencja Reklamowa, Warszawa, Marszałkowska 142“ (pod 250 tysięcy obrotu). ng 44 450

100.000

OTO SUMY JAKIE PADAJA
W KOLEKTURZE
J. LANGERA
SPIESZCIE WIĘC PO LOS
I KLASY, GDYŻ CIĄNIENIE
JUŻ 22 CZERWCA
POZNAŃ, MIELŻYŃSKIEGO 21.

1000000

Uboj humanitarny aparatem

„RADICAL“

zatwierdzony przez Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych

S. NAKULSKI - Gniezno
Fabryka Broni ng 44346

Letnisko Księży HEL „Gwiazda Morza“

pod kierownictwem Sióstr Rodziny Maryi przyjmuje już P. T. Księży oraz rodziny katolickie pod dogodnymi warunkami. Wykwintna kuchnia. Zgłoszenia do Siostry Przełożonej, Letnisko Księży Hel. Należy zabrać dowód osobisty. dg 23 493

Potrzebny do natychmiastowej dostawy **komplet maszyn stolarskich**

nowych, względnie w bardzo dobrym stanie, a mianowicie: wyrówniarka, piła tarczowa, taśmówka, wiertarka łańcuchowa, fryzjerka. Oferty Biuro Ogłoszeń „PAR“, Poznań, Al. Marcinkowskiego 11 pod „24,82“

Szkoło okienne, ogrodowe, ornamentowe, dachowe itp.
szyby wystawowe i lustra
Obrazy i listwy na ramy
Polskie Biuro Sprzedaży Szkła S. A.
Poznań, Woźna 15. Tel. 28-63.
Oddział w Łodzi, ul. Wigury 15, tel. 134-53 Pg 27.536/17116

Zdolnych i ustosunkowanych **AKWIZYTORÓW**

poszukuje na Poznań miasto i przedmieścia Towarzystwo Ubezpieczeń dla działów od ognia, kradzieży z włamaniami oraz odpowiedzialności cywilnej. Łaskawe zgłoszenia uprasza się skierować pod zg 27 276 do administracji Kuriera Poznańskiego.

DEKLARANTA CELNEGO
względnie pracownika biurowego mogącego objąć to stanowisko, poszukuje chrześcijańska firma ekspedycyjna w Łodzi. Szczegółowe oferty do Biura Ogłoszeń „Promień“, Łódź, ul. Andrzeja 2, sub „Chrześcijanin“.

Poważna stara firma poznańska, wzorowy płatnik, szuka **LOKALU HANDLOWEGO** o dwóch oknach w centrum, w dobrym punkcie. Łaskawe oferty z podaniem wielkości, ceny i czasu objęcia pod nr. 24,95 do Biura „PAR“, Poznań, Aleje Marcinkowskiego 11. Pg 28472-21,95

Obszerny lokal handlowy
nowocześnie urządzony z 2 oknami wystaw., nadający się na każdą branżę w najlepszym położeniu miasta Leszno (ca 20.000 mieszk.) d. wynajęcia. Zgłoszenia tylko poważnych reflektantów z gotówką do firmy
zg 27 207
STAN. VOELKEL, skład żelaza, LESZNO.

DOM w Warszawie
budowany w 1914 r., dochód 25.000, dopłata do obciążeń 135.000, sprzedam gospodyni. Warszawa, Towarowa 30, Chojnacka. ng 44 586

jedziemy na wywczas w przewiewnym obuwiu

WIELKI WYBÓR PIĘKNYCH TANICH TRWAŁYCH POŃCZOSZEK

Rata

Pg 28 4367-Ba 241/2

Marylce, Elżuni sukienkę, Tadziovi, Jurkowi spodenki; Wszystkim w domu prezent maleńki, Zakupi w naszym Domu Handlowym Matusia, przed wyjazdem wypoczynkowym!

Na wakacje polecamy:

barwne kretony i muśliny na sukienki, poranniki i komplety plażowe dreliszki, popeliny jedwabne i zefiry na bluzeczki, pajacyki i ubranka chłopców batysty kolorowe, nansuki, opale i płótna na bieliznę nocną i dzienną

Na dni nie pogodne: nieodzowne peleryny i płaszcze gumowane i impregnowane.

DOM HANDLOWY
F. WOŹNIAK
POZNAŃ STARY RYNEK 85-RYNKOWA

Niemnące tkaniny produkcji „TOOPAL“ w bogatym wyborze.

Do podróży:

pledy i koce wełniane, gotowa bielizna, swetry, pończochy itp.

Pozostałe płaszcze wiosenne wyprzedajemy po cenach niższych.

PRYWATNA SZKOŁA POW. ECHNIA
pod wezwaniem

ŚW. JANA BOSKO

UL. MARSZAŁKA FOCHA 82

przyjmuje wpisy uczniów i uczennic do wszystkich klas codziennie od godz. 12-tej do 13-tej i od 17-tej do 18-tej

Z początkiem roku szk. 1937/38 szkołę znacznie rozszerzamy. Dla chłopców męska opieka. Wychowanie szczerze katolickie, indywidualne traktowanie dzieci. Najlepsze przygotowanie do gimnazjum. **Helena Zieglerowa, właścicielka.**

Lody PINGWIN - świetne, choć tanie

Dom mieszkalny

w mieście Kościanie, Rynek narożnik sprzedawca spadkobiercy po s. p. dr Stanisławie Nowakowskim. Budynek piętrowy, masyw, obszerne podwórze. Nieuchomość nadaje się dla lekarza, adwokata względnie kupca, gdyż przez przebudowanie można urządzić szereg składów. Zgłoszenia uprasza się składać pod adresem: Edward Przybyłowicz, Kościan, ulica Pierackiego 18. zg 27 246

Plugi parowe

FWLER, młockarnia amerykańska oryginalna prawie nowa, żelazna najnowsza budowa sprzedam okazjnie tanio. Oferty do Kuriera Poznańskiego pod zg 27 236

Sprzedam moją na całą Polskę znaną Mechaniczną Fabrykę Odzieży Zawodowej

oraz skład w Poznaniu, 12 lat istniejąca z powodu choroby Przyjmę ewtl. spółnika lub zdolną siłę kierowniczą z większą kaucją. zg 27 250

B. HILDEBRANDT, Poznań, Stary Rynek 73/74.

Poważna instytucja ubezpieczeniowa poszukuje inkasentów-akwizytorów

wymagana kaucja zł 500 — Oferty z życiorysem do Biura Ogłoszeń „PAR“ Aleje Marcinkowskiego 11 pod nr. 56,30. Pg 2s 471-56,30

Poważne przedsiębiorstwo przemysłowe poszukuje od zaraz rutynowanego

krojczego

na płaszcze damskie. Tylko siły celujące, mogące wykazać się pierwszorzędnym krojem oraz długoletnią praktyką przy I referencjach, zechcą odwrotnie złożyć oferty wraz z podaniem referencyj oraz wysokości żądanego wynagrodzenia do Kuriera Poznańskiego zg 27 274.

FARBY — LAKIERY — POKOSTY

Kupisz najtaniej w specjalnym składzie **CENTRALA FARB** Poznań, Wrocławska 19 dz 27 445

Nagłówkowe słowo (tłusto) 25 groszy, każde dalsze słowo 15 groszy, 5 liczb = jedno słowo, i. w. z. a = każde stanowi 1 słowo. Jedno ogłoszenie nie może przekraczać 100 słów, w tym 5 nagłówkowych

MEIA

Zawsze pierwszy u celu

na oponach rowerowych
SANOK
TRWAŁOŚĆ - BEZPIECZEŃSTWO - WYGODA

OGŁOSZENIA DROBNE

Ogłoszenia wśród drobnych: 1-linowy milimetr 50 groszy

Znak oferty naprzykład: n 2395, z 21 025, d 1611 i t. d. = 1 słowo.

Drobne ogłoszenia w dni powszednie przyjmuje się do godz. 11.10, w soboty i dni przedświąteczne przyjmują się do godz. 10.45.

1. DOMY - PARCELE

Fabrykę cukierków

nowa maszynowa na Pomorzcu z powodu choroby sprzedam lub zamienie. Zgłoszenia Kurier Pozn. zg 11 620

Sprzedam

kamienicę czynszową maszyniwnie budowaną z 8 mieszkaniami od 2-4 pokoi i trzy piętrowa w centrum miasta Tezewa, cena 50 tys. zł lub zamienie na podobny obiekt w Poznaniu z ewentl. dopłatą. Zgłoszenia właśc. K. Kapuściński, Tezew, ul. Lecha 3. zg 12 972

Wille

komfortowa, ogródek sprzedam lub zamienie na kamienicę. Cena 75 000.— gotówki 44 000.—. Al. Chopina 1a. zg 18 792

Dom

pół morgi ziemi, blisko dworca Krzyżownicy Osiedle ul. Wspól. na 2, cena 3.500 zł. zg 18 875

Dom

piętrowy, przy Poznaniu z ogrodem, tanio sprzedam. Oferty Kurier Poznański zg 16 034

Dom

Inowrocław 17 tysięcy sprzedam lub zamienie. Poznań, — ewentl. niewykończony. Oferty Kurier Poznański zg 18 839

Place

Wierzbicice 1687 m² i Debiec 1480 m² sprzedam gotówka. — Wiadomość Górna Wilda 134. — tel. 72-91. ng 43 657

Dom

mieszkalno - handlowy położony Starogardzie, dobra rentowność na sprzedaż za cenę 36 000.— zł. wpłata 10 000.— zł. M. K. K. O. Starogard, Rynek nr 3. dz 23 316

Dom

ogrodem bez długów sprzedam (provincia miasto) 6 lokatantów, 3 pokoje wolne. Posredniccy wykluczeni. Adres Kurier Poznański zg 15 801

Puszczykowo

wille 4 pokoi zimowa niewykończona okazjnie sprzedam. Zgłoszenia Kurier Pozn. zg 18 515

Letnisko

w Promieniu lasy, jezioro, 6 czło położone. Dom murowany, 6 morgi ogrodu, 10 minut od stacji kolejowej Promno, 30 minut jazdy kolejowej z Poznania. Na sprzedaż na warunkach b. ko. przystępnych. Nadaje się na pensjonat, jako dom kuracyjny — wgl. wypoczynkowy dla instytucji charytatywnych i t. p. — Zgłoszenia Kurier Poznański zg 15 274

Wille

komfortowa, centralnym, wolna od podatków, długu (Lazarz) tramwaj sprzedam właściciel. — Oferty Kurier Poznański. zg 17 460

Dom

nowy, zabudowany, — 8 móg sprzedam. Okolica letniskowa, kościół, szkoła. Oferty Kurier Poznański zg 18 774

Wille

kilkumieszkaniowa, korzystnie sprzedam. Oferty Kurier Pozn. zg 18 821

Okazja

willa, Puszczykowo, Słoneczna 10 gotówkowa. zg 18 871

Domek

rzeźnictwem wgl. nadający przedmieście Poznania kupie. — Oferty Kurier Poznański zg 18 776

Dom

siedem pokoi, 8 morgi ziemi ogrodowej nadającej ogrodnikowi, emerytowi, urzędnikowi, 9 km od Poznania, Gruszczyński, Poznań, Grobla 28, m. 11. zg 18 603

Wille

pełnokomfortowa piękny ogród, sprzedaż Karpiański, Puszczykowo, Ogrodowa 7. zg 13 154

Parcele

2 700 m² Al. Wielkopolska (So. B. gospodarz, Świeżewska 8, Górn. lty Kurier Pozn. ng 18 814

Parcele budowlane

Kobylepolu
pod Poznaniem od 50 gr za 1 m² na sprzedaż. Dobra komunikacja autobusowa i kolejowa. Informacje

Biuro Parcelacyjne

Poznań, Plac Wolności 11, telefon 58-15. Pg 28 442-2464

Dom

korzystnie sprzeda, powód wyjazd 27.000, wpłaty 18.000, czteronaście proc. Oferty Kurier Poznański zg 18 854

Dom

nowy piętrowy, ogród, dwumorgowy, mieszkanie wolne, Poznań (Golecin), Naleczewska 14, gospodarz. zg 18 844

Sprzedam

dom z ogrodem z sklepem kolonialnym, dochód roczny 1 200 zł. Cena 11 000.—. Informacja udzieli gospodarz, Świeżewska 8, Górn. zg 18 759

Parcela

729 blisko śródmieścia — tanio sprzedam. Wedzikowski, Piekary 11. zg 18 753

Parcelę

1 004 m² Rataje sprzedam. Zgłoszenia Piekary 10, m. 12, godz. 15. zg 18 613

Parcele

budowlane, przesłuchanie położone, w starym

parku Żabikowo

ul. Kolejowa 16, tuż stacji Luboń, na sprzedaż. Informacje

Biuro Parcelacyjne

Poznań, plac Wolności 11, telefon 57-15. Pg 28 443-24.61

Willa

nowa, ogród centralne ogrzewanie tanio. Oferty Kurier Poznański zg 18 850

Parcela

na sprzedaż 875 m² pod dom czynszowy przy Grunwaldzkiej. Zgłoszenia Kurier Poznański zg 18 723

UBRANIA - PALTA

gotowe
i na
miarę

EDMUND RYCHTER POZNAŃ

FILJE: OSTRÓW WLKP.

Materiały z metra

Wykonania na miarę w 3 Serjach

Swier I 100% wełny ubr. na miarę 120. Edmund Rychter - Fr. Ratajczaka 2.
Swier II 100% wełny ubr. na miarę 120. Edmund Rychter - Fr. Ratajczaka 2.
Swier III ubr. na miarę 100. Edmund Rychter - Fr. Ratajczaka 2.
Swier I 100% wełny ubr. na miarę 80. Edmund Rychter - Fr. Ratajczaka 2.
Swier II ubr. na miarę 100. Edmund Rychter - Fr. Ratajczaka 2.
Swier III ubr. na miarę 80. Edmund Rychter - Fr. Ratajczaka 2.

Fr. Ratajczaka 2, Uroclawska 14/15

Nieruchomość
Chodzież, rynek, piętowy, naj-
ruchliwszym położeniu, składem
rzeźnicznym tanio sprzedam.
Jeske, Szamocin, ng 45 734

Wille Gdynia
najlepsze położenie, widok na
morze, jednorodzinna, możliwość
rozbudowy, założony ogród —
690 m², dochód 2 000,— sprzedam
23 500,— wplata 19 000,— reszta
B. G. K. Globisz, Tatrzańska 30,
ng 44 397

Dom
nowy Poznań, blisko tramwaju
5 lokatorów, skład, 2 300, dochód
15 000,— wplata 12 000,— Willa no-
wa, okolica Ostroroga, 3 800 do-
chód 39 000,— wplata 30 000 reszta
amortyzacja, Willa nowa Lubo-
niu dwa trzypokojowe, 10 500,—
wplata 7 000,— Parcele 834 m²
po 3 złote Wilda sprzedam Nowak,
Poznań, Focha 15, Pośrednictwo,
zdg 19 085

**Willa luksusowa
piętrowa,
dwanaściepokojowa**
dwumorgowym ogrodem, opłoto-
wane, miejsce powiatowym 40 000
wplata 15 000,—
Nowak,
Poznań, Skarbowska 1, telef. 12-79
zdg 19 235

Kamienice
centrum dochód 22 000,— cena
180 000,— wplata 90 000,— sprze-
dam zamienię na dom, wille z do-
plata, Zgłoszenia Kurier Pozn.,
zdg 19 309

Dom
piętrowy sprzedam Pałacza 100
zdg 19 318

Okazja!
z powodu nagłego wyjazdu sprze-
dam dom, cztery ubikacje, morga
ogrodu, Puszczykowo pod Pozna-
nem 5 500, wplata 2-3000, Zgło-
szenia Poznań Poczta 15 — 2,
zdg 19 238

Dom
nowy bez stempla 4 lokatorów
sprzedam tanio, Bittner, Dabrow-
skiego 79, zdg 19 271

Parcele
Lawica blisko Dabrowskiego
sprzedam tanio Bittner Dabrow-
skiego 79, zdg 19 274

Tereny
przy koleji kupię w Poznaniu. —
Oferty Kurier Poznański
zdg 19 277

Plac
blisko centrum, boznica kolejo-
wa kupię, Oferty Kurier Poznań-
ski zdg 19 482.

**Nieruchomość
przemysłowa**
rzeźnictwo, kolonialka, lokatory
morga placu składowego tuż
przy stacji kolejowej Kiekrz, 13
km od Poznania, poczta, kościół,
szkoła, jezioro, miejscowość wy-
cieczkowa sprzedam 26 000,— za-
budowania ubezpieczone 30 000,—
Właściciel Pietruszka,
zdg 18 638

Wille
5 pokojowa, komfortowa, bezpo-
datkowa, ogród, bliźszej okolicy
Poznania sprzedam, Oferty Kur-
ier Poznański zdg 18 964.

W Puszczykowie
ul. Zalesie domek — 5 pokoi oraz
w Poznaniu parcele przy ul. Ks.
Kordeckiego i Pałacza tanio, na
korzystnych warunkach sprzedam
Bank Pożyczkowy, ul. Marsz. Focha
47, ng 28 454-56-16

Parcele
Solacz suche wysoko zdrowo po-
łożone korzystnie sprzedam, Oferty
Kurier Poznański pod
zdg 19 016

Wille
komfortowa składająca się z
trzech mieszkań dwa czteropoko-
jowe jedno trzy pokojowe z ogro-
dem sprzedam Kawala, Gniezno,
Konikowe 7, ng 44 343

Willa
2 mieszkaniowa 3 pok. itd. kom-
fortowa 1 min. od tramwaju. De-
biec, 30 000 — 4 000 B. G. K. —
Oferty Kurier Poznański
zdg 18 946

Resztówkę
pszenno buraczanej ziemi, 80
morg, blisko miasta i dworca, la-
dny dworek i otoczenie, z pełnym
zniewami sprzedam,
Poznań, plac Nowomiejski 9,
Pr 28 453-56-14

135
kamienic, domów, domków, go-
spodarstw, poleca Otreba, Jaro-
cin, Kilińskiego 2, zdg 19 037

Parcele
Osiedle Warszawskie różne wiel-
kości korzystnie sprzedam. Zgło-
szenia Kurier Poznański
zdg 18 767/8

Willa
Debiec, gotówka 19 000,— bezpo-
średnio. Zgłoszenia Kurier Pozn.,
zdg 18 758/9

Dom
ogrodem okazynje sprzedam wła-
ścicielka, warunki spłaty według
umowy, Poznań 11, Gładka 6, tele-
fon 46-87, zdg 18 573/4

Willa
Lazarz, 3x4 pokojowa 30 060,—
Seida, Poznań, Grudzieńca, 46,
telef. 13-59, zdg 18 999

Dom
20 km Poznania rynku, 4 intere-
sa mieszkania, 1 duży interes, —
4 pokoje, pokojów, stajnie wolne,
zajazd dla rolnika, żelazniaka,
artykuły budowlane sprzedam lub
zamienię na dom, parcele, gospodar-
stwo, dochód 4 020,— Hipoteka
12 500 kosztuje 35 tysięcy, Ma-
ciejewski, Poznań, Stary Rynek
17, zdg 18 972

Kamienice
narożnikowa centrum Poznania,
dochód 11 000,— sprzedam 80 000,
Krzesiński, Piekary 8,
Pg 28 466-56-20

Parcele
Osiedlu, Gilewski, Mielżyńskiego
nr 22, zdg 19 342

Parcele
Urbanowo, willowa korzystnie
sprzedam, Zgłoszenia Kurier Poz-
nański zdg 19 302

Parcele
willowa 1000 mtr przy Dabrow-
skiego sprzedam 7 000,— Oferty
Kurier Poznański zdg 18 937

Dom
dwupietrowy, 2 składy, 9 miesz-
kań sprzedam 32 000,— Oferty
kupujących Kurier Poznański
zdg 18 936

Willa
dochodowa rocznie 3 800 amorty-
zacja 8 500, wplata 30 000,— Oferty
Kurier Poznański zdg 19 522

Dwie
parcele budowlane przy ul. Lubec-
kiego sprzedam, Oferty Kurier
Poznański zdg 19 444.

Parcele
Debiec, tramwaj Wilda, centrum
korzystnie, Górna Wilda 48,
zdg 19 381

Parcela
700 kw m przy ulicy Rzepeckiego
z przystankiem, Informacje: Swobo-
da „Par”, Aleje Marcinkowskie-
go 11, Pg 28 477-24-101

Wille
nowa, dwumieszkaniowa, blisko
tramwaju 15 000,— wplata 8 000,—
Zgłoszenia Kurier Poznański
zdg 19 367

Kamienice
kilka składów, główna ulica, do-
chód 3 300,— korzystnie sprze-
dam, Oferty Agencja Kuriera
Poznańskiego, Kościelną ng 45 745

Kamienice
centrum wplata 10 000 — dochód
3 600 sprzedam Sołtysiak, Piekary
26 — 2, zdg 19 417

Kamienice
komfortowa dochód 19 500 z po-
wodu wyjazdu sprzedam 140 000,
Oferty Kurier Pozn., zdg 19 408

2. PIENIADZ

Pożyczki
hipoteczne 30 000 do 85 000 poszu-
kuje na pierwszorzędny dom do-
chodowy w centrum Bydgoszczy
lub przyjmie współnika z takim
kapitałem dla nowopowstającego
poważnego, utratnego przedsię-
wzięcia handlowego, Oferty pod
30/35 000 Biuro Ogłoszeń, Byd-
goszcz, Dworcowa 54,
ng 45 704

5 000,— zł
na pewną hipotekę w mieście, —
przy dobrym oprocentowaniu po-
trzebne, Zgłoszenia Kurier Poz-
nański zdg 18 907

30 000
posiadam, proszę uczyć propo-
zycji, Oferty Kurier Poznański
zdg 19 429

Fabrykę
Mechanicznego Obuwia w ruchu,
Centrum handlowe w Warszawie
wyrabiająca obuwie damskie,
męskie i dziecięce wszelkich sy-
stemów, okazynje sprzedam. —
Oferty „Obuwie” Biuro Ungra,
Warszawa, Senatorska 25,
ng 45 711

Silnie
zajęta fabryka poszukuje doryw-
czych pożyczek do sfinansowania
większych zamówień lub 15 000
dwuletniej stałej wysokoprocento-
wanej zabezpieczonej papilarne hi-
poteczne, Oferty Kurier Pozn.,
zdg 19 027

Wspólniczki
gotówka 5000 poszukuje handel
zbożowy, Oferty Kurier Poznań-
ski zdg 18 727

200 zł
pożyczki emerytka spłaty mies.
procent, Oferty Kurier Pozn.,
zdg 19 202

Starszy samotny wysokiej kulty-
ry przyjmie
wspólnika (czkę)
z kapitałem do lukratywnego in-
teresu, Oferty piśmienne do Ku-
riera Pozn., zdg 15 170

1000—1500 zł
potrzebne zaraz dobra gwarancja
pewne zyra procent wedle umowy,
Oferty Kurier Pozn., zdg 19 313

5000,—
poszukuje, bardzo dobre zabezpie-
czenie hipoteczne, Oferty Kurier
Poznański zdg 19 231

Wytwornię
proszków do prania sprzedam
ewentl. przyjmie współnika got-
tówka 2000, Oferty Kurier Pozn.,
zdg 19 296

20,—
do 25.000 zł poszukuje pożyczki
na 1 rok pod zastaw listu hipo-
tecznego na 34 000 zł, procent po-
dług umowy, Zgłoszenia do Ku-
riera Poznańskiego zdg 19 324

Wspólnika
czynnego, kapitałem 5 do 10 000
złoty, przyjmie zaraz, zaprowa-
dzona firma materiałów opa-
lowych, budowlanych, paszy, Zgło-
szenia Kurier Poznański
zdg 19 413

3. LETNISKI I UZDROWISKA

**Zakopane
Pensjonat Patria**
I kategoria pełny komfort, po-
łożenie piękne, kuchnia wykwin-
ta — garaż. Dla młodzieży od
lat 12 opieka zapewniona i kon-
sultacja francuska. Ceny przy-
stępne, zdg 15 951

Pokoje
utrzymaniem, bez, tylko panom,
Puszczykowo, Szkolna 3,
zdg 17 470

**Rabka
Zawadzkiej**
„Pałacik Babuni” pod nowym za-
rządem Marii
Pensjonat luksusowo urządzone,
centrum, Prospekty na zadanie,
Telefon 265 ng 42 938

Szczawnica
Pensjonat Olexego poleca pokoje
słoneczne z utrzymaniem lub bez
ng 43 169

Rymanów
Zdrój, Pensjonat Zofia, tanie
ryczały od 145,— zł. Prospekty
na życzenie, ng 44 655

Letnisko
uroczko położone w lesie przy je-
ziorze, radio, dobre odżywianie,
Morwin, poczta Ostroróg, pow.
Szamotuły, Ng 43 899

Letnisko
we dworce — pokoje wolne na
lipiec i sierpień, miejscowość kli-
matyczna jezioro i las na miejscu
Zgłoszenia Majatek Kolno, pow.
Miechów, Pg 28 351-23-159

Rabka
Nowy Świat — Pierwszorzędny
Pensjonat
„Limba”
malowniczo położony, dużo we-
rand do leżakowania, obficie i
zdrowe wyżywienie, ceny umiar-
kowane, poleca Karzeńska,
Tg 20 741

Letnisko
Kuznia Zbąska, pow. Wolsztyn,
piękna falista okolica, duże so-
nowe lasy, jeziora, rozrywki, do-
bra kuchnia 3,50 zł dziennie,
zdg 23 483

Idealny wypoczynek
w malowniczych okolicach gór-
skich 400 — 500 mtr. n. p. m.
znajdziesz, spędzając lato na
**Podhalu Mszańsko-
Limanowskim**
(na przestrzeni Rabka - Krynica)
Produkty żywnościowe tanie. Ta-
nie mieszkania umeblowane w
czystych domkach górskich,
oraz pensjonaty w willach i
dworcach ziemiankich po umiar-
kowanych cenach. Zgłoszenia
przyjmuje i wszelkich informacji
udziela bezpłatnie Powiatowa
Komisja Letniskowa — adres
Wydział Powiatowy Limanowa,
dgr 23 420

Pensjonat - Dwór
30 km od Poznania, elektrycz-
ność, łazienki, jezioro, las, kuc-
nia doskonała, cena 3,50 i 4,—
dojazd autobusami, Zgłoszenia do
Kuriera Poznańskiego pod
zdg 23 450

Wisła
„Przedwiośnie” pensjonat nowo-
czesny, centrum pod lasem, Wła-
ścicielka Wielkopółka, Telefon
57, zdg 15 824

Puszczykowie
Podgórną 2a pokoje umeblowane
utrzymaniem, bez, dg 23 521

Jastarnia
Bór 70 „Borowianka” wolne po-
koje, utrzymanie, ceny niskie,
zdg 19 164

Letnikom
wynajme pokoje umeblowane w
pięknie położonej willi „Górski
Raj”, Stare Puszczykowo, ul.
Zyg. Janaszaka 14, zdg 18 226

Jastrzębia Góra
willa Vesta, pierwszorządny, —
chrześcijański pensjonat, elektry-
ka, kanalizacja, łazienka, wy-
kwintna kuchnia warszawska, ce-
ny przystępne, Czerwiec zniżka,
Pg 28 415-64-62

Zaleszczyki,
willa Ariadna ulica Rybacka 20
wśród sadów morelowych nad
brzegiem Dniestru, idealny wy-
poczynek dla pracujących,
wycieczonych, rekonwalescentów
dla chrześcian, Pg 28 110-62-424

Sopot
pokoje wydzierżawie korzystnie,
Śliwińska, Wilhelmstrasse 15,
zdg 17 459

Wisła
pierwszorzędny pensjonat „Idyl-
la” poleca komfortowe, słoneczne
pokoje, Kuchnia warszawska,
Ceny umiarkowane, Zgłoszenia:
Zarząd, Zg 21 017

Truskawiec
Pensjonat chrześcijański „Mira-
ka” otwarty, Komfort, centrum,
Ceny przystępne, Pg 28 068-70-73

Kowanówko
pałac poczta Oborniki przy Mi-
łowodach rzeka Welna, kajaki,
kapiel, spacery piękne atrakcje,
Miło, wesoło, Pokoje, utrzyma-
niem od 4 złotych, zdg 18 869

Włókna
pałac, poczta Skoki, nad śnieżni-
mi jeziorami, cudowne spacery,
plaża, kajaki, dancng atrakcje,
zdg 18 868

Niezamożny
poszukuje bezpłatnego pobytu na
wsi (sierpień) w zamian udziele-
nia lekcyj języka niemieckiego,
Łaskawe oferty Kurier Poznań-
ski zdg 18 770

Grand Hotel Wolsztyn,
przyjmują jeszcze letników, cena
od 3,50—4,— Zgłoszenia Z. Pio-
trowski, Wolsztyn, ng 45 678

Bukowina
Tatmańska Pensjonat Należ-
nie pięknie położony, uroczko letnisko,
plaża kąpielowa, ceny niskie, ko-
nie gratis, Poronin, Pensjonat,
zdg 19 432

Puszczykowo
2-3 pokoje z kuchnią, Piękny
park, Cienista 5, zdg 19 409

Zakopane
Pensjonat „Arwa” ul. Zamojskie-
go pod nowym zarząd, poleca
pokoje — pierwszorzędne u-
trzymanie, ceny niskie,
ng 45 714

Wisła „Piast”
adwokatowej Rychlickiej, Kuch-
nia doskonała, Blisko basenu
kąpielowego, Garaż, Telefon 62,
zdg 19 327

Puszczykowo
Pokój słoneczny utrzymaniem
przy lesie, Słoneczna 15,
zdg 19 356

Pokoje
z utrzymaniem pokoje z kuchnia-
mi, woda, las, autob., stacja ko-
lejowa, 3 km. Ogrodniotwo Stob-
nicko, pow. Oborniki, poczta
Obrzycko, zdg 19 0660

Miasto Miedzzychód
uroczą okolica, jeziora, Warta,
las, plaża, dojazd autobusami,
koleja, dworzec Miedzzychód
Letnisko, i dworzec Miedzzychód
Przybywającym na letnisko
wszelkich informacji udziela Za-
rząd Miejski (Wydział Letni-
skowo-Wypoczynkowy),
ng 45 562-3

MUSZYNA-ZDRÓJ koło KRYNICY „JAR”

nowocześnie komfortowo urza-
dzony pensjonat położony w
pięknym otoczeniu parkowym
poleca luksusowe pokoje, Wy-
kwintna kuchnia, Zgłoszenia:
Willa Pensjonat „Jar”, Mu-
szyna, Tg 20 907

**Puszczykowo
Poznańska 15**
blisko lasu — 2 pokoje słoneczne
z kuchnią — ogród, zdg 19 206

Dwór
przyjmują letników, nowoczesne
wypody, obfita zdrowa kuchnia,
4,50 zł dziennie, Znacek na od-
powiedź, Kosmowo, stacja Zydro-
wo, ng 44 345

4. OSOBISTE

Ostrzegam
przed nabyciem 2 weksli po 500
zł wystawionych i podpisanych
przezemnie in blanco, gdyż takie
w nieważności i nie wykupie,
Józef Kraska, Trzeźniał, pow.
Mogilno, ng 45 700

Lipiec
na wycieczkę — po Malopolsce
Wschodniej szukam milej towa-
rzyszki, kosztą wspólnie, Wiado-
mość Kurier Poznański
zdg 19 114

Tasiemki kolorowe
do wiaz. paczek
ceny fabryczne
„Wielkopółka”
Podgórną 3 — tel.
36-07,
zdg 18 797

Za
długi mej żony Władysławy Sny-
chalowej nie odpowiadam Sylwe-
ster Spychała M. Pocha 45,
zdg 19 477

Szyję
elegancko gustownie najtaniej —
Gregenczowa Ratajczaka 9 — 7,
zdg 19 105

**Jedyny
największy
magazyn
pończoch**
kolnierzyków
„Ewa”
Focha 60, zdg 19 346

**Wszyscy
„Ewa”**
podziwiają wystawę
Focha 60

**Nowości
olbrzymi
znane**
niskie ceny, zdg 19 347

„Fala”
płyn do trwałej ondulacji nie-
zrównany, powodzenie zapewnia,
27 Grudnia 16 m. 12, zdg 19 250

6. OZENKI

Kawaler
technik właściciel fabryki ma-
szyn i realności ożeni się z pan-
ną do lat 34, majątek ca 8 000,— wy-
magany, Oferty Kurier Poznań-
ski zdg 14 459

Wdowiec
kolejarz, troje dzieci szuka żony,
Starsze panny mile i zgrabne ra-
czą złożyć oferty do Kuriera
Poznańskiego zdg 18 730

Bogate
Amerykanki z dolarami. Kilka
tysięcy kamienicznych pań z po-
sagiem od 1 000—500 000,—
nieżyczone zastępy panów na róż-
nych stanowiskach poleca Naj-
starsze Biuro Matrymonialne
„Głos Serca”, Stanisławów, Slo-
wackiego 20, Podać dane z wy-
maganiami załączony złoty
znakami, Wysyłamy adresy i
fotografie, ng 42 957

Dyskretne
rzetelne biuro matrymonialne, —
Pocztowa 23 — 6, zdg 18 605

Dla
siostry mej panny, lat 26, śred-
niego wzrostu poszukuje z braku
znajomości kandydata na męża,
donatora, piekarza ze składem
mla rolnika z lepszym gospodar-
stwem, posag 15—17 000 tys. —
Oferty z fotografią Kurier Pozn.,
zdg 18 654

Mistrz - elektryk
lat 36, na posadzie pragnący się
usamodzielnic szuka żony, Panny
lub wdówki posiadające 10 tysie-
cy gotówki lub przedsiębiorstwo
pokrewnej branży, zechca z ca-
łym zaufaniem przesłać fotogra-
fie, która się zwraca do Kuriera
Poznańskiego pod zdg 18 516

Kawaler
lat 40, uczciwy, bogobojny przed-
siębiorczy mający możliwość za-
pewnienia bytu, poszukuje towa-
rzyszki życia, cokolwiek gotówką
Oferty z fotografią, która zwraca
cam Kurier Poznański zdg 18 444

Blondynę
wysoką, zgrabną, pozną wysoki
szatyn, lat 35, kulturalny, po-
ważne stanowisko, Cel matry-
monialny, Zgłoszenia Kurier Poz-
nański zdg 18 275

Kawaler
lat 44, zamożny, posiadający pie-
karnię, cukiernię, dom, gotówkę,
pozna pannę inteligentną do lat
35, najchętniej Wielkopółka —
zdrowa pod każdym względem,
gospodarna (może z tej samej
branży) wyznaję rzym-katolickiego,
wzrostu średniego, brunet-
kę lub szatynkę ze stosownym
majątkiem i posagiem, Łaskawe
tylko poważne zgłoszenia z foto-
grafia za której zwrot reczy się,
pod „Wspólne dobro” Gdynia, ul.
Świętojańska 88, m. 13,
ng 44 392

Kupiec
blawatnik, lat 30, 70 000,— szuka
przystojnej panny o szarobiebs-
kich oczach mająca 30 000,— go-<

Kawaler
urzednik, 34. roku inteligentna
średniego wzrostu panna do 25.
Cel matrymonialny. Oferty możl.
fotografią Kurier Poznański
zdg 19 363

Zapoznania
posażnych pań — panów stano-
wiskach dyskretne poleca

Sfinks
Poznań, Kautka 9. zdg 18 629

Kawaler
mistrz piekarski, w średnim wieku,
posiadający dobrze prosperujące
przedsiębiorstwo w Poznaniu,
poszukuje odpowiedzialnej pan-
ny z zamiłowaniem do interesu.
Cel matrymonialny. Zgłoszenia
Kurier Poznański zdg 18 637

Drogerzysta
własne oszczędności szuka skromnej,
religijnej żony do lat 30, po-
siadającej około 4 000 gotówki.
Oferty Kurier Pozn. p. 20 774

Małżeństwa
kojarzy dyskretnie wielki wybór
kandydatach, kandydatach. 31-
letnia praktyka, Piotr Mrówka,
Poznań, św. Wojciech 2 a — 1.
zdg 18 990

Kupiec
samotny szuka posażnej żony do
czterdziestki. Łaskawe oferty
Kurier Pozn. zdg 19 406

Panna
kulturalna, z dobrej rodziny, po-
siadająca kilka tysięcy gotówki,
poza kulturalnego pana na wyż-
szym stnowisku od 35 do 40 w ce-
lu matrymonialnym. Furowska,
Inowrocław, Marsz. Piłsudskiego
20, m. 6. ng 45 697

Dla brata
kaw, lat 30, mistrza rzeźniczego
z własnym zaprowadzonym rzeź-
nictwem w Poznaniu w uregu-
lowanych stosunkach zdrowego i
nieobrzydłego szukam żony.
Panie do lat 28, z dobrej rodziny
możliwie z zawodu lub chętne
dzielić do interesu proze o la-
sk. zgłoszenia Kurier Poznański
zdg 19 113

Przemysławiec
39 lat, wdowiec, 3 dzieci ożeni
się z panną lub wdówką bez-
dzietną do lat 34 o miłej po-
wierzchności dysponującą do
20 tys. gotówki. Zgłoszenia z fo-
tografią do Kuriera Poznańskiego
zdg 19 157

Panna
lat 25, wyprawa 3 000 zł. wyjdzie
za mąż kawalera stałej posadzie
do lat 35. Oferty Kurier Poznań-
ski zdg 19 261

Największy wybór
zamożnych poznaniaków
posiadających majątki ziemskie,
kamienice, młyny tartaki, gospo-
darstwa, składy różnych branż, o-
raz wiekszą gotówkę, poleca Echo
Poznań, św. Marcin 57. Numer o-
kazowy odwrotnie wysyłamy. Do-
łącząc znaczek pięćdziesięciogro-
szowy. zdg 19 234

Kawaler
inteligentny, przystojny, handlowiec
lat 40, poszukujący stosowna pania
materialnie niezależna. Poważne
oferty Kurier Pozn. zdg 19 312.

Czterdziestoletnia
kulturalna bezdzietna wdówka
bardzo zamożna wyjdzie za odpo-
wiedniego zamożnego pana.
„Wanda” Rom. Szymańskiego 4
— 5. zdg 19 064

Przystojna
młoda, inteligentna, miła, nie bje-
dna panna z braku znajomości,
poza pana poważnego na stano-
wisku. Cel matrymonialny. Oferty
Kurier Poznański zdg 19 167.

Urzędniczka
państw., 210 pensji, oszczędności
kilka tysięcy, wykształcona, soli-
dna, przystojna blondynka 30 po-
zna szlachetnego, kulturalnego
pana na stanowisku. Cel matry-
monialny. Oferty Kurier Poznań-
ski zdg 19 156.

Panna
inteligentna, przystojna, lat 40,
posiadająca 10 tys. w gotówce,
6 tys. w nieruchomości, z braku
znajomości pragnie poznać pana
na stanowisku państwowym ce-
lem ożenku. Zgłoszenia Kurier
Poznański zdg 19 415

Blisko Poznania
w okolicy lesistej jeziora pokoje
z utrzymaniem korzystnie Ziemi-
łowa Promienko p. Biskupiec —
stacja Promno. zdg 19 488

7. SPRZEDAŻE

Wózki
rowerki, wybór, tania. Trabczyńska,
Pierackiego 11 podwórzę
„Kredyt”

Fortepiany - pianina
B. Sommerfelda
jako najlepsze kra-
jowe są bezkonku-
rencyjne. — Proszę
przekonać się o
pierwszorzędnej ja-
kości moich instru-
mentów B. Sommer-
felda. Poznań, 27-go
Grudnia 15. Do-
stawa Państwo-
wych Konserwa-
torów i Polskiego Radia.
zdg 42 919

Okazyjna
sprzedaż wszelkich
Mebli
nowych — używanych, specjal-
ność

Kompletne
wyprawy, oraz
Kryształ
różne inne sprzęty użytku domo-
wego, biurowego najkorzystniej,
Jezuicka 10 (Świętosławska).
ng 41 438

Kawaler
mistrz piekarski, w średnim wieku,
posiadający dobrze prosperujące
przedsiębiorstwo w Poznaniu,
poszukuje odpowiedzialnej pan-
ny z zamiłowaniem do interesu.
Cel matrymonialny. Zgłoszenia
Kurier Poznański zdg 18 637

Drogerzysta
własne oszczędności szuka skromnej,
religijnej żony do lat 30, po-
siadającej około 4 000 gotówki.
Oferty Kurier Pozn. p. 20 774

Małżeństwa
kojarzy dyskretnie wielki wybór
kandydatach, kandydatach. 31-
letnia praktyka, Piotr Mrówka,
Poznań, św. Wojciech 2 a — 1.
zdg 18 990

Kupiec
samotny szuka posażnej żony do
czterdziestki. Łaskawe oferty
Kurier Pozn. zdg 19 406

Panna
kulturalna, z dobrej rodziny, po-
siadająca kilka tysięcy gotówki,
poza kulturalnego pana na wyż-
szym stnowisku od 35 do 40 w ce-
lu matrymonialnym. Furowska,
Inowrocław, Marsz. Piłsudskiego
20, m. 6. ng 45 697

Lodzie motorowe,
motory przyczepne Laros, Archi-
medes, kajakowe (Rotbart), Ma-
jewski, Warszawa, Kopernika 12.
Pg 27 401-62.220

Broszki, guziki, klamry,
paski
poleca
Andrzejewski,
Szkolna 13. dg 23 230

Taczki
żelazne nowoczesne poleca Mar-
kowski. Poznań, Jasna 16.
Pg 28 033-21.207

Maszyny
do pisania no-
we i używane z
gwarancją. —
Skóra 1 S-ka.
Poznań — Aleje
Marcinkowskie-
go 23. ng
42 911

Skład cygar
dobrze zaprowadzony w centrum
Poznania do przejęcia potrzeba
około 20 tysięcy zł. Zgłoszenia
Michałek, Poznań, Łukaszczyca
23, m. 6, od godz. 15-16.
zdg 18 674

Odlewy
armatury! Fabryka „Arma” Zu-
rawicz, Poznań, Dąbrowskiego 81
zdg 18 666

Wózek dziecięcy
w dobrym stanie. Gen. Kosiń-
skiego 9, m. 6. zdg 18 761

Rower
francuski, wysięgowy. Wroniecka
13, restauracja. zdg 18 795

Motocykl
„Phänomen”
motorem Sachsa
2,75 KM z 2 bie-
gami wolno elektryczne.
Bezpodatkowy. Rejestracja jak
rower. Cena
695,—
Wul - Gum,
Poznań, Wielkie Garbary 8.
Pg 27 708-19.79

Skład
cukierków, owoców, śródmieściu,
powodu choroby okazynie sprze-
dam natychmiast. Oferty Kurier
Poznański zdg 18 815

Limuzyna
„Studebaker” w dobrym stanie,
korzystnie. Poplińskich 4, biuro
pr. zdg 18 859

Kurtka
skórzana „Spokojna 1, m. 4.
zdg 18 851

Żelazko
elektryczne, krawieckie tania.
ul. Gen. Chłapowskiego 9 m. 6.
zdg 18 865

Maszyny
do pisania
małe i duże, no-
we i używane z
gwarancją, do-
starcza najko-
rzystniej. Ko-
chanowicz i S-ka, pl. Wolności 13
Pg 28 071-23.258

„Meble W. Paetz”
Najnowocześniejsze wzory ni-
skie ceny Poznań, Wrocławska
15. Coroczna wystawa na Tar-
gach Międzynarodowych.
Ng 43 883

Śmietniki betonowe
pojemności 2, 1½ i 1 m³ dostar-
cza Wytwórnia wyrobów betono-
wych, Langiewicza 3, tel. 79-48.
zdg 18 027

Młyn
motorowy sprzeda. Barciszewski
poczta Witowo, powiat Środa.
zdg 18 233

Ciągnięcie
1 klasy już
22 czerwca
Wykup pospiesznie los w kolek-
turze, uznanej od 18 lat, zupełnie
ślusnie za

szczęśliwą
Antoni

Kędziora
Sieroca 5/6, przy Nowej.
zdr 16 480

Skład
kolonialno - delikatesowy sprze-
dam zaraz tylko fachowcowi. —
Oferty Kurier Poznański
zdg 17 414

Praga
Limuzyna, 4 siedz, dobrym st-
nie na sprzedaż zł 800.— Pneu-
matyk, Dąbrowskiego 34.
zdg 18 936

Skład
kolonialny, mieszkanie, magiel,
ruchliwa ulica. Zgłoszenia Kur-
ier Poznański zdg 18 781

Egzystencja
skład kolonialny, zaprowadzony z
mieszkaniami zaraz sprzedam. —
Oferty Kurier Poznański
zdg 18 780

Kapa
„toledo” reczna. Wielkie Garba-
ry 18 — 11. zdg 18 779

Sprzedam
wózek dziecięcy, śniadeckich 6 a,
m. 2, 15-17. zdg 18 718

Odstąpię
dobrze zaprowadzone biuro De-
tektywów istniejące od 1922 roku
Oferty pod „Egzystencja” do
Tow. Reklamy Międzynarodowej,
Katowice, Rynek 11. Tg 21 014

Motocykl
sprzedam Mikołajczak, Górna
Wilda 17. zdg 18 579

Najtańsze
źródło maszyna szycia światowej
slawy. Plac Nowomiejski 1 a.
zdg 18 412

Kiosk
mieszkaniem Bóżnica 16 — 14
zdg 19 189

Pianino
sypialnia dywany
Gabinety
jadalnie

Salon
lustra antyki niepodrabiane
Dominikańska.
zdg 19 191

Gabinet męski
elegancki, zupełnie nowy, korzyst-
nie na sprzedaż. Oferty Kurier
Poznański zdg 19 316.

Samochody
osobowe Chevrolet, Citroen, Pra-
ga okazynie sprzedam. Kostenc-
ki, Poznań, Pocztowa 15 — 2.
zdg 19 237

Śmietniki betonowe
pojemności 2, 1½ i 1 m³ dostar-
cza Wytwórnia wyrobów betono-
wych, Langiewicza 3, telefon
79-48. zdg 18 421

Ciężarówka
Chevrolet 2 ton. sprzedam. Oferty
Kurier Poznański zdg 18 387

Radioodbiornik
urządzenie do budowy (smyty,
sztance, przyrządy) korzystnie
sprzedam lub zamienie na goto-
we odbiorniki markowe. Oferty
Kurier Poznański ng 45 674

Restauracja
i hotel, prosperująca lat 40 w
fabrycznym mieście w woj. łódz-
kim 26 000 mieszkańców z powo-
du podszego wieku właściciela
jest do sprzedania. Adres Kurier
Poznański zdg 18 199

Skład
sprzetów kuchennych, porcelany,
żelaza, mieszkaniami Poznań, do-
bre położenie, tania dzierżawa,
sprzedam. Oferty Kurier Poz-
nański zdg 18 128

Dom
handlowo - mieszkalny, położony
w centrum handlowym Bydgo-
szczy, dochód 6.800, rocznie sprze-
dam korzystnie. Oferty pod 592/8
Biuro Ogłoszeń, Bydgoszcz,
Dworcowa 54. n 45 703

Antyki
najtaniej Marcina 46.
zdg 18 517

Motocykl
N. S. U.“
3 KM 2 biegi
1 wolny. Bez-
podatkowy —
rejestracja
jak rower

Najsilniejszy, Najtańszy
Motor
Poznań, Dąbrowskiego 5.
zdg 23 367

Cegły
większa ilość w dobrym gatunku
z placu budowy korzystnie sprze-
dam. Zgłosz. Kurier Poznański
zdg 19 293

Kocz
półkryty i parkowy na gumach
sprzedam, Stelmazewski, Szkol-
na róg Koziel. zdg 19 288

3060 m²
ogród warzywno-owocowy Gru-
dzieniec (Solacz). zdg 19 259

Zakład
fryzjerski w centrum z mieszka-
niem sprzedam. Oferty Kurier
Poznański zdg 19 258

Stoły
marmurowe kanapy lodówki,
krzesła urzędzenia składowe, Da-
browskiego 94. zdg 19 276

Sprzedaj — Naprawa
montownia piór —
wszelkich systemów
piór wiecznych o-
łówków, automa-
tycznych. Naprawa
natychmiast w fir-
mie Józef Czoso-
nowski, spoc. skład
papieru, Poznań —
Pr. Ratajczaka 2.
zdg 23 371

Cukier
zmiotkowy dla pszczoł poleca —
bardzo tania

Michałowicz i S-ka
Poznań, Szyperska 14, telefon
28-82. Pg 28 430

Puszczykowie
około 15 morg na placie budowl-
nej korzystnie sprzedam całości
lub każdej ilości. Zgłoszenia Kur-
ier Poznański ng 45 548

Pierze
puch najtaniej po-
leca — Stanisław
Dyczkowski, Po-
znań, Wierzbiciec
13. Najnowsza czy-
szalnia pierza.
zdg 18 617

Rower
wolny bieg 55.— ul. Dąbrowskie-
go 36, skład. zdg 18 890

Skład
kolonialny 2, kuchnia, w śródmie-
ściu 2.000.— sprzedam. Oferty
Kurier Poznański zdg 18 887

Singera
krawiecka, 2 stoły, żelaza 320
zł. Ratajczaka 28, m. 15.
zdg 19 325

Jamnik
brązowy karzełek czysta rasa na
sprzedaż. Północna 10, Polańska,
zdg 19 369

Nieruchomość
sprzedam, 2 domy czynszowe trzy-
piętrowe przy tym podwórze, o-
gród, rola, w mieście powiatow-
ym, gdzie kolej, gimnazjum, za
70.000.— Oferty Kurier Poznań-
ski zdg 19 368.

Maszyny
krawiecka Singera sprzedam. —
Rybaki 9 — 2. zdg 18 886

Okazyjnie
sprzedam krymer, platforme, wo-
zy kastowe, sieżkarkę, srotow-
nik, koła wozowe, Mostowa 18.
zdg 18 845

Garnitur klubowy
pluszowy oraz skórzaną,
krzesła stoły — Podgórna 6.
zdg 18 842

Restauracja
mieszkanie Poznaniu, przy ruch-
liwej ulicy sprzedam. Objece
3.500.— Zgłoszenia Kurier Pozn.
zdg 18 798

Mebli
Przekonaj się o niskich cenach
nowych oraz używanych urza-
dzeń biurowych

Antyków — Dywanów
w Magazynie Mebli Okazyjnych
Podgórna 6
zdg 18 841

Powóz
kryty, landauer do otwierania. —
jak nowy okazynie. Ul. Wroc-
ławska 15, miesz. 16. zdg 18 822

Maszyny stolarskie
Taśmówka, heblarka, gryzarka,
z motorami mało używane w do-
brym stanie okazynie sprzedam
w Nowem. Oferty do agencji
W. Kowalski, Nowe, (Pomorze),
Gdańska 7. ng 45 621

Akordeon
120 basowy, mało używany 400
złoty Ostrobramska 23, m. 3.
zdg 18 911

Samochody
limuzyna, 4-osobowe. — Ford
„Essex” dobrym stanie sprzeda-
my tania. Zgłoszenia Kurier Poz-
nański zdg 23 524

Sklep kolonialny
dobrze zaprowadzony w najruch-
liwszej ulicy uzdrowiska Zales-
zczyki do sprzedania natych-
miast tylko katolikowi. Zgłosze-
nia „Orbis” Zaleszczyki.
Ng 45 634

Konia
siłnego, roste go sprzedam. Polna
38, skład wegl. zdg 19 278

Fryzjerski
salon, nowoczesne urządzenie,
centrum Poznania, 10 obslug
6.000.— Oferty Kurier Poznań-
ski zdg 19 372.

Sypialnie
jadalnie, gabinety, najtaniej wy-
twórnia Tama Garbarska 3,
Szczaniecki. zdg 19 371

Perski
piękny okaz 4,5x5,5 tania sprze-
dam. Oferty Kurier Poznański
zdg 19 483

Wózek
dziecięcy tania, Stroma 30.
zdg 19 457

Parkowiec
lekki mało używany tania. Wiatr
Wrocławska 15, skład.
zdg 19 174

Bilard
automatyczny prawie nowy ko-
rzystnie sprzedam. Adres Kurier
Poznański zdg 19 176.

Okazja
do usamodzielnienia się! Sprze-
dam skład kapeluszy damskich i
przyborów z towarem, ładny lo-
kal, istniejący 10 lat, dobry
punkt, bogata okolica, cena 3500.
Dla początkującego pozostawie
kierownicze Zgłoszenia Kurier
Poznański zdg 19 163.

Motocykl
350 ccm rozmontowany 300.— zł
sprzedam. Strzałkowski, Ostro-
wek 10/11, telefon 35-93.
zdg 23 540

wanny
lano żel, 2 piece gazowe używane
korzystnie. Wodna 12, skład.
zdg 19 252

Radio
Telefunken nowe, 2 kilomy sprze-
dam tania. Szarzewskiego 32
— 10. zdg 19 249

Meble
kuchenne dobrze utrzymane tania
Kreta 9. zdg 19 247

Tapczany
fotele, leżanki gwarantowanej
jakości najkorzystniej. Wrocław-
ska 14. zdg 19 446

Meble
najnowszych fasonach najwięk-
szym wyborze, dogodnie warunki
spłaty

Hala Mebli
Wrocławska 38
Pg 28 424-55.496

Złoty salon
Ludwik XVI jak nowy okazynie
sprzedam Oferty Kurier Poznań-
ski zdg 19 420.

Citroen
8/100 sportowy Auto Okazja. —
Grunwaldzka 16. zdg 18 392

Motocykl
Rudge 250 ccm tania sprzedam.
Oferty Kurier Poznański
zdg 18 284

Linoleum
używane ca 35 m² tania sprzedam
Oferty Kurier Poznański
zdg 18 283

Restauracja
zaprowadzona w centrum korzys-
tnie do odstąpienia. Oferty Ku-
rier Poznański zdg 18 282

20,—
wózek biały dobry. Kreta 21 —
m. 3. zdg 18 356

Pianino
używane dobrze utrzymane sprze-
da korzystnie Centralny Maga-
zyn, Pianin, Poznań, Pierackiego
11. Ng 43 958

Modne
Kapelusze
Koszule
Krawaty
tania. M. Paszek.
Poznań, Wrocław-
zdg 14 052

Papuzia
klatkę śliczną, tel. 59-81, Jagiello
8. zdg 18 534

Motocykl
500 ccm 9 000 km tania sprzedam.
Staszica 3 — 12. zdg 18 539

Zaprowadzony
skład papieru dostawami tytoniu
sprzedam. Oferty Kurier Pozn.
zdg 18 583

Ciężarowe
samochody, względnie same pod-
wozia Ford dwutonowy Chevro-
let trzytonowy przerefontowane
okazynie sprzedam. Zgłoszenia
Kurier Poznański dg 23 523

Piec
piekarski na rozbiórce sprzedam.
Oferty Kurier Poznański
zdg 18 285

Tłocznia owocowa
młynek, filtr, maszyna do korko-
wania okazynie sprzedam. Głó-
wna, ul. Wrzesińska 15.
zdg 18 305

Mot

Zakład fotograficzny

sprzedam. Oferty piśmienne Kurier Poznański zdg 15 169

Mebel! Okazje!
obrzyni wybór, niskie ceny.
Sw. Marcin 74.
zdg 19 262

Gabinet myśliwski
ciemny dąb, klubowe fotele, stół jak z rogów na 6 fuzji, 3 sztucery, 3 fuzje, duża ilość rogów sprzedam z powodu wyjazdu. Informacje Caesar Mann, ul. Rzezyńskojęzycznej, zdg 19 264

Motocykl
doczeka — Piekary 16/17. „Chemico”.
zdg 19 265

Pianino
zagraniczne. Mostowa 16 — 10.
zdg 19 301

Dom
maszyny, budowany, 6 ubikacji, chlew, stodoła, ogród owocowy, 3 morgi ziemi 1 km od Wrzesnia, gimnazjum, wojsko, nadające się dla emeryta itp. z powodu wyjazdu do Francji sprzedam za 6.500 zł bez długów. Owczarszak — Bierzgniek, pod Wrzesnia, ng 45 681

Skład
porcelany i artykułów elektro-technicznych, dobrze zaprowadzony, z powodu wyjazdu, natychmiast do objęcia. Zgłoszenia Ag. Kuriera Poznańskiego, Krotoszyn ng 45 683

Gramofon
walizkowy sprzedam. Plac Wolności 6, m. 19, w podwórzu.
zdg 18 953

Koń
5-letni kasztan. Różana 18.
zdg 19 047

Powózka
lekka, kompletna. Różana 18 — 3.
zdg 19 046

Wysprzedaż
szaf, umywalki, stolów, kanap, rozmaitego tania. Słowackiego 39, Komis.
zdg 19 119

Nowy silnik motocyklowy
300 ccm, czterotaktowy tania. — Matecki, Pocztowa 23.
zdg 19 118

Samochód osobowy
w dobrym stanie marki Chevrolet, 6-cylindrowy okazynie na sprzedaż. Oferty Agencja Kurier Poznański, Fr. Drobniak, Oborniki, ng 45 733

Restauracja
bar z pełnym wyszynkiem w centrum miasta przy głównej poczcie sprzedam. Zgłoszenia pod nr. 110. Agencja Kurier Poznański, Gdynia, ng 44 398

Kraty
rozsuwane 3x4 sprzedam. Wojciecha 2a, m. 4.
zdg 19 099

Sprzedam
zaprowadzony skład papieru zabawkę. Oferty Kurier Poznański zdg 19 083

Radio
Philips 456 A, zmiennej, zupełnie nowy, niżej ceny fabrycznej — sprzedam. Spokojna 3 — 3.
zdg 19 236

Rzeźnictwo
dobrze zaprowadzone sprzedam. Adres Kurier Poznański zdg 19 132

Cukierka
z pokojem od zaraz. Adres wskaże Kurier Poznański zdg 19 468

Sypialkę
nowoczesna machon tania. Zgłosz. Kurier Poznański zdg 19 469

Pianino
zagraniczne pierwszorzędne tania. Zgłosz. Kurier Poznański zdg 19 471

Kolonialkę
z urządzeniem wydzierżawi gospodarz. Szamarzewskiego 56 m. 1.
zdg 19 305

Jadłodajnię
w centrum miasta sprzedam korzystnie. Adres wskaże Kurier Poznański zdg 19 311.

Skład
towarów krótkich bielizna zaprowadzony z powodu wyjazdu tania. sprzedam. Oferty Kurier Poznański zdg 19 067.

Kompletna sypialnia
polerowana 295.—
Kuchnia
kompletna 85.— oraz inne sypialnie — kuchnie najkorzystniej poleca Woźna 16.
zdg 19 072

Jadalnica
nowe — używane poleca najtaniej **Woźna 16.**
zdg 19 073

Hokey
automatyczny dla restauracji kawiarni okazynie Marcin 54 — 9.
zdg 19 508

Kawiarnia
bilardy, obszerny lokal (dzierżawa tania), wiadomość Kurier Poznański zdg 19 502.

Duży skład
najruchliwszej ulicy, 2 okna wystawowe, nowoczesne przebudowane, zwrotom kosztów i urządzenia z towarami bez zarzku na sprzedaż. Świetna przyszłość dla kupca z prowincji. Pilne oferty Kurier Poznański zdg 19 504.

Skład
obszerny, nowoczesny, miasto powiatowe, najlepsze położenie rynku, nadający się na każdą branżę do wydzierżawienia. Oferty Kurier Poznański zdg 19 201

Skład

wiekszy kolonialno - delikatesowy tania. Oferty Kurier Poznański zdg 19 505

Terier
szkocki, roczny. Marcina 74 — m. 19.
zdg 19 394

Bernardyna
nieklego sprzedam. Kochanowskiego 17 — 7.
zdg 19 425

Kaktusy
meble okazynie. Przewodnicza 4 — 5.
zdg 19 501

Platforme
na 25 ctr. w dobrym stanie korzystnie. Stawna 6.
zdg 19 331

Antyki
wysprzedaje najniższe ceny salony, gabiety, jadalnie, pianino, Pocztowa 22, Pg 28 475-55.32

Titania
jest królową separatorów niedościgniona w konstrukcji i separowaniu skład fabryczny. Gierczyński Poznań św. Marcin 13.
zdg 19 082

Serwetę
iglicowa średnicy 1,60 cm korzystnie sprzedam. Grodziska 109, m. 1.
zdg 19 203

Dubeltówkę
sprzedam. Wielkie Garbary 28, m. 6.
zdg 19 340

Komplet
parowy „Lanca” w dobrym stanie. tania. sprzedam. Oferty Kurier Poznański zdg 19 337

Wygrzywałskiego
Wywiórskiego obrazu okazynie św. Marcin 62, m. 10, parter oficyna.
zdg 19 514

Jadalnia
Shippendal, różne inne stylowe.

Sypialnie
skromne i luksusowe

Kuchnie
nowoczesne, największym wybo-rze, najniższych cenach

„Hala Mebli”
Wrocławska 38. Dozodnie warunki spłaty. Pg 28 475-56.34

Altana
na sprzedaż. Informacja Ludwika Rzepeckiego 51.
zdg 19 431

8. LICYTACJE

Koncesjonowana Sala Licytacyjna, Wroniecka 6/8 sprzedaje

Okazyjnie
sypialnie, gabiety

Jadalnie
kuchnie, umywalki

Salony
lustra, biurka

Lampy
obrazy, samowary

Tapczany
kanapy, leżanki. zdg 19 361

10. MAJĄTKI

Dobra rycerskie
południe Wielkopolski 4000 morg kompletnie zagospodarowane, gorzelnia, cegielnia, tartakiem, konnygentem buraczanym, pałac 28 pokoi, własna elektryczność, wodociąg, sprzedam względnie zamienie na kamienice Poznaniu dopłata. Oferty uprasza Krzesiński, Piekary 8. Pg 28 461-65.29

Majątek na Pomorzu
1000 morgowy, wysokiej kultury, własna gorzelnia, sprzedam bardzo korzystnie. Krzesiński, — Poznań, Piekary 8. Pg 28 465-56.21

Majątek
1000 morgowy wprost lub banku kupie. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 19 349

11. KUPNA

Kupuje — sprzedaje
maszyny do szycia, piece westfal-skie, meble, inne rzeczy. Dom Komisowy. Podgórzna 2.
Pg 27 430

Broń antyczna
kupuje. Oferty Kurier Poznański zdg 18 263

Młyńskie
walki zapasowe 500 x 300 i 600 x 250 kupimy. Moga być mało utwardzone. Podać cenę. — Inż. Fr. Pałaszewski i Synowie, Rogoźno Wlkp. dg 23 526

Maszynę
Singera kupie. Oferty Kurier Poznański zdg 18 552

Tokarnię
używana do 1 1/2 m kupie. Dobiecki, Pyzdry. ng 45 549

Motor
elektryczny na 110 volt, prad stały, 1 do 2 konny, kupi Rzezyńska Składnica Skór. Poznań, Rzeźnia Miejska. zdg 18 687

Kupie
dobry skład kolonialny lub innej branży w Poznaniu również i na prowincji ewentl. przystąpię jako wspólnik, ożenek nie wykluczony. Oferty do Kuriera Poznańskiego zdg 18 686

Fryzjerskie
urządzenie kupie zaraz. Chwali-szewo 37, skład. zdg 18 668

Kupie
szermaszynę do fabrykacji pa-sów. Oferty Kurier Poznański zdg 18 661

Książki
historyczne, ryciny kupie. Zgło-szenia Kurier Poznański zdg 18 660

Wózki

dziecięce używane sprzedaje, re-paruje gumy kółka oferuje — Razer, Szewska 11.
zdg 18 748

Meble kuchenne
nowoczesne najtaniej Łakowa 4a stolarnia.
zdg 18 807

Fuzję
kupie. Lewandowicz, Poznań — Jasna 3.
zdg 18 878

Motocykl
dobry używany kupie. Heger, Pobiedziska, Kazimierzowska.
zdg 18 725

Okraglaki
każdej długości, szalówki więk-sze partie, parkiety okazynie kupuje Lesiński, Kraszewskiego 11.
zdg 18 716

Plandeki
duże używane kupie. Michałow-ski, Dworkowa 9.
zdg 18 905

Zakupuje
wszelkie stare żelazo i metale. — Składnica Starego Żelaza, Mo-stowa 18.
zdg 18 846

Rury
rypowane ca 300 m nowe wzglę-dnie używane do suszarni kupie Młara w świetle 90—100 mm. — Odstęp rypów ca 26 mm w ka-walkach do 2 m z flanszami. — Oferty Cegielnia, Nietażkowo. — p. Smigiel. zdg 18 747

Bandonię
A dur kupie. Oferty Kurier Po-znański zdg 18 921

Kupie
motor ropny 6—8 koni lub za-mienie na elektryczny z dopłatą. Oferty Kurier Poznański zdg 18 640

Pyrometr
ca 600 stopni kupie tel. 77-06.
zdg 19 028

Kupie
Ventzkiego 3 skibowe plugi uży-wane. Oferty Kurier Poznański zdg 18 756

Kupie
łodówkę używaną. Podać cenę. Zgłoszenia Kurier Pozn. zdg 18 422-3

Kupie
ciegarówkę 1 1/2 — 2 ton, używaną Podać cenę wraz z marką. Oferty Kurier Poznański zdg 18 424-5

Westfalę
większą w dobrym stanie. Zgło-szenia Kurier Pozn. zdg 19 996

Kupie
wózek 4-kołowy 6 cetnarów. — Oferty Kurier Pozn. zdg 19 131

Owoce
wszelkiego rodzaju na zaprawy skupujemy w większych ilościach. Opróbkowane oferty z podaniem cen przyjmuję Szpital Miejski w Poznaniu. zdg 19 280

Wózek
dla chorego kupie. Oferty Kur-ier Poznański zdg 18 938

Maszynę
do pisania. Adres Kurier Pozn. zdg 18 952

Kupie
motor benzynowy Deutz 6—8. — Oferty Kurier Pozn. zdg 19 170.

Futro
używane na codzień — korzystnie kupie. Oferty cena Kurier Po-znański zdg 19 256

Kupie
nowoczesne urządzenie dla ter-mochemicznej przetwórnicy padliny Oferty Kurier Poznański zdg 19 535

Motocykl
mało używany spiesznie kupie. Tront. Poznań, Raczynskich 11, telefon 49-07.
zdg 19 428

Kamienicę
kupie. Wpłaty 50 000.—. Oferty „Par” pod „56.35”.
Pg 28 479-56.

12. DO WYNAJĘCIA

3
lub 5 pokojowe, odnowione, kom-fortowe mieszkanie, parter z o-grodkiem, weranda oszklona, za-raz do wynajęcia. Swarzędz, — Piaski 3. zdg 18 065

Pięciopokojowe
od lipca II, centralne. Telefon 61-54 pomiędzy 15—20.
zdg 12 503

3 pokoje
łazienka, 4 min. kolej Luboń, ogrodem lub bez, od 1. lub 15. 8. Zabikowo, Piłsudskiego 21.
zdg 16 109

Pięciopokojowe
100.—. Grunwaldzka 5.
zdg 17 186

Trzypokojowe
pełnokomfortowe. Chelmońskie-go 8.
zdg 17 249

Pięciopokojowe
komfort, piece, Chelmońskiego 8.
zdg 17 249

Pięciopokojowe
odnowione II piętro 130.— od 1. 7. Św. Marcin 56, m. 6.
zdg 17 267

Siedmiopokojowe
Działyńskich 8, gospodarz.
zdg 17 601

Sześć
balkon, słoneczne naprzeciw są-du 125.—, portier. Kreta 24.
zdg 18 266

2 pokoje
kuchnia wolne. Długa 3. Infor-macje stróż.
dg 23 528

Komfortowe

pierwszorzędne mieszkanie, 8 po-kojowe w pięknej okolicy w po-bliżu Izby Handlowej na II. piętrze od 1. 7. do wydzierżawie-nia. Zgłoszenia pisemne tylko od zdecydowanych bezpośrednich re-flektantów przyjmuję „Par” pod 20.240. Pg 24 742-20.240

Trzypokojowe
nowe, komfortowe — IV piętro Prusa 6 — stróż. Pg 28 391-55.476

Czteropokojowe
komfort, I piętro, odnowione, za-raz 80.— zł. Rynek Łazarski 5, stróżka. Pg 28 403-24.27

Pięciopokojowe
od lipca II, centralne. Telefon 61-54, pomiędzy 15—20.
zdg 17 190

Trzypokojowe
komfortowe z ogrodem, willa. — Partyzancka 7, przy Rolnej.
zdg 18 438

Czteropokojowe
ul. Dolina 3, m. 7. Zgłoszenia św. Szczepana 29.
zdg 18 447

Pięciopokojowe
komfortowe Przewodnicza 10, od 1-go. Informacje dozorca.
zdg 18 477

3
pokojowe duże mieszkanie II pię-tro, Pocztowa 21, na biuro han-dlowe od 1 lipca wynajmie gospo-darz. Zgłoszenia Zwierzyniecka 22, m. 6.
zdg 18 535

Trzy
czteropokojowe skład. Biedrzy-ckiego 17, przy Wanklera, Łazarz.
zdg 18 299

Pięciopokojowe
komfortowe, odnowione I piętro zaraz. Wiadomość administra-cja. Dąbrowskiego 33, garaże.
zdg 18 276

Dwupokojowe
słoneczne, Aleja Hetmańska 9, wskaże dozorca. zdg 18 228

Emeryci
pokój, kuchnia ogród owocowy, 2 morgi wydzierżawie. Kwinecki, Poznań, Golecin, ul. Czorz-szyńska 1. zdg 18 290

Cztero-pięciopokojowe
komfortowe, wygodami, lipca bli-sko Parku Wilsona korzystnie gospodarz. Maleckiego 11.
zdg 18 597

Skład
z mieszkaniem. Rolna 17, tele-fon 33-42. zdg 18 699

5
pokój śródmieściu wynajmie wła-sciiciel. Zgłoszenia Kurier Pozn. zdg 18 659

Pięciopokojowe
Maleckiego 36, informacje, stróż zdg 18 762

5—6
pokojowe mieszkanie komforto-we, willa, ogródek, centralne — zaraz. Chopina 1a. zdg 18 790

Trzypokojowe
komfortowe, ogrodem. Marynar-ska 9. zdg 18 820

Skład
ładna wystawa na każdą branżę. tania gospodarz. Wyspiańskiego 15 — 12. zdg 18 824

Trzypokojowe
w suterenie zaraz. Poplińskich 4, biuro ptr. zdg 18 858

Trzy
pokoje kuchnia tania do wynaje-cia. Staroleka, Minikowska 7.
zdg 18 849

Dwupokojowe
łazienka, służbowa, poczekaj Je-zyc 60.— zł rok z góry. Oferty Kurier Poznański zdg 18 733

Trzypokojowe
komfortowe, I piętro. Łazarz bli-sko przystanku tramwajowego i kościola, tania od 1 lipca. Zgło-szenia Fredry 5, I ptr. zdg 18 723

Sześciopokojowe
słoneczne, centralne ogrzewanie ewentualnie garażem i ogrodem, Matejki 68 blisko Grunwaldzkiej portier. zdg 18 720

5 i 6
komfortowe, willi, ogrodzie luksusowa łazienka, słoneczne. — Oferty Kurier Poznański zdg 18 908

Duży
pokój i kuchnia zaraz, najchęt-niej młodszemu małżeństwu 25 złotych

Lasek,
stacja Luboń, ul. Piłsudskiego, m. 5. zdg 18 861

Trzypokojowe
frontowe. Informacje hotel Polonia, pokój 22, godzina 9—10 rano i 15—16. zdg 18 906

Czteropokojowe
I piętr. komfort z ogródkiem 95.— **Trzypokojowe**
70 zł. Łazarz, informacja. Wit-kowski, Marcin 58. zdg 18 754

3 pokoje
kuchnia mes. zł 60.50 półroczna gwarancja. Gasiorowskich 11, m. 3. zdg 18 801

Trzypokojowe
bezpodatkowe, komfort, korzystnie (Łazarz) Jarochowskiego 59, zdg 18 883

Pięciopokojowe
III, sześciopokojowe II, balkon, słoneczne, piece, Wilsona, odno-wione, tania dzierżawa. Oferty Kurier Poznański zdg 18 910

Słowackiego 30
4 1/2 pokojowe, pełnokomfortowe, słoneczne, bezpodatkowe od lip-ca. zdg 15 296

Dwupokojowe

Jarochowskiego 36, inf. Spokojna 27 — 4. zdg 18 836

Trzypokojowe
słoneczne komfortowe. Niegolew-skich 4. zdg 18 833

4—5 pokojowe
willi nowoczesne, bardzo słonec-ne, pełnokomfortowe, parkiety, centralne, luksusowa łazienka, o-grodem, pewnym platnikom, kau-czka konieczna, ul. Nehringa 6 (Ła-zarz). Pg 28 462-56.25

2 pokoje
holl, łazienka Hetmańska 16, stróż dg 23 531

Dwupokojowe
kuchnia willowe wygodami gos-podarz. Oferty Kurier Poznański zdg 18 935

Dwupokojowe
komfortowe tania. Hetmańska 11. Pg 28 456-56.18

2
pokoje kuchnia. Warszawska 195, Osiedle. I. 8. zdg 18 984

Pokój
od gospodarza, willi, Solacz — przystanek tramwajowy, czysz naprzód, Mazowiecka 6.
zdg 18 139-60

Pokój
kuchnia. Sielska 45, m. 5.
zdg 18 818/9

Dwupokojowe
tramwaju kościele, Focha—Gór-czyn I. VII. Zgłoszenia Grotz-gera 3 m. 3. zdg 19 187/8

Trzypokojowe
Park, Wilsona, nowe. Klonowi-cza 8. zdg 19 004

5 pokojowe
odnowione, piękny rozkład, z wygodami, przy Rynku Jeżyckim zaraz lub 1. 7. do wynajęcia. — Zgłoszenia Mroczkowski, Prusa 1 II ptr. zdg 19 338

5-cio
pokojowe, piękne, słoneczne, z 110. — Plac Bernardyński 4, m. 7 ogł. 11—18 godz. zdg 19 056

Trzypokojowe
od zaraz. willa. Szamotulska 22. zdg 19 384

4
pokojowe komfortowe, słoneczne, III. piętro, Niegolewskich 22a. zdg 19 362

2 pokojowe
komfortowe do wynajęcia. Osiedle, Warszawska 125. zdg 19 338

Pięciopokojowe
komfort, centralne, słoneczne, pobliżu zamku wkrótce wolne. Zgłoszenia „Par” pod „24.100”. Pg 28 474-24.100

4 pokojowe
mieszkanie I piętro w okolicy starego miasta od 1 lipca do wynajęcia. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 19 268

Tanie
pięciopokojowe słoneczne, czyste, komfortowe (łatwa możliwość odnawienia 2 pokoi). Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 19 267

Jednopoikojowe
Boea 26 a. zdg 19 421

13. SZUKA MIESZK.

Dwupokojowego
śródmieściu okolicy. Oferty Kurier Poznański zdg 18 848

4-5
pokojowe mieszkanie w centrum nie wrzecz drugiego pietra poszukuje adwokat. Oferty Kurier Poznański zdg 18 782

Mieszkanie
centrum 1-2 pokoje, kuchnia poszukuje. Oferty Kurier Poznański zdg 18 775

Pokoju
lub pokoju z kuchnią, samotna od gospodarza, 1/2 roku z górą. Oferty Kurier Poznański zdg 18 708

2-3
pokojowe, czystego, nowoczesnym komfortem od paździenika szuka kulturalna pani. Oferty Kurier Poznański zdg 18 700

UrządNIK
etatowy 1 lub 2 pokoje kuchnia 1 lipca, cena oferty Kurier Poznański zdg 18 853

Małżeństwo
bezdzielne poszukuje stróżostwa skromne wymagania. Oferty Kurier Poznański zdg 18 812

4-5
pokojowego mieszkania poszukuje młode małżeństwo (Niemcy) w nowej willi od 1. 10. lub wcześniej, możliwe Ostroróg, Solacz, z parkietem, ogrzewaniem, etażowym, centralnym, większa łazienka, kuchnia i spiżarnia, — dzierżawa z górą możliwa. Oferty Kurier Poznański zdg 18 813

UrządNIK
2-3 pokojowe, łazienka od gospodarza. Oferty Kurier Poznański zdg 18 884

Małżeństwo
bezdzielne poszukuje pokoju kuchnia lub pokoju. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 19 017

Stały
pracownik szuka pokój kuchnie. Oferty Kurier Poznański zdg 18 967

Emerytka
poszukuje pokój kuchnia. Oferty Kurier Poznański zdg 19 155

Trzy
cztery, centrum. Pośrednik wykluczony. Oferty Kurier Poznański zdg 19 153

Emerytka
samotna, mieszkanie dużego pokoju, łazienka, kuchnia, 1/2 roku naprzód. Oferty Kurier Poznański zdg 19 320

Właścicielka
małej nieruchomości, 2 lub 1 i kuchnia śródmieściu pół góry. Oferty Kurier Poznański zdg 19 063.

Mieszkanie
pokój kuchnia lub 2 pokoje damski rok z górą kierunku Marcina pewien płatnik. Oferty Kurier Poznański zdg 19 294

3
lub 2 pokojowego mieszkania poszukuje oficer. Oferty z podaniem warunków Kurier Poznański zdg 19 322

Jednopoikojowego
dużego pokoju, kuchnia, łazienka, pewny płatnik, samotny. Oferty Kurier Poznański zdg 19 321

4-5 pokojowego
z przynależnościami, wprost od gospodarza poszukuje pewny płatnik. Szczegółowe oferty Kurier Poznański zdg 19 297.

Dwupokojowego
z kuchnią lub 1 pokojowego — wprost od gospodarza poszukuje. Dzierżawa z górą. Oferty Kurier Poznański zdg 19 401

3-4 pokojowego
z wszelkimi przynależnościami poszukuje od 1 sierpnia. Architekt. Raeder, Śląska 30. Pg 28 475-30.33

UrządNIK
na stałej posadzie poszukuje 2 pokojowe kuchnia od gospodarza. — Oferty Kurier Poznański zdg 19 405

14. ZAMIANA MIESZK.

Zamianie
dwa pokoje na trzy, okolicy Bożego Ciała. Oferty Kurier Poznański zdg 18 671

Mieszkanie
pokój z kuchnią zamienie na podobne lub 2 pokojowe. Dolna 4, m. 21. zdg 19 118

15. POKOJE UMEBL.

Elegancki
gabinet słoneczny panu. Szmarzewska 24 — 18. zdg 18 627

Panu
noblisy. Składowa 1, m. 17, I piętro, III wejście. zdg 18 046

1-2 panom
lub kulturalnemu małżeństwu — ośa samotna osoba tanio bardzo miły pokój względnie dwa przyległe. Swoboda — wygodny. Kwit. później całe mieszkanie. Pożatek Wierzbicie 15, I, m. 22, dom ogrodowy, prosto od godziny 2-8 zdg 18 571

Niekrepujący
Działynskich 11, parter, Matuzszek. zdg 18 381

Niekrepujący
utrzymaniem. Ratajczaka 9 — 8. zdg 18 413

Od
1 lipca pokoje komfortowe. Zakret 24. zdg 18 575

Pokój
słoneczny. Przechyńska 6 — 5. zdg 17 955

Podwórzowy
mały. Działynskich 11, Matuzszek, parter. zdg 18 382

Wierzbicie
11 — 9. zdg 18 410

Próżny
frontowy, czysty z balkonem u bezdzelnego małżeństwa. Dąbrowskiego 70, m. 27. zdg 19 578

Dwuosobowy
utrzymaniem. Ratajczaka 9 — m. 10. zdg 18 245

Ratajczaka
11 a — 30. zdg 18 608

św.
Marcin 65 — 12. zdg 18 696

Próżny
Patrona Jackowskiego 11, m. 10. zdg 18 683

Dąbrowskiego
5 a — 9. zdg 18 677

Słoneczny
niekrepujący, łazienka, Mickiewicza 1, mieszkanie 8. zdg 18 670

Jasna
14 — 7. zdg 18 669

Piekary
13 b — 8. zdg 18 788

Pokój
Podgórna 6 — 10. zdg 18 802

Śniadeckich
5 — 1. zdg 18 809

Pokój
Marszałka Pocha 43, m. 5. zdg 18 834

Niekrepujący
kulturalnemu panu. Plac św. Krzyżski 3 — 13. zdg 18 831

Frontowy
słoneczny. Rybaki 10 — 10. zdg 18 860

Gabinecik i sytálnia
łącznie, komfortowe. Nowomiejski 5a — 9. zdg 18 858

Elegancki
klatki, Łakowa 16 — 6. zdg 18 852

Marcin
18, II, lewo. zdg 18 874

Ogrodowa
15 m. 3, słoneczny, frontowy, telefon, łazienka kulturalnemu panu. zdg 18 864

Telefonem
tanio. Jackowskiego 11 — 3. zdg 18 742

Tani
ładny, elektryczność. Matejki 40/1 m. 21. zdg 18 746

Jasna
1, m. 3. zdg 18 799

Działynskich
9 — 5, II. frontowe. zdg 18 707

Czysty
słoneczny, niekrepujący, bieżąca woda, telefon. Św. Marcin 57-6 zdg 18 881

Pokój
Piekary 10, m. 5. zdg 18 924

Jednosobowy
duży, jednosobowy, — z klatki schodowej. wicza 18, m. 7. zdg 18 912

Próżny
pokój bezdzelnymu małżeństwu urzędnikowi u samotnej wdowy, parter, front. Działynskich 9 — 5 zdg 18 632

22,—
wygodne umebłowany, frontowy, elektryczność, łazienka, spokój, zielen, powietrze kulturalnej. — Kossaka 19 — 6, obok Parku Wilsona. zdg 18 937

Długa
3 — 8. zdg 19 007

Strzelecka
30 — 8. zdg 19 026

Przyjezdny
niekrepujący. Ratajczaka 11 a — 112. zdg 19 029

Pokój
dla krawcowej małżeństwu lub pani frontowy duży. Strzelecka 28 a — 8. zdg 18 924

Czysty
frontowy, panu. Piekary 13 b, mieszkanie 12, wysoki parter. zdg 18 044

Pokój
mały, czysty. Skarbowska 3, m. 4. zdg 18 967

Elegancki
słoneczny, jedno-dwuosobowy, obiadami. Wierzbicie 5, mieszkanie 5. zdg 18 092

Poznańska
56 — 6, narożnik. Kochanowickiego. zdg 19 005

Skarbowa
1 — 5 intelig. utrzymaniem, bez obiadami. zdg 18 961

Przyjezdny
najtaniej. Nowy Rynek (Kolejzacki, dzwonek nocny) 5 — 3. zdg 23 470

Podczas kongresu
dobrze umebłowany pokój z łazienką do oddania, ul. Półwiejska 34, m. 6. zdg 19 112

Przyjezdny
Ratajczaka 9 — 8. zdg 19 144

Niekrepujący
Marcina 15 — 7. zdg 19 130

Sypialka
i elegancki meski. Składowa 1, m. 7. zdg 19 146

25,—
niekrepujący. Św. Marcin 56-20 zdg 19 159

Pokój
elegancki także na biuro od 1. 7. 37. Al. Je. Marcinkowskiego 15, m. 7. I. zdg 19 168

Jedno-dwuosobowy
frontowy. Długa 9 — 4. zdg 19 348

Pokój
Niegolewskich 16 — 1. zdg 19 364

Centrum
frontowy, niekrepujący. Mielżyńskiego 22 — 8. zdg 19 357

2
pokoje łącznie komfortowe. 3 Maja 6, m. 11. zdg 19 350

Słoneczny
panu solidnemu z utrzymaniem 30 zł od 1 lipca. Półwiejska 32, m. 10. zdg 23 405

Dwuosobowy
czysty, frontowy. — Poznańska 46/48, m. 8. zdg 18 958

Pensjonat
przyjezdnych. Kaweczka, Pocztowa 31 — 7. zdg 18 915

Pokój
próżny kuchnia. Górna Wilda 119 m. 11. zdg 19 052

Przyjezdny
niekrepujący, klatki. Piekary 24, m. 2. zdg 19 044

Półwiejska
22 — 5. zdg 19 120

Jedno
dwuosobowy, obiadami 30 gr. — Działynskich 8 — 16. zdg 19 100

Dwuosobowy
Działynskich 7 — 9. zdg 19 064

Wrocławska
4 — 2, 2 łącznie frontowe biura, umebłowane. zdg 19 003

Plac Wolności
14a, m. 8, niekrepujący, łazienka, kulturalnemu. zdg 19 034

Czysty
solidnym — stanowisko. Masztalarska 8 — 7. zdg 19 137

Jedno-
dwuosobowy wysoki parter Cieszkowskiego 7 — 5. zdg 19 470

Jasna
9 m. 4 duży słoneczny. zdg 19 479

Pokój
dobrze umbl. odnajmie. Dąbrowskiego 4 m. 8. zdg 19 104

Jednosobowy
inteligentnym. Ratajczaka 14 — 22a (parter). zdg 19 101

Pokój
duży czysty dobrze umebłowany od 1. VII Kantaka 8/9 m. 6. zdg 19 065

Elegancki
panu utrzymaniem bez Kreta 22 — 11. zdg 19 068

Przyjezdny
niekrepujący Matejki 45 — 6. zdg 19 074

Frontowy
Jackowskiego 17 — 10. zdg 19 075

Jednosobowy
Wrocławska 18 — 2. zdg 19 076

Pokój
ładny, duży jedno dwuosobowy utrzymanie bez dla pań. Ogrodowa 10 m. 5. zdg 19 201

Dwuosobowy
utrzymaniem — bez, łazienka łazienka Zielona 7 — 12. zdg 19 190

Elegancki
dwa. Jasna 5 — 9. zdg 17 795

Próżny
pewnemu płatnikowi Kwiatowa 10, m. 13. zdg 19 239

Poplińskich
9 parter prawo. zdg 19 290

Lepszy
u samotnej Słowackiego 37 — 15 zdg 19 270

Inteligentnej
urzędnicze, niekrepujący. Oferty Kurier Poznański zdg 19 207

Frontowy
słoneczny pokój dla pana od 1. 7. Wielkie Garbary 45/9. zdg 19 327-8

Klatka
komfortowy. Masztalarska 7a, m. 5. zdg 19 439

Pokój
gabinet używaniem pianina zaraz lub później. Łakowa 8 m. 6. zdg 19 175

Niekrepujący
Rybaki 9 m. 10. zdg 19 178

Jasna
18 — 6. zdg 19 109

Próżny
względnie dwa używaniem kuchni śródmieściu. Adres wskazać Kurier Poznański zdg 19 246

Półwiejska
2 — 6 (utrzymaniem) także przyjezdny. zdg 19 320

Szymańskiego
9 — 9. zdg 19 493

Miły
czysty. Marcina 74 I 18 front. zdg 19 486

Dwa
pokoje: sypialny — salonik, solidnie umebłowane, łącznie, oddzielnie kulturalnym wynajmie. Centralne, pianino, łazienka, utrzymanie, bez. Oferty Kurier Poznański zdg 19 448

Ladne
frontowe Piekary 18 — 8. zdg 19 445

Świętokrzyski
5 — 14 ładny. zdg 19 441

Inteligentnym
domu. Strzelecka 25 — 6. zdg 19 506

Wspólny
panu. Wielka 45 — 5. zdg 19 141

2 próżne
pokoje słoneczne wszystkimi wygodami przy małej rodzinie, — Adres Kurier Poznański zdg 19 518

Oficer
emeryt kawaler zamieszkałby kulturalnym zasobnym domu, zdrowej dzielnicy. Oferty Kurier Poznański zdg 19 440

Elegancki
frontowy. Ogrodowa 4 — 3. zdg 19 398

Próżny
pokój. Szwajcarska 24 — 1. zdg 19 599

Skarbowa
6, m. 3, gabinet dla pana 1 lipca. zdg 19 427

Jasna
1 — 5. zdg 19 430

Niekrepujący wszelkimi
wygodami Prusa 5 — 3. zdg 19 269

Jednosobowy
całodziennym utrzymaniem. Piekarskiego 9, m. 6. zdg 19 402

Czysty
balkonowy. Aleje Marcinkowskiego 18 — 8. zdg 19 333

Niekrepujący
Strzelecka 13 — 16. zdg 19 332

Pokój
kuchnia. Chociszewskiego 47. — m. 5. zdg 19 410

18. SZUKA POKOJU

Komfortowego
dużego niekrepującego, chętnie wili szukać. Oferty Kurier Poznański zdg 18 778

Pani
poszukuje pokoju niekrepującego do 15. — zł. Oferty Kurier Poznański zdg 18 710

UrządNIK
szuka w centrum dużego dobrze umebłowanego pokoju niekrepującego od 1 lipca. Oferty Kurier Poznański zdg 18 332

Niekrepującego
próżnego częściowo umebł., używaniem kuchni, centrum, dwie panie. Oferty Kurier Poznański zdg 18 817

Kawaler
poszukuje od 1 lipca pokój umebłowanego utrzymaniem lub bez Józycach. Oferty Kurier Poznański zdg 18 933

Pokoju
centrum, przyjezdna. Oferty Kurier Poznański zdg 18 618

Małżeństwo
używaniem kuchni. Oferty Kurier Poznański zdg 18 928

UrządNIK
państwowy szuka pokoju (taniej solidnej kulturalnej rodzinie, okolicy uniwersytetu. Oferty Kurier Poznański pg 20 770

UrządNIK stały
bezdzielny, poszukuje pokoi umebłowanych, używaniem kuchni od sierpnia września. Oferty Kurier Poznański zdg 19 126

Niekrepujący
czysty ładny maks. II piętro okolicy Pocztowej zaraz podać cenę. Oferty Kurier Poznański zdg 19 419

Pokoju
niekrepującego okolicy Wilda — pan do 20. — Oferty Kurier Poznański zdg 19 414

17. LOKALE

Skład
oraz warsztaty na wszelkie cele do wynajęcia. Półwiejska 16, — wskaże dozorca. zdg 17 964

Lokale
handlowe, 3 ubikacje frontowe, Masztalarska 6 na hurt lub przemysł do wynajęcia. Zawiadowca zdg 18 182

Lokal
przemysłowy 50. — śródmieście, Masztalarska, do wynajęcia. Zawiadowca. zdg 18 183

Lokal
restauracyjny lub inna branża, razem częściowo. Dąbrowskiego 18. zdg 18 503

Warsztat
garaż, składnica. Wielkie Garbary 54. zdg 18 737

Na
spedytorstwo duże podwórce i warsztaty większe wolne. Cichocka, Strzelecka 14 a. zdg 18 711

Lokal
handlowy, mieszkanie czteropokojowe Wielka, narożnik Garbar 1, 7. Wiadomość administracja Dąbrowskiego 33, garaże. zdg 18 277

Skład
ubikacje handlowe, warsztat, — składnicę wydzierżawie. Czartoria 8, m. 9. zdg 18 271-2

Stajnie
wydzierżawie. Różana 18 — 3. zdg 19 045

Warsztat
jasny obszerny parterowy do wydzierżawienia. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 19 303.

PROPAGANDA

Ogłoszenia i kampanie reklamy gazetowej projektuje i udziela fachowych porad

WYDZIAŁ PROPAGANDY

Wydawnictwo Drukarni Polskiej Sp. Akc.
Poznań, św. Marcina 70
I piętro od godz. 16-18

Naprawy
czorawanie garderoby, Adamska, Ratajczaka zdg 16 227

Nowość!
Opatentowany przyrząd wzmacniania siły pociągowej, C. P. Cena 11 zł. Informacje: „P. Na tens”. Toruń, Bydgoska 10. Odpowiedź znaczek. zdg 3 237

IFajki!
Cygaretki szklane — galalite — Wiśniówki — Maszynki do papierosów — Papierosnice — Tytoniarki — Kamienie do zapalniczek — Knotki — Wszelkie przybory dla palaczy — hurtownie — niskie ceny — Dybicki, ul. Wrocławska 1.

Lepszemu
często używajcie niekropującego pokoju. Oferty Kurier Poznański zdg 16 266

Drogerie
perfumeryjna, kosmetyczna Poznań sprzedam. Oferty Kurier Poznański zdg 18 959

Bezpłatnie
grafologini, przyszłość, jak pieniądze, majatku, wskazuje przyszłego męża. loterie, sprawy — Romana Szymańskiego 1 — 3. zdg 19 089

Dachy
wszelkich rodzajów **Pokrywa**
naprawia — smoli

Mandowski
Poznań, Grobla 3, telefon 34-69

Papę
smole — lepek itp. sprzedaje po cenach

fabrycznych.
Canniki na żądanie gratis — franko. zdg 19 466

Mazurka
koncert dancing, rozrywki, ceny niskie. Wierzbiciele 41. zdg 19 485

Znakomita
chiromantka z Warszawy, indywidualna praktyka dwudziestoletnia, udziela poważnych rad życiowych, przyjmując w święta, dni powszednich, od 3 po pol. Nieogolewskich 7 — 7. zdg 19 512

Słynna
chiromantka trafnie przepowiada przyszłość, teraźniejszość. Szewska 21 — 5. zdg 19 497

Mody
damskie i męskie, krój pod gwarancją, fachowe wykonanie, ceny przystępne. Stefan Kapturski, ul. Władysława Mareckiego, św. Marcina 64, m. 13. zdg 19 059

Krawcowa
szyje suknie 5 — płaszcze, kombinezony 10 — ubranka przeróbki. Piłkiewicza 38 a — 15. zdg 19 515

Spiesznie
modnie wykonuje sukienki. Podgórska 6 — 10. zdg 19 426

NAUKA

Koncesjonowane
kursy nowoczesnego kroju. Nowak, Wrocławska 33 zdg 23 401

Szkoła Przystosobienia Administracyjno-Handlowego
Kursy Handlowe Preisza, Skarbowska 11. Wpisy codziennie. zdg 16 874

Stenografia książkowość
pisanie maszyną. Nauka oddzielnie i w kompletach. Ogródowa 16. II. zdg 18 264

Stenografii
pisanie maszyną, książkowość udziela Kromczyńska, Ogródowa 16. II. zdg 18 600

Koncesjonowane Kursy Handlowe
Skrzypczak, pl. Wolności 2. Wpisy codziennie. zdg 19 390

Na akordeonie
lekcji gruntownie kto udzieli. — Oferty Kurier Poznański zdg 17 920

lekcji
matematyki, łaciny. Oferty Kurier Poznański zdg 18 619

Kto
wyczy panienkę szyjąca bielizny — warunek. Oferty Kurier Poznański zdg 19 977

Kursy
Handlowe

Sawickiego
Dypl. W. S. H. Poznań, Kantacka 7, telefon 49-68. Wpisy codziennie. zdg 23 318/19

Tańców
Szarskiego, Pierackiego 12 telefon 38-08 zdg 19 197

Na wieś
za korepetycje wyjazd. Dzierżycaj Strzyżewski. Poznań Szymanowskiego 11. zdg 19 193

Stenografii
pisanie maszyną, książkowość — zdg 19 043

Kursy kroju
koncesjonowane właścicielka Kazubowska, Masztalarska 8. zdg 19 135

Kto
wyczy tańczyc za 20 — zł? — Oferty Kurier Poznański zdg 19 220

Student
matematyki udzieli korepetycji podczas wakacji, miejscowość obojętna. Oferty Kurier Poznański zdg 18 715

Anglik
Angielka korepetycje, konwersacja na letnisko zaraz potrzebna. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 18 835

25. MUZYKA

Muzyki
(fortepian) latem dzieciom, dorosłym. Przygotowuje Konserwatorium. Puszczkowo, Podlesna, róg Słonecznej. zdg 17 392

Umówilem
sie z nią na dziewięć — Gdy król pokocha oraz wszelkie nowości poleca Księgarnia Cybulska, Marcina 9. ng 45 737

Czelista
jazzband śpiew 1. 7. wolny, własny repertuar. Wały Zygmunta Augusta 10 a — 5. zdg 19 422

26. SZUKA POSADY

Ogłoszenia do 30 słów dla poszukujących posady w tej rubryce obliczamy po jednej trzeciej cenie drobnych.

a) Służba domowa

Wychowawczyni
z długoletnią praktyką i bardzo dobrymi poleceniami poszukuje posady do dzieci 1. 8. 37, cokolwiek język niemiecki, szycie, robotki. Łaskawe oferty do Kuriera Poznańskiego zdg 12 948

Kucharka
samodzielną z dobrymi świadectwami poszukuje posady 1. lipca. Oferty skierować Zieloniewicz, ul. Grunwaldzka nr. 58, sędzia Słomiński. zdg 18 235

Praczą
akuratnie pierze, prasuje, sprząta. Plac Nowomiejski 5, m. 6. zdg 18 359

Uczciwa
dziewczyna poszukuje jakiegokolwiek posady. Oferty Kurier Poznański zdg 18 247

Inteligentna
lat 26, samodzielna przyjmie posadę do prowadzenia domu, dobrze gotuje, chętnie u samotnych od zaraz. Oferty Kurier Poznański zdg 18 741

Starsza
służąca, pracownia, uczciwa z gotowaniem poszukuje posady. Oferty Kurier Poznański zdg 18 962

Krawcowa
mistrzini, poszukuje posady — może wyjechać. Oferty Kurier Poznański zdg 18 947

Dziewczyna
wiejska uczciwa samodzielna do wszystkiego szuka posady od lipca. Oferty Kurier Poznański zdg 19 314

Sierota
młoda uczciwa szuka posady pokojowej lub do dzieci od 1. 7. — Oferty Kurier Poznański zdg 19 179

Pokoju
posiada pełne kwalifikacje szuka posady w majątku. Łaskawe zgłoszenia Kurier Poznański zdg 19 326

Gospodyni
młoda szuka posady osób samotnych. Łaskawe zgłoszenia Kurier Poznański zdg 19 325

Dziewczyna
język polski, niemiecki, francuski, szuka posady pokojówki do wszystkiego od 1 lipca. Oferty Kurier Poznański zdg 19 443

Panienska
inteligentna, do dziewczynki lub chłopczyka od 6 lat w czasie wakacyjnym, także wyjedzie szuka posady. Oferty Kurier Poznański zdg 19 396

b) Inni

Inteligentna
niezależna, wyjedzie na letnisko, jako lektorka, towarzysząca, pielęgniarka, za utrzymanie. Referencje. Oferty Kurier Poznański zdg 17 257

Magister praw
z praktyką biurową, obce języki poszukuje posady. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 17 962

Książkowa
kasjerka rutynowana z czternastoletnią praktyką, obeznana dokładnie z książkowością handlową i gospodarczą poszukuje posady od zaraz lub później. Oferty Kurier Poznański zdg 18 274

Rolniczej
praktyki, posady szukam. Mam 2 lata studiów rolniczych, 2 1/2 roku wzorowej praktyki. Znam hodowlę, uprawę, książkowość, świadectwa bardzo dobre. Oferty Kurier Poznański zdg 18 292

Urządnicę gospodarczą
kawaler, 33 lat, syn rodziny ziemianskiej z praktyką 14 lat, — obecnie 4 lata na niewypowiedzianym stanowisku pragnie zmienić takowe. Zgłoszenia upr. do Kuriera Pozn. zdg 18 220

Retuszerka i laborantka
dzielne przyjma posady zaraz. — Oferty warunki Kurier Poznański zdg 18 427

Aptekarz
przyjme zaraz posadę, zastępczo lub zarząd na 2-3 miesiące na Pomorzu. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 19 663

Referat Pośrednictwa Pracy
który udziela pomocy w wyszukiwaniu pracy dla inżynierów i techników narodowości polskiej. Zgłoszenia z podaniem osobistych dat i kwalifikacji oraz 50 groszy w znaczkach pocztowych należy kierować pod wyżej podanym adresem. ng 44 255

Człowiek zaufania
doświadczony rachmistrz, skarbnik, zarządca — emerytowany, chlubne świadectwa, szuka posady na warunkach przystępnych. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 18 514

Inteligentna
biegła w niemieckim szuka jakiegokolwiek zajęcia lub do chorej osoby. Oferty Kurier Poznański zdg 18 357

Ślusarz
kował szuka posady 15 lat pracował na majątku przy maszynach rolniczych, okolica obojętna. Oferty Kurier Pozn. zdg 18 242

Szukam
posady, pomocy pani domu szyjącem, haftowaniem, prasowaniem Oferty Kurier Pozn. zdg 18 249

Krawcowa
zdolna poszukuje pracy. Wodna 1. — 19. zdg 18 101

Kupiec
zbożowy, zna księgowość, handel, korespondencje, język niemiecki, pisanie maszyną, trzeźwy, lat 30 posiada prawo jazdy samoch., przyniósł posadę handlu, kasjera, bilansystę, korespondenta, przedstawicielstwo, magazyniera, zoży kaucje. Oferty Kurier Poznański zdg 18 690

Ekspedient
dekorator artykuły męskie poszukuje posady. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 18 689

Bufetowa
z obsługa gości, sumienna, dobre świadectwa, szuka posady. Oferty Kurier Poznański zdg 18 685

Urządnicę
kupiecki, lat 33, język polski, niemiecki, pisze biegle maszyną, korespondent książkowy, dobry organizator — sprzedawca szuka posady. Miejscowość obojętna. Zgłoszenia Adm. Kuriera Pozn. zdg 18 850

Blacharz
instalator poszukuje posady portierstwa. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 18 627

Szukam
posady do krawieczyny, także do gospodarstwa. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 18 633

Ogrodnik
poszukuje posady na majątku lub dzierżawę. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 18 633

Krawcowa
z praktyką szuka posady w domu Oferty Kurier Pozn. zdg 19 006

Chłopiec
uczniwy rodziców chciałby się wyczyć ślusarza, mechanika. Oferty Kurier Pozn. zdg 18 945

Studentka
matematyki poszukuje posady lub kondycji. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 18 985

Krawcowa
poszukuje letniska za szycie. Oferty Kurier Poznański zdg 18 036

Wychowawczyni
Francuska, dyplomowana, biegle niemieckim, polskim, Oferty Bernacka, Puszczkowo, Różana 3. zdg 18 388

Bankowiec
z praktyką, lat 35, obce języki poszukuje jakiegokolwiek zajęcia. Oferty Kurier Poznański zdg 18 565

Wychowawczyni
frelbanka, praktyka bardzo dobrymi świadectwami szuka posady. Zgłoszenia do Kuriera Poznańskiego zdg 18 772

Młoda
książkowa — stenotypistka ukończonym kursem handlowym szuka posady. Zgłoszenia do Kuriera Poznańskiego zdg 18 771

Mleczarz
samotny lat 50, długoletnia praktyka i wyrobami serów, prowadzeniem ksiąg poszukuje od zaraz posady. Starzka, Mleczarnia Wilkowo, pow. Szamotuły. zdg 18 624

Sumienny
chętny kupiec szuka jakiegokolwiek pracy. Oferty Kurier Poznański zdg 18 705

500,— zł
kaucji złoży kawaler za otrzymanie jakiegokolwiek posady. Oferty Kurier Poznański zdg 18 805

Rolnik - mleczarz
starszy, samotny poszukuje posady jako gospodarz u samotnej osoby. Łaskawe oferty Kurier Poznański zdg 18 623

Dekorator
kurs zagranicą, odpowiednia praktyka, polecenia, poszukuje posady, najchętniej blawat. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 18 688

Absolwentka farmacji
poszukuje praktyki wakacyjnej. Zgłoszenia Kurier Poznański pod 56.31 zdg 28 470 66.31

Reemigrantka
Francuzka, lat 16, dobrego domu, znająca szycie i robotki, poszukuje jakiegokolwiek bądź posady, najchętniej dzieci wyjazd. Czajczanka, Buk, Grodziska. zdg 18 558

Mistrz piekarski
z kaucją z kartą rzemieślniczą na piekarstwo i cukiernictwo szuka posady. Oferty Kurier Poznański zdg 18 932

Krawcowa
szuka pracy w domu, 2 zł dziennie. Zgłoszenia do Kuriera Poznańskiego zdg 19 115

Szofer leśnik
14 lat praktyki, pozwolenie, broń własna, dyplom, różowy szuka posady żonatego — kawalera — Łaskawe zgłoszenia Kurier Poznański zdg 19 088

Spawacz elektryczny
poszukuje zajęcia. Również na wyjazd. Oferty Kurier Poznański zdg 19 138

Krawcowa
dobra tania w domu poszukuje posady. Oferty Kurier Poznański zdg 19 480

Krawcowa
praktyka, dobrym krojem na elegancką odzież damska, chłopieca, bielizna, dom, majątek, szuka posady. Oferty Kurier Poznański zdg 19 040

Biuralistka-maszynistka
zdolna, polski, niemiecki z długą praktyką, poszukuje posady od zaraz. Chętnie na wyjazd Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 19 463

Urządnicę gospodarczą
kawaler lat 27, syn rolnika, ukończona szkoła rolnicza, 7 lat praktyki w wzorowych majątkach energiczny, sumienny z powodu zmiany właściciela poszukuje posady 1. 7. lub później. Łask. oferty Kurier Poznański zdg 19 165

2000
kaucji da inwalida wojenny za posadę inkasenta lub inną. Oferty Kurier Poznański zdg 19 218

Absolwent W. S. H.
poważny energiczny, korespondencja handlowa, maszyną, poszukuje posady lub praktyki. Referencje. Oferty Kurier Pozn. zdg 19 376

Władający
kilkoma językami, wykształconym gimnazjalnym, handlowym, praktyka biurowa poszukuje posady. Kwartał bezpłatnie. Oferty Kurier Poznański zdg 19 509.

Krawcowa
w domu szuka posady. Oferta Kurier Pozn. zdg 19 500.

Bielżniarka
pierwszorzędna, szyje poza domem, domowa szuka posady Oferty Kurier Poznański zdg 19 503.

Skromna
uczciwa i chętna z szkołą gospodarczą z zamiłowaniem do handlu szuka posady początkującej w składzie i lekcyj pracy domowej od 1. 7. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 19 180

Urządnicę
gospodarczą, kawaler, 13 lat praktyki, dobre świadectwa, szuka posady od 1. 7. Oferty Kurier Poznański zdg 19 513

Krawcowa
akuratna szuka posady po domach. Oferty Kurier Poznański zdg 19 497

Biegła
księgowo-bilansistka zakłada księgowość amerykańską, „uproszczoną” zestawia bilanse, pisze biegle maszyną, poszukuje godzinowej pracy tanio. Oferty Kurier Poznański zdg 19 251.

Pomocnik wolontariusz
zegarm. 1 siła szuka posady. — w ostatnim roku z kompl. narzędziami szuka nauki. Oferty Kurier Poznański zdg 18 451

Ekspedientka
z dobrą prezencją, opracowana w dziale bielizny i towarów krótkich poszukuje posady od zaraz lub później. Oferty Kurier Poznański zdg 17 256

OGÓLNOPOLSKIE
Poniedziałek, 21. czerwca:
6.15 audycja poranna; 12.25 — popularne melodie w wyk. na instrumentach dętych; 12.40 „Audycja poświęcona pracownikom instrumentów muzycznych”; 16.00 „Bajki dla dzieci opowie Mariusz Maszyński”; 16.15, męski chó u krakowski im. Łysenki; 16.45 „Zagadkowi ludzie” — „Kempelan i jego automatyczny szachista”; felieton; 17.00 koncert solistów; 17.50 „Co się dzieje w naszym ogródku” — pogadanka; 18.15 — „Michele Pleta, śpiewa”; (płyty); 18.50 repertaż z Targów Gdynskich (z Torunia); 19.00 audycja żołnierska; 19.40 „Propagujemy naukę pływania” — pogadanka sportowa; 20.00 „Kalejdoskop” — audycja muzyczna; 21.00 — „Oferty rzeczy w Polsce słyna” — audycja muz. — lit.; 21.45 „O roku ów” — Początek XI księgi „Pana Tadeusza”; 21.55 koncert wieczorny w wyk. Orkiestry P. R.

1 000 zł
kaucji dam za posadę inkasenta lub inną. Oferty Kurier Poznański zdg 18 048

Krawcowa
damska dziecięca szuka posady po domach. Oferty Kurier Poznański zdg 17 711

Poszukuje
jakiegokolwiek posady za złożeniem kaucji. Oferty Kurier Poznański zdg 18 531

Urządnicę
gospodarczą kawaler, lat 33, 5 klas gimn. szkole rolnicza 12 lat praktyki w pierwszorzędnym majątku poszukuje posady. Łask. oferty Kurier Poznański zdg 18 492

Osoba
młodsza smacznym gotowaniem poszukuje posady gospo do samotnej osoby. Oferty Kurier Poznański zdg 18 414

POZNAŃ
Poznań — 12.15 muzyka dla wsi; 12.30 parafazy i transkrypcje — płyty; 13.00 życie kulturalne i społeczne Poznania; 13.05 koncert zyczeń z płyt; 14.05 przegląd giełdowy; 14.15 — koncert zyczeń z płyt; 18.00 skrzynka ogólna; 18.10 romantyzm francuski; 18.40 program na jutro; 18.45 wiadomości sportowe lokalnie; 23.00-23.30 muzyka taneczna.

PROPONUJEMY LAMPOWICZOM
15.00 — Lipsk. — Płyty. 15.15 Koenigsw. — Muzyk lekka. 16.00 Wrocław. — Koncert rozrywkowy. 16.10 Praga. — Koncert popul. — 17.00 R. Paris. — Koncert orkiestrowy. 17.30 Sztuttgart. — Wesoła audycja. 18.00 Koenigsw. — Melodie ludowe. 18.10 Koolonia —

WARSZAWA
Warszawa — II. 13.00 koncert rozrywkowy (płyty); 14.00 „Pare informacji” i program na jutro;

Gospodyni
początkująca szuka posady od zaraz. Zgłoszenia Kurier Poznański, Gniezno 1065. ng 44 337

Krawcowa
szuka posady po domach od zaraz. Oferty Kurier Poznański zdg 18 448

Gorzelany - kasjer
obeznany gruntownie w gorzelnictwie, kasjerstwie a szczególnie w podatowości, dobry korespondent polsko-niemiecki, piszący biegle na maszynie, poszukuje 1. 7. posady żonatego z małą rodziną. Łaskawe oferty Kurier Pozn. zdg 18 586

Panienska
poszukuje jakiejś pracy w fabryce albo pracy domowej. Oferty Kurier Poznański zdg 17 721

Krawcowa
domowa szyje damskie, męskie, dziecięca garderobe i bieliznę — szuka posady. Oferty Kurier Poznański zdg 17 652

Krawcowa
z bardzo dobrym krojem poleca się w domu, chętnie wyjedzie na wies poszukuje posady. Łaskawe oferty Kurier Poznański zdg 17 307

Ekspedientka
obeznana branży tytoniowo-papierniczej, cukierków, praktyka, hurcie i detalu, również jako kasjerka, dobrym poleceniem szuka posady. Oferty Kurier Poznański zdg 18 291

Ekspedientka
z prowincji, początkująca, sumienna, dobrej prezencji, dobre świadectwa poszukuje posady od zaraz lub 1. 7. Branża obojętna z towarzysztwa starszej pani. Łaskawe oferty do Kuriera Poznańskiego. zdg 18 318

Sumienny
chętny kupiec poszukuje jakiegokolwiek posady za skromnym wynagrodzeniem. Łaskawe oferty do Kuriera Pozn. zdg 18 172

1 000 zł
kaucji dam za posadę inkasenta lub inną. Oferty Kurier Poznański zdg 18 048

Krawcowa
damska dziecięca szuka posady po domach. Oferty Kurier Poznański zdg 17 711

Poszukuje
jakiegokolwiek posady za złożeniem kaucji. Oferty Kurier Poznański zdg 18 531

Urządnicę
gospodarczą kawaler, lat 33, 5 klas gimn. szkole rolnicza 12 lat praktyki w pierwszorzędnym majątku poszukuje posady. Łask. oferty Kurier Poznański zdg 18 492

Osoba
młodsza smacznym gotowaniem poszukuje posady gospo do samotnej osoby. Oferty Kurier Poznański zdg 18 414

Uczciwa
czysta, umiejąca szyc, lubiąca dzieci, pochodzi z dobrej rodziny początkująca, szuka posady. — Oferty Kurier Poznański zdg 18 258

Posługaczka
uczciwa, pracowita poszukuje posady zaraz. Oferty Kurier Pozn. zdg 18 363

Posługi
poszukuje. Oferty Kurier Pozn. zdg 18 358

Skromna
inteligentna cokolwiek wykształcona, umiejąca haftować, prosi posadę do pomocy składzie, lub domu. Wejnerówna, Felicia, — Poznań, ul. Sosnowa 25. zdg 18 321

Panna
szuka posady wyreczytelki pani domu, znam te prace, mam dobre świadectwa. Adres wskaże Kurier Poznański zdg 18 588

27. WOLNE MIEJSCA

WYPRAWY
wyprawy
od
wykwintnych do
skromnych
poleca
po niskich cenach

J. Schubert
FABRYKA BIELIZNY I DOM PŁOCIER
NOWA 10
STARY RYNEK 76
Pg 25 652

Uczeń
syn uczciwych rodziców może się zgłosić. Centralna Drogeria, Rogowo. dg 23 491

Poważna
firma branży poźarniczej poszukuje ustosunkowanego przedstawiciela na województwo Poznańskie. Duże możliwości zarobkowe. Jedynie oferty firm względnie osób odpowiedzialnych będą rozpatrywane. Szczegółowe oferty sub. „Gaśnica” nadsyłać Towarzystwo Reklamy Międzynarodowej, Warszawa, Marszałkowska 124. Tg 21 016

Uczennica
ukończoną szkołą handlową, dobrze się prezentującą, uczciwą, czystą, dobrego domu, poszukuje skład cukru czekolady. Al. Marcinkowskiego 18. zdg 18 794

Fotograf
retuszer może się zgłosić zaraz. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 19 168

Uczeń zegarmistrzowski
lepsze wykształcenie. Oferty życiorys Kurier Poznański zdg 19 299

Fotograf, retuszerka i panna do kolorowania
potrzebni. Oferty piśmienne Kurier Poznański zdg 15 168

Polierzy meblowi
6-ciu siły tylko pierwszorządne, świadectwa najmniej trzyletniej praktyki w pierwszorządnych fabrykach mebli od zaraz potrzebni. Zgłoszenia pisemnie kierować Fabryka Mebli Artystycznych Jan Jójko, Rybnik, Sobieskiego 3. Zarobek 50 groszy za godzinę. dg 23 536

Natychmiast
rejonowi przedstawiciele drogerzy woj. poznańskie, pomorskie, Gdańsk otrzymują nowy artykuł. Oferty Poznań, skrytka pocztowa 255. dg 23 539

Posługaczka
Kwiatowa 4 — 4. zdg 19 310

Poszukuje od 1. 7. **wychowawczyni**
do czteroletniego chłopca i wyreczeń pani. Odpisy świadectw i pretensje Kurier Pozn. zdg 18 286

Polonisty - germanisty
i germanisty pełnymi kwalifikacjami poszukuje Gimnazjum Kuwickie, Stryj, Mińskiego 6. zdg 19 121

Portrecista
rysownik, prima, poszukiwany. Oferty Kurier Poznański zdg 18 255

Dziewczyna
potrzebna Stróma 22 Łaciński. zdg 19 308

Kelner
młodszy potrzebny kawiarnia Pocztowa 5. zdg 19 222

Biegła
maszynistka obeznaną wszelkimi pracami biurowymi od zaraz. — Oferty Kurier Pozn. zdg 19 103

Potrzebna natychmiast wykwalifikowana **pielęgniarka**
do dziecka miesięcznego do Gdyni pożądaną język niemiecki. Zgłoszenia z fotografią do Kuriera Poznańskiego w Gdyni dla numeru 55. zdg 19 233

Erbedont
ELIKSIR · PROSZEK · PASTA
DO ZĘBÓW

R. Barcikowski S. A. Poznań

Fryzjerka
z wodną ondulacją potrzebna zaraz. Łaciński, Rzezypospolitej 5. zdg 19 257

Fryzjerka
potrzebna życie, mieszkanie — pensja 30—60.— Pulawy, Rzezyzycki. Poszukuje zdolnej **marszantki**
Zgłoszenia z odpisem świadectw i warunkami pod adresem Grodno, ul. Orlicz Dreszera 8, Pniewska. zdg 18 713

Leśniczego
i podleśniczego zdolnych, energicznych bardzo pracowitych, znających na stałą posadę zaraz lub później polecam. Zgłoszenia Kurier Poznański zdg 18 468

Sprzedawcy
jarmaczni, odpustowi na ruchliwych ulicach, placach w całej Polsce poszukiwani. Rewelacyjna nowość masowego zbytu w każdej miejscowości. Zarobek najmniej 30.— zł dziennie gwarantowany. Zgłoszenia: Kraków, ul. Wiślna 4/9 Dom Nowości. n 44 926

Z powodu przebudowy znaczna niżka cen
na zegary - zegarki srebra - plateru wyroby złotniczo-jubilerskie

W. SZULC w Poznaniu
pl. Wolności 5. zał. 1873 r.
P 284 75-74.50

Do
większego przedsiębiorstwa potrzebna od zaraz młoda silna dziewczyna jako stała pracząca. Zgłoszenia św. Marcin 24, w biurze. zdg 18 676

Ogrodnik - zofer
samotny, majątność pod Poznaniem od 1. 10. 37 lub wcześniej. Podanie pensji przy wolnym utrzymaniu, odpisem świadectw Kurier Poznański zdg 18 665

Posługaczka
potrzebna z dobrym gotowaniem świadectwami. Wilda, Lanowa 33 m. 1. zdg 18 814

Służąca
gotowaniem, szyciem, potrzebna do 2 osób. Mickiewicza 18 a, m. 4. zdg 18 729

Domokrążnych
wymownych dzielnich do odwiedzania domów, składów, biur itd. do rozsprzedaży pokupnego artykułu codziennej potrzeby, możliwość wielkiego zbytu. Oferty Kurier Poznański zdg 18 726

Służąca
gotowaniem dwójga osób. Poznańska 35 m. 3. zdg 19 295

Domokrążni przedstawiciele
rejonowi nowość kolosalny zbyt. Janickiego 4. zdg 18 339

Biurowy
młodszy, pisanie maszyna, ukończona szkoła handlowa do tartaku, może się zgłosić. Oferty Kurier Poznański zdg 18 804

Panienska
potrzebna do bufetu kawiarnia Pocztowa 5. zdg 19 223

Kierownika
przyjmie spółdzielni kredytowa, gwarancja gotówkowa 5 000.— Oferty „Bankowiec” Biuro Ogłoszeń, Bydgoszcz, Dworcowa 54. ng 45 709

Przedstawiciele
wyłącznie na wszystkie miasta potrzebni. Artykuł zagraniczny pierwszej potrzeby. Oferty „Egzystencja” Międzynarodowe Biuro Ogłoszeń, Warszawa, Wierzbowa 11. ng 44 585

Dziewczyna
1. potrzebna. Restauracja, Stary Rynek 31. zdg 18 832

Urzędnik
samodzielny, samotny długoletnią praktyką potrzebny do maj. tyśiącemorgowej. Zgłoszenia listownie: Poznań, Wyspiańskiego 10 m. 3. zdg 19 474

Poszukiwani
filolog-germanista roboty ręczne i rysunki. Oferty Kurier Poznański zdg 19 478

Samotny
pan właściciel większej miejskiej posiadłości poszukuje dzielnej **gospodyni**
Znajomość języka niemieckiego pożądana, późniejsze małżeństwo nie wykluczone. Oferty wraz z fotografią nadsyłać pod adresem W. Borowski, Kościan, ul. M. Piłsudskiego 33. zdg 18 653

Uczeń
blacharski może się zgłosić. W. Stachowiak. zdg 19 019

Dziewczyna
uczciwa czystą do wszystkiego Ławica zgłoszenia św. Marcin 57. (Handel Zoologiczny). zdg 19 020

Fryzjerka
od 1. 7. dobra, żelazkowa — wodna Franciszek Lutowski, Mogilno. Ng 43 974

Ekspedientka
rzeźnicka do samodzielnego prowadzenia filii potrzebna 1. 7. Kaucja wymaga. Warunki odpis świadectw fotografia która się zwraca Cieszkowski, Kępno, Marsz. Piłsudskiego. ng 45 744

Współniczka
do prowadzenia składu 1 500.— Oferty Kurier Pozn. zdg 18 030

Pięć pań
inteligentnych, wymownych poszukuje poważne przedsiębiorstwo zaraz za wynagrodzeniem 8.— zł dziennie. Zgłoszenia z dokumentami, poniedziałek, przyjmujące biuro 10—13. Cieszkowski 7. m. 5. Pg 28 451-56.12

Ekspedientka
branży wędliniarskiej potrzebna zaraz do Gdyni. Pierwszeństwo pracowniaki firm Przybyła, Dawidowscy. Zgłoszenia Wiśniewska, Marcinkowskiego 5 (skład). zdg 18 862

Uczeń
do przedsiębiorstwa elektrycznego potrzebny. Oferty życiorys Kurier Pozn. zdg 19 110/11

Ekspedientka
do składu papieru potrzebna. — Oferty z fotografią Kurier Pozn. zdg 19 003

Kucharka
młoda do hotelu pierwszorządnego, dobrze pclecona od lipca. — Zgłoszenia „Kur” pod „56.24” Pg 23 433-36.24

Posługaczka
młodsza uczciwa popołudniowa, Matejki 45 — 6. zdg 19 078

Ucznia
lub wolontariusza, który był w składzie żelaza, przyjmie zaraz W. Pianański, Klecko, skład towar kolonialnych i żelaza. ng 45 574

Casanova
Masztalarska poleca sympatycznych wiecior. Ceny normalne. Koncert. Dancing. zdg 19 292

Rowery — Maszyny
do szycia
Gromofony — Płyty
korzystnie u Legowskiego
Kanałowa 18.
Asygnaty „Kredyt” zdg 19 370

Nasze atuty: radioaparaty 12 złotych miesięcznie.
Pożyczki
Państwowe 100 za 100.— Radiomechanika, św. Marcin numer 25 zdg 18 825

Restauracja **Empire**
3 Maja nr 5, telefon 58-16, obok placu Wolności. Poleca oryginalne **piwo monachijskie** (Paulanerbräu) oraz **Prazdrój Pilzneński** B. B. zdg 18 982

Radość serca
Ryszard Tauber. Nieodwołalnie do **niedzieli**
Kinoteatr „Sfinks” zdg 18 462

Kino
Tęcza — Łazarz, wyświetla **„Noc w operze”** zdg 18 505/6

Rowery
Columbus
części rowerowe Poznań, Wrocławska 15. dg 22 995

Wesoło — tania spędzisz wieczór w Restauracji — Winiarni **Savoy**
ulica **Szweska 9**
Dancing. Napoje chłodzone. — Właśc. Walenty Kalek. zdg 18 971

Detektory
bardzo głośne
Płyty
piękne
Gramofony
rowery — reperuje — najtaniej **Szweska 20.** zdg 19 475

Mazurka
zabawisz się jedynie Wierzbici-ce 41. Ceny niskie. zdg 19 465

„Kapelusz”
Fabrycznie przefasonowany kapelusz zastąpi często nowy. Tanie kapelusze na składzie. Polska wytwórnia kapeluszy 27-go Grudnia 2. podwórze. zdg 17 057/8

CIECHOCINEK
PIERWSZORZĘDNY PENSJONAT „PIAST”
(dawnej „Janina”) **Al. Piłsudskiego L. 11.**
Komfort, woda bieżąca, gorąca i zimna dietetyka. Tylko dla Chrześcian ng 27 372

Szofer - służący
(wiek 30—38) pierwszorządny fachowiec uczciwy, prima referencje poszukiwany zaraz w Poznaniu. Oferty piśmienne z odpisami świadectw „Kur” Al. Marcinkowskiego 11 — „24.37” Pg 24 37

Służbę domową
poleca Społeczne Biuro Pośrednictwa Pracy, plac Wolności 8, telefon 36-80. zdg 9 510

Fryzjer
damsko - meski. Dąbrowskiego 5a. zdg 18 472

Dojarz - skotarz
potrzebny od 1. 7. 37. do Maj. Borzykowo, powiat Września. dg 23 529

MEBLE solidne - piękne - tanie
W. NOWAKOWSKI i SYNOWIE
Wystawa: Kantaka 1. Fabr. i Magaz. Górna Wilda 134
Parkiet po cenach konkurencyjnych ng 44 839

29. ROZRYWKA
W Roxy
urozmaiceni wiele w codzień i niedziele. Focha 23. zdg 19 495

Okazja
rowerki dziecięce, meskie „Prima” z piasta system „Torpedo” komplet 78.— Gramofony 43.— płyty nowości 90 gr poleca od 38 lat firma **Centrum, Kamiński,** Poznań, Stary Rynek 13/14. Ng 43 968/9

Wszystkiego
do 2 osob. Mickiewicza 18 a, m. 4. zdg 18 729

Domokrążnych
wymownych dzielnich do odwiedzania domów, składów, biur itd. do rozsprzedaży pokupnego artykułu codziennej potrzeby, możliwość wielkiego zbytu. Oferty Kurier Poznański zdg 18 726

Służąca
gotowaniem dwójga osób. Poznańska 35 m. 3. zdg 19 295

Domokrążni przedstawiciele
rejonowi nowość kolosalny zbyt. Janickiego 4. zdg 18 339

Biurowy
młodszy, pisanie maszyna, ukończona szkoła handlowa do tartaku, może się zgłosić. Oferty Kurier Poznański zdg 18 804

Posługaczka
rzetelną. Małeckiego 31, m. 8. zdg 18 418

Biuralistkę
początkującą przyjmuje się od zaraz. Zgłoszenia z własnoręcznym życiorysem i odpisami świadectw Kurier Poznański zdg 18 615

Księgową
młodsza poszukuje się od zaraz. Zgłoszenia za podaniem wieku i odpisami świadectw Kurier Poznański zdg 18 616

Młodsza
samodzielną ekspedientką do składu rzeźnickiego od 1. 7. Oferty Kurier Poznański zdg 18 628

Uczeń
piekarski starszy potrzebny. — Chwałiszewo 6. zdg 18 636

Ekspedientka
do składu pieczywa. Zasada, Młyńska 2. zdg 18 601

Praktykantka
biurowa bezpłatna potrzebna. — Pocztowa 31a m. 1 zdg 19 366

Praktykanta
biurowego z Szkołą Handlową od zaraz. Oferty Kurier Poznański zdg 19 458

Inteligentna
panienka, siła fachowa do obsługi gości. Mielżyńskiego 3, m. 12. zdg 19 150

Pierwszorządna
kucharka-gospodyni zaraz potrzebna. Mielżyńskiego 3, m. 12. zdg 19 149

Uczeń
blacharski na wyroby blaszane, może się zgłosić. Adres Kurier Poznański zdg 19 151

Młoda
posługaczka, ul. Mickiewicza 18, mieszkanie 5. zdg 19 182

Za
pożyczkę 300 zł dam stałą posadę. Oferty Kurier Poznański zdg 19 343

Swetrów
szydelkowych, drutowych zawodowo trzech miesiącach wycuce. Sosińska, Skarbowska 19 — 6. zdg 19 353

Dziewczyna
czysta, pilna, do prac domowych i pomocy w składzie. Zgłoszenia ul. Wodna 7, mieszkanie 10, od 12-tej do 16-tej. zdg 19 279

TEATRY
Poznań, sobota, 19. 6.
ADRIA: „Niech żyje Lombard”.

KINA
Poznań, sobota, 19. 6.
APOLLO: „Niesamowity Dom”.
CORSO: „Zona z ogłoszenia”.
GLORIA: „Carewicz”.
GWIAZDA: „Ostatni Akord”.
METROPOLIS: „Broodway Bill”.
OSWIATOWE T. C. L.: „Turandot”.
RENAISSANCE: „Bohatera Brygada” i „Porywacz dzieci”.
SLONCE: „Będzie zawsze moja”.
SPINKS: „Radość Serca”.
SWIT: „Braterswo krwi”.
TECZA-Łazarz: „Noc w Operze”.
TECZA-Wilda: „Na zgłiszczach szczęścia”.
WILSONA: „Senorita w maće”

MIŁOWODY
Zakład Przyrodolecznicy i Sanatorium dla sercowo chorych
Wskazania: Choroby serca i naczyń (angina pectoris, skleroz), choroby nerwowe, choroby żołądka i jelit, choroba Basedowa, artretyzm, ichias cukrzyca, choroby gardła i krtań, stany wyczerpania Kuchnia dietetyczna — tanie ryczałty
Informacje: Administracja Miłowody p. Oborniki Wlkp. Ng 36 103

Humor zagraniczny
— Mamusiu, tatuś pokazuje mi, jak mam bawić się skanaką!
(Judge, Nowy Jork).

Przedpłata
na miesiąc czerwiec 1937 r. za oba wydania razem w Poznaniu w ekspedycji zł 3.20, w agencjach w mieście zł 3.50, z odnośnikiem do domu w Poznaniu zł 3.70, z odnośnikiem przez pocztę poza Poznaniem miesięcznie zł 4.10, kwartalnie zł 12.30, pod opaską miesięcznie w Polsce zł 5.00, w innych krajach zł 7.00—9.50. W razie wypadków, spowodowanych siłą wyższą, przeszkód w zakładzie, strajków i t. p. wydawnictwo nie odpowiada za dostarczenie piśma, a abonent nie ma prawa domagania się niedostarczonych numerów lub odszkodowania.

Ogłoszenia
na stronie 6-lamowej 25 gr, na stronie 4-lamowej przy końcu tekstu redakcyjnego 60 gr, na stronie czwartej (lub piątej) 100 gr, na stronie drugiej (lub trzeciej) 120 gr, przed wiadomościami początkowymi 200 gr od 1-lamowego milimetra. Ogłoszenia skomplikowane oraz z zastrzeżeniem miejsca 20% nadwyżki. Ogłoszenia do wydania porannego przyjmujemy do godz. 18.30, w nagłych wypadkach do godz. 22 a stróża, do wydania głównego (wieczornego) „drobne” do g. 11.10, w dni przedświąteczne do godz. 10.45, wówczas dłużej według możliwości. Drobne ogłoszenia (najwyżej) 100 słów w tem 5 nagłówek, słowo nagłówek (tłuste) 25 gr, każde dalsze słowo 15 gr. Za różnice między zestawem a wysokością ogłoszenia, powstała wskutek matrycy, wydawnictwo nie odpowiada.

W wydaniach wielkoświątecznych i uroczystościowych poprzedza normalną codzienną część numeru z reklamami i ogłoszeniami materiał poświęcony danej uroczystości
Telefony do Redakcji i Administracji: 44-61, 14-76, 33-07, 35-24, 35-25, 40-72, w niedzielę, święta i nocą tylko 14-76, 35-24 i 40-72
P. K. O. Poznań nr. 200-149.